

**S. BEDAE VENERABILIS,
DOCTORIS ECCLESIAE,
OPERA EXEGETICA,
IN LUCAE EVANGELIUM EXPOSITIO.**

PARS 2

CAPUT XI.

Et factum est cum esset in loco quodam orans, ut cessavit, dixit unus ex discipulis ejus ad eum: Domine, doce nos orare, sicut et Joannes docuit discipulos suos. Post historiam sororum quae duas Ecclesiae vitas signaverunt, non frustra Dominus et ipse orasse, et discipulos orare docuisse describitur. Quia et oratio quam docuit utriusque in se vitae continet mysterium, et ipsarum perfectio vitarum nostris non viribus est obtinenda, sed precibus. Et quia crebro Lucas Salvatorem descripserat orantem, quid orando egerit, qui utique non pro se, sed pro nobis supplicabat, insinuat, cum, finita oratione, discipulos refert qualiter orare debeant sciscitari.

Et ait illis: Cum oratis dicite: Pater, sanctificetur nomen tuum. Adveniat regnum tuum. Panem nostrum quotidianum da nobis hodie; et dimitte nobis peccata nostra, si quidem et ipsi dimittimus omnia debenti nobis. Et ne nos inducas in tentationem. Juxta evangelistam Matthaeum, septem petitiones continere dominica videtur oratio. Quarum in tribus aeterna poscuntur, in reliquis quatuor temporalia, quae tamen propter aeterna, consequenda sunt necessaria. Nam quod dicimus: Sanctificetur nomen tuum, adveniat regnum tuum; fiat voluntas tua, sicut in coelo et in terra; quod non absurde

quidam intellexerunt in spiritu et corpore, omnino sine fine retinenda sunt, et hic inchoantur, quantumque proficimus, augentur in nobis: perfecta vero (quod in alia vita sperandum est) semper possidebuntur. Quod vero dicimus: Panem nostrum quotidianum da nobis hodie; et dimitte nobis debita nostra, sicut et nos dimittimus debitoribus nostris; et ne nos inducas in tentationem, sed libera nos a malo; quis non videat ad praesentis vitae indigentiam pertinere? In illa itaque vita aeterna, ubi nos semper speramus futuros, et in nominis Dei sanctificatione, et regnum ejus, in nostro spiritu et corpore perfecte atque immortaliter permanebunt. Panis vero quotidianus ideo dictus est, quia hic est necessarius quantus animae carnique tribuendus est, sive spiritaliter, sive corporaliter, sive utroque intelligatur modo. Hic est etiam quam poscimus remissio, ubi est omnis commissio peccatorum. Hic tentationes, quae nos ad peccandum vel alliciunt vel impellunt. Hic denique malum, unde cupimus liberari. Illic autem nihil istorum est. Evangelista vero Lucas in oratione dominica petitiones non septem, sed quinque complexus est. Nec ab isto utique discrepavit, sed quomodo ista septem sint intelligenda, ipsa sua brevitate commonuit. Nomen quippe Dei sanctificatur in spiritu, Dei autem regnum in carnis resurrectione venturum est. Ostendens ergo Lucas tertiam petitionem duarum superiorum esse quodammodo repetitionem, magis eam praetermittendo fecit intelligi. Deinde tres illas adjungit, de pane quotidiano, de remissione peccatorum, de tentatione vitanda. At vero quod ille in ultimo posuit: Sed libera nos a malo, iste non posuit ut intelligeremus ad illud superius quod de tentatione dictum est pertinere. Ideo quippe ait: sed libera; non ait: Et libera, tanquam unam petitionem esse demonstrans, noli hoc, sed hoc, ut sciat unusquisque in eo se liberari a malo, quod non infertur in tentationem.

Et ait ad illos: Quis vestrum habebit amicum, et ibit ad illum media nocte, et dicet illi: Amice, commoda mihi tres panes, quoniam amicus meus venit de via ad me, et non habeo quod ponam ante illum. Rogatus a discipulis Salvator non modo formam orationis, sed et instantiam frequentiamque tradit orandi. Amicus ergo ad quem media nocte venit, ipse Deus intelligitur. Cui in media tribulatione supplicare, et tres panes, id est, intelligentiam Trinitatis, qua praesentis vitae consolentur labores, efflagitare debemus. Amicus qui venit de via, ipse noster est animus, qui toties a nobis recedit, quoties ad appetenda terrena et temporalia foris vagatur. Redit vero, coelestique alimonia refici desiderat, cum in se reversus superna coeperit ac spiritalia meditari. De quo pulchre qui petierat adjungit, non se habere quod ponat ante illum. Quoniam animae post saeculi tenebras Deum suspiranti, nil praeter eum cogitare, nil loqui, nil libet intueri, solum quod recognovit summae Trinitatis gaudium contemplari, atque ad hoc plenius intuendum pervenire satagit.

Et ille deintus dicat: Noli mihi molestus esse, jam ostium clausum est, et pueri mei mecum sunt in cubili. Non possum surgere et dare tibi. Ostium amici divini est intelligentia sermonis, quod sibi Apostolus orat aperiri ad loquendum mysterium Christi. Clausumque est tempore famis verbi, cum intelligentia non datur. Et illi qui evangelicam sapientiam, tanquam panem erogantes, per orbem terrae praedicaverunt, pueri patrisfamilias jam sunt in secreta quiete cum Domino. Et tamen orando efficitur ut accipiat desiderans intellectum ab ipso Deo, etiam si homo desit per quem sapientia praedicetur.

Et ille si perseveraverit pulsans, dico vobis et si non dabit illi surgens eo quod amicus ejus sit, propter improbitatem tamen ejus surget, et dabit illi quotquot habet necessarios. Et ego vobis dico: Petite, et dabitur

vobis. Quaerite, et invenietis. Pulsate, et aperietur vobis. Comparatio est a minore. Si enim amicus homo surgit de lecto, et dat non amicitia sed taedio compulsus, quanto magis dat Deus qui sine taedio largissime donat quod petitur? Sed ad hoc se peti vult, ut capaces donorum ejus fiant qui petunt. Ne itaque de via veniens amicus inedia dispereat, hoc est, ne animus nuper ab erroris sui vanitate respiscens desiderii spiritalis diutius inopia tabescat, petamus epulas verbi quibus alatur, quaeramus amicum qui det, pulsemus ostium quo servantur absconsae. Magnam enim spem dedit, et dat ille qui promittendo non decipit.

Omnis enim (inquit) qui petit accipit, et qui quaerit invenit, et pulsanti aperietur. Ergo juxta praemissam postulantis amici parabolam perseverantia opus est ut accipiamus quod petimus, et inveniamus quod quaerimus, et quod pulsamus aperiat. Nam si petenti datur, et quaerens invenit, et pulsanti aperitur, ergo cui non datur, et qui non invenit, et cui non aperitur, apparet quod non bene petierit, quaesierit, pulsaverit.

Quis autem ex vobis patrem petit panem, nunquid lapidem dabit illi? Panis intelligitur charitas propter majorem appetitum, et tam necessarium, ut sine illa caetera nihil sint, sicut sine pane mensa inops. Cui contraria est cordis duritia, quam lapidi comparavit.

Aut si piscem, nunquid pro pisce serpentem dabit illi? Piscis est fides invisibilium, vel propter aquam baptismi, vel quia de invisibilibus locis capitur. Quod etiam fides hujus mundi fluctibus circumlatrata non frangitur, recte pisci comparatur. Cui contrarium posuit serpentem propter venena fallaciae, quae etiam primo homini male suadendo praeseminavit.

Aut si petierit ovum, nunquid porriget illi scorpionem? In ovo indicatur spes. Ovum enim nondum est fetus perfectus, sed fovendo speratur. Cui contrarium posuit scorpionem, cujus aculeus venenatus retro timendus est, sicut spei contrarium est retro respicere, cum spes futurorum in ea quae ante sunt, extendat.

Si ergo vos cum sitis mali, nostis bona data dare filiis vestris, quanto magis Pater vester de coelo dabit spiritum bonum petentibus se? Quomodo mali dant bona? sed malos appellavit, dilectores adhuc saeculi hujus et peccatores. Bona vero quae dant secundum eorum sensum, bona dicenda sunt, quia haec pro nobis habent, quanquam et in rerum natura ista bona sint, sed temporalia, et ad istam vitam infirmam pertinentia, et quisquis ea malus dat, non de suo dat. Domini est enim terra, et plenitudo ejus, qui fecit coelum et terram, mare et omnia quae in eis sunt (Psal. XXIII). Quantum ergo sperandum est daturum Deum nobis bona petentibus, nec nos posse decipi ut accipiamus aliud pro alio cum ab ipso petimus, quando nos etiam cum simus mali novimus id dare quod petimur! Non enim decipimus filios nostros, et qualiacunque bona damus, non de nostro, sed de ipsius damus. Aliter: Apostoli qui electionis merito bonitatem generis humani multis excesserant modis, supernae bonitatis intuitu mali esse dicuntur, quia nihil est per semetipsum stabile, nihil immutabile, nihil bonum, nisi Deitas sola. Omnes vero creaturae ut beatitudinem aeternitatis vel immutabilitatis obtineant, non hoc per suam naturam, sed per Creatoris sui participationem et gratiam consequuntur. Quod vero dicitur: Quanto magis Pater vester de coelo dabit spiritum bonum petentibus se? pro quo Matthaeus posuit: Dabit bona petentibus se (Matth. VII), ostendit Spiritum sanctum plenitudinem esse bonorum Dei, et ea quae divinitus administrantur, non alia absque eo subsistere. Quia omnes utilitates, quae ex donorum Dei gratia suscipiuntur, ex isto fonte emanant.

LIBER QUARTUS.

PROOEMIUM.

Exsultans in Spiritu sancto Dominus (ut supra lectum est): Confiteor tibi, Pater Domine coeli et terrae, quod abscondisti haec a sapientibus et prudentibus, et revelasti ea parvulis. Quae sententia secreti conscia iudicii semper effectum suae virtutis iterare non desistit. Nam et generaliter in dejectione Judaeorum, gentium vero electione, et in singulis quibusque juxta alternam mentium qualitatem specialiter non cessat exhiberi. Denique ut proxima parumper attingam, legisperitus volens seipsum justificare, Dominum tentaturus adiit, sed confusus abscessit; at Maria pedibus ejus humiliter acclinis, optimam partem philosophiae coelestis elegit. Item parvuli Christi, qui non de sua justitia, sed de Redemptoris sui gratia praesumere didicerant, quibus orationum modis eamdem gratiam advocare debeant inquirunt, audiuntque confestim et quibus verbis orare, et qua instantia perseverare, et pro quibus maxime rebus supplicare oporteat, fide scilicet, spe et charitate, quodque perfecte petentes earumdem largitorem a Patre Spiritum bonum percipiant. Contra sapientes et prudentes, quia Spiritum gratiae non modo non petere, quaerere, pulsare, sed et blasphemare satagunt, irremissibiles et hic et in futuro suae pervicaciae poenas luunt. Et usque ad finem Evangelii, qui legerit, imo usque ad finem saeculi, qui prudenter inspexerit, intelliget quod Deus superbis resistit, humilibus autem dat oratiam (I Petr. V).

INVOCATIO.

Quapropter ipse quartum expositionis evangelicae librum incipiens a lectione in qua superbiae spiritus in digito Dei ejicitur, tuam, Christe, clementiam suppliciter

imploro, ut Spiritus tuus bonus deducat me in viam rectam, et eum qui ab Aquilone est, longe faciat a me, quatenus ejectis a me malignis scruter mandata Dei mei, revelatisque mentis oculis ad considerata tuae sacrosanctae legis mirabilia devotus lector ingrediar.

Et erat Jesus ejiciens daemonium, et illud erat mutum. Et cum eiecisset daemonium, locutus est mutus, et admiratae sunt turbae. Daemoniacus iste apud Matthaeum non solum mutus, sed et caecus fuisse narratur, curatusque dicitur a Domino, ita ut loqueretur et videret. Tria ergo signa simul in uno homine perpetrata sunt. Caecus videt, mutus loquitur, possessus daemone liberatur. Quod et tunc quidem carnaliter factum est, sed et quotidie completur in conversatione credentium, ut, expulso primum daemone, fidei lumen aspiciant, deinde ad laudes Dei tacentia prius ora laxentur.

Quidam autem ex eis dixerunt: In Beelzebub principe daemoniorum eiecit daemonia. Non haec aliqui de turba, sed Pharisei calumniabantur et scribae, sicut alii evangelistae testantur. Turbis quippe quae minus eruditae videbantur, Domini semper facta mirantibus, illi contra, vel negare haec, vel quae negare nequiverant, sinistra interpretatione pervertere laborabant, quasi non haec divinitatis, sed immundi spiritus opera fuissent, id est, Beelzebub, qui Deus erat Accaron. Nam Beel quidem ipse est Baal. Zebub autem musca vocatur. Nec juxta quaedam mendosa exemplaria l littera vel d in fine est nominis legenda, sed b. Beelzebub ergo Baal muscarum, id est, vir muscarum, sive habens muscas interpretatur, ob sordes videlicet immolatii cruoris, ex cujus spurcissimo ritu vel nomine principem daemoniorum cognominabant.

Et alii tentantes, signum de coelo quaerebant ab eo. Vel in morem Eliae ignem de sublimi venire cupiebant, vel in similitudinem Samuelis tempore aestivo mugire

tonitrua, coruscare fulgura, imbres ruere, quasi non possint et illa calumniari, et dicere ex occultis et variis aeris passionibus accidisse. At tu qui calumniaris ea quae oculis vides, manu tenes, utilitate sentis, qui feceris de iis quae de coelo venerint? Utique respondebis, et magos in Aegypto multa signa fecisse de coelo.

Ipse autem ut vidit cogitationes eorum, dixit eis: Omne regnum in seipso divisum desolabitur, et domus supra domum cadet. Non ad dicta, sed ad cogitata respondit, ut vel sic compellerentur credere potentiae ejus, qui cordis videbat occulta. Si autem omne regnum in seipso divisum desolatur, ergo Patris et Filii et Spiritus sancti regnum non est divisum, quod sine ulla contradictione non aliquo impulsu desolandum, sed aeterna est stabilitate mansurum. Si vero sanctae et individuae Trinitatis, individuum, imo quia individuum manet regnum, desistant Ariani minorem Patre Filium, minorem Filio sanctum dicere Spiritum. Quia quorum unum est regnum, horum est et una majestas.

Si autem et Satanus in seipso divisus est, quomodo stabit regnum ipsius, quia dicitis in Beelzebub ejicere me daemonia? Hoc dicens, ex ipsorum confessione volebat intelligi quod in eum non credendo in regno diaboli esse elegissent, quod utique adversum se divisum stare non posset. Eligant ergo Pharisei quod voluerint. Si Satanus Satanam non potest ejicere, nihil contra Dominum quod dicerent, invenire potuerunt. Si autem potest, multo magis sibi prospiciant et recedant de regno ejus, quod adversum se divisum stare non potest. In quo autem Dominus Christus ejiciat daemones, ne daemoniorum principem existiment, attendant quod sequitur.

Si autem ego in Beelzebub ejicio daemonia, filii vestri in quo ejiciunt? Ideo ipsi iudices vestri erunt. Dixit hoc utique de discipulis suis, illius populi filiis, qui certe

discipuli Domini Jesu Christi bene sibi conscii fuerant, nihil se malarum artium a bono magistro didicisse, ut in principe daemoniorum ejicerent daemones. Ideo (inquit) ipsi judices erunt vestri, ipsi (inquit) ipsi ignobilia et contemptibilia hujus mundi, in quibus non artificiosa malignitas, sed sancta simplicitas meae virtutis apparet, ipsi testes mei, judices erunt vestri. Aliter: Filios Judaeorum, exorcistas gentis illius ex more significat, qui ad invocationem ejiciebant daemones. Et coarctat eos interrogatione prudenti, ut confiteantur Spiritus sancti esse opus. Quod si expulsio (inquit) daemonum in filiis vestris, Deo, non daemonibus deputatur, quare in me idem opus non eandem habeat causam? Ergo ipsi vestri judices erunt, non potestate, sed comparatione, dum illi expulsionem daemonum Deo assignant, vos Beelzebub principi daemoniorum.

Porro si in digito Dei ejicio daemona, profecto pervenit in vos regnum Dei. Iste est digitus quem confitentur et magi, qui contra Moysen et Aaron signa faciebant, dicentes: Digitus Dei est iste (Exod. VIII), quo et tabulae lapideae scriptae sunt in monte Sina. Igitur manus et brachium Dei Filius est, et digitus ejus Spiritus sanctus. Patris, et Filii, et Spiritus sancti una substantia est. Non te scandalizet membrorum inaequalitas, cum aedificet unitas corporis. Aliter: Digitus Dei vocatur Spiritus sanctus, propter partitionem donorum quae in eo dantur unicuique propria, sive hominum, sive angelorum. In nullis enim membris nostris magis apparet partitio quam in digitis. Quod autem dixit, Pervenit in vos regnum Dei, regnum Dei nunc dicit quo damnantur impii, et a fidelibus de peccatis suis poenitentiam nunc agentibus secernuntur.

Cum fortis armatus custodit atrium suum, in pace sunt ea quae possidet. Fortem, diabolum; atrium vero illius, mundum qui in maligno positus est appellat, in quo

usque ad Salvatoris adventum male pacato potiebatur imperio, quia in cordibus infidelium sine ulla contradictione quiescebat. Unde et alibi princeps mundi vocatur, dicente Domino: Venit enim princeps mundi, et in me nihil inveniet (Joan. XIV). Et iterum: Nunc princeps mundi ejicietur foras (Joan. XII), de qua et hic ejectione subjungitur.

Si autem fortior illo superveniens vicerit eum, universa arma ejus auferet in quibus confidebat, et spolia ejus distribuet. De seipso quippe loquitur, quod non concordia fallax operatione quemadmodum calumniabantur, sed fortiori potentia victor homines a daemonio liberaret. Arma in quibus male fortis ille confidebat, astutiae dolique sunt nequitiae spiritualis. Spolia vero ejus, ipsi homines sunt ab eo decepti. Quae victor Christus distribuit, quod est insigne triumphantis, quia captivam ducens captivitatem, dedit dona hominibus, quosdam quidem apostolos, alios evangelistas, hos prophetas, illos pastores ordinans et doctores (Ephes. IV).

Qui non est mecum, adversum me est. Et qui non colligit mecum, dispergit. Non putet quisquam de haereticis dictum et schismaticis, quanquam et ita ex superfluo possit intelligi, sed ex consequentibus, textusque sermonis ad diabolum refertur, et quod non possint opera Salvatoris Beelzebub operibus comparari. Ille cupit animas hominum tenere captivas, Dominus liberare; ille praedicat idola, hic unius Dei notitiam; ille trahit ad vitia, hic ad virtutem revocat: quomodo ergo possunt habere concordiam inter se, quorum opera divisa sunt?

Cum immundus Spiritus exierit de homine, perambulat per loca inaquosa. Quamvis simpliciter intelligi possit, Dominum haec ad distinctionem suorum et

Satanae operum adjunxisse, quod scilicet ipse semper polluta mundare, Satanas vero mundata gravioribus festinet attaminare sordibus, tamen et de haeretico quolibet, vel schismatico, vel etiam malo catholico, potest non inconvenienter accipi. De quo tempore baptismatis Spiritus immundus qui in eo prius habitaverat, ad confessionem catholicae fidei, abrenuntiationemque mundanae conversationis ejiciatur locaque inaquosa peragret, id est, corda fidelium quae a mollitie fluxae cogitationis expurgata sint, callidus insidiator exploret, si quos ibi forte suae nequitiae gressus figere possit. Sed bene dicitur:

Quaerens requiem et non inveniens, quia castas mentes effugiens, in solo diabolus corde pravorum gratam sibi potest invenire quietem. Unde de illo Dominus: Sub umbra (inquit) dormit in secreto calami, et locis humentibus (Job. XL). In umbra, videlicet tenebrosas conscientias; in calamo, qui foris nitidus, intus est vacuus, simulatrices; in locis humentibus, lascivas mollesque mentes insinuans.

Dicit: Revertar in domum meam unde exivi. Timendus est iste versiculus, non exponendus, ne culpa quam in nobis extinctam credebamus, per incuriam nos vacantes opprimat.

Et cum venerit, invenit scopis mundatam, hoc est, gratia baptismatis a peccatorum labe castigatam, sed nulla boni operis industria cumulatam. Unde bene Matthaeus hanc domum vacantem, scopis mundatam, atque ornatam dicit inventam: mundatam videlicet a vitiis pristinis per baptismum, vacantem a bonis actibus per negligentiam, ornatam simulatis virtutibus per hypocrisin.

Et tunc vadit, et assumit septem alios spiritus nequiores se, et ingressi habitant ibi. Per septem malos

spiritus, universa vitia designat. Quemcunque enim post baptismum, sive pravitas haeretica, seu mundana cupiditas arripuerit, mox omnium prosternet in ima vitiorum. Unde recte nequiores tunc eum spiritus dicuntur ingressi. Quia non solum habebit illa septem vitia, quae Septem spiritualibus sunt contraria virtutibus, sed et per hypocrisin, ipsas se virtutes habere simulabit.

Et sunt novissima hominis illius pejora prioribus. Melius quippe erat ei viam veritatis non cognoscere, quam post agnitionem retrorsum converti. Quod in Juda Iscariote traditore, vel Simone mago, caeterisque talibus, specialiter legimus impletum. Quo autem generaliter haec parabola tendat, ipse secundum Matthaeum Salvator exposuit, ubi, ea terminata, mox subdidit dicens: Sic erit et generationi huic pessimae. Id est, quod de uno quolibet specialiter geri solere narravi, hoc in tota generaliter hujus populi gente geri non desinit. Immundus quippe spiritus exivit a Judaeis, quando acceperunt legem. Et ambulavit per loca arida, quaerens sibi requiem. Expulsus videlicet a Judaeis, ambulavit per gentium solitudines. Quae cum postea Domino credidissent, ille non invento loco in nationibus dixit: Revertar ad domum meam pristinam, unde exivi. Habebo Judaeos, quos ante dimiseram. Et veniens, invenit vacantem, scopis mundatam. Vacabat enim templum Judaeorum, et Christum hospitem non habebat, dicentem: Dimittetur vobis domus vestra deserta. Quia igitur Dei et angelorum praesidia non habebant, et ornati erant superfluis observationibus Pharisaeorum, revertitur ad eos diabolus, et septenario sibi numero daemonum addito habitat pristinam domum et fiunt posteriora illius populi pejora prioribus. Multo enim nunc majore daemonum numero possidentur blasphemantes in synagogis suis Christum Jesum, quam in Aegypto possessi fuerant ante legis notitiam. Quia aliud est venturum non credere, aliud eum non suscepisse qui venerit.

Septenarium autem numerum adjunctum diabolo, vel propter sabbatum intellige, vel propter numerum Spiritus sancti. Ut quomodo in Isaia, super virgam de radice Jesse, et florem qui de radice conscendit, septem spiritus virtutum descendisse narrantur, ita et e contrario vitiorum numerus in diabolo consecratus sit.

Factum est autem cum haec diceret, extollens vocem quaedam mulier de turba, dixit illi: Beatus venter qui te portavit, et ubera quae suxisti. Magnae devotionis et fidei haec mulier ostenditur, quae Scribis et Phariseis Dominum tentantibus simul et blasphemantibus, tanta ejus incarnationem prae omnibus sinceritate cognoscit, tanta fiducia confitetur, ut et praesentium procerum calumniam, et futurorum confundat haeticorum perfidiam. Nam sicut tunc Judaei sancti Spiritus opera blasphemando, verum consubstantialemque Patri Dei Filium negabant, sic haeretici postea negando Mariam semper virginem sancti Spiritus operante virtute nascituro ex humanis membris unigenito Deo carnis suae materiam ministrasse, verum consubstantialemque matri Filium hominis fateri non debere dixerunt. Sed si caro Verbi Dei secundum carnem nascentis a carne virginis matris pronuntiatur extranea, sine causa venter qui eam portasset, ubera quae lactassent, beatificantur. Qua enim consequentia ejus lacte credatur nutritus, cujus semine negatur esse conceptus? cum ex unius ejusdemque fontis origine, secundum physicos, uterque liquor emanare probetur. Nisi forte putanda est virgo sementivam suae carnis materiam nutriendo in carne Dei Filio suggerere potuisse, incarnando autem quasi majori et inusitato miraculo minime potuisse. Sed huic opinioni obstat Apostolus dicens: Quia misit Deus Filium suum, factum ex muliere, factum sub lege (Gal. IV). Neque enim audiendi sunt qui legendum putant, natum ex muliere, factum sub lege, sed, factum ex muliere. Quia conceptus ex utero virginali, carnem non de nihilo, non aliunde, sed materna

traxit ex carne. Alioquin nec vere Filius hominis diceretur, qui originem non haberet ex homine. Et nos igitur his contra Eutychem dictis extollamus vocem cum Ecclesia catholica, cujus haec mulier typum gessit, extollamus et mentem de medio turbare, dicamusque Salvatori: Beatus venter qui te portavit, et ubera quae suxisti (Luc. XI). Vere enim beata parens, quae (sicut quidam ait) enixa est puerpera Regem.

***Qui coelum terramque tenet per saecula, cujus.
Numen et aeterno complectens omnia gyro,
Imperium sine fine manet; quae ventre beato,
Gaudia matris habens cum virginitatis honore,
Nec primam similem visa est, nec habere sequentem.***

At ille dixit: Quin imo beati qui audiunt verbum Dei, et custodiunt. Pulchre Salvator attestationi mulieris annuit, non eam tantummodo quae Verbum Dei corporaliter generare meruerat, sed et omnes qui idem Verbum spiritaliter auditu fidei concipere, et boni operis custodia vel in suo vel in proximorum corde parere, et quasi alere studuerint, asseverans esse beatos. Quia et eadem Dei genitrix, et inde quidem beata, quia Verbi incarnandi ministra est facta temporalis, sed inde multo beatior quia ejusdem semper amandi custos manebat aeterna. Qua sententia sapientes Judaeorum clam percutit, qui Verbum Dei non audire et custodire, sed negare et blasphemare quaerebant.

Turbis autem concurrentibus coepit dicere: Generatio haec, generatio nequam est: signum quaerit, et signum non dabitur illi, nisi signum Jonae. Duplici fuerat quaestione pulsatus. Quidam enim calumniabantur eum in Beelzebub ejecisse daemona, quibus hactenus est responsum. Et alii tentantes, signum de coelo quaerebant ab eo, quibus abhinc respondere incipit, non eis signum de coelo, quod indigni erant videre, verum de profundo

infernus tribuens, quale Jonas propheta naufragus, cetoque sorbente voratus, sed de abyssu ac mortis fauce liberatus, et accepit et dedit, signum videlicet incarnationis. Discipulis autem suis signum de coelo dedit, quibus aeternae beatitudinis gloriam et prius figuraliter in monte transformatus, et post veraciter in coelum sublevatus ostendit.

Nam sicut Jonas fuit signum Ninivitis, ita erit et Filius hominis generationi isti. Ostendit Judaeos in modum Ninivitarum peccatis gravibus involutos, et subversioni, si non poenituerint, esse proximos. Verum sicut Ninivitis et denuntiatur supplicium, et remedium demonstratur, ita etiam Judaei non debent desperare indulgentiam si velint agere poenitentiam. Sed vide quid sequitur:

Regina Austri surget in iudicio cum viris generationis hujus, et condemnabit illos. Condemnabit utique non potestate iudicii, sed comparatione facti melioris. Si autem regina Austri, quae electa esse non dubitatur, surget in iudicio cum reprobis, ostenditur una cunctorum, bonorum scilicet malorumque resurrectio mortalium, et haec non juxta fabulas Judaeorum mille annis ante iudicium, sed in ipso esse futura iudicio.

Quia venit a finibus terrae audire sapientiam Salomonis, et ecce plus Salomone hic.

--Hic in hoc loco non pronomen, sed adverbium loci significat, id est, impraesentiarum inter vos conversatur, qui incomparabiliter est Salomone praestantior. Refert autem Scriptura quomodo regina Saba per tantas difficultates gente sua et imperio derelictis venerit in Judaeam sapientiam audire Salomonis, et ei multa munera deferens ab eo plura perceperit. Quae ideo Judaeos in iudicio condemnabit, quoniam ipsa ab ultimis terrae finibus eum quaesivit, quem percepto dono

sapientiae cognoverat esse famosum. Illi vero secum habentes eum qui non aliunde sapiens, sed ipse Dei sapientia et virtus est, non modo non audire, sed blasphemare atque insidiis agitare malebant.

Viri Ninivitae surgent in iudicio cum generatione hac et condemnabunt illam, quia poenitentiam egerunt ad praedicationem Jonae, et ecce plus quam Jona hic. Jonas paucis diebus praedicavit, ego tanto tempore. Ille Assyriis genti incredulae, ego Judaeis populo Dei. Ille peregrinis, ego civibus. Ille voce locutus simplici nilque signorum faciens acceptus est, ego tanta signa faciens Beelzebub calumniam sustineo. Plus ergo est Jona hic, hoc est in medio vestrum praedicans. Et propterea eodem modo quo regina Austri, viri quoque Ninivitae generationem condemnabunt Judaeorum, hoc est infidelitatis arguent. Aliter: In Ninivitis et regina Austri, fides Ecclesiae praefertur Israeli, quae non minus per poenitentiam peractae insipientiae, quam per sapientiae discendae industriam Domino conciliatur. Ex duabus quippe partibus unitas Ecclesiae congregatur, eorum videlicet qui peccare nesciunt, et eorum qui peccare desistunt. Poenitentia enim delictum abolet, sapientia cavet.

Nemo lucernam accendit et in abscondito ponit, neque sub modio. De seipso Dominus haec loquitur, ostendens etsi supra dixerit nullum generationi nequam nisi signum Jonae dandum, nequaquam tamen lucis suae claritatem fidelibus occultandam. Ipse quippe lucernam accendit, qui testam humanae naturae flamma suae divinitatis implevit. Quam profecto lucernam nec credentibus abscondere, nec modio supponere, hoc est sub mensura legis includere, vel intra unius Judaeae gentis terminos voluit cohibere.

Sed supra candelabrum, inquit, ut qui ingrediuntur, lumen videant. Candelabrum Ecclesiam dicit, cui lucernam superposuit, quia nostris in frontibus fidem suae incarnationis affixit, ut qui Ecclesiam fideliter ingredi voluerint, lumen veritatis palam queant intueri. Qua sententia Judaeorum quoque proceres condemnat, qui signa quaerentes exterius, apertam lucis januam noluerint intrare credendo. Denique praecipit ne opera tantummodo, sed et cogitationes et ipsas etiam cordis intentiones mundare et castigare meminerint; nam sequitur:

Lucerna corporis tui est oculus tuus. Corpus quippe dicit opera quae palam cunctis apparent, oculus vero ipsam mentis intentionem operatur, et de cujus merito eadem opera, lucis an tenebrarum sint opera, discernuntur, sicut ipse consequenter exposuit, dicens:

Si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus tuum lucidum erit. Si autem nequam fuerit, etiam corpus tuum tenebrosum erit. Si, inquit, pura rectaque intentione quae potes agere bona studueris, lucis profecto sunt opera quae facis, etiamsi coram hominibus imperfectionis aliquid habere videantur. Quoniam diligentibus Deum, omnia cooperantur in bonum, his qui secundum propositum vocati sunt sancti. Si autem perversa est intentio quae praecedat, parvum est omne opus quod sequitur, quamvis rectum esse videatur.

Vide ergo, ne lumen quod in te est tenebrae sint. Hoc est, ne ipsa cordis intentio, quae lumen est animae, vitiorum caligine fuscetur, sedula discretione perpende. Juxta quod alibi praecipitur: Omni custodia serva tuum cor, quoniam ex ipso vita procedit (Prov. IV).

Si ergo corpus tuum totum lucidum fuerit, non habens aliquam partem tenebrarum, erit lucidum totum, et sicut

lucerna fulgoris illuminabit te. Totum corpus nostrum omnia nostra opera dicit, quia et Apostolus membra nostra nuncupat quaedam opera, quae improbat, et mortificanda praecipit dicens: Mortificate ergo membra vestra, quae sunt super terram, fornicationem, immunditiam, libidinem (Col. III), et caetera talia. Si igitur ipse bonum bona intentione patraveris, non habens in tua conscientia aliquam partem tenebrosae cogitationis, etiamsi contigerit aliquem proximorum tua bona actione noceri, verbi gratia, aut de pecunia quam a te indigens et petens acceperat, facere vel pati aliquid mali, aut de verbo exhortationis quo errantem corrigere volebas, forte perniciosius errare, tu tamen pro tuo simplici et lucido corde et hic et in futuro, lucis gratia donaberis. Haec contra hypocrisin Pharisaeorum subdole signa quaerentium specialiter dicta, nos juxta sensum moralem generaliter instituant

Et cum loqueretur, rogavit illum quidam Pharisaeus ut pranderet apud se, et ingressus recubuit. Consulte Lucas non ait, Et cum haec loqueretur, sed, Cum loqueretur, ut ostendat eum non statim finitis quae praeposuerat verbis, sed aliquot interpositis, apud Pharisaeum prandere rogatum. Quae autem sint illa Matthaeus explicat, qui hoc Domini terminato sermone, quem tamen partim brevius Luca, partim prolixius commemorat, continuo subjunxit: Adhuc eo loquente ad turbas, ecce mater ejus et fratres stabant foris, quaerentes loqui ei. Adhuc, inquit, eo loquente, ut intelligeres, haec loquente quae superius indicabat. Sed et Marcus, post illud quod de blasphemia Spiritus sancti, quid Dominus dixerit retulerat: Et veniunt, inquit, mater ejus et fratres. Lucas autem non hujus rei gestae ordinem tenuit, sed praeoccupavit hoc, et recordatum ante narravit. Denique hoc sic interposuit, ut solutum appareat a nexu et superiorum et posteriorum. Itaque postquam nuntiatis sibi foris matre et fratribus ait: Qui enim fecerit

voluntatem Dei, hic frater meus, et soror mea, et mater est (Marc. III), datur intelligi, rogatus Pharisaei intrasse convivium.

Pharisaeus autem coepit intra se reputans dicere quare non baptizatus esset ante prandium. Causam Pharisaei cogitationis evangelista Marcus aperuit dicens: Pharisaei enim et omnes Judaei nisi crebro lavent manus non manducant, tenentes traditionem seniorum, et a foro nisi baptizentur non comedunt (Marc. VII).

Et ait Dominus ad illum: Nunc vos Pharisaei quod de foris est calicis et catini mundatis. Quod autem intus est vestrum, plenum est rapina et iniquitate. Et Marcus quidem refert eos baptismata calicum et urceorum lectorumque et aementorum observare solitos, sed magis sub nomine vasorum ipsi mendacii simulationis arguuntur, quod aliud ostentent hominibus foris, aliud domi agant, formam pietatis habentes extrinsecus, sed intus vitiorum sorde deformes. Vult enim Dominus explicare latius quae supra breviter de mundando cordis oculo protulerat.

Stulti, nonne qui fecit quod de foris est, etiam id quod de intus est fecit? Qui, inquit, utramque hominis naturam fecit, utramque mundari desiderat. Hoc contra Manichaeos, qui animam tantum a Deo, carnem vero putant a diabolo creatam. Hoc contra illos qui corporalia peccata, fornicationem videlicet, immunditiam, libidinem, furtum, rapinam et caetera talia, quasi gravissima detestantur; spiritalia vero quae non minus damnat Apostolus, hoc est amaritudinem, iram, indignationem, clamorem, blasphemiam, superbiam, et avaritiam, quae est idolorum servitus (Coloss. III), ut levia contemnunt.

Verumtamen quod superest date eleemosynam, et ecce omnia munda sunt vobis. Quod necessario victui et

vestimento superest, date pauperibus. Juxta quod et Joannes praecipit: Qui habet duas tunicas, det non habenti (Luc. III). Neque enim ita facienda jubetur eleemosyna, ut teipsum consumas inopia, sed ut tui cura corporis expleta inopem quantum vales sustentas. Vel ita intelligendum, quod superest, quod tam multo scelere praeoccupatis solum remedium restat, date eleemosynam. Qui sermo ad omnia quae utili miseratione fiunt, valet. Non solum enim qui dat esurienti cibum, sitiienti potum, nudo vestimentum, peregrinanti hospitium, et caetera hujusmodi, verum etiam qui dat veniam peccanti, eleemosynam dat. Et qui emendat verbere in quem potestas datur, vel coercet aliqua disciplina, et tamen peccatum ejus quo ab illo laesus aut offensus est, dimittit ex corde, vel orat ut ei dimittatur, non solum in eo quod dimittit atque orat, verum etiam in eo quod corripit et aliqua emendatoria poena plectit, eleemosynam dat, quia misericordiam praestat. Multa itaque genera sunt eleemosynarum, quae cum facimus, adjuvamus ut dimittantur nobis nostra peccata, sed ea nihil est majus qua ex corde dimittimus quod in nos quisque peccavit. An vero quod ait: Date eleemosynam, et ecce omnia munda sunt vobis, ita intellecturi sumus, ut Pharisaeis non habentibus fidem Christi, etiamsi non in eum crediderint, nec renati fuerint ex aqua et Spiritu sancto, munda sint omnia, tantum si eleemosynas dederint, sicut quidam eas dandas putant, cum sint immundi omnes quos non mundat fides Christi, de qua scriptum est: Mundans fide cor eorum? Et tamen verum est quod audierant, Date eleemosynam, et ecce omnia munda sunt vobis. Qui enim vult ordinate dare eleemosynam, a seipso debet incipere, et eam sibi primum dare. Est enim eleemosyna opus misericordiae, verissimeque dictum est: Miserere animae tuae placens Deo (Eccli. XXX). Propter hoc renascimur, ut Deo placeamus, cui merito displicet quod nascendo contraximus. Haec est prima eleemosyna quam nobis dedimus, quoniam nosipsos miseros per miserantis Dei

misericordiam requisivimus. Propter quem dilectionis ordinem dictum est: Diliges proximum tuum tanquam teipsum (Marc. XII). Cum ergo increpasset eos quod forinsecus se lavarent, intus autem rapina et iniquitate pleni essent, admonens quamdam eleemosynam, quam sibi homo debet primitus dare, et interiora mundari: Verumtamen, inquit, quod superest date eleemosynam, et ecce omnia munda sunt. Deinde ut ostenderet quid admonuisset, et quid ipsi facere non curarent, ne illum putarent eorum eleemosynas ignorare.

Sed vae vobis, inquit, Pharisei. Tanquam diceret, ego quidem commonui vos eleemosynam dandam, per quam vobis munda sint omnia: sed vae vobis,

Quia decimatis mentam et rutam et omne olus; has enim novi eleemosynas vestras, ne de illis me nunc vos admonuisse arbitremini.

Et praeteritis iudicium et charitatem Dei. Qua eleemosyna possetis ab omni inquinamento interiore mundari, ut vobis munda essent et corpora quae lavatis, hoc est enim omnia, et interiora scilicet et exteriora, sicut alibi legitur: Mundate quae intus sunt, et quae foris sunt munda erunt (Matth. XXIII). Sed ne istas eleemosynas quae fiunt de fructibus terrae respuisse videretur, ait:

Haec autem, inquit, oportuit facere. Id est iudicium et charitatem Dei, ut et nos veraciter de nostra miseria iudicantes, et Dei charitatem quam donavit ipse diligentes pie recteque vivamus, iustum iudicium ejus confitentes, quod dicit Apostolus, Iudicium quidem ex uno in condemnationem: et magnae charitati ejus gratias agentes (Rom. V), de qua idem ipse dicit gratiae praedicator: Commendat autem suam charitatem Deus in nobis, quoniam cum adhuc peccatores essemus, Christus pro nobis mortuus est (Ibid.).

Haec autem oportuit facere, et illa non omittere, id est eleemosynas fructuum terrenorum. Non ergo se fallant qui per eleemosynas quaslibet largissimas fructuum suorum, vel cujusque pecuniae, impunitatem se emere existimant, in facinorum immanitate ac flagitiorum nequitia permanendo.

Vae vobis Pharisaeis qui diligitis primas cathedras in synagogis, et salutationes in foro. Vae nobis miseris, ad quos Pharisaeorum vitia transierunt, qui breve et incertum vitae nostrae curriculum quo peccata humiliter plangere debueramus, pro prioratu invicem superbe certando, peccatis amplius onerare non metuimus.

Vae vobis qui estis ut monumenta quae non parent, et homines ambulantes supra, nesciunt. Et haec superstitionem Pharisaeorum sententia redarguit, qui foris speciem rectae doctrinae praetendant, intus vero quid foeditatis gerant, occultent, instar monumentorum, quae cum superficiem terrae communis ostentent, intus vermescentium sunt cadaverum plena fetore. De quibus Psalmista cum diceret: Sepulcrum patens est guttur eorum (Psalm. V); mox quid dixisset aperuit adjungens: Linguis suis dolose agebant.

Respondens autem quidam ex legisperitis ait illi: Magister, haec dicens etiam nobis contumeliam facis. Quam misera conscientia, quae, audito Dei verbo, sibi contumeliam fieri putat, et commemorata poena perfidorum se semper intelligit esse damnandum. Unde mihi meisque similibus unicum superest suffugium, Domino cum propheta supplicare: Utinam dirigantur viae meae, ad custodiendas justificationes tuas. Tunc non confundar, dum respiciam in omnia mandata tua (Psalm. CXVIII).

At ille ait: Et vobis legisperitis vae, quia oneratis homines oneribus quae portari non possunt, et ipsi uno digito vestro non tangitis sarcinas. Non possunt onera legis portari eo modo quo isti legisperiti haec imponebant hominibus. Unde recte audiunt quod sarcinas ejus uno digito non tangerent, hoc est ne minimis quidem eam perficerent, quam se contra morem patrum sine fide et gratia Jesu Christi et servare et servandam tradere praesumebant, atque ideo jugum Christi suave et sarcinam ejus levem, ubi requies est animarum, procul abjicere et exterminare tentabant, cum scriptum sit: Justus autem ex fide vivit (Rom. I). Et apostolus Petrus, his qui credentes ex gentibus circumcidi docebant, protestetur et dicat: Et nunc quid tentatis Deum, imponere jugum super cervicem discipulorum, quod neque patres nostri, neque nos potuimus portare? sed per gratiam Domini nostri Jesu credimus salvari, quemadmodum et illi (Act. XV).

Vae vobis qui aedificatis monumenta prophetarum, patres autem vestri occiderunt illos. Non monumenta prophetarum ornare, sed interfectores prophetarum imitari, sceleris est. Judaei ergo prophetarum monumenta aedificando, patrum suorum facta qui hos occiderunt arguebant, sed paterna facinora aemulando, dum Christum apostolosque illius insequuntur, in seipsos sententiam retorquebant, eadem videlicet ipsi quae in parentibus damnabant agentes.

Profecto testificamini quod consentitis operibus patrum vestrorum. Quoniam quidem ipsi eos occiderunt, vos autem aedificatis eorum sepulcra. Simulabant quidem se, ob favorem vulgi captandum, patrum suorum horrere perfidiam, memorias prophetarum qui ab eis occisi sunt magnifice ornando, sed ipso opere testificantur quantum paternae nequitiae consentiant, Dominum qui ab eisdem prophetis est praenuntiatus, injuriis agendo. Ubi se

pariter et filios homicidarum et ad suae damnationis augmentum scientes peccare declarant. Unde recte subjungitur:

Propterea et sapientia Dei dixit: Mittam ad illos prophetas et apostolos, et ex illis occident et persequentur. Sapientiam Dei seipsum dicit, ipse est enim Dei virtus et Dei sapientia, sicut Apostolus docet (I Cor. I). Denique in Matthaeo ita habes: Ideo ecce ego mitto ad vos prophetas, et sapientes et scribas. Si autem eadem sapientia Dei prophetas quae apostolos misit, cessent haeretici Christo ex Virgine principium dare, omittant alium legis et prophetarum, alium Novi Testamenti Deum praedicare, quamvis saepe etiam apostolica Scriptura prophetas non eos solum qui futuram Christi incarnationem, sed et eos qui ventura coelestis regni gaudia praedicent, appellat. Prophetae (inquit) duo aut tres dicant, et caeteri dijudicent. Sed nequaquam hos crediderim apostolis in catalogi ordine praeferendos.

Ut inquiratur sanguis omnium prophetarum qui effusus est a constitutione mundi a generatione ista. Quaeritur quomodo sanguis omnium prophetarum atque justorum ab una Judaeorum generatione requiratur, cum et multi sanctorum sive ante incarnationem, seu post mortem resurrectionemque Salvatoris, ab aliis sint nationibus interempti, et ipse Dominus Judaeis licet acclamantibus, a Romano tamen praeside, Romanisque sit militibus crucifixus. Sed moris est Scripturarum duas saepe generationes hominum, bonorum scilicet malorumque computare, hoc est eorum qui non ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, sed ex Deo nati sunt (Joan. I); et eorum quibus dicitur: Vos ex patre diabolo estis (Joan. VIII). Et alibi: Serpentes, generatio viperarum (Matth. XXIII).

A sanguine Abel usque ad sanguinem Zachariae, qui periit inter altare et aedem. Quare a sanguine Abel qui primus martyrium passus est, mirum non est, sed quare usque ad sanguinem Zachariae, quaerendum est, cum et multi post eum usque ad nativitatem Christi, et ipso mox nato, innocentes in Bethleem pueri sint ab hac generatione perempti, nisi forte quia Abel pastor ovium, Zacharias sacerdos fuit, et hic in campo, ille in atrio templi necatus est, utriusque gradus martyres, et laici scilicet et altaris officio mancipati, sub eorum voluit intimare vocabulo.

Vae vobis legisperitis, quia tulistis clavem scientiae, ipsi non introistis, et eos qui introibant prohibuistis. Clavis scientiae humilitas Christi est, quam legisperiti nec ipsi in lege et prophetis intelligere, nec ab aliis intelligi volebant. Intrare est enim, non esse contentum superficie litterae, sed usque ad intelligentiae sacratoris arcana penetrare. Aliter: Omnis doctor qui auditores quos verbo aedificat exemplo scandalizat, nec ipse regnum Dei intrat, nec eos qui poterant intrare permittit.

Cum haec ad illos diceret, coeperunt Pharisei et legisperiti graviter insistere, et os ejus opprimere, de multis insidiantes ei, et quaerentes aliquid capere de ore ejus, ut accusarent eum. Quam vera perfidiae, simulationis, et impietatis suae crimina audierint ipsi testantur, qui tanto intonante turbine non ipsi resipiscere, sed doctorem veritatis insidiis moliuntur aggredi.

CAPUT XII.

Multis autem turbis concurrentibus ita ut se invicem conculcarent, coepit dicere ad discipulos suos: Attendite a fermento Phariseorum quod est hypocrisis. Ad hoc fermentum pertinent omnia quae recumbens apud Pharisaicum superius disputaverat. De quo et Apostolus

praecipit: Itaque epulemur, non in fermento veteri, neque in fermento malitiae et nequitiae, sed in azymis sinceritatis et veritatis (I Cor V). Nam sicut modicum fermentum totam farinae qui injicitur massam corrumpit, universamque mox consersionem suo sapore commaculat, sic nimirum simulatio cujus semel animum imbuerit, tota virtutum sinceritate et veritate fraudabit.

Nihil autem opertum est quod non reveletur, neque absconditum quod non sciatur. Et quomodo in praesenti saeculo multorum diu latet hypocrisis? Ergo de futuro tempore intelligendum, quando judicabit Deus occulta hominum. Nam sicut unus amicorum beati Job verissime dixit: Laus impiorum brevis est, et gaudium hypocritae ad instar puncti. Si ascenderit usque ad coelum superbia ejus, et caput ejus nubes tetigerit, quasi sterquilinum in fine perdetur (Job. XX). In fine, inquit, perdetur, qui in principio florere videbatur. Est ergo sensus: Attendite ne aemulemini simulatores, quia veniet profecto tempus, in quo et vestra virtus omnibus, et eorum reveletur hypocrisis. Verum quod sequitur:

Quoniam quae in tenebris dixistis, in lumine dicentur, et quod in aure locuti estis in cubiculis, praedicabitur in tectis, non solum in futuro, quando cuncta cordium abscondita proferentur ad lucem, sed et in praesenti tempore potest congruenter accipi. Quoniam quae inter tenebras quondam pressurarum carcerumque umbras vel locuti vel passi sunt apostoli, nunc clarificata per orbem Ecclesia, lectis eorum actibus publice praedicantur. Sane quod ait, Praedicabitur in tectis, juxta morem provinciae Palaestinae loquitur, ubi solent in tectis residere. Non enim tecta nostro more culminibus sublimata, sed plano schemate faciunt aequalia. Unde lex praecepit ut qui novam domum aedificaret, murum tecti poneret in gyro, ne funderetur ibi sanguis innoxius, labente aliquo et in praeceps ruente. Et in templi constructione legimus: Textit

quoque domum laquearibus cedrinis, et aedificavit tabulatum super omnem domum quinque cubitis altitudinis. Ergo praedicabitur in tectis, cunctis audientibus palam dicetur.

Dico autem vobis amicis meis, ne terreamini ab his qui occidunt corpus, et post haec non habent amplius quid facient. Si persecutores sanctorum occisis corporibus, non habent amplius quid contra illos agant, ergo supervacua furiunt insania, qui mortua martyrum membra feris avibusque discerpenda projiciunt, vel in auras extenuari, vel in undas solvi, vel per flammam in cinerem faciunt redigi, cum nequaquam omnipotentiae Dei quin ea resuscitando vivificet obsistere possint.

Timete eum qui postquam occiderit, habet potestatem mittere in gehennam. Quia duo sunt genera persecutorum, unum palam saevientium, alterum fecte fraudulentemque blandientium: contra utrumque nos munire atque instituere volens Salvator, et supra ab hypocrisi Pharisaeorum attendere, et hic a carnificum caede praecipit non timere, quia videlicet post mortem nec horum crudelitas, nec illorum valeat simulatio durare. Domino potius qui semper videat placendum, Dominum qui semper punire vel liberare queat, esse timendum.

Nonne quinque passeris veneunt dipondio, et unus ex illis non est in oblivione coram Deo? Si minutissima, inquit, animalia, et quae quolibet per aera feruntur volatilia Deus oblivisci non potest, vos qui ad imaginem facti estis Creatoris, non debetis terri ab iis qui occidunt corpus, quia qui irrationabilia gubernat, rationabilia curare non desinit. Dipondius quo quinque passeris veneunt, id est venduntur, genus est ponderis levissimi, ex duobus assibus compositi. Quaerit fortasse aliquis, quomodo dicat Apostolus: Nunquid de bobus cura est Deo (I Cor. IX)? cum utique bos passere pretiosior

existat. Sed aliud cura, aliud vero est scientia. Denique numerus capillorum de quo consequenter ait:

Sed et capilli capitis vestri omnes numerati sunt, non in actu computationis, sed in facultate cognitionis accipitur. Non enim sollicitam Deus curae numerantis intendit excubiam, sed cui cognita sunt omnia, quasi numerata sunt omnia. Bene tamen numerata dicuntur, quia quae volumus servare numeramus. Ubi immensam Dei erga homines ostendit providentiam, et ineffabilem signat affectum quod nil nostrum Deum lateat, et parva etiam otiosaque dicta ejus scientiam non fugiant. Derident intelligentiam ecclesiasticam in hoc loco, qui carnis resurrectionem negant, quasi nos ipsam terrenam materiem quae discedente anima fit cadaver, ita resurrectione reparandam dicamus, ut ea quae dilabuntur, et in alias atque alias aliarum rerum species formasque vertuntur, quamvis ad corpus redeant unde dilapsa sunt, ad easdem quoque corporis partes ubi fuerunt redire necesse sit. Alioquin si capillis capitis redit, quod tam crebra tonsura detraxit, si unguibus quod toties dempsit exsectio, immoderata et indecens cogitantibus, et ideo resurrectionem carnis non credentibus occurrit informositas. Sed quemadmodum si statua cujuslibet solubilis metalli, aut igne liquesceret, aut contereretur in pulverem, aut confunderetur in massam, et eam vellet artifex rursus ex illius materiae quantitate reparare, nihil interesset ad ejus integritatem, quae particula materiae cui membro statuae redderetur, dum tamen totum ex quo constituta fuerit resumeret: ita Deus, mirabiliter atque ineffabiliter artifex, de toto quo caro nostra constiterat, eam mirabili et ineffabili celeritate restituet, nec aliquid attinebit ad ejus redintegrationem utrum capilli ad capillos redeant, et ungues ad ungues, an quidquid eorum perierat mutetur in carnem, et in partes alias corporis revocetur, curante artificis providentia, ne quid indecens fiat.

Nolite ergo timere, multis passeribus plaris estis. Non plures estis, legendum, quod ad comparisonem numeri pertinet, sed plaris estis, hoc est majoris apud Deum meriti, dignitatis, et aestimationis, quam innumera passerum, vel corpora, vel genera computamini.

Dico autem vobis, omnis quicumque confessus fuerit me coram hominibus, et Filius hominis confitebitur illum coram angelis Dei. Qui autem negaverit me coram hominibus, denegabitur coram angelis Dei. Respicit ad superiora, ubi dictum est operta quaelibet et abscondita esse revelanda, concludens hanc revelationem non in vili quolibet conciliabulo, sed in conspectu supernae civitatis aeternique regis ac judicis agenda. Et ne ex eo quod ait, eos qui se negaverint esse denegandos, una cunctorum, hoc est eorum qui studio et eorum qui infirmitate vel ignorantia negant, conditio putaretur, continuo subjicit:

Et omnis qui dicit verbum in Filium hominis, remittetur illi. Ei autem qui in Spiritum sanctum blasphemaverit, non remittetur. Qui scandalizatur carne mea, me hominem tantum arbitrans quod filius et fratres habeam Jacobum, et Joseph, et Judam, et homo vorator ac vini potator sim, talis opinio atque blasphemia quanquam culpa non careat erroris, tamen habet veniam propter corporis utilitatem. Qui autem manifeste intelligens opera Dei cum de virtute negare non possit, eadem stimulatus invidia calumniatur, et Christum Deique Verbum et opera Spiritus sancti dicit esse Beelzebub, isti non dimittetur, neque in praesenti saeculo, neque in futuro. Non quod negemus et ei, si poenitentiam agere possit, posse dimitti ab eo qui vult omnes homines salvos fieri, et ad agnitionem veritatis venire, sed quod ipsi judici et largitori veniae credentes, qui et se poenitentiam semper accepturum, et hanc blasphemiam nusquam dicit esse remittendam, credimus hunc

blasphemum exigentibus meritis sicut nunquam ad remissionem, ita nec ad ipsos dignae poenitentiae fructus esse perventurum. Juxta quod Joannes evangelista de quibusdam blasphemiae suae merito excaecatis verissime scripsit: Propterea non poterant credere: quia iterum dixit Isaias: Excaecavit oculos eorum, et induravit eorum cor, ut non videant oculis, et intelligant corde, et convertantur, et sanem illos (Joan. XII). Quidam sane volunt illum dicere verbum, vel blasphemare in Spiritum sanctum, qui unitati Ecclesiae ubi in sancto Spiritu fit remissio peccatorum, corde impenitenti resistit, dicentes unum esse suffugium ne sit irremissibilis blasphemia, cor impenitens caveatur. Quorum multis sententia nequaquam firma videtur, quia videlicet quisquis unitati Ecclesiae corde impenitenti resistit, sive ille Judaeus, seu Gentilis, sive etiam haereticus sit, potest utique remissionem habere peccatorum in Spiritu sancto, si ad unitatem Ecclesiae corde poenitenti refugerit. Sed dicunt quandiu corde impenitenti quis Spiritui gratiae resistit, tandiu non habet remissionem. At illi objiciunt hanc conditionem in cunctis constare criminibus. Quomodo enim quandiu quis fornicationem, idololatriam, adulterium, masculorum concubitum, furtum, caeteraque flagitia gesserit, non habet haereditatem in regno Christi et Dei: his vero criminibus abdicatis, potest abluui, sanctificari, justificari in nomine Domini nostri Jesu Christi et in Spiritu Dei nostri; ita, inquiunt, etiam impenitens quandiu cor impenitens habuerit, non potest habere veniam; mox vero ut poenituerit, consequetur et veniam. Nulloque discrimine impenitentia caeteris obligatior aut irremissibilior invenitur esse peccatis, quae in similitudinem scelerum caeterorum usque ad poenitentiam manens, mox acta poenitentia delebitur. Sola autem blasphemia in Spiritum sanctum, qua quisque in similitudinem diaboli et angelorum ejus contra conscientiam suam, majestatem Deitatis oppugnare non trepidat, non habet remissionem in aeternum, sed reus

erit aeterni delicti. Sicut evangelista Marcus evidenter exponit, qui, posito hoc Domini testimonio, subjunxit, atque ait: Quoniam dicebant, spiritum immundum habet. Nam neque hi qui Spiritum sanctum non esse, neque qui hunc esse quidem, sed Deum non esse, neque qui hunc Deum quidem esse, sed Patre Filioque minorem credunt et confitentur, quia non invidentia diabolica, sed humana ignorantia ducti faciunt, hoc irremissibilis blasphemiae crimine tenentur. Quapropter principes Judaeorum, et quique similis invidiae peste corrupti, majestatem blasphemant, sine fine peribunt. Lege beati Augustini librum primum de Sermone Domini in monte.

Cum autem inducent vos in synagogas, et ad magistratus, et potestates. Supra enim dixerat: Mittam ad illos prophetas et apostolos, et ex illis occident et persequentur.

Nolite solliciti esse qualiter aut quid respondeatis, aut quid dicatis. Spiritus enim sanctus docebit vos in ipsa hora quae oporteat dicere. Cum ergo propter Christum ducimur ad iudices, voluntatem tantum nostram pro Christo debemus offerre; caeterum ipse Christus qui in nobis habitat, loquitur pro se, et Spiritus sancti in respondendo gratia ministrabitur.

Ait autem quidam ei de turba: Magister, dic fratri meo ut dividat mecum haereditatem. At ille dixit ei: Homo, quis me constituit iudicem aut divisorem supra vos? Merito refutatur hic frater, qui magistro supernae pacis unitatisque gaudia commendanti, terrenae divisionis vult ingerere molestiam. Merito hominis vocabulo notatur. Cum enim sit inter vos, inquit, zelus et contentio, nonne carnales estis, nonne homines estis, et secundum hominem ambulatis? Negatque se Dominus hominum esse divisorem, ad quos et secum et cum angelis pacificandos venerat. Non enim est Deus

dissensionis, sed pacis. Et multitudinis credentium erat cor et anima una, nec quisquam eorum quae possidebant aliquid suum esse dicebat, sed erant illis omnia communia (Act. IV). Solus autem fraternitatis divisor et auctor dissensionis est ille de quo supra dicitur: Et qui non colligit mecum, dispergit. Et de membris illius: Omne regnum in seipsum divisum desolatur et domus supra domum cadit (Matth. XII).

Dixitque ad illos: Videte et cavete ab omni avaritia, quia non in abundantia cujusquam vita ejus est, ex eis quae possidet. Sicut supra Dominus adversum blasphemos et hypocritas multa dixerat, sic et hic ex occasione hujus stulti petitoris, adversus avaritiae pestem, qua plerique mortalium satis superque laborant, et turbas et discipulos praeceptis pariter et exemplis munire satagit. Et notandum quod non ait, Cavete ab avaritia, sed adjunxit, ab omni, quia nonnulla simpliciter hominibus geri videntur, sed internus arbiter qua intentione fiant, quia cernit, judicat. Quis enim cum fratre haereditatem dividi, adultos in agro proprio fructus in horrea recondi pro crimine deputeret? Sed ipse est testis et iudex, ut scriptum est.

Dixit autem similitudinem ad illos, dicens: Hominis cujusdam divitis uberes fructus ager attulit, et cogitabat intra se dicens: Quid faciam, quod non habeo quo congregem fructus meos? Et dixit: Hoc faciam, destruam horrea mea, et majora faciam, et illuc congregabo omnia quae nata sunt mihi, et bona mea. Non in eo reprehenditur iste dives quod terram coluerit, natosve ex ea fructus in horrea collegerit, sed quod omnem vitae suae fiduciam in ipsa abundantia rerum posuerit, fructusque quos uberiores solito terra protulit, suos fructus et sua bona computans, non pauperibus erogare, juxta imperium Domini dicentis: Quod superest date

eleemosynam, sed, factis receptaculis majoribus, suae in futurum luxuriae reservare studuerit.

Anima, inquit, habes multa posita in annos plurimos, requiesce, comede, bibe, epulare. Cui simile quid in Ecclesiastico legitur: Est qui locupletatur parce agendo, et est pars mercedis illius in eo quod dicit: Inveni requiem mihi, et nunc manducabo de bonis meis solus, et nescit quod tempus praetereat, et relinquat omnia aliis (Eccl. XI).

Dixit autem illi Deus: Stulte, hac nocte animam tuam repetunt a te: quae autem parasti cujus erunt? Qui multa tibi deliciarum tempora stultus in vita promittebas, proxima hac nocte morte praereptus, aliis congregata relinques. Haec Deo ad hominem dicere est, pravas ejus machinationes subita animadversione compescere. Aliter: In nocte ablata est anima, quae in obscuritate est cordis, ac misera. In nocte ablata est, quae considerationis lucem habere noluit, ut quod poterat pati, praevideret. Unde bene discipulis futura cogitantibus Paulus apostolus dicit: Vos autem, fratres, non estis in tenebris, ut vos dies illa tanquam fur comprehendat. Omnes enim vos filii lucis estis et filii diei. Non sumus noctis, neque tenebrarum (I Thess. V). Dies enim exitus tanquam fur in nocte comprehendit, quando stultorum animas futura non praemeditantes ejicit.

Sic est qui sibi thesaurizat, et non est in Deum dives. Si is qui sibi thesaurizat, et non est in Deum dives, stultus est et in nocte rapiendus, ergo qui vult esse in Deum dives, non sibi thesaurizet, sed pauperibus possessa distribuatur. Sic enim sapiens et filius lucis esse merebitur. Unde bene Psalmista cum de avaro quolibet divite praemisisset: Sed et frustra conturbatur, thesaurizat et ignorat cui congregabit ea (Psalm. XXXVIII), mox ubi cordis sui thesaurum locasset, aperuit dicens: Et nunc

quae est exspectatio mea? nonne Dominus? et substantia mea apud te est (Ibid.)?

Dixitque ad discipulos suos: Ideo dico vobis, nolite solliciti esse animae quid manducetis, neque corpori quid vestiamini. Quod ait, Ideo dico, ad superiora respicit, hoc est, ideo temporalium sollicitudinem veto, ne cum divitibus saeculi vobis thesaurizare convincamini. Ergo quod omnibus natura tribuit, et jumentis, ac bestiis, hominibus quoque commune est, hujus cura penitus liberamur, sed praecipitur nobis ne solliciti simus quid comedamus. Et quia in sudore vultus praeparamus nobis panem, labor exercendus est, sollicitudo tollenda.

Anima plus est quam esca, et corpus quam vestimentum. Admonet, ut meminerimus multo amplius nobis Deum dedisse, quod nos fecit et composuit ex anima et corpore, quam est alimentum atque tegumentum, ut intelligas eum qui dedit animam, multo facilius escam esse daturum. Similiter eum qui corpus dedit, multo facilius daturum esse vestimentum. Quo loco quaeri solet utrum ad animam cibus iste perveniat, cum anima incorporea sit, iste autem cibus corporeus. Sed animam hoc loco pro ista vita positam noverimus, cujus retinaculum est alimentum istud corporeum. Secundum hanc significationem dictum est etiam illud: Qui amat animam suam, perdet illam (Matth. X). Quod nisi de hac vita acceperimus, quam oportet pro regno Dei perdere, quod potuisse martyres claruit, contrarium hoc praeceptum erit illi sententiae, qua dictum est: Quid prodest homini si universum mundum lucretur, animae autem suae detrimentum faciat (Matth. XVI)?

Considerate corvos, quia non seminant, neque metunt. Quibus non est cellarium, neque horreum, et Deus pascit illos. Quod si volatilia, absque cura et aerumnis, Dei aluntur providentia, quae hodie sunt et cras non

erunt, quorum anima mortalis est, et cum esse cessaverint, semper non erunt, quanto magis homines, quibus aeternitas promittitur, Dei reguntur imperio!

Quanto magis vos pluris estis illis! Id est, carius vos valetis. Quia utique rationale animal sicuti est homo, sublimius ordinatum est in rerum natura, quam irrationalia, sicuti sunt aves.

Quis autem vestrum cogitando potest adjicere ad staturam suam cubitum unum? Si ergo neque quod minimum est potestis, quid de caeteris solliciti estis? Id est, cujus potestate atque dominatu factum est, ut ad hanc staturam corpus vestrum perduceretur, ejus providentia etiam vestiri potest. Non autem vestra cura factum esse, ut ad hanc staturam veniret corpus vestrum, ex hoc intelligi potest, quod si curetis et velitis adjicere unum cubitum huic staturae, non potestis. Illi ergo etiam tegendi corporis curam relinquire, cujus videtis cura factum esse ut tantae staturae corpus habeatis. Si ergo (inquit) neque quod minimum est potestis, minimum enim est hoc, sed Deo, corpora operari (sic). Dandum autem erat etiam documentum propter vestitum, sicut datum est propter alimentum. Itaque sequitur, et dicit:

Considerate lilia quomodo crescunt, non laborant, non nent. Sed ista documenta, non sicut allegorica, discutienda sunt, ut quaeramus quid significant corvi aut lilia; posita sunt enim, ut de rebus minoribus majora persuaderentur.

Dico autem vobis, nec Salomon in omni gloria sua vestiebatur sicut unum ex istis. Et revera, quod sericum, quae regum purpura, quae pictura textricum, potest floribus comparari? Quid ita rubet ut rosa? quid ita candet ut lilium? Violae vero purpuram nullo superari murice, oculorum magis quam sermonum indicium est.

Si autem fenum quod hodie in agro est, et cras in clibanum mittitur, Deus sic vestit, quanto magis vos, pusillae fidei? Cras in Scripturis futurum tempus intelligitur, dicente Jacob: Et exaudiet me cras justitia mea (Gen. XXX). Et in Samuelis phantasmate, Pythonissa loquitur ad Saulem: Cras eris mecum (I Reg. XXVIII).

Et vos, nolite quaerere quid manducetis, aut quid bibatis. Notandum quod non ait, Nolite quaerere vel solliciti esse de cibo, aut potu, aut indumento, sed expressius, Quid, inquit, manducetis, aut quid bibatis. Et supra, Neque corpori, quid vestiamini. Ubi mihi videntur argui, qui spreto victu, vel vestitu communi, lautiora sibi vel austeriora prae iis cum quibus vitam ducunt, alimenta, vel indumenta, requirunt.

Et nolite in sublime tolli. Prohibita sollicitudine de alimentis, consequenter ne extollantur admonuit. Primo enim haec ad necessitatem implendam homo quaerit. Cum autem haec abundaverint, incipit et superbire de talibus. Tale est hoc ac si se vulneratus quis jactet quia habet multa emplastra in domo, cum hoc illi bonum esset ut vulnera non haberet, et ne uno quidem indigeret emplastro.

Haec enim omnia gentes mundi quaerunt. Pater autem vester scit quoniam his indigetis. Verumtamen quaerite regnum Dei, et haec omnia adjicientur vobis. Hic manifestissime ostendit, non haec esse appetenda, tanquam talia bona nostra, ut propter ipsa debeamus bene facere, si quid facimus, sed tamen esse necessaria. Quid enim intersit inter bonum quod appetendum est, et necessarium quod sumendum est, hac sententia declaravit, cum ait: Verumtamen quaerite regnum Dei, et haec omnia adjicientur vobis. Regnum ergo Dei bonum nostrum est, et hoc appetendum, et ibi finis constituendus, propter quod omnia faciamus quaecunque

facimus. Sed quia in hac vita militamus, ut ad illud regnum pervenire possimus, quae vita sine his necessariis agi non potest, Adjicientur haec vobis, inquit, sed vos regnum Dei quaerite. Qui enim non ait, Dabuntur, sed adjicientur, profecto indicat aliud esse quod principaliter datur, aliud quod superadditur. Quia nobis in intentione aeternitas, in usu vero temporalitas esse debet, et illud datur, et hoc nimirum ex abundanti superadditur.

Nolite timere pusillus grex, quia complacuit Patri vestro dare vobis regnum. Pusillum gregem electorum, vel ob comparisonem majoris numeri reproborum, vel potius ob humilitatis devotionem nominat. Quia videlicet Ecclesiam suam quantalibet numerositate jam dilatata, tamen usque ad finem mundi vult crescere, et ad promissum regnum humilitate pervenire. Ideoque ejus labores blande consolatus, quam regnum Dei tantum quaerere praecipit, eidem regnum a Patre dandum complacita benignitate promittit.

Vendite quae possidetis, et date eleemosynam. Nolite, inquit, timere ne propter regnum Dei militantibus hujus vitae necessaria desint, quin etiam possessa propter eleemosynam vendite. Quod tunc digne fit quando qui, semel pro Domino suis omnibus spreto, nihilominus post haec labore manuum unde et victum transigere, et eleemosynam dare queat, operatur. Unde gloriatur Apostolus, dicens: Argentum, aut aurum, aut vestem nullius concupivi, ipsi scitis, quoniam ad ea quae mihi opus erant, et his qui mecum sunt, ministraverunt manus istae. Omnia ostendi vobis, quoniam sic laborantes, oportet suscipere infirmos (Act. XX).

Facite vobis sacculos qui non veterascunt. Eleemosynas videlicet operando, quarum merces in aeternum maneat. Ubi non hoc praeceptum esse putandum est, ut nil pecuniae reservetur a sanctis, vel

suis scilicet, vel pauperum usibus suggerendae: cum et ipse Dominus cui ministrabant angeli, et tamen ad informandam Ecclesiam suam oculos habuisse legatur, et a fidelibus oblata conservans, et suorum necessitatibus aliisque indigentibus tribuens: sed ne Deo propter ista serviatur, et ob inopiae timorem justitia deseratur.

Thesaurum non deficientem in coelis, quo fur non appropriat, neque tinea corrumpit. Sive simpliciter accipiendum quod pecunia servata deficiat, vel videlicet a fure thesauris erepta, vel in thesauris ipsa sui fragilitate foedata, data autem pro Christo perennem misericordiae fructum conferat in coelis; seu certe ita intelligendum quod thesaurus boni operis, si commodi terrestris occasione condatur, facile corruptus intereat, ac si coelesti solum intentione congeratur, non exterius hominum favore, non intus inanis gloriae valeat labe maculari. Fur enim de foris rapit, tinea scindit interius. Fur abstulit divitias eorum de quibus Dominus ait, Receperunt mercedem suam (Matth. VI). Tinea corrumpit vestes eorum, quos Psalmista redarguens ait: Quoniam Deus dissipat ossa hominum sibi placentium (Psal. LII). Ossa enim virtutum robur appellat.

Ubi enim thesaurus vester est, ibi et cor vestrum erit. Hoc non solum de pecunia, sed de cunctis passionibus sentiendum est. Gulosi deus venter est. Ibi ergo habet cor ubi et thesaurum. Luxuriosi thesauri epulae sunt, lascivi ludicra, amatoris libido, hinc servit unusquisque a quo vincitur.

Sint lumbi vestri praecincti, et lucernae ardentes in manibus vestris: et vos similes sitis expectantibus dominum suum. Quia multos ostenderit, vel in totum saeculo subditos, vel saecularis intuitu commodi Domino servientes, pulchre breviterque suos docet, et lumbos praecingere propter continentiam ab amore rerum

saecularium, et lucernas ardentes habere, ut hoc ipsum vero fine et recta intentione faciant. Aliter, lumbos praecingimus, cum carnis luxuriam per continentiam coarctamus. Lucernas autem ardentes in manibus tenemus, cum per bona opera proximis nostris lucis exempla monstramus. Redemptori etenim nostro unum sine altero placere nequaquam potest, si aut is qui bona agit adhuc luxuriae inquinamenta non deserit, aut is qui castitate praeminet necdum se per bona opera exercet. Sed et si utrumque agitur, restat ut quisquis ille est, spe ad supernam patriam tendat, nequaquam se a vitiis pro mundi hujus honestate contineat, sed totam spem in Redemptoris sui adventu constituat. Unde et protinus subdit:

Et vos similes hominibus expectantibus dominum suum, quando revertatur a nuptiis. Ad nuptias quippe Dominus abiit, quia resurgens a mortuis ascendens in coelum supernam sibi angelorum multitudinem novus homo copulavit. Qui tunc revertitur cum nobis jam per iudicium manifestatur. Bene autem de servis expectantibus subditur:

Ut cum venerit et pulsaverit, confestim aperiant ei. Venit quippe cum ad iudicium properat, pulsat vero cum jam per aegritudinis molestias esse mortem vicinam designat. Cui confestim aperimus, si hunc cum amore suscipimus. Aperire etenim iudici pulsanti non vult, qui exire de corpore trepidat; et videre eum quem contempsisse se meminit iudicem formidat. Qui autem de sua spe et operatione securus est, pulsanti confestim aperit, quia laetus iudicem sustinet; cum tempus propinquae mortis agnoverit, de gloria retributionis hilaescit. Unde et protinus subditur:

Beati servi illi quos cum venerit Dominus, invenerit vigilantes. Vigilat qui ad aspectum veri luminis, mentis

oculos apertos tenet. Vigilat qui servat operando quod credidit. Vigilat qui a se torporis et negligentiae tenebras repellit. Hinc etenim Paulus dicit: Evigilate justi, et nolite peccare (I Cor. XV). Hinc rursus ait: Hora est jam nos de somno surgere (Rom. XIII). Sed veniens Dominus, quid vigilantibus servis exhibeat, audiamus.

Amen dico vobis quod praecinget se, et faciet illos discumbere, et transiens ministrabit illis. Praecingit se, id est retributionem praeparat; facit illos discumbere, id est in aeterna quiete refoveri. Discumbere quippe nostrum, in regno quiescere est. Unde rursum Dominus dicit: Venient et recumbent cum Abraham, et Isaac et Jacob (Matth. VIII). Transiens autem Dominus ministrat, quia lucis suae illustratione nos satiat. Transit vero, dictum est, de iudicio ad regnum redit. Vel certe Dominus nobis post iudicium transit, quia ab humanitatis forma in divinitatis suae contemplatione nos elevat. Et transire ejus, est in claritatis suae speculationem nos ducere, cum eum quem in humanitate in iudicio cernimus, etiam in divinitate post iudicium videmus.

Et si venerit in secunda vigilia, et si in tertia vigilia venerit, et ita invenerit, beati sunt servi illi. Prima vigilia primaevum tempus est, id est pueritia. Secunda, adolescentia vel juvenus. Quae auctoritate sacri eloquii unum sunt dicentis: Laetare, juvenis, in adolescentia tua (Eccle. XI). Tertia autem, senectus accipitur. Qui ergo vigilare in prima vigilia noluit, custodiat vel secundam, ut qui converti a pravitatibus suis in pueritia neglexit, ad vias vitae saltem in tempore juventutis evigilet. Et qui vigilare in secunda vigilia noluit, tertiae vigiliae remedia non amittat, ut qui et in juventute ad vias vitae non evigilat, saltem in senectute resipiscat. Ad excutiendam vero mentis nostrae desidiam, etiam exteriora damna per similitudinem deducuntur, ut per haec animus ad sui custodiam suscitetur; nam dicitur:

Hoc autem scitote, quoniam si sciret pater familias qua hora fur veniret, vigilaret utique, non sineret perfodi domum suam. Ex qua praemissa similitudine etiam exhortatio subinfertur, cum dicitur:

Et vos estote parati, quia qua hora non putatis, Filius hominis venit. Nesciente etenim patrefamilias, fur domum perfodit: quia dum a sui custodia spiritus dormit, improvisa mors veniens, carnis nostrae habitaculum irrumpit, et eum quem Dominum domus invenerit dormientem, necat, quia cum ventura damna spiritus minime praevidet, hunc mors ad supplicium nescientem rapit. Furi autem resisteret si vigilaret, quia adventum iudicis qui occulte animam rapit praecavens, ei poenitendo occurreret, ne impenitens periret. Horam vero ultimam Dominus noster idcirco nobis voluit esse incognitam, ut semper possit esse suspecta, ut dum illam praevidere non possumus, ad illam sine intermissione praeparemur.

Ait autem ei Petrus: Domine, ad nos dicis hanc parabolam, an et ad omnes? Duo quidem Dominus praemissa parabola monuerat, et se videlicet subito venturum, et illos eum paratos exspectare debere; sed de quo horum, an de utroque, Petrus interrogaverit, quosve sibi sociisque suis comparaverit, cum ait, Ad nos dicis, an et ad omnes? non facile patet. Et quidem in eo quod ait, nos et omnes, non alios quam vel apostolos apostolorumque similes, et caeteros fideles, vel eos qui viritim morientes quotidie sui iudicis adventum volentes nolentesque suscipiunt significare putandus est. Sed mirum si beatus Petrus dubitavit, vel omnibus qui velint sobrie, et juste, et pie vivendum, exspectantibus beatam spem, et adventum gloriae magni Dei, qui vult omnes homines salvos fieri, vel inopinatum et singulorum, et omnium, magnorum et pusillorum, et fidelium, et infidelium, futurum esse iudicium. Unde restat intelligi, his

jam bene cognitis, ea magis quae nescire forte poterat, quaesitu digna duxisse, videlicet si sublimia illa vitae coelestis instituta, quibus possessa vendere, sacculos qui non veterascerent facere, thesaurum coelo condere, lumbis praecinctis lucernisque ardentibus vigilare, et Dominum exspectare praeceperat, ad apostolos solum similesque illorum, an et ad omnes qui salvandi sint, pertineant. Qui sensus esse quaerentis, ex ipsa (ni fallor) Domini responsione declaratur.

Dixit autem Dominus: Quis putas est fidelis dispensator et prudens, quem constituit Dominus super familiam suam? Respondens ad interrogata Salvator, primo docet iudicium cunctis adfuturum, singulosque juxta meritum operis ac sensus sui capacitatem, praemia vel tormenta nacturos. Deinde, quod maxime quaesierat, gratiam virtutum quam mundo attulerit, a singulis quantum possint ostendit esse sectandam. Ignem (inquit) veni mittere in terram, et quid volo nisi ut accendatur? Sane quod ait, quis putas est, difficultatem, non impossibilitatem perficiendae virtutis insinuat, quomodo Psalmista: Quis sapiens, et custodiet haec (Psalm. CVI)? non neminem, sed rarum significat. Nam alibi idem verbum non pro difficili, sed pro impossibili posuit. Deus quis similis erit tibi (Psalm. LXXXII)? id est, nullus. Tu enim solus altissimus, super omnem terram (Ibid.).

Ut det illis in tempore tritici mensuram. Per mensuram tritici exprimitur modus verbi. Alta etenim quaeque debent multis audientibus contegi, vix paucis aperiri, ne cum angusto cordi incapabile aliquid tribuitur, extra fundatur. Hic Moyses a secreta Dei exiens, coruscantem faciem coram populo velat, quia nimirum turbis claritatis intimae arcana non indicat. Pro qualitate igitur audientium formari debet sermo doctorum, ut et a sua singulis congruat, et tamen a communis aedificationis arte nunquam recedat.

Beatus ille servus, quem cum venerit Dominus, invenerit ita facientem. Vere dico vobis quia super omnia quae possidet, constituet eum. Quanta inter bonos auditores, et bonos doctores, meritorum distantia, tanta est et praemiorum. Hos enim adveniens cum vigilantes invenerit, faciet discumbere, et transiens ministrabit eis. Illos autem cum verbi annonam familiae sibi creditae fideliter prudenterque dispensantes invenerit, supra omnia quae possidet constituet, id est supra omnia coelestia regni gaudia, non utique ut horum soli Dominum teneant, sed ut eorum abundantius caeteris sanctis aeterna possessione fruantur. Qui enim docti fuerint, fulgebunt quasi splendor firmamenti, et qui ad justitiam erudiunt multos quasi stellae in perpetuas aeternitates (Dan. XII). Et Apostolus ait: Qui bene praesunt presbyteri, duplici honore digni habeantur, maxime qui laborant in verbo et doctrina (I Tim. V).

Quod si dixerit servus ille in corde suo, Moram facit dominus meus venire, et coeperit percutere pueros, et ancillas, et edere, et bibere, et inebriari. Sicut in uno fideli dispensatore totus bonorum rectorum, quomodo vel vivat vel remuneretur, ordo docetur, sic et in hoc nequissimo servo cunctorum praesulum malorum damnandorum pariter opus, et damnatio narratur aeterna, qui neglecto Domini timore, non modo ipsi luxuriae vacant, sed et subditos injuriis stimulant. Quamvis et typice possit intelligi pueros et ancillas percutere, corda infirmorum nec adhuc fide, spe et charitate solidatorum, ostenso pravae operationis aut locutionis exemplo vitiare. Edere autem, bibere et inebriari, cunctis facinoribus et saeculi illecebris quae mentem dementent, et errare faciant, occupari. Nota sane inter vitia servi mali ascriptum quod tardum domini sui reditum putaverit, non autem inter boni virtutes annumeratum quod hunc citum speraverit, sed tantum quod ad jussionem domini quandocunque venturi

conservis, in tempore, tritici mensuram dederit: hoc est, vel sermonis Domini, vel exempli sui regulam monstraverit. Quin etiam quosdam bonos servos legimus ab Apostolo castigatos, quod trementes atque anxii crederent instare diem Domini, quem ipse inopinatum promiserit esse venturum. Unde optimum esse probatur, quanquam magnopere, si liceat, cupiamus scire quando veniat Desideratus cunctis gentibus, aequanimiter tamen nos scire quae scire non liceat, tantum in exemplum boni servi, sive prope seu procul sit, paratos exspectare et diligere adventum ejus.

Veniet dominus servi illius in die qua non sperat, et hora qua nescit, et dividet eum, partemque ejus cum infidelibus ponet. Dividet eum non gladio desecando, sed a fidelium consortio segregando, et eis qui numquam vel ad fidem pertinuerant sociando: quia qui suorum et maxime domesticorum curam non habet, fidem negavit, et est infideli deterior, ut Apostolus ait.

Ille autem servus qui cognovit voluntatem domini sui, et non praeparavit, et non fecit secundum voluntatem ejus, vapulabit multis. Multi hanc sententiam male intelligentes, nolunt scire quid faciant, et quasi minus se vapulaturos existimant si nesciant quid operari debuerant. Sed aliud est nescisse, aliud est scire noluisse. Nescit namque qui apprehendere volet et non valet; qui autem ut nesciat aurem a voce veritatis avertit, iste non nesciens, sed contemptor addicitur.

Qui autem non cognovit et fecit digna plagis, vapulabit paucis. Omni autem cui multum datum est, multum quaeretur ab eo: et cui commendaverunt multum, plus petent ab eo. Quare postquam dixit, Cui multum datum est, adjecit, Et cui commendaverunt multum, subaudis, divina judicia. Nisi forte per hoc utrumque fidelium ordinem, et rectorum videlicet et subditorum

voluit intimare, quia multum saepe datur etiam quibusque privatis, quibus et cognitio dominicae voluntatis, et exsequendi quae cognoscunt facultas impenditur. Multum autem commendatur ei, cui cum sua salute dominici quoque gregis pascendi cura committitur. Itaque potentes potenter tormenta patiuntur, et fortioribus fortior instat cruciatio, hoc est majori gratia donatos, si deliquerint, major vindicta sequetur. Mitissima autem omnium poena erit eorum qui praeter peccatum quod originale traxerunt, nullum insuper addiderunt [limbus parvulorum sive infantium]; et in caeteris, quae addiderunt, tanto quisque ibi tolerabiliorem habebit damnationem, quanto hic minorem habuerit iniquitatem.

Ignem veni mittere in terram, et quid volo nisi ut accendatur? Haec ad interrogationem beati Petri sciscitantis, an arctioris vitae status sit ab omnibus expetendus, specialiter sententia respondet. Ignem quippe dicit Spiritus sancti fervorem, qui secreta cordis illuminans continuis motibus ad superna provocat, vitia concupiscentiae carnalis quasi spinas tribulosque comburit, aurea dominicae domus vasa probando meliorat, et ligna, fenum, stipulamque consumit, qui mox in terram missus illas centum viginti, quas in arce Sion reperit lucernas, intima sui luminis aspersione fetavit. De quibus supra cum diceret: Sint lumbi vestri praecincti (Luc. XII), addidit: Et lucernae ardentes. Quaeris ergo (inquit) utrum omnes moneam lumbis accinctis et lucernis ardentibus Domini adventum praestolari: sed qui ob hoc solum de sinu Patris exivi, et veni in mundum ut homines a terrenis cupiditatibus in coelestia desideria succendam, quid putas volo aliud, quam ut hujus incendii jubar cunctas mundi plagas illustret, hujus flamma devotionis usque ad finem saeculi fidelium semper augescat in corde, neque ullo infidelium vel fluctuum exstinguatur incursu vel flatuum?

Baptisma autem habeo baptizari. Sanguinis (inquit) proprii tinctione prius habeo perfundi, et sic corda credentium spiritus igne, quo terrena omnia simul et animam suam despiciere imo odire queant, inflammare. Non enim erat Spiritus datus, quia Jesus nondum fuerat glorificatus (Thess. III), hoc est victoria passionis. De qua alibi: Potestis, inquit, bibere calicem quem ego bibo, aut baptismo quo ego baptizor, baptizari (Marc. X)?

Et quomodo coarctor, usque dum perficiatur? Quidam codices habent, Et quomodo angor. Tanta itaque Domini dignatio est, ut infundendae nobis devotionis, et consummandae perfectionis in nobis, et maturandae pro nobis studium passionis sibi inesse testetur, qui cum in se nihil habuerit quod doleret, nostris tamenangebatur sive coarctabatur aerumnis, et sub tempore passionis moestitiam praetendebat, quam non ex metu mortis suae, sed ex mora nostrae redemptionis assumpserat. Juxta quod ait: Et quomodo angor usque dum perficiatur? Utique qui usque ad perfectionem angitur, de perfectione securus est.

Putatis quia pacem veni dare in terram? non, dico vobis, sed separationem. Quomodo post baptisma suae passionis, post ignis spiritalis adventum, terra sit arsura declarat. Siquidem ad fidem Christi totus orbis contra se divisus est, unaquaeque domus et infideles habuit et credentes, et propterea bellum missum est bonum, ut rumperetur pax mala. Quod et Isaias sub typo Aegypti propheticè praecinuit dicens: Ecce Dominus ascendet super nubem levem, et ingredietur Aegyptum, et movebuntur simulacra Aegypti a facie ejus, et cor Aegypti tabescet in medio ejus, et concurrere faciam Aegyptios adversus Aegyptios (Isa. XIX), his videlicet contra fidem, illis pro fide dimicantibus.

Erunt enim ex hoc quinque in domo una divisi, tres in duo, et duo in tres dividuntur. In duo et in tres, contra duo et contra tres significat. Et notandum quomodo quinque divisos dicat, cum videatur sex personarum subjecisse vocabula, patris scilicet et filii, matris et filiae, socrus et nurus. Intelligendumque eamdem socrus, quam matris nomine designatam, quia quae mater est filii, ipsa et socrus est uxoris ejus, ideoque illa ipsa et in filiam suam et in nurum dicitur esse divisa. Quas si qui divisiones etiam allegorice quaerat interpretari, tres in duo et duo in tres dividuntur, quia boni malis, et mali bonis sentiunt atque agunt adversa. Tria namque ad eos qui fidem summae Trinitatis servant, pertinere, nemo est qui dubitet. Duo quoque illis congruere qui a fidei unitate dissentiunt, et multis Scripturarum locis, et ibi maxime probatur, quod et immunda in arca animalia sub hoc numero retinentur, et sola in Genesi secundi diei opera visa a Deo quia bona sint, non dicitur.

Pater in filium, et filius in patrem suum. Pater hic diabolus est, cujus aliquando filii non illo creante, sed nobis imitantibus eramus, dicente Domino: Vos ex patre diabolo estis (Joan. VIII). Sed postquam vocem monentis audivimus, Obliviscere populum tuum, et domum patris tui, venit ignis ille, id est gratia spiritalis separavit nos ab invicem, ostendit alterum patrem, cui diceremus, Pater noster qui es in coelis (Matth. VI).

Mater in filiam, et filia in matrem. Mater synagoga, filia est Ecclesia primitiva, quae et eam de qua genus duxit synagogam fidei persecutionem sustinuit, et ipsa eidem synagogae fidei veritate contradixit.

Socrus in nurum suam, et nurus in socrum suam. Socrus synagoga, nurus est Ecclesia de gentibus, quia sponsus Ecclesiae Christus filius est synagogae, dicente Apostolo: Quorum patres, et ex quibus Christus secundum

carnem (Rom. IX). Socrus igitur, id est mater sponsi, et in nulum sicut praediximus suam, et in filiam divisa est, quia synagoga carnalis sive de circumcissione, seu de praeputio credentes persequi non cessat. Sed et ipsae in socrum matremque sunt divisae, nolentes circumcissionem recipere carnalem, ut Actus apostolorum docent.

Dicebat autem et ad turbas: Cum videritis nubem orientem ab occasu, statim dicitis, Nubes venit, et ita fit. Et cum austrum flantem, dicitis quia aestus erit, et fit. Nubem orientem ab occasu, carnem suam a morte resurgentem significat. Ex illo enim omnibus terris imber Evangelicae praedicationis infusus est. Austrum flantem ante aestus, tribulationes leniores ante iudicium.

Hypocritae, faciem terrae et coeli nostis probare. Hoc autem tempus quomodo non probatis? Quid nube et austro mystice designetur, praeoccupando perstrinximus. Sed et ad litteram manifestus est sensus, quia qui ex elementorum immutatione statum aurarum, quia voluerunt, facillime praenoscerere potuerunt, possent etiam si vellent hoc tempus, hoc est vel primi, vel secundi dominici adventus (nam de utroque nonnulla praemiserat) ex dictis intelligere prophetarum, qui hoc utrumque manifestissimis, vel indiciis rerum vel annorum praesignavere curriculis. Et ne quid de turba sibi forte de imperitia blandirentur, et se idiotas ac propheticae lectionis ignaros temporum cursum probare non posse causarentur, vigilanter adjungit.

Quid autem et a vobis ipsis non iudicatis quod justum est? Ostendens eos utpote rationalem creaturam, et si litteras nesciant, naturali tamen ingenio posse dignoscere, vel eum qui opera in se, quae nemo alius, fecisset, supra hominem intelligendum, et ideo Deum esse credendum, vel post tot saeculi hujus injustitias, justum Creatoris iudicium esse venturum. Nemo igitur ex

eo quod supra dictum est, servum nescientem Domini voluntatem vapulare paucis, inter peccandum de remedio nesciendi praesumat. Qui ut alia taceam, ex eo ipso quod homo est, nec mala quae caveat, nec bona potest ignorare quae appetat.

Cum autem vadis cum adversario tuo ad principem in via, da operam liberari ab illo, ne forte tradat te apud judicem, et judex tradat te exactori, et exactor mittat te in carcerem. Et haec sicut et superiora saeculi calcandas illecebras, adventumque tremendi judicis continua docent expectatione praestolandum. Adversarius quippe noster in via, est sermo Dei contrarius nostris carnalibus desideriis in praesenti vita. A quo ipse liberatur, qui praeceptis ejus humiliter subditur. Alioquin adversarius judici, et judex tradet exactori, quia ex sermone Domini contempto reus peccator tenebitur in examine judicis. Quem judex exactori tradet, quia hunc maligno spiritui ad ultionem trahere permittet, ut compulsam animam ipse ad poenam de corpore exigat, quae ei ad culpam sponte consensit. Exactor mittet in carcerem, quia per malignum spiritum in inferno retruditur, quousque dies judicii veniat, ex quo jam in inferni ignibus simul et ipse crucietur.

Dico tibi, non exies inde donec etiam novissimum minutum reddas. Id est donec etiam minima peccata persolvas. Quae quia semper solvere poenas patiendo, sed nunquam persolvere veniam consequendo poteris (neque enim ibi veniae locus erit), nunquam exies inde, ubi perpetuas operum poenas lues.

CAPUT XIII.

Aderant autem quidam ipso in tempore nuntiantes illi de Galilaeis, quorum sanguinem Pilatus miscuit cum sacrificiis eorum. Hi Galilaei, qui ab impio praeside sunt inter sua sacrificia necati, suorum quidem scelerum

poenas impia scelerataque morte solvunt. Quibus tamen non ipsa mors, nam et bonos quoque sic potuisse mori, beatorum martyrum gloria declarat, sed vita improba, pro qua in secundam mortem mitterentur, obfuit: verum ad correctionem viventium, ut pestilente flagellato stultus sapientior fieret: vel certe ad exemplum corrigi nolentium, ideoque pessime periturorum, tali sunt morte multati. Denique sequitur:

Et respondens dixit illis: Putatis quod ii Galilaei prae omnibus Galilaeis peccatores fuerunt, quia talia passi sunt? Non dico vobis, sed nisi poenitentiam habueritis, omnes similiter peribitis. Revera enim, qui non poenitentiam habuerunt, similiter perierunt, quia quadragesimo dominicae passionis anno, venientes Romani, quos designabat Pilatus, ut pote ad eorum gentem regnumque pertinens, et incipientes a Galilaea, unde et Dominica praedicatio coeperat, adeo radicitus impiam gentem deleverunt, ut non solum atria templi qua sacrificia deferri consueverant, sed et interiora domus qua Galilaeorum accessus non erat, humano sanguine foedarent. Quia vero typice Pilatus qui interpretatur os malleatoris, diabolum significat, semper caedere paratum, sanguis peccatum, sacrificia bonas actiones exprimunt, Pilatus sanguinem Galilaeorum cum sacrificiis eorum miscet, quando diabolus eleemosynam, preces, jejunium, caeteraque bona gesta fidelium, vel mortifera carnis et sanguinis delectatione, vel odii meditatione, vel invidiae furore, vel humanae laudis ambitione, vel alia qualibet nefaria peste commaculat, ut quamvis oblata Domino videantur, nihil tamen offerentibus prodesse callidus insidiator efficiat, quod nobiscum agi quotidie utinam nesciremus.

Sicut et illi decem et octo supra quos cecidit turris in Siloe, et occidit eos. Putatis quia et ipsi debitores fuerunt praeter omnes homines habitantes in Jerusalem? Non,

dico vobis, sed si non poenitentiam egeritis, omnes similiter peribitis. Et isti Hierosolymitae quemadmodum et illi Galilaei non soli fuere peccatores, sed in terrorem sunt reliquorum puniti. Qui ruina turris oppressi, praenuntiant omnes qui poenitere noluerunt Judaeos cum ipsis suis moenibus esse perituros. Non frustra decem et octo, qui numerus apud Graecos ex ι et η, hoc est iisdem quibus nomen Jesu incipit litteris exprimitur. Indicant enim eos hinc maxime meruisse damnari, quia nomen Salvatoris auditum spernere potius quam suscipere maluerunt. Mystice autem turris Siloe, illa est cui Psalmista decantat: Deduxisti me quia factus es spes mea, turris fortitudinis a facie inimici (Psal. LX). Nam et ipsum Siloe nomen, quod interpretatur missus, et ubi caecus a nativitate lumen accepit, eum nimirum significat, qui ait: Ego lux in mundum veni (Joan. XII). Et iterum: Et qui misit me, mecum est (Joan. VIII). De cujus casu sub metaphora lapidis alibi dicitur: Omnis qui ceciderit supra illum lapidem, conquassabitur. Supra quem autem ceciderit, comminuet illum (Luc. XX). Aliter: unusquisque nostrum turrem debet aedificare virtutum prius sumptibus computatis, ne cum perficere nequiverit, a praetereuntibus rideatur. Haec turris bene constructa persistit. Sin autem erecta in superbiam firma non habuerit fundamenta, cadet super eum a quo aedificata est.

Dicebat autem hanc similitudinem. Arborem fici habebat quidam plantatam in vinea sua. Potest quidem haec arbor fici generis humani designare naturam. Quae bene plantata, hoc est ad auctoris sui similitudinem creata est. Sed Deo quaerente per triennium fructum dare negavit, quia ante legem, sub lege, sub gratia obedire despexit. Verum si ad superiora respexeris, animadvertes eam, et si generaliter omnium, specialiter tamen synagogae typum portare. Nam cum praemissa illa terribili tremendaque sententia: Si non poenitentiam

egeritis, omnes similiter peribitis, mox de infecunda atque eradicanda arbore parabolam subjungit, apertissime docet eos quibus loquebatur, instar infructuosae fici, si non poenituerint esse succidendos. Vinea ergo Domini Sabaoth, domus Israel est, ut Isaiae cantico docemur. Synagoga autem in eadem domo condita, fici est arbor in vinea. Sed qui vineam suam permisit a viatoribus deripi, hic etiam ficum jussit excidi.

Et venit quaerens fructum in illa, et non invenit. Ipse qui Synagogam per Moysen instituit, Dominus in carne natus apparuit, et crebrius in synagoga docens, fructum fidei quaesivit, sed in pharisaeorum mente non invenit.

Dixit autem ad cultorem vineae: Ecce anni tres sunt ex quo venio quaerens fructum in ficulnea hac, et non invenio. Per cultorem vineae, apostolorum doctorumque ordo exprimitur, quorum precibus ac monitis assidua plebi Dei cura suggeritur. His enim Dominus saepissime de infructuosa Judaeorum gente querebatur, quod per tres annos suae visitationis, hoc est in legalibus edictis, in propheticis contestationibus, et in ipsa coruscantis Evangelii gratia negligens exstiterit.

Succide ergo illam, ut quid etiam terram occupat? Non ab apostolis, sed a Romanis gens Judaea succisa, et a terra repromissionis ejecta est. Sed succide (inquit) illam, succisionis ei venturae cladem poenitentiam suadendo propone. Quae justo judicio terram cum regno perdidit, pro cujus amore coeli cives persecui, ipsumque coeli et terrae regem occidere non metuit, dicens per suos pontifices et pharisaeos: Si dimittimus eum sic, omnes credent in eum, et venient Romani, et tollent nostrum et locum, et gentem. Potest etiam per terram sterili ficu occupatam Judaicae plebis turba figurari, quae noxia praepositorum umbra, ne veritatis lumen recipere posset pressa, et ne supernae dilectionis sole calefieret,

exemplo est eorum pravitatis impedita. Juxta quod eisdem alibi Salvator: Vae (inquit) vobis, scribae et pharisaei hypocritae, qui clauditis regnum coelorum ante homines. Vos enim non intratis, nec introeuntes sinitis intrare (Matth. XXIII).

At ille respondens dixit illi: Domine, dimitte illam et hoc anno, usque dum fodiam circa illam. Vox apostolorum est, qui post passionem Domini pro Judaeis summopere precabantur, ne ab impenitentibus dominicae crucis ultio peteretur. Usque dum fodiam (inquit) circa illam, id est radicem infructuosae mentis ligone bis acutae invectionis humilem, et praesentium videlicet pressurarum, et horrorem perpetuae damnationis incutiens. Omnis quippe fossa in imo est. Et nimirum increpatio dum mentem sibi demonstrat, humiliat.

Et mittam stercora. Id est malorum quae fecit abominationem ad animum reducam, et compunctionis gratiam quasi de putredine stercoreis exsuscitem.

Et si quidem fecerit fructum. Sin autem, in futurum succides eam. Cum diceret, Et si quidem fecerit fructum, non subjunxit aliquid, sed suspendit sententiam. Cum vero adderet, Sin autem, continuo iudicium venturae damnationis annexit dicens: In futurum succides eam; quia videlicet multo procliviorum ad negandum, quam ad confitendum Deum synagogam videbat. Unde et alibi rebus eandem figuram quam hic verbis agens, infecundam ficum aeternae sterilitatis maledictione damnavit, ostendens videlicet eam, et si fodiant apostoli corripiendo, et si stercus advehant peccata impropere, nulla tamen poenitentiae fruge cumulanda, sed districtae bipennis severitate tollendam.

Erat autem docens in Synagoga eorum sabbatis, et ecce mulier quae habebat spiritum infirmitatis annis decem et octo. Dicta de ficu parabola, Dominus in synagoga docuisse narratur, ut videlicet intimetur non alio parabolam tendere, sed hoc esse fructum in ficulnea quaerere et non invenire, verbum synagogae commodare, nec recipi. Quam tamen ne totam funditus ob culpam sterilitatis expiendam putares, sed reliquias per electionem gratiae scires esse salvandas, mox ibidem Ecclesiae primitivae sanatio sub incurvae mulieris specie subsequitur. Quae bene decem et octo annis fuit curvata, qui numerus ternario sexties ducto perficitur, quia videlicet eam quae in testimonio legis, in vaticinio prophetiae, et in revelatione gratiae per infirma opera langueret, ostendit. Senarius enim numerus, in quo mundi est creatura perfecta, operum perfectionem significat. Tria vero sunt (ut dixi) tempora dominicae visitationis, in quibus Judaea quia terrena magis quam coelestia novera: operari, quasi decem et octo annis a suae mentis erat rectitudine curvata.

Et erat inclinata nec omnino poterat sursum respicere. Quia terrena sapiens, infirma requirens, coelestia cogitare nondum faciebat, audiens per prophetam: Si volueritis et audieritis me, bona terrae manducabitis. Cui contra membris Ecclesiae dicit Apostolus: Quae sursum sunt sapite, non quae super terram (Coloss. III).

Quam cum vidisset Jesus, vocavit ad se, et ait illi: Mulier, dimissa es ab infirmitate tua. Et imposuit illi manus, et confestim erepta est, et glorificabat Deum. Vidit praedestinando per gratiam, vocavit illustrando per doctrinam, imposuit manus spiritualibus donis adjuvando, erexit ad glorificandum Deum, in operibus bonis usque in finem firmam provehendo. Quos (inquit Apostolus) praedestinavit, hos et vocavit; et quos vocavit, hos et

justificavit; quos autem justificavit, illos et magnificavit (Rom. VIII).

Respondens autem archisynagogus indignans quia Sabbato curasset Jesus, dicebat turbae: Sex dies sunt in quibus oportet operari, in his ergo venite et curamini, et non in die sabbati. Sabbato curavit Jesus, ostendens jam esse tempus, ut secundum prophetiam Cantici canticorum aspiraret dies, et removerentur umbrae. Sed nesciebat archisynagogus, vel hoc vel illud multo excellentius sacramentum, quod sabbato curando Dominus intimabat, quia scilicet post sex saeculi hujus aetates, perpetua vitae immortalis erat gaudia daturus. In cujus figuram Moyses sabbato non a bona, sed a servili, hoc est noxia praecepit actione feriandum, illud utique tempus praefigurans, quo saecularia nostra opera, non autem religiosa, hoc est Deum laudandi acta cessarent. Fallitur ergo et fallit archisynagogus, quia lex in sabbato non hominem curare, sed onera ferre, hoc est peccatis gravari prohibuit.

Respondens autem ad illum Dominus dixit: Hypocritae, unusquisque vestrum sabbato non solvit bovem suum aut asinum a praesepe, et ducit adaquare? Infidelitatis quidem arguit principes synagogae, et merito hypocritarum, id est simulatorum nomine notat, quos cum magistri plebium videri appeterent, hominis sanationem pecoris curae postponere non puderet: sed altiori sensu bovis et asini vocabulo, Judaeum Graecumque significat. De quorum vocatione scriptum est: Bos cognovit possessorem suum, et asinus praesepe domini sui. Qui uterque peccati vinculis absolutus, sitim aestumque mundi hujus dominici, fontis haustu deposuit.

Hanc autem filiam Abrahae quam alligavit Satanas, ecce decem et octo annis, non oportuit solvi a vinculo isto die sabbati? Filia Abrahae est anima quaeque fidelis, filia

Abrahae Ecclesia de utroque populo ad fidei unitatem collecta, quae tempore legis et dominicae resurrectionis impleto per gratiam Spiritus sancti septiformem vincula longae captivitatis erupit. Nam et hoc modo fortasse mysterium sabbati, decemque et octo annorum potest non inconvenienter intelligi. Idem est ergo mystice bovem vel asinum solutos a praesepio potum agi, quod est filiam Abrahae a vinculo noxiae inclinationis erigi, Ecclesiam videlicet ex Judaeis gentibusque congregatam laqueis peccatorum per aquam baptismatis absolvi, atque ad coelestia speranda sublimari. Notandum sane, quod infandissima haeresis, ex eo quod Dominus ait, Mulierem alligatam a Satana, conatur astruere corporum humanorum vitia, non ad Deum auctorem, sed potius ad diabolum pertinere, quasi diabolus cum habeat semper cupiditatem nocendi, nocere cuiquam possit, nisi ab Omnipotente acceperit potestatem. Nam quid aliud non solum in libro beati Job, quem memorata haeresis cum caeteris Veteris Testamenti libris, et cum ipso Deo qui dedit, quasi maligno mundo principe vesanus exsufflat, sed etiam in Evangelio declaratur, ubi daemonia nec in porcos irent, nisi hoc illis ipse concederet, sicut et supra docuimus.

Et cum haec diceret, erubescabant omnes adversarii ejus, et omnis populus gaudebat in universis quae gloriose fiebant ab eo. Qui de dictis Salvatoris erubescunt, ficulneae sterili se jure comparandos ostendunt. Qui gaudent de miraculis ejus, ad filiam Abrahae Deum de sua erectione glorificantem, hoc est, ad Ecclesiam fidei pietate se pertinere declarant.

Dicebat ergo: Cui simile est regnum Dei, et cui simile esse existimabo illud? Simile est grano sinapis. Regnum Dei praedicatio Evangelii est, et notitia Scripturarum quae ducit ad vitam. Et de qua dicitur ad Judaeos: Auferetur a vobis regnum Dei, et dabitur genti facienti

fructus ejus (Matth. XXI). Simile est ergo hujusmodi regnum grano sinapis, ob fervorem utique fidei, vel quod dicatur venena expellere. Unde et alibi legimus fidem perfectam grano sinapis comparatam, quia videlicet omnia dogmata pravitatis, sua simplicitate et humilitate devincat.

Quod acceptum homo misit in hortum suum. Homo Christus, hortus est Ecclesia semper ejus et disciplinis excolenda et donanda muneribus. Qui bene dicitur, idem quod severit granum accepisse, quia videlicet dona quae nobis cum patre tribuit ex divinitate, nobiscum accepit ex humanitate, unde dicitur: Accepit dona in hominibus. Et alibi Petrus ait: Et promissione Spiritus sancti accepta a Patre, effudit hunc quem vos videtis et auditis.

Et crevit, et factum est in arborem. Crevit Evangelii praedicatio cunctum disseminata per orbem, crescit et in mente cujusque credentis, quia nemo repente fit perfectus, sed ascensus (inquit) in corde ejus disposuit in convalle lacrymarum (Psal. LXXXIII): et infra: Ambulabunt de virtute in virtutem, videbitur Deus deorum in Sion (Ibid.). Gradatim quippe de convalle lacrymarum ascenditur, ut in monte coelestium gaudiorum Deus deorum videatur. Crescendo autem sinapis granum non herbarum, quae velociter arescunt, sed arboris instar exsurgit, longa scilicet annositate et opima fertilitate gaudentis. Et nota quod dum in vinea veteri ficus infecunda redarguitur, nova mox in horto Evangelii sinapis arbor procreatur.

Et volucres coeli requieverunt in ramis ejus. Rami hujus arboris dogmatum sunt diversitates, in quibus animae castae quae virtutum pennas ad superna tendere sciunt, nidificare et requiescere gaudent. Quis dabit (inquit) mihi pennas sicut columbae, et volabo et requiescam (Psal. LIV)? Potest in grano sinapis ipsa

dominicae incarnationis humilitas intelligi, quod acceptum homo misit in hortum suum, quia corpus crucifixi Salvatoris accipiens Joseph, in horto sepelivit. Crevit autem et factum est in arborem, quia resurrexit et ascendit in coelum. Expandit ramos in quibus volucres coeli requiescerent, quia praedicatores dispersit in mundum, in quorum dictis atque consolationibus ab hujus vitae fatigatione fideles quique respirarent.

Et iterum dixit: Cui simile aestimabo regnum Dei, et cui simile est? Fermento quod acceptum mulier abscondit in farinae sata tria, donec fermentaretur totum. Satum genus est mensurae juxta morem provinciae Palaestinae unum et dimidium modium capiens. Fermentum ergo dilectionem dicit, quae fervefacit, et excitat mentem. Mulierem vero illam, filiam Abrahae cui supra manus imposuit, et confestim erecta glorificabat Deum, hoc est Ecclesiam significat, cujus farina nos sumus, quotquot timoris et spei exercitio, quasi mola superiore et inferiore conterimur, ut juxta Apostolum unus panis unum corpus multi simus in Christo. Abscondit ergo mulier fermentum dilectionis in farinae sata tria, quia praecipit Ecclesia ut diligamus Dominum ex toto corde, tota anima, tota virtute. Cui sub typo Sarae per Abraham dicitur: Accelera tria sata similiae, commisce, et fac subcineritios panes (Gen. XVIII). Possunt in farinae satis tribus, etiam tres dominici seminis fructus, tricesimus scilicet, sexagesimus et centesimus intelligi, id est conjugatorum, continentium, virginum. Et pulchre dicit eatenus absconditum in farina fermentum, donec fermentaretur totum, quia charitas in nostra mente recondita eousque crescere debet, donec totam mentem in sui perfectionem commutet, ut nihil videlicet praeter ipsam conditoris sui dilectionem diligere, agere, recolere anima possit. Quod hic quidem inchoari, sed ibi habet perfici, ubi cum sit Deus omnia in omnibus, omnes uno eodemque suae dilectionis igne calefecit.

Ait autem illi quidam: Domine si pauci sunt qui salvantur? Ipse autem dixit ad illos: Contendite intrare per angustam portam. Per angustam portam aula salutis intratur, quia per labores necesse est et jejunia saeculi fallentis illecebra vincatur. Et bene dixit: Contendite intrare: quia nisi mentis contentio ferveat, unda mundi non vincitur, per quam anima semper ad ima revocatur.

Quia multi, dico vobis, quaerent intrare, et non poterunt. Quaerunt intrare salutis amore provocati, et non poterunt itineris asperitate deterriti. Quaerunt hoc ambitione praemiorum, a quo mox laborum timore refugiunt. Non quia jugum Domini asperum aut onus est grave, sed quia nolunt discere ab eo quoniam mitis est et humilis corde, ut inveniant requiem animabus suis: eoque fit angusta porta qua intratur ad vitam.

Cum autem intraverit pater familias, et cluserit ostium, et incipietis foris stare et pulsare ostium dicentes: Domine, aperi nobis. Paterfamilias videlicet Christus, qui ubique totus est ex divinitate, intus quidem est eis, quos in coelesti patria praesens sua visione laetificat, sed quasi foris est adhuc eis quos in hac peregrinatione certantes occultus consolator adjuvat, juxta quod ipse promisit: Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem saeculi (Matth. XXVIII). Intrabit autem et cludet ostium, quando totum corpus suum, quod est Ecclesia, resurrectionis gloria clarificatum ad suae contemplationis gaudium perducens, reprobis locum poenitentiae tollet, quem nunc cunctis pie pulsantibus aperit. Nam foris stantes ostium pulsare est, a beatorum sorte secretos misericordiam, quam neglexerant a Deo frustra flagitare.

Et respondens dicet vobis: Nescio vos unde sitis. Quomodo nescit unde sint? cum Psalmus dicat: Dominus novit cogitationes hominum, quoniam vanae sunt (Psal.

XCIII). Et alibi scriptum sit: Ipse novit decipientem, et eum qui decipitur; nisi quia scire Dei aliquando cognoscere dicitur, aliquando approbare. Quoniam novit Dominus viam justorum, qui autem ignorat ignorabitur (II Paral. XIII). Et scit ergo reprobos quos cognoscendo judicat, neque enim judicasset quos minime cognosceret, et tamen quodammodo nescit eos unde sint, apud quos fidei et dilectionis suae characterem non approbat.

Tunc incipietis dicere: Manducavimus coram te et bibimus, et in plateis nostris docuisti. Vel simpliciter intelligendum quod fidei mysteria spernentes Judaei eo se Domino notos arbitrentur, si solum victimas ad templum deferant, coram Domino epulentur, prophetarum lectioni auscultent, nescientes illud Apostoli: Non est regnum Dei esca et potus, sed justitia et pax, et gaudium in Spiritu sancto (Rom. XIV); et alibi: Quorum deus venter est, et gloria in confusione ipsorum (Phil. III), id est, in circumcissione carnali; vel mystice sentiendum manducare eos et bibere coram Domino, qui verbi pabulum digna aviditate suscipiunt. Unde et ipsi qui haec dicunt, velut exponendo subjungunt: Et in plateis nostris docuisti. Scriptura enim sacra aliquando nobis cibus est, aliquando potus. In locis obscurioribus cibus est, quia quasi exponendo frangitur, et mandendo glutitur. Potus vero est in locis apertioribus, quia ita sorbetur sicut invenitur. Et occulta ergo mandata sacri eloquii, et aperta se intellexisse testantur, qui reprobanti se judici quia manducaverint coram illo et biberint, conqueruntur. Sed timendum est valde quod additur.

Et dicet vobis: Nescio vos unde sitis. Discedite a me omnes operarii iniquitatis. Non (inquit) legalium festivitatum epulatio juvat, quem fidei pietas non commendat, non scientia Scripturarum Deo notum facit, quem operum iniquitas obtutibus ejus ostendit indignum.

Ibi erit fletus et stridor dentium. Fletus de ardore, stridor dentium solet excitari de frigore. Ubi duplex ostenditur gehenna: id est nimii frigoris, et intolerabilis esse fervoris. Cui beati Job sententia consentit dicentis: Ad calorem nimium transibunt ab aquis nivium (Job. XXIV). Vel certe stridor dentium prodit indignantis affectum, eo quod sero unumquemque poeniteat, sero ingemiscat, sero irascatur sibi, qui tam pervicaci improbitate deliquerit.

Et ecce sunt novissimi qui erunt primi, et sunt primi qui erunt novissimi. Principalis quidem hujusce sententiae sensus ex superioribus patet, quia populi gentium diu sine fide viventes, essent ad fidem vocandi, et Judaei, caput fidei et justitiae per tot saecula tenentes, futuri essent in caudam: potest autem et ita intelligi, quia nonnulli ad saeculum despecti, magnam in futuro sint gloriam habituri, et alii apud homines gloriosi a districto sint iudice damnandi. Potest et ita, quia multi sero ad Dei servitium venientes, magnis vitae meritis excellent, alii vero a prima aetate spiritali studio ferventes, ad extremum otio torpente lassescant.

In ipsa die accesserunt quidam Pharisaeorum dicentes illi: Exi, et vade hinc, quia Herodes vult te occidere. Et ait illis: Ite, dicite vulpi illi. Propter dolos et insidias Herodem vulpem appellat, quod plenum fraudis est animal, et in fovea semper latere desiderans, odore etiam tetro putens, et nunquam rectis itineribus, sed tortuosis anfractibus currens. Quae cuncta haereticis, quorum Herodes typum tenet, congruunt, qui Christum occidere, id est humilitatem fidei Christianae credentibus eripere moliuntur.

Ecce ejicio daemonia et sanitates perficio hodie et cras, et tertia consummor. Mystice haec a Domino et

figurate dicta intelliguntur, neque enim eo die passus est, qui est ab hoc die tertius, cum continuo dicat:

Verumtamen oportet me hodie et cras, et sequenti ambulare, quia non capit prophetam perire extra Jerusalem. Ergo quod ait, Ejicio daemona, et sanitates perficio hodie et cras, et tertia consummor (Luc. XIII), referatur ad corpus ejus quod est Ecclesia. Expelluntur enim daemona, cum relictis paternis superstitionibus credunt in eum gentes: et perficiuntur sanitates, cum secundum ejus praecepta vivitur, posteaquam fuerit diabolo, et huic saeculo renuntiatum usque in finem resurrectionis. Qua tanquam tertia consummabitur, hoc est ad plenitudinem angelicam, per corporis etiam immortalitatem perficietur Ecclesia.

Jerusalem, Jerusalem quae occidis prophetas, et lapidas eos qui mittuntur ad te, quoties volui congregare filios tuos quemadmodum avis nidum suum sub pinnis, et noluisti. Jerusalem non saxa et aedificia civitatis, sed habitatores vocat, quam patris plangit affectu, sicut et in alio loco legimus quod videns eam fleverit. In eo autem quod dicit: Quoties volui congregare filios tuos, omnes retro prophetas a se missos esse testatur. Avis quoque similitudinem congregantis sub pinnis nidum suum, in cantico Deuteronomii legimus: Sicut aquila protegere nidum suum, et super pullos suos desiderabit, expandens alas suas, suscepit eos, et tulit super pinnas suas (Deut. XXVIII). Et pulchre qui Herodem de sua nece tractantem vulpem vocarat, seipsum avi comparat. Fraudulenta enim vulpes semper insidias avibus tendere non cessat.

Ecce relinquetur vobis domus vestra deserta. Ipsam civitatem quam nidum suum vocaverat, nunc domum Judaeorum appellat. Quae non immerito Domini auxilio nudata, suae ditioni relinquitur, quia non solum avis illius omnipotentis, quam Matthaeus gallinam nuncupat, alis

protegi despexit, sed et eandem avem se protegere volentem vulpibus devorandam, id est Herodi et Pilato crucifigendum tradidit Christum. Nec mora, vulpium earumdem, hoc est regnum terrae, et ipsa rapinae donatur. Occiso enim Domino venerunt Romani, et quasi nidum vacuum diripientes tulerunt eorum locum, gentem et regnum.

Dico autem vobis, quia non videbitis me, donec veniat cum dicetis: Benedictus qui venit in nomine Domini. Haec quidem turbae dixerunt Domino veniente ad Jerusalem, sed quia Lucas non dicit quo hinc abscesserit Dominus, ut non veniret nisi eo tempore, quo jam illud diceretur (perseverat quippe in itinere suo donec veniat Jerusalem), cogit profecto hoc mystice intelligi, hoc est de illo ejus adventu quo in claritate venturus est, maxime cum Matthaeus haec Dominum post decantatas ei a turba laudes dixisse testetur. Aliter quod dicit, hoc est: Nisi poenitentiam egeritis, et confessi fueritis ipsum esse me, de quo prophetae cecinerunt, filium omnipotentis patris, meam faciem non videbitis. Habent Judaei datum sibi tempus poenitentiae, confiteantur benedictum qui venit in nomine Domini, et Christi ora conspicient.

CAPUT XIV.

Et factum est cum intraret in domum cujusdam principis Pharisaeorum Sabbato manducare panem, et ipsi observabant eum, et ecce homo quidam hydropicus erat ante illum. Hydropis morbus, ab aquoso humore vocabulum trahit. Graece enim --- aqua vocatur. Est autem humor subcutaneus de vitio vesicae natus, cum inflatione turgente, et anhelitu fetido. Propriumque est hydropici, quanto magis abundat humore inordinato, tanto amplius sitire. Et ideo recte comparatur ei quem fluxus carnalium voluptatum exuberans aggravat. Comparatur diviti avaro,

qui quanto est copiosior divitiis, quibus non bene utitur, tanto ardentius talia concupiscit.

Et respondens Jesus, dixit ad legisperitos et Phariseos: Licet Sabbato curare? At illi tacuerunt. Quod dicitur respondisse Jesus, ad hoc respicit quod praemissum est: Et ipsi observabant eum. Dominus enim novit cogitationes hominum. Sed merito interrogati tacent, qui contra se dictum quidquid dixerint vident. Nam si licet Sabbato curare, quare Salvatorem an curet observant? si non licet, quare ipsi Sabbato pecora curant?

Ipse vero apprehensum sanavit ac dimisit. Provida dispensatione Dominus ante legisperitos et Phariseos hydropticum curat, et mox contra avaritiam disputat, ut videlicet per hujus aegritudinem corporis, in illis exprimeretur aegritudo cordis. Denique post multa disputationis ejus hortamenta, subjunctum est: Audiebant autem omnia haec Pharisei qui erant avari, et deridebant illum. Hydropticus quippe, quo amplius biberit, amplius sitit. Et omnis avarus sitim multiplicat, qui cum ea quae appetit adeptus fuerit, ad appetenda alia amplius anhelat.

Et respondens ad illos, dixit: Cujus vestrum asinus aut bos in puteum cadit, et non continuo extrahet illum die Sabbati? Sic observatores sui Phariseos convincit, ut eosdem etiam avaritiae condemnet. Si vos, inquit, in Sabbato asinum aut bovem, aut aliquid quodlibet animal in puteum decidens eripere festinatis, non animali, sed vestrae avaritiae consulentes, quanto magis ego hominem, qui multo melior est pecore, debeo liberare? Congruenterque hydropticum, animali quod cecidit in puteum comparavit; humore enim laborabat. Sicut illam mulierem, quam decem et octo annis alligatam dixerat, et ab eadem alligatione solvebat, comparavit jumento quod solvitur, ut ad aquam ducatur. Et bene utroque loco

bovem posuit et asinum, quia sive sapientes quosque et hebetes, sive ut supra dictum est, utrumque populum eos significare sentiamus, ut videlicet cujus cervicem jugum legis attrivit, atque eum quem quilibet seductor repperit, quasi brutum animal et nulla ratione retinens, quo voluit errore subtraxit, omnes Salvator adveniens Satanae vinculis astrictos, omnes in imo concupiscentiae puteo demersos invenit. Non est enim distinctio. Omnes enim peccaverunt, et egent gloria Dei, justificati gratis per gratiam ipsius, per redemptionem quae est in Christo Jesu (Rom. III).

Dicebat autem et ad invitatos parabolam, intendens quomodo primos accubitus eligerent, dicens ad illos: Cum invitatus fueris ad nuptias, non discumbas in primo loco. Aperta quidem ad litteram est haec admonitio Salvatoris, docens humilitatem, non solum apud Deum, sed etiam apud homines esse laudabilem, sed quoniam hanc evangelista non frustra parabolam vocat breviter intuendum quid etiam mystice signet. Nuptias appellari, Christi et Ecclesiae conjunctionem, multis locis apparet. E quibus unum est: Nunquid possunt filii nuptiarum quandiu sponsus cum illis est, jejunare (Marc. II)? Aliud: Simile factum est regnum coelorum homini regi qui fecit nuptias filio suo, et misit servos suos vocare invitatos ad nuptias (Matth. XXII). Has ergo nuptias quisquis invitatus adierit, id est, Ecclesiae se membris fidei gratia conjunxerit, non discumbat in primo loco, hoc est non se, de meritis gloriando, quasi caeteris sublimior extollat. Et quidem studeat juxta alterius loci parabolam, veste nuptiali vestitus, hoc est virtutum fulgore coruscus apparere, sed ipsarum habitum virtutum loco devotae humilitatis adornet.

Ne forte honoratior te sit invitatus ab eo, et veniens is qui et illum vocavit, dicat tibi: Da huic locum, et tunc incipias cum rubore novissimum locum tenere. Honoratiori

post invitato locum dat ille, qui, de longae suae conversationis confidentia securior factus, cita illorum qui se in Christo secuti sunt agilitate praeitur. Et cum rubore novissimum locum tenet, quando de aliis meliora cognoscens, quidquid de sua operatione celsum sentiebat, humiliat, dicens cum Propheta: Egens sum ego, et in laboribus a juventute mea, exaltatus autem humiliatus sum et confusus (Psal. LXXIII).

Sed cum vocatus fueris, vade, recumbe in novissimo loco. Quanto magnus es, inquit, humilia te in omnibus (Eccli. III). Et Psalmista gloriatur: Humiliatus sum usquequaque, Domine, vivifica me secundum verbum tuum (Psal. CXVIII). Manifeste significans ita se a Domino posse vivificari, si de suis ipse virtutibus humilia sentiret.

Ut cum venerit qui te invitavit, dicat tibi: Amice, ascende superius. Veniens Dominus quem humilem invenerit amici nomine beatificans, superius ascendere praecipiet. Quicumque enim humiliaverit se sicut parvulus, hic est major in regno coelorum.

Tunc erit tibi gloria coram simul discumbentibus. Pulchre dicitur: Tunc erit tibi gloria, ne nunc quaerere incipias quod tibi servatur in fine; quia, sicut Salomon ait, haereditas ad quam festinatur in principio, in novissimo benedictione carebit. Potest autem et in hac vita intelligi, qui in novissimo loco recumbens invenitur Domino veniente sublimatus, quia quotidie Dominus suas nuptias intrat, quotidie mores, sedes, habitus convivantium dijudicat, et superbos despiciens humilibus saepe tanta sui spiritus munera praestat, ut eos merito simul discumbentium, hoc est, in fide quiescentium coetus unanimi admiratione glorificet, stupensque, in auctoris sui laudationem prosiliat, dicens: Mihi autem nimis honorificati sunt amici tui, Deus, nimis confortatus est principatus eorum.

Quia omnis qui se exaltat humiliabitur, et qui se humiliat exaltabitur. Et ex hac conclusione manifeste claret praecedentem Domini sermonem typice intelligendum. Neque enim mox omnis qui se coram hominibus exaltat, humiliabitur, aut qui se in conspectu hominum humiliat, exaltabitur ab eis, sed e contrario nonnunquam qui se vel in apice dignitatis, vel in alia qualibet acquirenda gloria sublevat, usque in finem exaltari non cessat. Similiter et humilis quilibet ac verecundus in sua qua contentus est, usque ad vitae terminum mediocritate perseverat. Et ideo quia, juxta veritatis sententiam, omnis qui se incaute de meritis allevat, humiliabitur a Domino, et qui provide se de benefactis humiliat, exaltabitur ab eo, in eundem procul dubio sensum praemissus sermo Redemptoris, quo primos in nuptiis accubitus quaeri vetat, congruit.

Dicebat autem et ei qui se invitaverat: Cum facis prandium aut coenam, noli vocare amicos tuos, neque fratres tuos, neque cognatos, neque vicinos divites. Fratres, amicos et divites, alterutrum convivia celebrare, non quasi scelus interdicit, sed sicut caetera necessitatis humanae commercia, ubi et peccatores peccatoribus fenerantur, ut recipiant aequalia, ad promerenda vitae coelestis praemia nil valere ostendit. Denique subjungit:

Ne forte et ipsi te reinvitent, et fiat tibi retributio. Non ait, Et fiat tibi peccatum, sed, Et fiat, inquit, tibi retributio. Cui simile est quod alibi dicit: Et si bene feceritis iis qui vobis bene faciunt, quae vobis est gratia (Luc. VI)? Neque hic dicit, Peccatum est vobis, sed, Quae vobis est gratia? Si quidem et peccatores hoc faciunt. Quamvis sunt quaedam mutua fratrum, amicorum, cognatorum, vicinorumque divitum convivia, quae non solum in praesenti retributionem, sed et damnationem percipiunt in futuro. Denique ab Apostolo inter opera tenebrarum annumerantur. Sicut in die (inquit) honeste

ambulemus, non in comessionibus, et ebrietatibus (Rom. XIII). Comessiones quippe sunt luxuriosa convivia, quae aut collatione omnium celebrantur, aut vicibus solent a contubernalibus exhiberi, ut neminem pudeat inhoneste aliquid dicere aut facere, quia ad hoc convenitur, ut foeda illic gerantur, copia vini, et incitetur libidinis diversa voluptas.

Sed cum facis convivium, voca pauperes, debiles, claudos, caecos, et beatus eris, quia non habent retribuere tibi. Retribuetur enim tibi in resurrectione justorum. Resurrectionem justorum dicit, qui etsi omnes resurgant, eorum tamen non immerito quasi propria cognominatur, qui in hac se beatos non dubitant esse venturos. Ergo qui pauperes ad convivium vocat, in futuro praemium percipiet. Qui amicos, fratres, et divites vocat, recipit mercedem suam. Sed etsi hoc propter Deum facit in exemplum filiorum beati Job, sicut caetera fraternae dilectionis officia, ipse qui jussit remunerat. Qui gulosos ac luxuriosos propter lasciviam invitat, poena in futuro plectetur aeterna.

Haec cum audisset quidam de simul discumbentibus, dixit ei: Beatus qui manducabit panem in regno Dei. Panis qui manducatur in regno Dei, non juxta Cerinthum, corporis intelligendus est cibus, sed ille utique qui ait: Ego sum panis vivus qui de coelo descendi, Si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in aeternum (Joan. VI). Id est, si quis meae Incarnationis sacramento perfecte incorporatus meae divinae majestatis visione frui meruerit, hic perpetua vitae immortalis beatitudine gaudebit. Sed quia nonnulli hunc panem fide tenus, quasi adorando percipiunt, dulcedinem vero ejus attingere veraciter gustando fastidiunt, subjecta parabola Dominus talium torporem coelestibus epulis dignum non esse redarguit. Sequitur enim:

At ipse dixit ei: Homo quidam fecit coenam magnam, et vocavit multos. Quis iste est homo, nisi ille de quo per prophetam dicitur: Et homo est, et quis cognoscit eum? Qui fecit coenam magnam, quia satietatem nobis internae dulcedinis praeparavit. Quia vocat multos, sed pauci veniunt, quia nonnunquam ipsi qui ei per fidem subjecti sunt aeterno ejus convivio male vivendo contradicunt.

Et misit servum suum hora coenae dicere invitatis ut venirent, quia jam parata sunt omnia. Quid hora coenae, nisi finis est mundi? in quo nimirum nos sumus, sicut jam dudum Paulus testatur, dicens: Nos sumus in quos fines saeculorum devenerunt (I Cor. X). Si ergo jam hora coenae est, cum vocamur, tanto minus debemus excusare convivio Dei, quanto propinquasse jam cernimus finem saeculi. Idcirco autem hoc convivium Dei, non prandium, sed coena nominatur, quia post prandium coena restat; post coenam vero, convivium nullum restat. Et quia aeternum Dei convivium nobis in extremo praeparabitur, rectum fuit ut hac non prandium, sed coena vocaretur. Sed quis per hunc servum qui a patrefamilias ad invitandum mittitur, nisi praedicatorum ordo signatur? Ad repellendum autem fastidium nostrum, jam parata sunt omnia, quia ad abstergendum mentis nostrae teporem in coena Dei ille nobis singularis agnus occisus est qui tulit peccata mundi.

Et coeperunt simul omnes excusare. Offert Deus quod rogari debuit, non rogatus dare vult quod vix sperari poterat. Quia dignaretur largiri postulatus, contemnitur vero paratus, delicias refectionis aeternae denuntiat, et tamen simul omnes excusant. Sed dicunt aliqui: Excusare nolumus; ad illud enim supernae refectionis convivium et vocari et pervenire gratulamur. Qui verum profecto dicunt, si non plus terrena quam coelestia diligunt, si non amplius rebus corporalibus quam spiritualibus occupantur.

Unde hic quoque ipsa excusantium causa subjungitur, cum protinus subinfertur:

Primus dixit ei: Villam emi, et necesse habeo exire et videre illam. Rogo te, habe me excusatum. Quid per villam nisi terrena substantia designatur? Exit ergo videre villam, qui sola exteriora cogitat propter substantiam.

Et alter dixit: Juga boum emi quinque, et eo probare illa. Rogo te, habe me excusatum. Quid in quinque jugis boum, nisi quinque corporis sensus accipimus? Qui recte quoque juga vocati sunt, quia in utroque sexu geminantur. Qui videlicet corporales sensus, quia comprehendere nesciunt interna, sed sola exteriora cognoscunt, et deserentes intima ea quae extra sunt tangunt, recte per eos curiositas designatur. Grave namque curiositatis est vitium, quae dum cujuslibet mentem ad investigandam vitam proximi exterius ducit, semper ei sua intima abscondit. Propter hoc namque et de eisdem quinque jugis boum dicitur: Eo probare illa, quia videlicet aliquando pertinere probatio ad curiositatem solet. Sed notandum quod et is qui propter villam, et is qui propter probanda juga boum a coena sui invitatoris excusat, verba humilitatis permiscet, dicens:

Rogo te, habe me excusatum. Dum enim dicit rogo, et tamen venire contemnit, humilitas sonat in voce, superbia in actione. Et ecce hoc dijudicat pravus quisque cum audit, nec tamen ea quae dijudicat agere desistit. Nam dum cuilibet perverse agenti dicimus: Convertere, Deum sequere, mundum relinque, ubi hunc nisi ad dominicam coenam vocamus? Sed cum respondet: Ora pro me, quia peccator sum, hoc facere non possum, quid aliud agit nisi rogat et excusat? Dicens namque, Peccator sum, humilitatem insinuat, subjungens autem, Converti non possum, superbiam demonstrat.

Et alius dixit: Uxorem duxi, et ideo non possum venire. Quid per uxorem, nisi voluptas carnis accipitur? Nam quamvis bonum sit conjugium, atque ad propagandam sobolem Providentia divina constitutum, nonnulli tamen non per hoc fecunditatem prolis, sed desideria expetunt voluptatis. Et ideo per rem justam significari potest non incongrue res injusta. Ad coenam nos ergo aeterni convivii summus Paterfamilias invitat, sed dum hunc terrena cura occupat, illum alieni actus sagax cogitatio devastat, alterius etiam mentem voluptas carnalis inquinat, fastidiosus quisque ad aeternae vitae epulas non festinat.

Et reversus servus nuntiavit haec domino suo. Tunc iratus paterfamilias dixit servo suo: Exi cito in plateas et vicos civitatis, et pauperes, ac debiles, et caecos, et claudos introduc. Ecce qui terrenae substantiae plus justo incumbat, venire ad Dominicam coenam recusat; qui labori curiositatis insudat, praeparata vitae alimenta fastidit; qui carnalibus desideriis inhaeret, spirituales convivii epulas respuit. Quia ergo venire superbi renuunt, pauperes eliguntur. Cur hoc? quia, juxta Pauli vocem, infirma mundi eligit Deus, ut confundat fortia (I Cor. I). Pauperes autem et debiles dicuntur, qui iudicio suo apud semetipsos infirmi sunt. Nam pauperes et quasi fortes sunt, qui et positi in paupertate superbiunt. Caeci vero sunt, qui nullum ingenii lumen habent. Claudique quoque, qui rectos gressus in operatione non habent. Sed dum morum vitia in membrorum debilitate signantur, profecto liquet quia sicut illi peccatores fuerunt qui vocati venire noluerunt, ita hi quoque peccatores sunt qui invitantur et veniunt; sed peccatores superbi respuuntur, et peccatores humiles eliguntur. Hos itaque eligit quos despicit mundus, quia plerumque ipsa despectio hominem revocat ad semetipsum. Pauperes et debiles, caeci et claudique vocantur quod veniunt, quia infirmi quique, atque in hoc mundo despecti, plerumque tanto celerius vocem Dei

audiunt, quanto et in hoc mundo non habent ubi delectentur. Sed, ductis ad coenam pauperibus, quid puer subjungat audiamus:

Domine, factum est ut imperasti, et adhuc locus est Multi tales ad dominicam coenam ex Judaea collecti sunt, sed multitudo quae ex Israelitico populo credidit, locum superni convivii non implevit. Intravit jam frequentia Judaeorum, sed adhuc locus vacat in regno, ubi suscipi debeat numerositas gentium. Unde et eidem servo dicitur:

Exi in vias et sepes, et compelle intrare, ut impleatur domus mea. Cum de vicis et plateis ad coenam Dominus invitat, illum videlicet populum designat, qui tenere legem sub urbana conversatione noverat. Cum vero convivas suos colligi ex viis et sepibus praecipit, nimirum agrestem populum colligere, id est gentilem quaerit. Notandum vero quod in hac invitatione tertia, non dicitur, Invita, sed Compelle intrare. Nam sunt nonnulli qui bona facienda intelligunt, sed haec facere desistunt. His, ut superius diximus, plerumque contingit ut eos in carnalibus desideriis suis, mundi hujus adversitas feriat. Saepe namque aut longa aegritudine tabescunt, aut afflicti injuriis concidunt, aut percussi gravioribus damnis affliguntur, seque ipsos in suis desideriis reprehedentes, ad Dominum corda convertunt. Qui ergo hujus mundi adversitatibus fracti ad Dei amorem redeunt, atque a praesentis vitae desideriis corriguntur, quid isti nisi compelluntur ut intrent? Sed valde est tremenda sententia quae protinus subinfertur. Ait enim:

Dico autem vobis quod nemo virorum illorum qui vocati sunt gustabit coenam meam. Ecce per se vocat, per angelos vocat, per Patres vocat per pastores vocat, plerumque per miracula vocat, plerumque per flagella vocat, aliquando per mundi hujus prospera vocat,

aliquando per adversa. nemo contemnat, ne dum vocatus excusat, cum voluerit intrare non valeat.

Ibant autem turbae multae cum eo, et conversus dixit ad illos: Si quis venit ad me, et non odit patrem suum, et matrem, et uxorem, et filios, et fratres, et sorores, adhuc autem et animam suam, non potest meus esse discipulus; et qui crucem suam non bajulat, neque post me venit, meus quoque discipulus esse non potest. Percontari libet quomodo parentes et carnaliter propinquos praecipimur odisse, qui jubemur et inimicos diligere. Et certe de uxore Veritas dicit: Quod Deus conjunxit, homo non separet (Marc. X). Et Paulus ait: Viri, diligite uxores vestras, sicut et Christus Ecclesiam (Ephes. V). Ecce discipulus uxorem diligendam praecipit, cum Magister dicat: Qui uxorem non odit, non potest meus esse discipulus. Nunquid aliud iudex nuntiat, aliud praeco clamat? an simul et odisse possumus et diligere? Sed si vim praecepti perpendimus, utrumque agere per discretionem valemus, ut eos qui nobis carnis cognatione conjuncti sunt, et quo proximos novimus, diligamus, et quo adversarios in via Dei patimur, odiendo et fugiendo nesciamus. Ut autem Dominus demonstraret, hoc erga proximos odium non de inaffectione procedere, sed de charitate, addidit protinus, dicens: Adhuc autem et animam suam. Tunc etenim bene animam nostram odimus, cum ejus carnalibus desideriis non acquiescimus, cum ejus appetitum frangimus, ejus voluptatibus reluctamur. Quae ergo contempta ad melius ducitur, quasi per odium amatur. Sic nimirum exhibere proximis nostris odii discretionem debemus, ut in eis et diligamus quod sunt, et habeamus odio quod in Dei nobis itinere obsistunt. Hoc ipsum vero animae odium qualiter exhiberi debeat, subdendo Veritas manifestat dicens:

Et qui non bajulat crucem suam et venit post me, non potest meus esse discipulus. Crux quippe a cruciatu

dicitur. Et duobus modis crucem Domini bajulamus, cum aut per abstinentiam carnem afficimus, aut per compassionem proximi necessitatem illius nostram putamus. Qui enim dolorem exhibet in aliena necessitate, crucem portat in mente. Sciendum vero est quod sunt nonnulli qui carnis abstinentiam non pro Deo, sed pro inani gloria exhibent; et sunt plerique qui compassionem proximo non spiritualiter, sed carnaliter impendunt, ut ei non ad virtutem, sed quasi miserando ad culpas faveant. Hi itaque crucem quidem videntur ferre, sed Dominum non sequuntur. Unde et recte haec eadem Veritas dicit: Qui non bajulat crucem suam et venit post me, non potest meus esse discipulus. Bajulare etenim crucem et post Dominum ire, est vel carnis abstinentiam, vel compassionem proximo pro studio aeternae intentionis exhibere. Nam quisquis haec pro temporali intentione exhibet, crucem quidem bajulat, sed ire post Dominum recusat. Quia vero sublimia praecepta data sunt, protinus comparatio aedificandae sublimitatis adjungitur, cum dicitur:

Quis enim ex vobis volens turrem aedificare, nonne prius sedens computat sumptus qui necessarii sunt, si habet ad perficiendam? In omnibus enim rebus, finis aspiciendus est. Omne quod agimus praevenire per studium considerationis debemus. Ecce enim, juxta Veritatis vocem, qui turrem aedificat, aedificii sumptus parat. Si igitur humilitatis turrem construere cupimus, prius nos praeparare ad adversa hujus saeculi debemus. Hoc enim inter terrenum et coeleste aedificium distat, quod terrenum aedificium expensas colligendo construitur, coeleste autem aedificium expensas dispergendo. Ad illud sumptus facimus, si non habita colligamus; ad istud sumptus facimus, si et habita relinquamus. Considerandum vero quod dicitur:

Ne posteaquam posuerit fundamentum, et non poterit perficere, omnes qui viderint incipient illudere ei dicentes, quia hic homo coepit aedificare et non potui consummare. Quia, juxta Pauli vocem, spectaculum facti sumus mundo, angelis et hominibus. Et in omni quod agimus considerare occultos adversarios nostros debemus, qui semper nostris operibus intendunt, semper ex nostro defectu gratulantur. Quos Propheta intuens ait: Deus meus, in te confido, non erubescam, neque irrideant me inimici mei (Psal. XXIV). In bonis enim operibus intenti, nisi contra malignos spiritus sollicite vigilemus, ipsos irrisores patimur quos ad malum persuasores habemus. Sed quia de construendo aedificio comparatio data est, nunc ex minori ad majus similitudo subditur, ut ex rebus minimis majora pensentur. Nam sequitur:

Aut qui rex iturus committere bellum adversum alium regem, non sedens prius cogitat si possit cum decem millibus occurrere ei qui cum viginti millibus venit ad se? Alioquin adhuc illo longe agente legationem mittens, rogat ea quae pacis sunt. Rex contra regem ex aequo venit ad praelium, et tamen si se perpendit non posse sufficere, legationem mittit, et ea quae pacis sunt postulat. Quibus ergo nos lacrymis sperare veniam debemus, qui in illo tremendo examine cum rege nostro ex aequo ad iudicium non venimus, quos nimirum conditio, infirmitas et causa inferiores exhibet? Sed fortasse jam mali operis culpas abscidimus, jam prava quaeque exterius declinavimus, nunquid ad reddendam rationem cogitationis nostrae sufficimus? Cum duplo ergo exercitus contra simplum venit, qui nos vix in solo opere praeparatos, simul de opere et cogitatione discutit. Et ideo dum adhuc longe est, legationem mittamus, rogemus ea quae pacis sunt. Longe enim esse dicitur, quia adhuc praesens per iudicium non videtur. Mittamus legationem lacrymas nostras, mittamus misericordiae opera,

mactemus in ara ejus hostias placationis. Haec est nostra legatio, quae regem venientem placat.

Sic ergo omnis ex vobis qui non renuntiat omnibus quae possidet, non potest meus esse discipulus. Manifestissime Dominus hac conclusione docet quid sit aedificare turrem, vel cum rege fortiore facere pacem: suum videlicet esse discipulum; praeparare autem sumptus ad perficiendam turrem, et mittere legationem ad impetrandam pacem, non esse aliud, quam renuntiare omnibus quae possidemus. Inter quae omnia et amor proximorum, de quo praedictum est, et ipsa anima nostra, quam quidam pro temporali hac vita dictam putant, intelligatur necesse est, quam sic possidere ad tempus oportet, ut non nos impediat ab aeterna, si quis eam fuerit auferre minatus. Distat sane inter renuntiare omnibus et relinquere omnia; paucorum enim perfectorumque est relinquere omnia, curas mundi postponere, solis desideriis aeternis inhiare. Cunctorum autem fidelium est renuntiare omnibus quae possident, hoc est sic tenere quae mundi sunt, ut tamen per ea non teneantur in mundo; habere rem temporalem in usu, aeternam in desiderio; sic terrena gerere, ut tamen tota mente ad coelestia tendant.

Bonum est sal: Si autem sal quoque evanuerit, in quo condietur? Ad superiora respicit, ubi turrem virtutum non solum inchoandam, sed etiam praeceperat esse consummandam. Bonum quippe est Dei verbum audire, frequentius sale sapientiae spiritalis cordis arcana condire, imo ipsum cum apostolis sal terrae fieri, id est, eorum quoque qui adhuc terrena sapiunt imbuendis mentibus sufficere. At si quis semel condimento veritatis illuminatus ad apostasiam redierit, quo alio doctore corrigitur, qui eam quam ipse gustavit sapientiae dulcedinem, vel adversis saeculi perterritus, vel illecebris allectus abjecit? Juxta hoc quod quidam sapiens ait: Quis

**medebitur incantatori a serpente percusso (Eccli. XII)?
Qua sententia Judae Iscariot socios ipsumque designari
non immerito credatur qui philargyria victus et gradum
apostolatus prodere et Dominum tradere non dubitavit.**

**Neque in terram, neque in sterquilinum utile est, sed
foras mittetur. Sicut sal infatuatum cum ad condiendos
cibos carnesque siccandas valere desierit, nullo jam usui
aptum erit (neque enim in terram utile est, cujus injectu
germinare prohibetur, neque in sterquilinum agriculturae
profuturum, quod vivacibus licet glebis immistum non
fetare semina frugum, sed extinguere solet), sic omnis
qui post agnitionem veritatis retro redit, neque ipse
fructum boni operis ferre, neque alios excolere valet, sed
foras mittendus, hoc est ab Ecclesiae est unitate
secernendus, ut, juxta praemissam parabolam, iridentes
eum inimici, dicant quia hic homo coepit aedificare, et
non potuit consummare. Et ideo multum utilis exhortatio
subinfertur, cum dicitur:**

**Qui habet aures audiendi audiat. Id est, qui habet
aures intelligentiae, quibus Dei verbum percipere possit,
non contemnat, sed audiat, obediendo videlicet et
faciendo quae didicit. Non enim auditor obliviosus, sed
factor operis hic beatus in facto suo erit. Amen.**

CAPUT XV.

**Erant autem appropinquantes ei publicani et
peccatores, ut audirent illum, et murmurabant Pharisei
et scribae, dicentes quia hic peccatores recipit et
manducat cum illis. Quia non solum justus peccare per
inertiam, sed et peccator resipiscere per solertiam
potest, postquam sal infatuatum foras mitti debere
narratum est, mox poenitentium cohors intus admissa
describitur, qui, ad audiendum Dei verbum
appropinquantes, non solum ad colloquendum, sed etiam**

ad convescendum recepti sunt. Quod videntes Pharisei, dedignati sunt, quia vera justitia compassionem habet, et falsa justitia dedignationem, quamvis et justii soleant recte peccatoribus indignari. Sed aliud est quod agitur typho superbiae, aliud quod zelo disciplinae. Sed qui aegri erant ita ut aegrotos se esse nescirent, quatenus quod erant agnoscerent, coelestis eos medicus blandis fomentis curat, benignum paradigma objicit, et in eorum corde vulneris tumorem premit; ait namque:

Quis ex vobis homo qui habet centum oves, et si perdiderit unam ex illis, nonne dimittit nonaginta novem in deserto, et vadit ad illam quae perierat, donec inveniat illam? Ecce mira dispensatione pietatis similitudinem Veritas dedit, quam et in se homo recognosceret, et tamen haec specialiter ad ipsum auctorem hominum pertineret. Quia enim centenarius numerus est perfectus, ipse centum oves habuit cum angelorum substantiam et hominum creavit. Sed una ovis tunc periit, quando peccando homo pascua vitae dereliquit. Dimisit autem nonaginta novem oves in deserto, quia illos summos angelorum choros reliquit in coelo. Cur autem coelum desertum vocatur, nisi quod desertum dicitur derelictum? Tunc autem coelum homo deseruit, cum peccavit. In deserto autem nonaginta novem oves remanserant, quando in terra Dominus unam quaerebat, quia rationabilis creaturae numerus, angelorum videlicet et hominum, quae ad videndum Deum condita fuerat, pereunte homine erat imminutus, et ut perfecta summa ovium integraretur in coelo, homo perditus quaerebatur in terra.

Et cum invenerit illam, imponit in humeros suos gaudens. Ovem in humeris suis imposuit, quia humanam naturam suscipiens, peccata nostra ipse portavit.

Et veniens domum convocat amicos et vicinos dicens illis: Congratulamini mihi quia inveni ovem meam quae perierat. Inventa ove ad domum rediit, quia pastor noster, reparato homine ad regnum coeleste rediit. Ibi amicos et vicinos invenit, illos videlicet angelorum choros. Qui amici ejus sunt, quia voluntatem ejus continue in sua stabilitate custodiunt. Vicini quoque ejus sunt, quia claritate visionis illius sua assiduitate perfruuntur. Et notandum quod non dicat, Congratulamini ovi inventae, sed Mihi, quia videlicet ejus est gaudium vita nostra, et cum nos ad coelum reducimur, solemnitatem laetitiae illius implemus.

Dico vobis quod ita gaudium erit in coelo super uno peccatore poenitentiam habente, quam super nonaginta novem justis qui non indigent poenitentia. Plus de conversis peccatoribus quam de stantibus justis gaudium erit in coelo, quia plerumque hi qui nullis se oppressos peccatorum molibus sciunt, stant quidem in via justitiae, nulla illicita perpetrant, sed tamen ad coelestem patriam anxie non anhelant, tantoque sibi in rebus licitis usum praebent, quanto se perpetrasse illicita nulla meminerunt, et plerumque pigri remanent ad exercenda bona praecipua, quia valde securi sunt, quod nulla commiserint mala graviora. At contra nonnunquam hi qui se aliqua illicita egisse meminerunt, ex ipso suo dolore compuncti inardescunt ad amorem Dei, seseque in magnis virtutibus exercent. Majus ergo de peccatore converso quam de stante justo gaudium fit in coelo, quia et dux in praelio plus eum militem diligit, qui post fugam reversus hostem fortiter premit, quam illum qui nunquam terga praebuit et nunquam aliquid fortiter fecit. Sed inter haec, sciendum est quia sunt plerique justis, in quorum vita tantum est gaudium, ut eis quaelibet peccatorum poenitentia praeponi nullatenus possit. Nam multi et nullorum sibi malorum sunt conscii, et tamen in tanti ardoris afflictione se exerunt, ac si peccatis omnibus angustentur, cuncta etiam licita respuunt, ad despectum

mundi sublimiter accinguntur, lamentis gaudent, in cunctis semetipsos humiliant; et sicut nonnulli peccata operum, sic ipsi peccata cogitationum deplorant. Hinc ergo colligendum est quantum Deo gaudium faciat quando humiliter plangit justus, si facit in coelo gaudium, quando hoc quod male gessit per poenitentiam damnat injustus.

Aut quae mulier habens drachmas decem, si perdiderit drachmam unam, non accendit lucernam, et evertit domum, et quaerit diligenter donec inveniat? Qui signatur per pastorem, ipse et per mulierem. Ipse enim Deus, ipse et Dei sapientia. Et quia imago exprimitur in drachma, mulier drachmam perdidit, quando homo, qui conditus ad imaginem Dei fuerat, peccando a similitudine sui Conditoris recessit. Sed accendit mulier lucernam, quia sapientia Dei apparuit in humanitate. Lucerna quippe lumen in testa est. Lumen vero in testa est divinitas in carne. Accensa autem lucerna evertit domum, quia mox ut ejus divinitas per carnem claruit, omnis se nostra conscientia concussit. Domus namque evertitur, cum consideratione reatus sui humana conscientia perturbatur, eversa vero domo invenitur drachma, quia dum perturbatur conscientia hominis, reparatur in homine similitudo conditoris.

Et cum invenerit, convocat amicas et vicinas, dicens: Congratulamini mihi, quia inveni drachmam quam perdideram. Quae amicae vel vicinae nisi illae potestates sunt coelestes jam superius dictae? Quae tanto supernae sapientiae juxta sunt, quanto ei per gratiam continuae visionis appropinquant. Sed intuendum cur ista mulier decem drachmas habuisse perhibetur. Angelorum quippe et hominum naturam ad cognoscendum se Dominus condidit, quam dum consistere ad aeternitatem voluit, eam procul dubio ad suam similitudinem creavit. Decem vero drachmas habuit mulier, quia novem sunt ordines

angelorum, sed ut compleretur electorum numerus, homo decimus creatus est, qui a conditore suo nec post culpam periit, quia hunc aeterna Sapientia per carnem miraculis coruscans ex lumine testae reparavit.

Ita, dico vobis, gaudium erit coram angelis Dei super uno peccatore poenitentiam agente. Poenitentiam agere est et perpetrata mala plangere, et plangenda non perpetrare. Nam qui sic alia deplorat, ut tamen alia committat, adhuc poenitentiam agere aut ignorat, aut dissimulat. Quid enim prodest si peccata quis luxuriae defleat, et tamen adhuc avaritiae aestubus anhelet? aut quid prodest si irae culpas jam lugeat, et tamen adhuc invidiae facibus tabescat? Sed minus est valde quod dicimus, ut qui peccata deplorat, ploranda minime committat. Nam cogitandum summopere est ut qui se illicita meminit commisisse, a quibusdam etiam licitis studeat abstinere, quatenus per hoc conditori suo satisfaciat, ut qui commisit prohibita, sibimetipsi abscindere debeat etiam commissa.

Ait autem: Homo quidam habuit duos filios, et dixit adolescentior ex illis patri: Da mihi portionem substantiae quae me contingit. Et divisit illis substantiam. Murmurentibus de peccatorum susceptione, scribis et Pharisaeis, tres ex ordine parabolas Salvator posuit, duabus primis de quibus disputatum est, quantum ipse cum angelis de poenitentium salute gaudeat insinuans. Tertia vero quae sequitur, non suum, tantummodo suorumque gaudium demonstrans, sed et invidentium murmur reprehendens. Homo itaque qui duos filios habuisse dicitur, Deus Pater intelligitur, duorum videlicet genitor populorum, et quasi duarum generis humani stirpium autor atque creator. Major enim filius eos qui in unius Dei permansere cultura; minor, eos qui usque ad colenda idola Deum deseruere significat. Pars substantiae quae minorem filium contingit, ipse sensus in

homine rationalis est. Vivere enim, intelligere, meminisse, ingenio alacri excellere, divini substantia muneris est. Quam minor filius expetit a patre, cum homo, sua potestate delectatus, per liberum sese arbitrium regere atque a dominio quaesivit exuere conditoris. Divisitque illis substantiam, fidelibus scilicet suae gratiae protectionem, quam desiderabant, impertiendo, infidelibus vero naturalis solum ingenii, quo contenti erant beneficium concedendo.

Et non post multos dies, congregatis omnibus, adolescentior filius peregre profectus est in regionem longinquam, et ibi dissipavit substantiam suam vivendo luxuriose. Longe profectus est, non locum mutando, sed animum. Quanto etenim quisque plus in pravo opere delinquit, tanto a Dei gratia longius recedit. Quod non post multos dies dixit factum, ut congregatis omnibus, peregre proficisceretur in regionem longinquam, quia non multo post institutionem humani generis placuit animae per liberum arbitrium ferre secum quamdam velut potentiam naturae suae, et deserere eum a quo condita est praesidens viribus suis. Quas vires tanto consumit citius, quanto eum deserit a quo datae sunt. Itaque hanc vitam prodigam vocat, amantem fundere atque spatiari pompis exterioribus, intus inanescentem, cum ea quisque sequitur quae ab illa procedunt, et reliqui eum qui sibi est interior.

Et postquam omnia dissipasset, facta est fames valida in regione illa. Omnia quae dissipavit, ornamenta naturae quae consumpsit significat. Fames in regione longinqua, indigentia verbi veritatis est, in oblivione Creatoris. De qua dictum est in prophetis: Quia mittet Dominus famem in terram, non famem panis, neque sitim aquae, sed audiendi verbum Dei (Amos. VIII).

Et ipse coepit egere, et abiit, et adhaesit uni civium regionis illius. Merito egere coepit, qui thesauros sapientiae Dei, divitiarum coelestiumque altitudinem dereliquit. Unus autem civium regionis illius cui egens adhaesit, ille est utique qui concupiscentiis terrenis merito suae perversitatis praepositus, princeps hujus mundi a Domino vocatur. Et de quo Apostolus: Deus, inquit, hujus saeculi, excaecavit mentes infidelium (II Cor. IV).

Et misit illum in villam suam, ut pasceret porcos. In villam mitti, est substantiae mundialis cupiditate subjugari. De qua in alia parabola quidam spiritalis epulas, ad quas invitabatur, fastidians dixit: Villam emi et necesse habeo exire, et videre illam (Luc. XIV). Porcos vero pascere est, ea quibus immundi spiritus gaudeant operari.

Et cupiebat implere ventrem suum de siliquis quas porci manducabant. Siliquae quibus porcos pascebat sunt doctrinae saeculares, sterili suavitate resonantes, de quibus laudes idolorum fabularumque ad Deos gentium vario sermone atque carminibus perstrepat, quibus daemonia delectantur. Unde cum iste saturari cupiebat, aliquid solidum et rectum quod ad beatam vitam pertineret invenire volebat in talibus, et non poterat. Hoc est enim quod ait:

Et nemo illi dabat. In se autem reversus. Jam, scilicet, ab eis quae forinsecus frustra illiciunt et seducunt in conscientiae interiora reducem faciens intentionem suam.

Dixit: Quanti mercenarii patris mei abundant panibus, ego autem fame hic pereor. Unde hoc scire poterat, in quo tanta erat oblivio Dei, sicut in omnibus idololatriis fuit, nisi quia ista recogitatio jam resipiscentis

est, cum Evangelium praedicaretur? Mercenarii ergo Patris abundant panibus, quia qui futurae mercedis intuitu digna operari satagunt quotidianis supernae gratiae reficiuntur alimoniis. At vero fame pereunt qui, extra Patris aedes positi, ventrem cupiunt implere de siliquis. Id est, qui, sine fine viventes, vitam beatam inanis philosophiae studiis inquirunt. Sicut enim panis, qui cor hominis confirmat, verbo Dei quo mentem reficiat assimilatur, ita siliqua quae et ipsa intus inanis, foris mollis est, et corpus non reficit, sed implet, ut sit magis oneri quam usui, saeculari sapientiae non immerito comparatur, cujus sermo facundiae plausu sonorus, sed virtute utilitatis est vacuus.

Surgam et ibo ad patrem meum, et dicam illi: Pater, peccavi in coelum et coram te. Quam misericordem piisque noverat patrem, qui nec offensus a filio patris dedignetur audire vocabulum. Surgam ergo, inquit, quia me jacere cognovi. Et ibo, quia longe recessi. Ad patrem meum, quia sub principe porcorum miserabili egestate tabesco: Peccavi autem in coelum, coram spiritibus angelicis sanctisque animabus, in quibus sedes est Dei, significat. Coram te vero, in ipso conscientiae interioris conclavi, qua Dei solius oculi penetrare valebant.

Et jam non sum dignus vocari filius tuus. Fac me sicut unum de mercenariis tuis. Ad filii quidem affectum, qui omnia quae patris sunt, sua esse non ambigit, aspirare nequaquam praesumit, sed mercenarii statum, jam pro mercede serviturus, desiderat. Verum ne hunc quidem nisi paterna dignatione se mereri posse testatur. Ubi sunt ergo Pelagianistae, quia sua se virtute salvari posse confidunt, contra apertissimam veritatis sententiam quae ait: Sine me nihil potestis facere?

Et surgens venit ad patrem suum. Venire ad patrem est in Ecclesia constitui per fidem, ubi jam possit esse peccatorum legitima et fructuosa confessio.

Cum autem adhuc longe esset. Et antequam intelligeret Deum, sed tamen cum jam pie quaereret.

Vidit illum pater ipsius. Impios enim et superbos convenienter non videre dicitur, tanquam ante oculos non habere. Ante oculos enim haberi, non nisi qui diliguntur dici solent.

Et misericordia motus est, et occurrens, cecidit super collum ejus. Non enim pater unigenitum Filium deseruit, in quo usque ad nostram longinquam etiam peregrinationem cucurrit, atque descendit. Quia Deus erat in Christo, mundum reconcilians sibi (II Cor. V). Et ipse Dominus ait: Pater in me manens, ipse facit opera sua (Joan. XIV). Quid est autem cadere super collum ejus, nisi inclinare et humiliare in amplexum ejus brachium suum? Et brachium Domini cui revelatum est (Joan. XII), quod est utique Dominus noster Jesus Christus.

Et osculatus est eum. Consolari verbo gratiae Dei ad spem indulgentiae peccatorum, hoc est, post longa itinera remanentem, a patre mereri osculum charitatis.

Dixitque ei filius: Pater, peccavi in coelum et coram te. Jam non sum dignus vocari filius tuus. Incipit jam peccata constitutus in Ecclesia confiteri, nec dicit omnia quae dicturum se esse promiserat, sed usque ad illud: Non sum dignus vocari filius tuus. Hoc enim vult fieri per gratiam, quod se indignum esse per merita fatetur. Non addidit quod in illa meditatione dixerat: Fac me sicut unum de mercenariis tuis. Cum enim panem non haberet, vel mercenarius esse cupiebat. Quod post osculum patris, generosissime jam dedignatur. Intelligit namque, inter

filium, mercenarium et servum, non minime esse distantiam. Servum, videlicet, esse eum qui adhuc metu gehennae, sive praesentiae legum, a vitiis temperat; mercenarium qui spe atque desiderio regni coelorum; filium, affectu boni ipsius atque amore virtutum. In quarum virtutum trium consummatione beatus Apostolus omnem salutis summam concludens: Nunc, inquit, manet fides, spes, charitas, tria haec. Major autem his charitas (I Cor. XIII). Fides namque est, quae futuri iudicii ac suppliciorum metu vitiorum facit contagia declinare. Spes, quae mentem nostram de praesentibus avocans, universas corporis voluptates, coelestium praemiorum expectatione contemnit. Charitas, quae nos ad mortem Christi et spiritalium virtutum fructum, mentis ardore succendens, quicquid illis contrarium est, toto facit odio detestari. Unde prodigus iste postquam in semetipsum reversus, dirae famis supplicia formidabat, velut iam servus effectus, etiam mercenarii statum de mercede iam cogitans, concupiscit. Sed eum pater occurrens, non contentus minora concedere, utroque gradu sine dilatione transcurso, pristinae filiorum restituit dignitati, nec iam de mercede conductoris, sed de haereditate fecit cogitare parentis.

Dixit autem pater ad servos suos: Cito proferite stolam primam, et induite illum. Stola prima est vestis innocentiae, quam homo bene conditus accepit, sed male persuasus amisit, quando post culpam praevaricationis cognovit esse se nudum, gloriaque immortalitatis perdita, pelliceum, hoc est mortale, sumpsit indumentum. Servi qui eam proferunt reconciliationis praedicatores sunt. Proferunt enim stolam primam, quando mortales terrenosque homines sublimandos asseverant, ut non solum cives angelorum, sed et haeredes Dei et cohaeredes sint Christi futuri.

Et date anulum in manu ejus, et calceamenta in pedes. Annulus est vel sinceræ fidei signaculum, qua cuncta promissa in credentium cordibus certa impressione signantur, vel nuptiarum pignus illarum, quibus Ecclesia sponsatur. Et bene annulus in manu datur, ut per opera fides clarescat, et per fidem opera firmentur. Calceamenta autem in pedes officium evangelizandi denuntiant, ut cursus mentis ad coelestia tendens, a terrenarum contagio rerum inviolata servetur et munda, priorumque munitus exemplis, super serpentes et scorpiones securus incedat. Manus igitur et pedes, id est, opus ornatur et cursus. Opus ut recte vivamus; cursus, ut ad aeterna gaudia properemus. Non enim habemus hic manentem civitatem, sed futuram inquirimus (Hebr. XIII).

Et adducite vitulum saginatum et occidite. Vitulus saginatus, ipse item Dominus est, sed secundum carnem. Et bene saginatus, quia caro ejus adeo spiritali est opima virtute, ut pro totius mundi salute sufficiat in odorem suavitatis, nidorem, videlicet, immolationis, ad Deum mittere, et pro omnibus exorare. Adducere autem vitulum et occidere est praedicare Christum, et mortem ejus insinuare. Tunc etenim cuique nostrum quasi recens occiditur, cum credit occisum. Tunc caro ejus comeditur, cum ejus passionis sacramentum et ore ad emundationem percipitur, et corde ad imitationem cogitatur. Et manducemus et epulemur, quia hic filius meus mortuus erat et revixit, perierat et inventus est. Non solum filius qui revixit et inventus est, verum pater et servi illius, sacrosancti vituli qui propter filium occisus erat, carne refecti epulantur, quia patris cibus salus est nostra, et patris gaudium nostrorum est remissio peccatorum. Nec tantum Patris, et Filii, et Spiritus sancti. Quia sicut una in divinitate voluntas et operatio, ita et una est delectatio sanctae et individuae Trinitatis. Unde beatus Abraham tres angelos hospitio recipiens, vitulum tenerrimum et optimum occidisse, eisque cum lacte, pane et butyro

epulandum legitur obtulisse. Quia qui beatam Trinitatem rectae devotionis officiis reficere, id est, laetificari desiderat, mortem quoque debet unigeniti Filii Dei in carne, quae est una in eadem Trinitate persona, pie confessionis sinceritate celebrare. Et notandum quod ante stola prima, ante annulus, ante calceamenta praestantur, et sic deinde vitulus immolatur, quia nisi spem quisque primae immortalitatis induerit, nisi annulo fidei opera praemunierit, nisi ipsam fidem pie confitendo praedicaverit, non potest Sacramentis interesse coelestibus.

Et coeperunt epulari. Ista epulae atque festivas nunc celebrantur, per orbem terrarum Ecclesia dilatata atque diffusa. Vitulus enim ille in corpore et sanguine Dominico, et offertur Patri, et pascit totam domum.

Erat autem filius ejus senior in agro. Filius senior, populus Israel est, qui licet in longinqua non abierit, non tamen domi, sed in agro dicitur esse moratus, quia populus idem neque usque ad colenda idola Creatorem deseruit, neque legis quam acceperat, interiora penetravit, sed litterae solum custodia contentus, exteriora magis et terrena operari simul et sperare solebat, audiens per prophetam: Si volueritis et audieritis me, bona terrae comedetis (Isai. I).

Et cum veniret et appropinquaret domui, audivit symphoniam et chorum. Appropinquat filius domui, cum populus ille in quibuscumque Israelitis consideratioribus (nam multi tales inventi sunt in eis, et saepe inveniuntur) labore servilis operis improbato, ex eisdem Scripturis, Ecclesiae libertatem considerat. Audit symphoniam et chorum, scilicet spiritu plenos vocibus consonis Evangelium praedicare, quibus dictum est: Obsecro vos, fratres, ut idipsum dicatis omnes (I Cor. I), et concorditer conversantium sit anima et cor unum in laudes Dei.

Et vocavit unum de servis, et interrogavit quae haec essent. Isque dixit illi. Vocat unum de servis, cum sumit ad legendum aliquem prophetarum, et in eo quaerens, quodammodo interrogat unde ista in Ecclesia celebrantur, in quibus se esse non videt. Respondeat ei servus patris, propheta:

Frater tuus venit, et occidit pater tuus vitulum saginatum, quia salvum illum recepit. In extremis enim terrae fuit frater tuus, sed inde major exsultatio cantantium Domino canticum novum, quia laus ejus ab extremis terrae (Psal. XLVII). Et propter eum qui absens erat occisus est ille cui dictum est: Et holocaustum tuum pingue fiat (Psal. XIX).

Indignatus est autem, et nolebat introire. Pater ergo illius egressus, coepit rogare illum. Indignatur etiam nunc, et adhuc non vult introire. Cum ergo plenitudo gentium intraverit, egredietur opportuno tempore pater ejus, ut etiam omnis Israel salvus fiat, ex cujus parte caecitas facta est, velut absentia in agrum, donec plenitudo filii minoris longe in idololatria gentium constituti, redux ad manducandum vitulum intraret. Erit enim quandoque aperta vocatio Judaeorum in salute Evangelii. Quam manifestationem vocationis, tanquam egressum patris appellat ad rogandum majorem filium.

At ille respondens, dixit patri suo: Ecce tot annis servio tibi, et nunquam mandatum tuum praeterii. Quaeritur quomodo ille populus nunquam mandatum Dei praeterisse dicatur. Sed facile illud occurrit, neque de omni mandato dictum esse, sed de uno maxime necessario, quo nullum alium Deum colere jussus est. Neque iste filius in omnibus Israelitis, sed in his intelligatur habere personam, qui numquam ab uno Deo ad simulacra conversi sunt. Quamvis enim tanquam in agro positus iste filius terrena desideraret, ab uno tamen

Deo ista desiderabat bona. Quod etiam patris ipsius testimonio comprobatur, cum dicit: Tu mecum es semper. Non enim quasi mentientem redarguit, sed secum perseverantiam ejus approbans, ad perfruitionem potioris, atque jucundioris exsultationis invitat.

Et nunquam dedisti mihi haedum, ut cum amicis meis epularer. Peccator profecto haedi nomine significari solet, sed absit ut Antichristum intelligam. Multum enim absurdum est eum cui dicitur. Tu mecum es semper, hoc a patre optasse, ut Antichristo crederet. Neque omnino in eis Judaeorum, qui Antichristo credituri sunt, istum filium fas est intelligi. Quomodo autem epularetur ex illo haedo, si ipse est Antichristus, qui non ei crederet? Aut si hoc est epulari ex haedi occisione, quod est de Antichristi perditione laetari, quomodo dicit filius, quem recipit pater, hoc sibi non fuisse concessum, cum omnes filii Dei de illius adversarii damnatione laetaturi sint? Nimirum ergo ipsum Dominum sibi negatum ad copulandum conqueritur, dum eum peccatorem putat. Cum enim haedus est illi genti, id est, cum eum Sabbati violatorem et profanatorem legis existimat, jucundari epulis ejus non meruit. Ut quod ait: Nunquam dedisti mihi haedum, ut cum amicis meis epularer, tale sit ac si diceret, eum qui mihi haedus videbatur, numquam mihi dedisti ad epulandum, eo ipso mihi illum ipsum non concedens, quo mihi haedus videbatur. Quod autem dicit, Cum amicis meis, aut ex persona principum, cum plebe intelligitur, aut persona populi Jerosolymitani, cum caeteris populis Juda.

Sed postquam filius tuus, hic qui devoravit substantiam suam cum meretricibus venit, occidisti illi vitulum saginatum. Meretrices sunt gentilium superstitiones, cum quibus substantiam dissipare est, relicto uno connubio verbi Dei cum turba daemonum cupiditate turpissima fornicari.

At ipse dixit illi: Fili, tu semper mecum es, et omnia mea tua sunt, epulari autem et gaudere oportebat, quia frater tuus hic mortuus erat, et revixit, perierat, et inventus est. Quod dicit: Et omnia mea tua sunt, non putandum est ita dictum quasi non sint et fratris, ut tanquam in terrena haereditate patiaris angustias. Quomodo possint esse omnia majoris, si habet ibi etiam junior partem suam? Sic enim a perfectis et perpurgatis ac jam immortalibus filiis habentur omnia, ut sint et omnium singula, et omnia singulorum. Ut enim cupiditas nihil sine angustia, ita nihil cum angustia charitas tenet. Cum ergo beatitatem illam obtinuerimus, nostra erunt ad vivendum superiora, nostra erunt ad convivendum aequalia, nostra erunt ad dominandum inferiora. Si quem autem movet quomodo patri supplicans veritas dicat: Et mea omnia tua sunt, et tua mea, cui simillimum videtur sonare quod huic filio dicitur: Et omnia mea tua sunt, sciat unigeniti Filii esse omnia quae Patris sunt, per hoc quod etiam ipse Deus est, et de Patre natus, Patri est aequalis. Nam et illud quod de Spiritu sancto loquens ait: Omnia quae habet Pater mea sunt: propterea dixit, quia de meo accipiet, et annuntiabit vobis, de his dixit quae ad ipsam Patris pertinent divinitatem, in quibus illi est aequalis omnia quae habet Pater habendo. Neque enim Spiritus sanctus de creatura quae Patri est subjecta et Filio, erat accepturus quod ait: De meo accipiet, sed utique de Patre, de quo procedit Spiritus, de quo natus est Filius. Sive tamque duos filios hos ad utrumque populum, sive ut quibusdam placet ad duos quoslibet homines, poenitentem videlicet et justum, vel qui sibi justus videatur, referre voluerit, congaudeat major frater, quia frater junior mortuus erat et revixit, perierat et inventus est.

LIBER QUINTUS.

LEGE FELIX PROOEMIUM.

Postquam murmurantes de peccatorum, vel potius poenitentium receptione, eos qui sibi justi videbantur tribus continuis parabolis, de quibus supra disputatum est, Salvator redarguit, docens salutem resipiscentium Deo quidem et angelis gratissimam, sed invidis hominibus esse gravissimam, quartam mox quintamque de eleemosyna danda et parcimonia sequenda subjungens, pia justaque discretione manifestat eos qui bona terrena disperserint dederintque pauperibus, ab illis in aeterna tabernacula recipiendos. Illos autem qui in his soli luxuriari desiderant, in inferno sepeliendos, et nec stillam aquae permodicam, quae perennes tormentorum ardores vel ad momentum refrigerare queant, esse nacturos. Quia videlicet et ordo praedicandi aptissimus est, ut post poenitentiam eleemosyna, id est, opus misericordiae suggeratur. Ille enim juste a Deo poenitens ut sui misereatur impetrat, qui proximi indigentis quantum valet ipse misereri non tardat. At qui avertit aurem suam ne audiat pauperem, oratio ejus erit execrabilis. Unde et Joannes Baptista cum turbis suaderet, ne merito suae sterilitatis in ignem mitterentur, dignos poenitentiae fructus esse faciendos, mox consilium salutis suae quaerentibus adjunxit, atque ait: Qui habet duas tunicas, det non habenti, et qui habet escas similiter faciat (Luc. III). Et iidem Pharisei ac scribae, non minus avaritiae quam superbiae peste languentes, sicut poenitentibus veniam, sic et egentibus pecuniam dare negabant. Verum ille qui vult omnes homines salvos fieri, et ad agnitionem veritatis venire (I Tim. II), nunc ad eos, nunc eis audientibus ad discipulos suos verba faciendo consuetae pietatis dona benignus impendere non cessat. Sed veniamus ad textum.

CAPUT XVI.

Dicebat autem et ad discipulos suos: Homo quidam erat dives, qui habebat villicum, et hic diffamatus est apud illum, quasi dissipasset bona ipsius. Et vocavit illum, et ait illi: Quid hoc audio de te? redde rationem villicationis tuae, jam enim non poteris villicare. Ait autem villicus intra se: Quid faciam? quia dominus meus aufert a me villicationem. Fodere non valeo, mendicare erubesco. Scio quid faciam, ut cum amotus fuero a villicatione, recipiant me in domos suas. In villico hoc quem Dominus eiciebat de villicatu, et laudavit eum quod in futurum sibi prospexerit, non omnia debemus ad imitandum sumere. Non enim aut Domino nostro facienda est in aliquo fraus, ut de ipsa fraude eleemosynas faciamus, aut eos a quibus recipi volumus in tabernacula aeterna, tanquam debitores Dei et Domini nostri fas est intelligi, cum justi et sancti significantur hoc loco, qui eos introducant in tabernacula aeterna, qui necessitatibus suis terrena bona communicaverint. De quibus etiam dicit quod si quis alicui eorum calicem aquae frigidae dederit tantum in nomine discipuli, non perdet mercedem suam (Matth. X). Sed etiam e contrario dicuntur istae similitudines, ut intelligamus si laudari potuit ille a Domino cui fraudem faciebat, quanto amplius placeant Domino Deo, qui secundum ejus praeceptum illa opera faciunt. Sicut etiam de iudice iniquitatis qui interpellabatur a vidua comparisonem duxit ad iudicem Deum, cui nulla ex parte iudex iniquus conferendus est. Villici sane vocabulo dicimus eos qui pecunias habent, non jam dominos suae, sed alienae potius rei dispensatores esse putandos. Qui si juxta hujus servi exemplum sedulo finiendae villicationis ac rationis reddendae tempus praeviderint, facile terrenorum omnium delectatione simul et dilectione nudati, plus sibi de amicis conquirendis in futuro quam divitiis in praesenti colligendis prospicere curabunt. Qui multa secum anxius

pertractando, quid faciam? inquit: Fodere non valeo, mendicare erubesco. Ablata quippe villicatione, fodere non valemus, quia, finita hac vita, in qua tantum licet operari, nequaquam ultra bonae conversationis fructum, ligone devotae compunctionis licet inquirere. Mendicare, confusionis est. Illo scilicet pessimo genere mendicandi quo virgines illae fatuae mendicasse referuntur, quae, ingruente tempore nuptiarum, oleo virtutum deficiente, sapientibus dixerunt: Date nobis de oleo vestro, quia lampades nostrae exstinguuntur (Matth. XXV). Et de quo Salomon ait: Propter frigus piger arare noluit, mendicabit ergo aestate, et non dabitur ei (Proverb. XX).

Convocatis itaque singulis debitoribus Domini sui, dicebat primo: Quantum debes domino meo? At ille dixit: Centum cados olei. Dixitque illi: Accipe cautionem tuam, et sede cito, scribe quinquaginta. Deinde alio dixit: Tu vero quantum debes? Qui ait: Centum coros tritici. At illi: Accipe litteras tuas, et scribe octoginta. Cadus Graeca amphora est, continens urnas tres. Corus vero modios triginta complectitur. Quod autem de centum cadis olei quinquaginta scribi fecit a debitore, et de centum coris tritici octoginta, ad nihil aliud valere arbitror, nisi ut ea quae similiter in sacerdotes atque in levitas Judaeus quisque operatur in Christi Ecclesia abundet justitia ejus super Scribarum et Pharisaeorum, ut cum illi decimas darent, isti dimidias dent, sicut non de fructibus, sed de ipsis bonis suis fecit Zachaeus. Aut certe duplicet decimas, ut duas decimas dando, superet impendia Judaeorum. Nisi forte quis simpliciter accipiendum putet quod omnis qui indigentiam cujuslibet pauperis sanctorum, vel ex dimidia, vel certe ex quinta parte; quantum viginti, vel quinquaginta ad centum sunt, allevaverit, certa suae misericordiae sit mercede donandus.

Et laudavit dominus villicum iniquitatis, quia prudenter fecisset. Quia filii hujus saeculi prudentiores filiis lucis in generatione sua sunt. Audiant sapientes hujus saeculi, ut stultam sapientiam deserere et sapientem Dei stultitiam discere queant, quanti eorum sapientiam divina aequitas aestimaverit, quos non vere prudentes, sed in generatione sua prudentes esse commemorat. Juxta hoc quod alibi dicitur: Vae qui sapientes estis in oculis vestris, et coram vobismet ipsis prudentes (Isai. V). Nec non et amatores aeternae vitae, filios lucis appellando, non aliud eos qui sapientes sunt ut faciant mala, bene autem facere nescierunt, quam filios arguit esse tenebrarum. Filii autem lucis, et filii hujus saeculi vocantur, quomodo filii regni et filii perditionis. Cujus enim quisque agit opera, ejus cognominatur et filius.

Et ego vobis dico: Facite vobis amicos de mammona iniquitatis, ut cum defeceritis, recipiant vos in aeterna tabernacula. Mammonam iniquitatis ob hoc appellat istam pecuniam quam possidemus ad tempus, quia mammona divitiae interpretantur. Nec sunt istae divitiae nisi iniquis, qui in eis constituunt spem atque copiam beatitudinis suae. A justis vero cum haec possidentur, est quidam ista pecunia, sed non sunt illis divitiae, nisi coelestes et spiritales. Quibus indigentiam suam spiritaliter supplentes, exclusa egestate miseris, beatitudinis copia ditabuntur. Si autem hi qui praebent eleemosynam de iniquo mammona faciunt sibi amicos a quibus in aeterna tabernacula recipiantur, quanto magis hi qui spiritales largiuntur epulas, qui dant conservis cibaria in tempore suo, certissima debent spe summae retributionis erigi?

Qui fidelis est in minimo, et in majore fidelis est. Et qui in modico iniquus est, et in majore iniquus est. Sunt qui viscera pietatis et opera misericordiae quae proximis

debentur ignorantes, merito se tamen castitatis, vigiliarum, longae orationis, plenae fidei, jejuniorum, caeterarumque virtutum quae Dei dilectio gignere solet, veraciter fideles existimant; sed, ipso iudice attestante, qui fidelis est in minimo, id est, in pecunia cum paupere participanda, et in majore fidelis est, illo videlicet actu, quo specialiter adhaerere Creatori, et unus cum eo spiritus effici desiderat. At qui temporalia quae possidet recte dispensare dissimulat, aeternorum sibi gloriam de qua tumet, evacuat. Qui enim non diligit fratrem suum quem videt, Deum quem non videt quo modo potest diligere (I Joan. IV)? Et sicut idem dicit: Qui habuerit substantiam mundi, et viderit fratrem suum necesse habere, et clauerit viscera sua ab eo, quomodo charitas Dei manet in eo (I Joan. XIII)?

Si ergo in iniquo mammona fideles non fuistis, quod vestrum est quis credet vobis? De iniquo mammona, quod divitias malorum significet, supra explanatum est. Quarum mentionem Salvator faciens alibi dicit quia fallacia divitiarum suffocat verbum (Matth. XIII). Veras autem divitias, vel ipsa aeternae vitae gaudia, de quibus scriptum est: Quae divitiae haereditatis ejus in sanctis (Ephes. I), vel virtutum spiritalium, quibus ad vitam pervenitur, copiam significat. De quibus dicit Isaias: Divitiae salutis, sapientia et scientia. Timor Domini, ipse thesaurus ejus (Isai. XXXIII).

Et si in alieno fideles non fuistis, quod vestrum est quis dabit vobis? Alienae sunt a nobis hujus saeculi facultates, id est, extra naturam sitae. Nihil enim intulimus in hunc mundum, haud dubium quia nec auferre quid possimus. Nostra autem possessio, regnum coelorum. Nostra vita, Christus est. Nostrae opes sunt spiritalium operum fructus. De quibus Salomon ait: Redemptio animae viri, propriae divitiae ejus (Proverb. XIII). Arguit ergo Pharisaeos fraudis et avaritiae, qui

quoniam in facultatibus suis fideles non fuerunt, communia Conditoris bona privatim habere malentes, nec Christum accipere meruerunt, quem publicanus ille, cujus paulo ante memini, Zachaeus, ut acquirere posset, dimidiam partem bonorum suorum obtulit.

Nemo servus potest duobus dominis servire. Quia non valet simul transitoria et aeterna diligere. Si enim aeternitatem diligimus, cuncta temporalia in usu, non in affectu possidemus.

Aut enim unum odiet, et alterum diliget; aut uni adhaerebit, et alterum contemnet. Haec verba diligenter consideranda sunt. Nam qui sint duo domini, consequenter exponit dicens:

Non potestis Deo servire et mammonae. Audiat hoc avarus, audiat qui censetur vocabulo Christiano, non posse simul mammonae, hoc est divitiis Christoque serviri. Et tamen non dixit: Qui habet divitias, sed qui servit divitiis. Qui enim divitiarum servus est, divitias custodit ut servus. Qui autem servitutis excussit jugum, distribuit eas ut Dominus. Sed qui servit mammonae, illi utique servit, qui rebus istis terrenis merito suae perversitatis praepositus, princeps hujus saeculi a Domino dicitur. Ergo aut unum odiet, et alterum diliget, ut fieri debet. Odiet scilicet diabolum, diliget Deum. Aut uni adhaerebit, et alterum contemnet. Adhaerebit scilicet diabolo, cum quasi ejus praemia temporalia sectatur. Contemnet autem Deum, non dixit Odiet, sed sicut solent minas ejus postponere cupiditatibus suis, qui de bonitate ejus ad impunitatem sibi blandiuntur. Quibus per Salomonem dicitur: Fili, ne adjicias peccatum super peccatum, et dicas, Miseratio Dei magna est (Eccl. V).

Audiebant autem omnia haec Pharisei qui erant avari et deridebant illum. Monebat quidem Dominus

scribas et Phariseos, qui non superbe sapere, non de sua justitia praesumere, sed et peccatores publicanosque recipere poenitentes, et sua quae forte inciderent eleemosynis peccata redimere; sed illi praeceptorem misericordiae, humilitatis et parcimoniae, duas maxime deridebant ob causas. Quia scilicet vel minus utilia, neque unquam facienda quasi noxius imperaret, vel certe utilia, sed a se jam facta superfluis ingereret.

Et ait illis: Vos estis qui justificatis vos coram hominibus. Deus autem corda vestra, quia quod hominibus altum est, abominatio est apud Deum. Justificant se coram hominibus, qui peccatores quidem quasi infirmos desperatosque contemnunt, se autem ipsos quasi perfectos in omnibus cunctaque fragilitatis expertes eleemosynarum remedio opus habere non credunt. Sed haec noxii tumoris altitudo quam sit juste damnanda, videt ille qui illuminabit abscondita tenebrarum, et manifestabit consilia cordium.

Lex et prophetae usque ad Joannem, ex eo regnum Dei evangelizatur, et omnis in illud vim facit. Disputantem contra philargyriam Salvatorem Pharisaei deridebant, quasi contraria legi prophetisque praeciperet, ubi multi et ditissimi fuisse, et tamen Deo placuisse legerentur; sed et ipse S. Moyses populum quem regebat, si legem sequeretur, omnibus quae terra gignit, bonis abundaturum, si autem negligeret, peste, fame, inopia, cunctisque malis praediceret esse feriendum. Quibus ille occurrens, ostendit inter legem et Evangelium, sicut promissionum, ita et praeceptorum non minimam debere esse distantiam, et majora quidem propter regnum coelorum, minora vero propter regnum terrarum imperari ab eodem uno Deo qui coelum fecit et terram. Ibi namque dictum est: Si volueritis et audieritis me, bona terrae comedetis (Isai. I). Hic vero: Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum coelorum (Matth. V).

Ideoque recte cum diceret regnum Dei evangelizari, addidit: Et omnis in illud vim facit. Magna enim vis et violentia grandis est nos terra genitos, coelorum sedem quaerere, possidere velle per virtutem quod non potuimus tenere per naturam, nec solum terrena contemnere, sed et linguas deridentium nos talia contemnentes. Hoc enim subdidit, cum de spernendis divitiis locutus a Pharisaeis esset derisus.

Facilius est autem coelum et terram praeterire quam de lege unum apicem cadere. Ne putarent in eo quod dixit: Lex et prophetae usque ad Joannem, legis vel prophetarum ab eo destructionem praedicari, manifeste protestatur, facilius maxima mundi elementa quam minima legis dicta transire. Et revera: praeterit enim figura hujus mundi (I Cor. VII). Et alibi: Coelos autem novos, et terram novam, et promissa ipsius exspectamus, in quibus justitia habitat (II Petr. III). De longe autem ne unius quidem litterae summitas, hoc est nec minima quaeque et quae levia vel superstitiosa videntur, a sacramentis spiritalibus vacant, quin omnia recapitulentur in Evangelio. Et tamen lex et prophetae usque ad Joannem, quia non potuit ultra venturum prophetari quod Joannis praeconio jam venisse clarebat.

Omnis qui dimittit uxorem suam, et ducit alteram, moechatur, et qui dimissam a viro ducit, moechatur. Quod de lege in perpetuum non violanda praedixerat, uno exempli gratia de illa sumpto testimonio confirmat, ut ex hoc uno discerent, etiam in caeteris eum non ad solvenda, sed ad implenda legis decreta venisse. Cujus expositionem testimonii, si qui plenius videre desiderat, non nostra, sed majorum monumenta scrutetur. Beatissimi etenim patres, Augustinus in libro de Sermone Domini in monte primo. Hieronymus, et Ambrosius in commentariis evangelistarum, Matthaei et Lucae, sed et alii quam

plurimi in suis quisque opusculis de illo satis superque dixerunt.

Homo quidam erat dives, et induebatur purpura et bysso, et epulabatur quotidie splendide. Purpuram regii habitus esse colorem, marinis e conchyliis tinctam, nemo fere qui dubitet. Nam conchyliis ferro circumcisa lacrymas purpurei coloris, quibus lana tingatur, emittunt. Byssum vero, genus est quoddam lini, nimium candidi et mollissimi, quod Graeci --- vocant. Admoverat ergo Dominus supra facere amicos de mammona iniquitatis, qui cum ab hac vita defecerimus, recipiant nos in aeterna tabernacula: quod audientes Pharisei deridebant. Verum ille quae praeposuerat exemplis astruens, ostendit ideo divitem purpuratum, irremediabiliter apud inferos tortum, quia pauperem Lazarum, a quo in vitae tabernacula recipi posset, amicum sibi facere neglexerat. Nonnulli autem putant praecepta Veteris Testamenti districtiora esse quam Novi, sed hi nimirum improvida consideratione falluntur. In illo enim non tenacia, sed rapina multatur, ibi res injuste sublata restitutione quadrupli punitur, hic autem dives iste non abstulisse aliena reprehenditur, sed propria non dedisse; nec dicitur quod ut quempiam oppressit, sed quia in acceptis rebus se extulit. Hinc ergo, hinc summopere colligendum est qua poena multandus sit, qui aliena diripit, si inferni damnatione percutitur, qui propria non largitur. Et sunt nonnulli qui cultum subtilium pretiosarumque vestium, non putant esse peccatum; quod si videlicet culpa non esset, nequaquam sermo Dei tam vigilanter exprimeret, quod dives qui torquetur apud inferos, bysso et purpura indutus fuisset. Nemo quippe vestimenta praecipua, nisi ad inanem gloriam quaerit, videlicet ut honorabilior caeteris esse videatur. Quam culpam possumus melius etiam ex diverso colligere, quia si abjectio vilis indumenti virtus non esset, evangelista vigilanter de Joanne non diceret: Erat indutus pilis camelorum (Matth. III). Sed notandum

nobis magnopere est, in ore Veritatis de superbo divite, et de humili paupere, quantus sit ordo narrationis. Ecce enim dicitur: Homo quidam erat dives. Et protinus subjungitur:

Et erat quidam mendicus nomine Lazarus. Certe in populo plus solent nomina divitum quam pauperum sciri. Quid est ergo quod Dominus de paupere et divite verbum faciens nomen pauperis dicit, et nomen divitis non dicit, nisi quod Deus humiles novit, atque approbat, et superbos ignorat? Unde et quibusdam de miraculorum virtute superbientibus in fine dicturus est: Nescio vos unde sitis; discedite a me, omnes operarii iniquitatis (Luc. XIII). At contra S. Moysi dicitur: Novi te ex nomine tuo (Exod. XXXIII). Ait ergo de divite: Homo quidam. Ait de paupere: Egenus nomine Lazarus. Ac si aperte dicat: Pauperem humilem scio, superbum divitem nescio. Illum cognitum per approbationem habeo, hunc per iudicium reprobationis ignoro.

Qui jacebat ad januam ejus ulceribus plenus, cupiens saturari de micis quae cadebant de mensa divitis; sed et canes veniebant et lingebant ulcera ejus. Plenus ulceribus mendicus Lazarus, ante januas divitis jacet. Qua de re una Dominus duo iudicia explevit. Habuisse enim fortasse aliquam excusationem dives, si Lazarus pauper et ulcerosus, ante ejus januam non jacuisset, si remotus fuisset, si ejus inopia non esset oculis importuna. Rursus si longe esset dives ab oculis ulcerosi pauperis, minorem tolerasset tentationem pauper in animo. Sed dum egenum et ulceratum ante januam divitis et deliciis affluentis posuit, in una eademque re et ex visione pauperis non miserenti diviti cumulum damnationis intulit, et rursus ex visione divitis, tentatum quotidie pauperem probavit. Cui certe poterat ad poenam sufficere paupertas, etiam si sanus fuisset. Rursus suffecisset aegritudo, etiam si subsidium adesset.

Sed ut probaretur amplius pauper, simul hunc et paupertas et aegritudo tabefecit, atque insuper videbat procedentem divitem, obsequentibus cuneis fulciri, et se in infirmitate et inopia a nullo visitari. Nam quia nemo ei ad visitandum aderat, testantur canes, qui licenter vulnera lingeant. Ex una ergo re, omnipotens Deus duo judicia exhibuit, dum Lazarum pauperem ante januam divitis jacere permisit, ut et dives impius damnationis sibi auget ultionem, et tentatus pauper cresceret ad remunerationem.

Factum est autem ut moreretur mendicus et portaretur ab angelis in sinum Abrahae. Mortuus est autem et dives, et sepultus est in inferno. Sinus Abraham requies est beatorum pauperum, quorum est regnum coelorum, quo post hanc vitam recipiuntur. Sepultura inferni, poenarum profunditas, quae superbos et immisericordes post hanc vitam vorat.

Elevans autem oculos suos cum esset in tormentis, videbat Abraham a longe, et Lazarum in sinu ejus, et ipse clamans dixit: Pater Abraham, miserere mei, et mitte Lazarum ut intingat extremum digiti sui in aquam, et refrigeret linguam meam, quia crucior in hac flamma. O quanta est subtilitas judiciorum Dei, o quam districte agitur bonorum actuum, malorumque retributio! Certe superius dictum est, quia in hac vita Lazarus cadentes micas de mensa divitis quaerebat, et nemo illi dabat; nunc de supplicio divitis dicitur, quia de extremo digiti Lazari distillari aquam in os suum concupiscit. Qui ergo mensae suae vel minima dare noluit, in inferno positus, usque ad minima quaerenda pervenit. Sed notandum valde est quid sit quod dives in igne positus linguam suam refrigerari petit. Mos quippe est sacri eloquii ut aliquando aliud dicat, sed ex eodem dicto aliud innuat. Superius autem hunc superbum divitem Dominus non loquacitati vacantem dixerat, sed superflue convivantem.

Neque hunc de loquacitate narravit, sed cum elatione, et tenacia, de edacitate peccasse. Sed quia abundare in conviviis loquacitas solet, is qui hic male convivatus dicitur, apud inferos gravius in lingua ardere perhibetur. Sed cum gravi valde pavore pensandum est hoc quod sequitur.

Et dixit illi Abraham: Fili, recordare quia recepisti bona in vita tua, et Lazarus similiter mala. Nunc autem hic consolatur, tu vero cruciaris. Ecce enim dum dicitur: Recepisti bona in vita tua, indicatur et dives iste boni aliquid habuisse, ex quo in hac vita bona reciperet. Rursumque dum de Lazaro dicitur quia recepit mala, profecto monstratur et Lazarum habuisse malum aliquod quod purgaretur. Sed mala Lazari purgavit ignis inopiae, et bona divitis remuneravit felicitas transeuntis vitae.

Et in his omnibus inter vos et nos chaos magnum firmatum est, ut hi qui volunt hinc transire ad vos non possint, neque inde huc transmeare. Qua in re valde quaerendum est quomodo dicatur: Hi qui volunt ad vos transire non possint. Quod enim hi qui in inferno sunt, ad beatorum sortem transire cupiunt, dubium non est. Sed qui volunt de beatorum sede ad afflictos atque in tormentis positos transire, non possunt, quia justorum animae quamvis in suae naturae bonitate misericordiam habeant, jam tunc auctoris sui justitiae conjunctae, tanta rectitudine constringuntur, ut nulla ad reprobos compassione moveantur. Sed postquam ardenti diviti de se spes tollitur, ejus animus ad propinquos quos reliquerat recurrit, quia reproborum mentem poena sua quandoque inutiliter erudit ad charitatem, ut jam tunc etiam suos spiritaliter diligant qui hic dum peccata diligenter, nec se amabant. Unde nunc sequitur:

Et ait: Rogo te ergo, pater, ut mittas eum in domum patris mei; habeo enim quinque fratres, ut testetur illis,

ne et ipsi veniant in locum hunc tormentorum. Qua in re notandum est ardenti diviti quanta ad supplicium cumulantur. Ad poenam namque suam, ei et cognitio servatur et memoria. Cognoscit enim Lazarum quem despexit, fratrum quoque suorum meminit, quos reliquit. Perfecta quippe ei ultio de paupere non esset, si hunc in retributione non cognosceret. Et perfecta poena in igne non esset, si non hoc quod ipse patitur etiam suis timeret. Ut ergo peccatores amplius in supplicio puniantur, et eorum vident gloriam quos contempserunt, et de illorum etiam poena torquentur quos inutiliter amaverunt. Credendum vero est quod ante retributionem extremi iudicii, iniusti in requie quosdam justos conspiciunt, ut eos videntes in gaudio, non solum de suo supplicio, sed etiam de illorum bono crucientur. Justi vero in tormentis semper intuentur injustos, ut hinc eorum gaudium crescat, quia malum conspiciunt quod misericorditer evaserunt, tantoque majores ereptori sui gratias referant, quanto evidentius vident in aliis quid ipsi perpeti, si essent neglecti, potuerunt. Quia qui Creatoris sui claritatem vident, nihil in creatura agitur quod videre non possint.

Et ait illi Abraham: Habent Moysen et prophetas, audiant illos. Sed qui verba Dei despexerat, haec audire non posse suos sequaces, aestimabat. Unde et respondit dives:

Non, pater Abraham, sed si quis ex mortuis ierit ad eos, poenitentiam agent. Cui mox veraci sententia dicitur:

Si Moysen et prophetas non audiunt, neque si quis ex mortuis surrexerit, credent. Quia nimirum qui verba legis despiciunt Redemptoris praecepta qui ex mortuis surrexit, quanto subtiliora sunt, tanto haec difficilius implebunt. Et nimirum constat quia cuius implere dicta renuunt, ei procul dubio credere recusant. Quem vero juxta allegoriam, dives iste, qui induebatur purpura et bysso, et

epulabatur quotidie splendide, nisi Judaicum populum significat, qui cultum vitae exterius habuit, qui acceptae legis deliciis ad nitorem usus est, non ad utilitatem? Quem autem Lazarus ulceribus plenus, nisi gentilem populum figuraliter exprimit? qui dum, conversus ad Deum, peccata sua confiteri non erubuit, huic vulnus in cute fuit. In cutis quippe vulnere, virus a visceribus trahitur, et foras erumpit. Quid est ergo peccatorum confessio, nisi quaedam vulnerum ruptio? quia peccati virus salubriter aperitur in confessione, quod pestifere latebat in mente. Sed Lazarus vulneratus cupiebat saturari de micis quae cadebant de mensa divitis, et nemo illi dabat, quia gentilem quemque ad cognitionem legis admittere superbus ille populus despiciebat, qui dum doctrinam legis non ad charitatem habuit, sed ad elationem, quasi de acceptis opibus timuit, et quia ei verba defluebant de scientia, quasi micae cadebant de mensa. At contra jacentis pauperis vulnera lingebant canes. Nonnunquam solent in sacro eloquio per canes praedicatores intelligi. Canum etenim lingua, vulnus dum lingit, curat, quia et doctores sancti dum in confessione peccati nostri nos instruunt, quasi vulnus mentis per linguam tangunt. Et quia nos loquendo a peccatis eripiunt, quasi tangendo vulnera ad salutem reducunt. Unde et bene Lazarus adjutus interpretatur, quia ipsi hunc ad erectionem juvant, qui ejus vulnera per linguae correptionem curant. Contigit vero ut uterque moreretur: dives, qui induebatur purpura et bysso, sepultus in inferno, in sinu vero Abrahae Lazarus ab angelis ductus est. Quid Abrahae sinus, nisi secretam requiem significat Patris? de qua Veritas. Multi (inquit) venient ab Oriente et Occidente, et recumbent cum Abraham, et Isaac, et Jacob in regno coelorum. Filii autem regni hujus ejicientur in tenebras exteriores (Matth. VIII). Qui enim purpura indutus dicitur, recte filius regni vocatur. Qui de longinquo ad videndum Lazarum oculos levat, quia dum per damnationis suae supplicia infideles in imo sunt,

fideles quosque ante diem extremi iudicii, super se in requie attendunt, quorum post gaudia contemplari nullatenus possunt. Longe vero est quod conspiciunt, quia illuc per meritum non attingunt. In lingua autem amplius ardere ostenditur, cum dicit: Mitte Lazarum, ut intingat extremum digiti sui in aquam, et refrigeret linguam meam, quia crucior in hac flamma. Infidelis populus verba legis in ore tenuit, quae opere servare contempsit. Ibi ergo amplius ardebit, ubi se ostendit scire quod facere noluit. Ab extremo digiti se tangi desiderat, quia aeternis suppliciis datus optat operatione justorum vel ultima participari. Cui respondetur, quod in hac vita bona receperit, quia omne suum gaudium felicitatem transitoriam putavit. Habere hic etenim possunt et iusti bona, nec tamen haec in recompensatione recipere, quia dum meliora, id est, aeterna appetunt, eorum iudicio quaelibet bona adfuerint, cum sanctis desideriis aestuant, bona minime videntur. Inter haec vero notandum est quod ei dicitur: Memento, fili. Ecce enim Abraham filium vocat, quem tamen a tormento non liberat, quoniam huius infidelis populi praecedentes patres fideles, quia multos a sua fide deviasse considerant, eos nulla compassione a tormentis eripiunt, quos tamen per carnem filios recognoscunt. In tormentis autem dives positus, quinque fratres habere se perhibet, quia superbus idem Judaicus populus, qui ex magna iam parte damnatus est, sequaces suos quos super terram reliquit, quinque sensibus corporis deditos novit. Quinario ergo numero fratres quos reliquerat exprimit, quia eos ad spiritalem intelligentiam non assurgere, in inferno positus gemit. Petit ut ad eos Lazarus mittatur, cui quod Moysen et prophetas habeant dicitur. Sed ait quod non credunt, nisi quis ex mortuis resurrexerit. Cui protinus respondetur: Si Moysen et prophetas non audiunt, neque si quis a mortuis resurrexerit, credent ei. Certe de Moyse veritas dicit: Si crederetis Moysi, crederetis utique et mihi. De me enim ille scripsit (Joan. V). Impletur ergo quod per

Abrahae responsionem dicitur. Ex mortuis enim Dominus resurrexit, sed Judaicus populus quia Moysi credere noluit, ei etiam qui resurrexit ex mortuis credere contempsit; cumque Moysi verba spiritaliter intelligere renuit, ad eum de quo Moyses locutus fuerat non pervenit.

CAPUT XVII.

Et ad discipulos suos ait: Impossibile est ut non veniant scandala. Vae autem illi per quem veniunt. Dicit et Apostolus: Oportet autem et haereses esse, ut qui probati sunt, manifesti fiant in vobis. Impossibile est ergo in hoc mundo erroribus aerumnisque plenissimo, scandala saepissime non venire; sed vae illi qui quod impossibile est non venire, suo vitio facit ut per se veniat. Ubi quamvis generali sententia vel aliquis falsus frater, vel ipse Judas Iscariotes qui prodioni animum praeparabat, intelligi queat; tamen juxta consequentiam sermonis hic locus ad superiora respicit, ubi Dominus de eleemosyna danda locutus a Pharisaeis irridetur. Qui enim recta loquentem vituperat, scandalum profecto, id est, offendiculum et ruinam auditoribus praebet infirmis, maxime si et Pharisaeis legis videatur habere scientiam. Quem increpans Apostolus ait: Et peribit infirmus in tua scientia frater, propter quem Christus mortuus est (I Cor. VIII).

Utilius est illi si lapis molaris imponatur circa collum ejus et projiciatur in mare, quam ut scandalizet unum de pusillis istis. Secundum morem provinciae loquitur, quo majorum criminum ista apud veteres Judaeos poena fuerit, ut in profundum ligato saxo demergerentur. Et revera utilius est innoxium poena quamvis atrocissima, temporariam tamen vitam finire corpoream, quam fratri nocentem, mortem animae mereri perpetuam. Recte autem qui scandalizari potest pusillus appellatur. Qui enim magnus est, quodcunque viderit, quodcunque passus fuerit, non declinat a fide. Qui autem pusillus est

animo et parvus, occasiones quaerit quomodo scandalizetur. Propterea denique oportet nos maxime iis consulere qui parvuli sunt in fide, ne occasione nostri offendantur, et recedant a fide, ac decidant a salute. Notandum sane quod in nostro bono opere aliquando cavendum est scandalum proximi, aliquando vero pro nihilo contemnendum. In quantum enim sine peccato possumus, vitare proximorum scandalum debemus. Si autem de veritate scandalum sumitur, utilius permittitur scandalum nasci, quam veritas relinquatur.

Attendite vobis, si peccaverit frater tuus, increpa illum, et si poenitentiam egerit, dimitte illi. Tale quid et in Levitico legimus: Ne oderis fratrem tuum in corde tuo, sed publice argue eum, ne habeas super illo peccatum (Levit. XIX). Quo igitur ordine scandala declinare, et vae perpetuum vitare possimus, insinuat. Si nos videlicet ipsos, ne quem laedamus, attendimus. Si peccantem zelo justitiae corripimus. Si ex corde poenitenti misericordiae pietatisque viscera pandimus. Ubi caute intuendum est quia non passim peccanti dimittere, sed poenitentiam agenti dimittere jubemur, et primo quidem peccantem misericorditer increpare, ut sit cui postmodum habeamus juste dimittere. Qui ergo fratrem videns peccare tacuerit, non minus dominici praecepti transgressor est, quam is qui eidem poenitenti veniam dare noluerit. Quia qui dixit: si poenituerit, dimitte: praemisit, si peccaverit, increpa. Itaque venia fratri post increpationem largienda est, sed illi utique qui se poenitendo ab errore convertit, ne vel difficilis venia, vel remissa sit indulgentia.

Et si septies in die peccaverit in te, et septies in die conversus fuerit ad te, dicens: Poenitet me, dimitte illi. Septenario numero non veniae dandae terminus ponitur, sed vel omnia peccata dimittenda, vel semper poenitenti dimittendum praecipitur. Solet enim saepe per septem cujuscunque rei aut temporis universitas indicari. Unde

quod in psalmo canitur: Septies in die laudem dixi tibi (Psal. CXVIII), nil est aliud quam semper laus ejus in ore meo (Psal. XXXIII). Nam et alibi Petro interroganti quoties peccanti in se fratri dimittat, an usque septies, respondit Dominus: Non dico tibi usque septies, sed usque septuagies septies (Matth. XVIII), id est, quadringentis nonaginta vicibus. Ut toties peccanti fratri dimitteret in die, quoties ille peccare non posset. Peccanti igitur in te fratri, si poenitentiam egerit, dimittendi habes potestatem, imo necessitatem, ut et tibi poenitenti ac veniam flagitanti Pater qui est in coelis ignoscat. At si increpatus converti et poenitentiam agere neglexerit, quid super hoc veritatis sententia decernat, intueri. Si peccaverit in te frater tuus, vade et corripe eum, et caetera, usque quo ait: Si autem et Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus et publicanus. Et merito, quia sub nomine fidelis egit opera infidelium. Aliter sane veniam fratri petenti, aliter inimico persequenti dare praecipimur. Hunc videlicet, ut, accepta remissione peccati, quo nos insontes nocuit, socia nobis charitate communicet, illi vero, ut cum nobis malum vult, et, si potest, facit, nos semper bonum velimus, faciamusque quod possimus; neque enim David eundem veniae modum persecutoribus suis poenitentiae remedio privatis, quamvis misericorditer eos lugens praestare potuit, quem fratribus salubri compunctione castigatis Joseph benevole cognoscendus exhibuit.

Ex dixerunt apostoli Domino: Adauge nobis fidem. Dixerat supra Dominus: Qui fidelis est in minimo, et in majore fidelis est. Etsi in alieno fideles non fuistis, quod vestrum est quis dabit vobis? Et ideo apostoli, qui in alieno ac minimo, hoc est, in terrenorum contemptu jam fuere fideles, in suo sibi ac majore fidem postulant augeri. Nemo enim repente fit summus, sed in bona conversatione a minimis quisque inchoat, ut ad magna perveniat. Alia namque sunt virtutis exordia, aliud

prospectus, aliud perfectio. Quam magnopere quaerentes aiunt Domino: Adauge nobis fidem.

Dixit autem Dominus: Si haberetis fidem sicut granum sinapis, diceretis huic arbori moro: Eradicare, et transplantare in mare, et obediret vobis. Fidem perfectam grano sinapis comparat, quae sit videlicet et ad faciem humilis, et in pectore fervens, vilis quidem passim contuentibus, nullarumque virium apparens, sed pressuris attrita, quid perfectionis intus gerat ostendens. Sed et hoc notandum, quia granum sinapis ad purgationem capitis saluberrime prodest. Nam si optime tritum et cribellatum tepidae pingui mulsae admisceas, et hoc jejunos contra solem calidum, vel in balneo gargarizes, omnem humorem noxium etiam si crassior fuerit, de capite purgat, et imminentium quoque imbecillitatum facit pericula vitari. Sic profecto fides tentationum pistillo probata, ab omni levium cogitationum superficie cribro discretionis castigata, et perfectae dilectionis melle dulcorata, omnes de corde, quod est interioris nostri hominis caput, vitiorum sentinas non solum ad praesens exhaurit, sed et in futurum ne colligi valeant, praecavet. Arbor autem morus eradicanda, et in mare transplantanda, vel simpliciter posita, potest intelligi, quia videlicet consummatae fidei indicium sit verbo elementis imperare, ut quod de uno specialiter dictum est, hoc generaliter de omnibus sentiendum credatur. Denique alibi Dominus arefacta verbo ficulnea discipulis mirantibus ait: Si habueritis fidem, et non haesitaveritis, non solum de ficulnea facietis, sed et si monti huic dixeritis, tolle et jacta te in mare, fiet (Matth. XXI). Vel certe per morum, cujus colore sanguineo fructus et virgulta rubent, unde et a Latinis rubus appellatur, Evangelium crucis exprimitur, quae per fidem apostolorum de gente Judaeorum, in qua velut in stirpe generis tenebatur, verbis praedicationis eradicata, et in mare gentium translata est atque plantata. Cui

sententiae subjunctae quoque parabolae, quae de verbi ministris agit, sensus astipulatur. Juvat et illud, quod folia mori serpenti superjecta necem inferunt, quia verbum crucis, ut cuncta salutaria confert, cuncta noxia tollit.

Quis autem vestrum habens servum arantem aut pascentem. Haec parabola docet ut fides, quo virtutibus foris excellentior, eo in ipsa conscientia fiat intus humilior. Servus quippe arans aut pascens, quilibet Ecclesiae doctor intelligitur. De quo Dominus ait: Nemo mittens manum suam in aratrum, et aspiciens retro, aptus est regno Dei. Et alteri sese amare testanti tertio respondit: Pasce oves meas.

Qui regresso de agro dicet illi statim Transi, recumbe, et non dicet ei, Para quod coenem? Servus de agro regreditur cum, intermisso ad tempus opere praedicandi, ad conscientiam doctor recurrit, atque, a publico locutionis ad curiam cordis rediens, sua secum secretus acta vel dicta retractat. Cui non statim Dominus, Transi, recumbe dicit, id est, transi de hac vita mortali, et in aeternae vitae beata sede refovere. Haec enim postea dicturus, interim post pastum atque agriculturam domi sui jubet parare quod coenet, hoc est, laborem apertae locutionis, humilitatem quoque propriae considerationis exhibere. Talis namque conscientiae templum Dominus dignatur ingredi, tali coena libentissime pasci desiderat. Ecce enim ego, inquit, ad januam et pulso, si quis surrexerit et aperuerit mihi, intrabo ad illum, et coenabo cum illo, et ipse mecum (Apoc. III).

Et praecinge te, et ministra mihi, donec manducem et bibam. Praecingi est mentem humiliatam ab omnibus fluitantium cogitationum finibus, quibus operum gressus impediri solet, constringere. Nam qui vestimenta praecingit, hoc agit utique, ne incedens involvatur ad lapsum. Ministrare vero Deo est minimum se per omnia et

absque gratiae ejus auxilio nihil virium habentem profiteri. Minister enim a minori statu, id est, subjectione, sicut et magister a majori vocabulum sumpsit. Ministrat ergo Conditori, qui, ejus naturam considerans, ejus judicia pertimescens, de suis se virtutibus humiliat.

Et post haec tu manducabis, et bibes. Postquam, inquit, ipse tuae praedicationis opere delectatus, tuaeque compunctionis epulis fuero reffectus, tunc demum tu transies et recumbes, aeternisque meae sapientiae dapibus in aeternum reficieris.

Nunquid gratiam habet servo illi, quia fecit quae sibi imperaverat? Non puto. Sic et vos cum feceritis omnia quae praecepta sunt vobis, dicite: Servi inutiles sumus. Si homo, inquit, ab homine servo non uniforme, sed multiplex ministerium exigit, nec tamen ei gratiam habet, quanto magis vos, qui sine me nihil potestis facere? non temporum longitudine laborum merita pensare debetis, sed amore et famulatu spontaneo novis semper studiis augere priora. Itaque dicite: Servi inutiles sumus. Servi quidem, quia pretio empti estis. Inutiles vero, quia Dominus bonorum vestrorum non indiget. Si autem inutilis est qui fecit omnia, quid de illo dicendum est qui explere quae praecepta sunt, vel infirmitate non potuit, vel, quod pejus est, superbia despexit? Aliter: Servi inutiles sumus, quia non sunt condignae passionis hujus temporis ad superventuram gloriam, quae revelabitur in nobis (Rom. VIII). Et alibi: Qui coronat me in miseratione et misericordia (Psal. CII). Non ait in meritis et operibus tuis, quia cujus misericordia praevenimur, ut humiliter Deo serviamus, ejus munere coronamur, ut sublimiter cum illo regnemus.

Quod debuimus facere, fecimus. Revera debuimus, quia qui non venit ministrari, sed ministrare (Matth. XX), debitores sibi nos fecit, ne nostris videlicet operibus

confidentes, sed de ejus semper examine paventes, cum propheta dicamus: Quid retribuamus Domino pro omnibus quae retribuit nobis (Psal. CXV)? Qui ut fidem se grano sinapis similendam, humilem scilicet et ferventem habuisse monstraret, praemisit, dicens: Credidi propter quod locutus sum, ego autem humiliatus sum nimis (Ibid.). Ut quam suis se viribus minime credidisset ostenderet, in extasi locutus adjunxit: Omnis homo mendax (Ibid.), ut inutilem se servum etiam calice pretiosae mortis accepto significaret, exclamavit: O Domine, ego servus tuus, ego servus tuus, et filius ancillae tuae, dirupisti vincula mea (Ibid.). Non ait Ipse dirupi, ipse mihi salvando sufficio, sed Tu dirupisti vincula mea, tibi sacrificabo hostiam laudis (Ibid.). Haec est igitur in hominibus sola fidei perfectio, si, omnibus quae praecepta sunt impletis, imperfectos esse se noverint, et quandiu peregrinantur a domino semper inesse sibi mala, quae defleant, semper meminerint deesse bona, ad quae, gratia ejus juvante, proficiant.

Et factum est, etc., occurrerunt ei decem viri leprosi. Leprosi non absurde intelligi possunt, qui, scientiam verae fidei non habentes, varias doctrinas profitentur erroris. Non enim vel abscondunt imperitiam suam, sed pro summa peritia proferunt in lucem, et jactantiam sermonis ostentant. Nulla porro falsa doctrina est quae non aliqua vera intermisceat. Vera ergo falsis inordinate permista, in una disputatione vel narratione hominis, tanquam in unius corporis colore apparentia, significant lepram veris falsisque colorum locis humana corpora variantem, atque maculantem. Hi autem tam vitandi sunt Ecclesiae, ut, si fieri potest, longius remoti, magno clamore Christum interpellent. Unde et apte subjungitur:

Qui steterunt a longe, et levaverunt vocem, dicentes: Jesu praeceptor, miserere nostri. Et bene, ut salventur, Jesum praeceptorem nominant. Quia enim in ejus verbis

se errasse significant, hunc salvandi humiliter praeceptorem vocant, cumque ad cognitionem praeceptoris redeunt, mox ad formam salutis recurrunt. Nam sequitur:

Quos ut vidit, dixit: **Ite, ostendite vos sacerdotibus. Et factum est dum irent, mundati sunt. Nullum Dominus eorum quibus haec corporalia beneficia praestitit invenitur misisse ad sacerdotes, nisi leprosos, quia videlicet sacerdotium Judaeorum figura erat futuri sacerdotii regalis, quod est in Ecclesia, quo consecrantur omnes pertinentes ad corpus Christi summi et veri principis sacerdotum. Et quisquis vel haeretica pravitate, vel superstitione gentili, vel Judaica perfidia, vel etiam schismate fraterno, quasi vario colore per Domini gratiam caruerit, necesse est ad Ecclesiam veniat, coloremque fidei verum quem acceperit ostendat. Caetera vero vitia, tanquam valetudinis et quasi membrorum animae atque sensuum, per seipsum interius in conscientia et intellectu Dominus sanat et corrigit. Denique et Paulus, voce Domini audita: Quid me persequeris? et, Ego sum Jesus quem tu persequeris (Act. IX), ad Ananiam tamen missus est, ut illo sacerdotio quid in Ecclesia constitutum est, sacramentum doctrinae fidei perciperet, et verus ejus approbaretur color. Non quia non potest per seipsum Dominus omnia facere (nam quis alius haec facit etiam in Ecclesia?) sed ut ipsa societas congregatorum fidelium approbando in invicem atque communicando vere fidei doctrinam, in omnibus quae dicuntur verbis, vel signantur sacramentis, tanquam unam speciem veri coloris obducatur. Cornelius etiam cum et eleemosynae ejus acceptae, et preces ejus audita illi ab angelo nuntiantur, propter doctrinae tamen sacramentorumque unitatem ad Petrum jubetur mittere, tanquam illi et suis diceretur: Ite, ostendite vos sacerdotibus; nam et cum irent, mundati sunt. Jam enim ad eos venerat Petrus, sed tamen ipsi nondum accepto baptismatis sacramento, nondum**

spiritualiter ad sacerdotes pervenerant, et tamen infusione Spiritus sancti, et admiratione linguarum, eorum mundatio declarata est.

Unus autem ex illis, etc. Unus iste, qui magnificans Deum regressus est, unius Ecclesiae devotam Christo humilitatem significat. Qui bene cadens ante pedes Domini, gratias egit. Ille enim vere Deo gratias agit, qui, repressis praesumptionis suae cogitationibus, quam in semetipso infirmus sit humiliter videt, qui nihil sibi virtutis tribuit, qui bona quae agit esse de misericordia Conditoris agnoscit. Unde et recte subjungitur:

Et hic erat Samaritanus. Samaritanus quippe interpretatur custos. Quo nomine ille populus aptissime significatur, qui gratias agendo ei a quo accepit, tribuit omne quod accepit, quodam modo cantans illud de psalmo: Fortitudinem meam ad te custodiam, quia tu, Deus, susceptor meus es; Deus meus, misericordia ejus praeveniet me (Psal. LVIII). Cadit autem in faciem, quia ex malis quae se perpetrasse meminit erubescit. Ibi enim cadit homo, ubi confunditur. Unde et Paulus, quasi quibusdam in facie jacentibus dicebat: Quem ergo fructum habuistis tunc in illis, in quibus nunc erubescitis (Rom. VI)? At contra de ascensore equi, id est, de eo qui in hujus mundi gloria elatus est, dicitur: Ut cadet ascensor ejus retro (Gen. XLIX). Rursumque de persecutoribus Domini scriptum est: Abierunt retrorsum, et ceciderunt in terram (Joan. XVIII). Quid est hoc, quod electi in faciem et reprobi retrorsum cadunt, nisi quod omnis qui post se cadit, ubi procul dubio cadit, ubi non videt; qui vero ante se ceciderit, ibi cecidit ubi videt? Iniqui ergo, quia in invisibilibus cadunt, post se cadere dicuntur, quia ibi corruunt, ubi quid eos tunc sequatur modo videre non possunt. Justi vero, quia istis visibilibus semetipsos sponte dejiciunt, ut in invisibilibus erigantur, quasi in faciem cadunt, quia timore compuncti videntes, humiliantur.

Respondens autem Jesus, dixit: Nonne decem mundati sunt, et novem ubi sunt? Unum si addatur ad novem, quaedam effigies unitatis impletur. Quo fit tanta complectio, ut ultra non progrediatur numerus, nisi rursus ad unum redeatur, ut haec per infinitatem numeri regula custodiatur. Novem itaque indigent, uno, ut quadam unitatis forma coagulentur, et decem sint. Unum autem non eis indiget, ut custodiat unitatem. Quamobrem ut unus ille qui gratias egit unice Ecclesiae significatione approbatus atque laudatus est, ita illi novem qui gratias non egerunt, reprobati effecti, a consortio unitatis exclusi sunt. Ideoque tales in novenario numero tanquam imperfecti remanebunt. Et merito eos Salvator quasi ignotos, ubi sunt inquit. Scire enim Dei, eligere; nescire, reprobare est.

Non est inventus, qui rediret et daret gloriam Deo, nisi hic alienigena. Secundum corpus quidem facile est videre posse hominem non habere lepram, et tamen animi esse non boni; secundum significationem autem hujus miraculi, conturbat considerantem quomodo mundus dici possit ingratus. Sed jam facile est etiam illud videre, fieri posse ut quisque in Ecclesiae societate doctrinam integram veramque assequatur, et omnia secundum catholicae regulam disserat, distinguat a Creatore creaturam, eoque manifestetur varietate mendaciorum tanquam lepra caruisse, et tamen ingratus sit Deo et Domino mundatori suo, quia, elatus superbia, gratiarum agendarum pia humilitate non sternitur, similisque efficitur eis, de quibus dicit Apostolus: Qui cum cognovissent Deum, non ut Deum magnificaverunt, aut gratias egerunt. Quod enim dicit eos Deum cognovisse, ostendit quidem a lepra fuisse mundatos, sed tamen statim accusat ingratos.

Et ait illi: Surge, vade, quia fides tua te salvum fecit. Qui devotus ante Dominum cecidit, surgere et ire

praecipitur, quia qui, infirmitatem suam subtiliter cognoscens, humiliter jacet, per divini verbi consolationem surgere ad fortia opera, et crescentibus quotidie meritis ad perfectiora passim proficere jubetur. Si autem fides salvum fecit eum quem ad agendas Salvatori et emundatori suo gratias inclinavit, ergo perfidia perdidit eos qui de acceptis beneficiis Deo gloriam dare neglexerunt. Quapropter et haec lectio superiori ea ratione conjungitur, quod ibi fidem per humilitatem augeri debere, parabola data decernitur, hic autem manifestius ipsis rebus ostenditur, non fidei tantum agnitam rationem, sed exsecutam fidei operationem esse, quae salvum faciat credentem, detque gloriam Patri qui est in coelis.

Interrogatus autem a Pharisaeis quando venit regnum Dei, respondit eis, et dixit: Non venit regnum Dei cum observatione. Interrogant de tempore regni Dei, quia sicut infra Lucas aperuit, existimabant quod, veniente Jerosolymam Domino, confestim regnum Dei manifestaretur, ita ut et ipsi apostoli, hac opinione ducti, post resurrectionem ejus interrogantes eum aierent: Domine, si in tempore hoc restitues regnum Israel (Act. I)? et alibi Cleophas: Nos autem sperabamus quia ipse esset redempturus Israel (Luc. XXIV). Non venit autem regnum Dei cum observatione.

Neque dicent, ecce hic. Quia quando veniat, neque ab angelis, neque ab hominibus potest observari, sicut tempus dominicae Incarnationis certissimis et prophetarum vaticiniis praefixum, et angelorum est manifestatum praeconiis, adeo ut conceptus, natus, et baptizatus, praedicans, et jam moriens et resurgens, atque ad coelos rediens, comitantibus indesinenter vel angelorum vel hominum, vel certe miraculorum, sit declaratus indiciis.

Ecce enim regnum Dei intra vos est. Regnum Dei seipsum dicit, intra illos positum, hoc est, in cordibus eorum, ubi credidere regnantem. Unde scriptum est: Prope est verbum in ore tuo, et in corde tuo, hoc est, autem verbum fidei, quod praedicamus (Rom. X).

Et ait ad discipulos: Venient dies, quando desideretis videre unum diem Filii hominis, et non videbitis. Hoc est regnum Dei, quod venturum speramus diem videlicet Christi videre, et bene unum diem, quia in illa beatitudinis gloria, de qua propheta suspirans aiebat: Quia melior est dies una in atriis tuis super millia (Psal. LXXXIII), tenebrarum interruptio nulla est, nulla saltem memoria miseriae vel doloris, quae prima abierunt, lucem perpetuae pacis obnubilat. Hujus ergo diei bonum est desiderare praesentiam, nec tamen magnitudine desiderii nobis omnia fingere, quasi instet dies Domini. Unde et apte Dominus ventura praenuntiando subjunxit:

Et dicent vobis: Ecce illic. Nolite ire, neque festinemini. Quamvis haec sententia non solum ad tempus, sed etiam ad personam possit intelligi. Et ad tempus quidem, quia exstiterere nonnulli qui, curricula computantes aetatum, certum se consummationis saeculi annum, diem, et horam dicerent invenisse, contra auctoritatem Domini dicentis: Non est vestrum nosse tempora vel momenta (Act. I). Ad personam vero, quia multi contra Ecclesiam venire, multi venturi sunt haeretici, qui se christos asseverent, quorum primus Simon Magus, extremus autem ille, major caeteris est Antichristus. Si qui ergo dixerint, Ecce hic, ecce illic, id est, in hac vel illa persona, vel hora venire vel venturum esse regnum Dei, non sunt sequendi, qui altiora se quaerere, et infanda dicere non timent.

Nam sicut fulgor coruscans de sub coelo, in ea quae sub coelo sunt fulget, ita erit Filius hominis in die sua. Hoc

est quod psalmus ait: Deus manifestus veniet, Deus noster, et non silebit (Psal. XLIX), quia videlicet secundus Salvatoris adventus non in humilitate ut prius, sed in gloria sit et majestate futurus. Et pulchre ait: Coruscans de sub coelo, quia discrimen sub coelo, hoc est, in aeris medio geretur, teste Apostolo, qui ait: Simul rapiemur cum illis in nubibus obviam Domino in aera (I Thess. IV). Si autem Dominus in judicio sicut fulgur apparebit, nullus tunc in sua mente latere permittitur, quia ipso judicis fulgore penetratur. Non ejus ergo venturi tempus aut locus potest a mortalibus observari, qui fulguris instar omnibus coruscus videlicet et repentinus adveniet. Potest autem haec Domini responsio, et de illo ejus adventu, quo quotidie venit in Ecclesia, non incongruenter accipi. Regnum quippe Dei intra nos est, quia qui quandoque judex venturus est omnium nunc etiam praesens in corde fidelium regnat. In tantum vero saepe turbaverunt Ecclesiam haeretici, dicendo in suo singuli dogmate, manere fidem Christi, ut fideles quique temporum illorum desiderent Dominum, vel uno die, si fieri posset, redire ad terras, et per semetipsum, quomodo se habeat, fidei veritas intimare. Et non videbitis, inquit, quia non opus est, hoc corporali visione Dominum redhibere, quod semel disperso per universum mundum Evangelii sui fulgore spiritaliter exhibuit, et contra omnes apocryphorum venias indivisibili charitatis suae luce firmavit.

Primum autem oportet illum multa pati et reprobari a generatione hac. Loquens multa Dominus de adventus sui gloria, terrorem quoque passionis paucis inserere curavit, ut cum morientem cernerent, quem glorificandum audierant, dolorem passionis spe promissae clarificationis mitigarent, simulque se ipsi pararent, si gloriam regni diligerent, mortis non horrere periculum. Generationem autem non tantum Judaeorum, verum omnium reproborum appellat, a quibus etiam nunc Filius hominis in corpore suo, hoc est, in Ecclesia multa patitur,

et reprobatur. Nam quamvis caput hujus corporis, quod videlicet nos sumus, jam sese super omnia liberum exerit, reproborum tamen vulnera adhuc per suum, quod deorsum retinet corpus, sentit.

Et sicut factum est in diebus Noe, ita erit et in die Filii hominis. Subitum adventus sui diem plurimis affirmat exemplis. Nam quem fulguri cito omnia transvolanti comparaverat, eundem diebus Noe vel Lot, quando repentinus mortalibus supervenit interitus, aequiparat.

Edebant et bibebant, uxores ducebant, et dabantur ad nuptias. Non hic juxta vesanum Marcionis, et Manichaei, et Tatiani principis Encratitarum dogma, conjugia vel alimenta damnantur, cum in his successionis, in illis naturae sint posita subsidia, sed, juxta quod Apostolus ait: Omnia mihi licent, sed non omnia expediunt (I Cor. VI), immoderatus potius licitorum usus arguitur. Neque enim, quia his se totos dedendo dei judicia contemnebant, aqua vel igne perierunt.

Usque in diem qua intravit Noe in arcam, et venit diluvium, et perdidit omnes. Noe arcam aedificat, cum Dominus Ecclesiam de viris fidelibus, quasi lignis levigatis adunando construit. Quam perfecte consummatam ingreditur, cum hanc in die judicii praesentia suae visionis aeternus habitator illustrat. Sed cum arca aedificatur, iniqui luxuriantur: cum vero intratur, intereunt, quia qui sanctis hic certantibus insultant, eis illic coronatis aeterna damnatione plectentur.

Similiter sicut factum est in diebus Lot, edebant et bibebant, emebant et vendebant, plantabant et aedificabant. Praetermisso Dominus illo maximo et infando Sodomorum scelere, sola ea quae levia vel nulla putari poterant delicta commemorat, ut intelligas illicita, quali poena feriantur, si licita et ea sine quibus haec vita

non ducitur immoderatus acta igne et sulphure puniuntur. Merito ergo beatus Augustinus, visis noxiae consuetudinis illecebris, ac justo dolore commotus, exclamat: «Vae peccatis hominum, quae sola inusitata inhorrescimus, usitata vero, pro quibus abluendis Filii Dei sanguis effusus est, quamvis tam magna sint, ut omnino claudi contra se faciant regnum Dei, saepe videndo omnia tolerare, saepe tolerando nonnulla etiam facere cogimur. Atque utinam, o Domine, non omnia, quae non potuerimus prohibere, faciamus.»

Qua die autem exit Lot a Sodomis, pluit ignem et sulphur de coelo et omnes perdidit. Hactenus Lot in Sodomis, id est, electorum populus inter reprobos, ut advena moratur, et ipse aspectu et auditu justus, et juxta interpretationem nominis Lot, eorum flagitia, quantum valet, declinans. Exeunte autem Lot, Sodoma peribit. Quia in consummatione saeculi exhibent angeli, et separabunt malos de medio justorum et mittent eos in caminum ignis. Ubi notandum quod ignis et sulphur, quae de coelo pluisse commemorat, non ipsam perennis supplicii flammam, sed subitaneum diei illius significant adventum. Neque enim ignis ille perpetuus superveniens impios puniet, sed ipsi potius a conspectu judicis ejecti, in ignem mittentur aeternum, quamvis et eidem igni sulphur non dubitemus inesse, testante Joanne, qui utrumque ignem, et subitae, scilicet, correptionis, et sempiternae concremationis, describens, ait: Et descendit ignis a Deo de coelo, et devoravit eos, et diabolus, qui seducebat eos, missus est in stagnum ignis et sulphuris, ubi et bestia et pseudoprophetae cruciabuntur die ac nocte in saecula saeculorum (Apoc. XX).

Secundum haec erit, qua die Filius hominis revelabitur. Pulchre revelabitur, quia qui interim non apparens omnia videt, tunc apparens omnia judicabit. Apparebit autem judicaturus eo maxime tempore quo

cunctos judiciorum ejus oblitos, huic saeculo conspexerit esse mancipatos. Quia licet mundi terminus olim praefinito sit venturus in tempore, frigente tamen circa finem charitate multorum, tanta crebrescet humani generis iniquitas, ut merito debeat cum ipso, quem inhabitat, orbe deleri. Nam et nunc quidem innumeros adeo commensationi et ebrietati, emptioni et venditioni, caeterisque mundi rebus inhaerere videmus, ut palam districti judicis iram eos provocare non lateat, sed tamen, quod sine gravi moerore sapiens quisque saltem cogitare non valet, pejora jam jamque superventura formidamus. Quod enim de una quondam peccatrice gente delenda dictum est: Necdum completa sunt peccata Amorrhaeorum (Gen. XV), de tota procul dubio pravorum massa damnanda constat esse sentiendum.

In illa hora qui fuerit in tecto, et vasa ejus in domo, ne descendat tollere illa. Hactenus de eo, quod regnum Dei, id est Christus, non cum observatione, sed insperatus adveniat, nunc a qualibus idem adventus exspectari debeat ostenditur. In tecto ergo est, qui, excedens carnalia, tanquam in aura libera spiritaliter vivit. Vasa ejus in domo, concupiscentiae sunt carnales, quas nimis amaverat, sed superna petens in hoc mundo reliquerat, quas imminente judicio necesse est nullatenus repetat. Illam enim horam, non eam qua judex venit, sed qua venturus est, dicit, non qua ignis Sodomam descendit, sed qua Lot exire cogitur, vel potius ipse dissimulans ab angelis apprehensus extrahitur. Neque enim veniente et apparente jam judice quisquam in hunc mundum, ut aliquid inde rapiat, poterit descendere velle. Sed haec hora hodieque agitur, cum venturum judicem sollicitis praestolamur excubiis, quando veniat incerti. De qua Joannes ait: Filioli, novissima hora est (I Joan. II).

Et qui in agro, similiter non redeat retro. Qui operatur in Ecclesia, et sicut Paulus et Apollo plantat et rigat, non respiciat spem saecularem, cui renuntiavit.

Memores estote uxoris Lot. Uxor Lot significat eos qui in tribulatione retro respiciunt, et se ab spe divinae promissionis avertunt. Et ideo statua salis facta est, ut admonendo homines, ne hoc faciant, tanquam condiant cor eorum, ne sint fatui.

Quicumque quaesierit animam suam salvam facere, perdet illam. Duobus modis haec sententia recte potest intelligi, sed ad unum omnino finem uterque intellectus refertur, ut, videlicet, adversa pro Christo pati, imo ipsam mortem non timeamus obire. Qui enim, minante mortem persecutore, si non negaverit Christum, magis eligit ad tempus salvare animam suam negando, aeternae hanc procul dubio perditioni praeparat. Item qui salutem animae suae quaerit aeternam, temporaliter eam inter persecutorum manus perdere, hoc est, in mortem dare non dubitat. Utrique autem sensui congruit apte quod sequitur:

Et quicumque perdiderit illam, vivificabiteam. Id est, qui hic perdiderit, illic vivificabit, qui propter Christum morti tradiderit, tota die aestimans eam, ut ovem occisionis (Rom. VIII), exurgente tunc et adjuvante Christo, liberam eam inveniet propter nomen Christi.

Dico vobis, illa nocte erunt duo in lecto uno. Dixerat supra Dominus eum qui in agro sit retro redire non debere, quod ne de iis tantum qui aperte de agro redituri, hoc est, palam Dominum negaturi sunt, dictum putares, perguit ostendere nonnullos, qui cum faciem in anteriora tenere videantur, animo tamen ac mente retro respiciant. In illa ergo nocte, dixit, in illa tribulatione tam tenebrosa, ut in errorem inducantur, si fieri potest, etiam

electi (Matth. XXIV) duo erunt in lecto, illi videlicet, qui otium et quietem eligunt, neque negotiis saecularibus, neque negotiis ecclesiasticis occupati, quae illorum quies lecti nomine significata est.

Unus assumetur, et alter relinquetur. Non quasi de duobus hominibus dictum est, sed de duobus generibus affectionum. Qui enim propter Deum continentiae studuerit, ut sine sollicitudine vivens cogitet quae Dei sunt (I Cor. VII), assumetur a Deo; qui vero vel humanae laudis amore, vel alia qualibet vitiorum corruptione statum monasticae vitae, quo imbutus est, laeserit, hic ubi relinquendus sit, Jeremiae lamentationes insinuant, qui otiosae cujuslibet et peccatricis animae sub Judaeae specie lapsum describens, ait: Viderunt eam hostes, et deriserunt Sabbata ejus (Thren. I).

Duae erunt molentes in unum. Molentes appellat eos qui in plebibus constituti reguntur a doctoribus, agentes ea quae sunt hujus saeculi, quos et feminarum nomine significavit, quia consiliis, ut dixi, peritorum regi eis expedit. Et molentes, dixit, propter temporalium negotiorum orbem atque circuitum. Quas tamen in unum molentes dixit, in quantum de ipsis rebus et negotiis suis praebent usibus Ecclesiae. Unaquaeque enim hujus mundi actio mola est, quae dum multas curas congerit, humanas mentes quasi per gyrum vertit, atque ex se velut farinas projicit, quia inquieto cordi semper minutissimas cogitationes gignit.

Una assumetur, et altera relinquetur. Assumetur ea pars quae connubia propter amorem tantum generis exercuerit, terrenamque substantiam ob acquirenda coelestia dispensaverit; relinquetur autem quae conjugii ob illecebras carnis servierit, terrena vero, si qua Ecclesiae vel pauperibus obtulerit, ideo fecerit, ut quasi, redempto Domino, his amplius abundet.

Duo in agro, unus assumetur, et alter relinquetur. Sicut supra in lecto uno, et molentes in unum posuit, sic et hic in agro uno reor intelligendum. Significat autem eos qui operantur Ecclesiae ministerio, tanquam in agro Dei, cui suus agricola dicebat: Dei agricultura estis (I Cor. III). Assumetur autem ille qui non adulterans verbum Dei (II Cor. II), sed sicut ex Deo coram Deo in Christo locutus fuerit. Qui vero Christum annuntiaverit non caste, sed ex occasione, relinquetur ab eo. Nec puto alia genera esse hominum, quibus constat Ecclesia, quam ista tria habentia binas differentias propter assumptionem et relictionem, quamvis in singulis multae studiorum voluntatumque diversitates ad concordiam tamen unitatemque concurrentes possint inveniri. Unde et Ezechiel propheta tres liberatos vidit, Noe, Daniel, et Job, in quibus videlicet tribus, praedicatores, continentis atque conjugati, signati sunt. Nam Noe arcam in undis rexit, atque ideo figuram rectorum tenuit. Daniel et in aula regia abstinentiae deditus fuit, et idcirco vitam continentium signavit. Job vero in conjugio positus, et curam domus propriae exercens placuit, per quem digne bonorum conjugum ordo figuratur.

Respondentes dicunt illi: Ubi, Domine? Qui dixit eis: Ubicunque fuerit corpus, illuc congregabantur aquilae. Duo Salvator interrogatus, ubi scilicet boni assumendi, et ubi sint mali relinquendi, unum dixit, aliud subintelligendum reliquit. Sanctos enim secum futuros asseverando, reprobos nimirum a sua visione discernendos, et ideo non alibi quam cum diabolo damnandos, insinuat. Ubicunque ergo fuerit Dominus corpore, illo congregabuntur electi, qui ejus passionem humilitatemque imitando, tanquam de ejus carne saturantur, quorum per resurrectionem renovabitur, ut aquilae juvenus (Psal. CII). Concinit etiam studiis eorum qui gloriam supernae majestatis tota mente contemplari sitiunt, quod aquila caeteras aves volatu transgrediens, in

ipsum solis radium oculos gaudet infigere. Congruit et illud, quod aetitem lapidem veniens resistentem suis nidis solet adferre ne forte serpens accedere, vel pullos aut ova sua tangere praesumat. Quia videlicet omnis sapiens, ut actus cogitatusque suos ab antiqui serpentis valeat irruptione defendere, illum necesse est lapidem, qui praecisus de monte sine manibus diaboli regnum stravit (Dan. II), hoc est, fidem dilectionemque Christi suo semper in pectore servet

CAPUT XVIII.

Dicebat autem et parabolam ad illos, quoniam oportet semper orare, et non deficere. Dicit et Apostolus: Semper gaudete, sine intermissione orate. Quis autem potest ita semper orare, et sine defectu vel intermissione precibus insistere, ut nec alimentum sumendi, aut dormiendi tempus habeat? Aut ergo dicendum est eum semper orare, et non deficere, qui canonicis horis quotidie juxta ritum Ecclesiasticae traditionis psalmodiis precibusque consuetis Dominum laudare et rogare non desistit, et hoc esse quod Psalmista dicebat: Benedicam Dominum in omni tempore, semper laus ejus in ore meo (Psal. XXXIII). Aut certe omnia, quae justus secundum Deum gerit et dicit, ad orationem esse reputanda. Quia enim justus sine intermissione quae justa sunt agit, per hoc sine intermissione justus orabit, nec unquam ab oratione cessabit, nisi justus esse desistat.

Judex quidam erat in quadam civitate, qui Deum non timebat, et hominem non reverebatur. Vidua autem quaedam erat in civitate illa, et veniebat ad eum, dicens: Vindica me de adversario meo, et nolebat per multum tempus. Post haec autem dixit intra se: Et si Deum non timeo, nec hominem revereor, tamen quia molesta est mihi haec vidua, vindicabo illam, ne in novissimo veniens, suggillet me. Parabolas Dominus aut secundum

similitudinem aliquam ponit, sicut de homine, qui habebat duos filios, majorem in agro sibi propinquantem, minorem autem in longinquo luxuriantem, aut ex ipsa dissimilitudine aliquid probat, veluti est illud: Quod si fenum agri, quod hodie est et cras in clibanum mihitur, Deus sic vestit, quanto magis vos modicae fidei (Matth. VI). Itaque illud superius genus, his verbis adjungi potest: Sicut illud, ita et illud. Hoc autem posterius, his verbis: Si illud, quanto magis illud? Aut, si illud, quanto minus illud? Sed alicubi obscure, alicubi aperte ista ponuntur. Hic ergo iniquus judex non ex similitudine, sed ex dissimilitudine adhibitus est. Non enim ullo modo ille injustus judex personam Dei allegorice sustinet, sed tamen quantum Deus, qui bonus et justus est, curet deprecantes se, hinc conjici Dominus voluit, quod nec injustus homo eos, qui illum assiduis precibus tundunt, vel propter taedium devitandum potest contemnere. Nam hoc est quod ait: Ne veniens suggillet me. Ipsa vero vidua potest habere similitudinem Ecclesiae, quod desolata videtur, donec veniat Dominus, qui tamen in secreto etiam nunc curam ejus gerit.

Ait autem Dominus: Audite, quid judex iniquitatis dicit. Deus autem non faciet vindictam electorum suorum clamantium ad se die ac nocte? et patientiam habebit in illis? Dico vobis, quia cito faciet vindictam illorum? Si quem movet cur electi Dei se vindicari deprecentur, quod etiam in Apocalypsi Joannis de martyribus dicitur, cum apertissime moneamur ut pro nostris inimicis et persecutoribus oremus, intelligendum est eam vindictam esse justorum, ut omnes mali pereant. Pereunt autem duobus modis, aut convertione ad justitiam, aut amissa per supplicium potestate, qua nunc adversus bonos, quandiu hoc ipsum bonis expedit, vel temporaliter aliquid valent. Quem finem justis, cum venire desiderant, quamvis pro inimicis suis orent, tamen non absurde vindictam desiderare dicuntur.

Verumtamen Filius hominis veniens, putas inveniet fidem in terra? Quamvis omnipotens Conditor semper electos suos ad se clamantes sit vindicare paratus, in die tamen iudicii, quod trementi est corde retinendum, cum idem Conditor in forma Filii hominis apparuerit, tanta erit raritas electorum, ut non tam ob clamorem fidelium injuste damnatorum, quam ob eorum torporem juste damnatorum totius jam mundi sit acceleranda ruina. Quod autem Dominus quasi dubitative dicit: Putas, inveniet fidem? non dubitat, sed arguit. Verbo quippe dubitationis increpatur infidelitas, non opinatur divinitas. Nam et nos aliquando de rebus, quas certas habemus, increpative verbum dubitationis ponimus, cum corde non dubitemus. Velut si indigneris servo tuo, et dicas: Contemnis me, considera forsitan, dominus tuus sum. Et Apostolus ad quosdam contemptores suos: Puto autem (inquit) et ego spiritum Dei habeo (I Cor. VII). Qui dicit, puto, dubitare videtur. Sed ille increpabat, non dubitabat. Ita ergo et Dominus scit quidem omnia, per quem facta sunt omnia, et tamen dubitando increpat infidelium corda.

Dixit autem et ad quosdam qui in se confidebant tanquam justi, et aspernabantur caeteros, parabolam istam. Quia parabolam Dominus, qua semper orare et non deficere docebat, ita conclusit, ut diceret, veniente iudice, difficile fidem in terra reperiendam, ne quis sibi forte de supervacua fide, cognitione, vel etiam confessione blandiretur, mox altera juncta parabola diligentius ostendit a Deo, fidei non verba examinanda, sed opera. Inter quae nimirum opera maxime regnat humilitas. Unde et supra, cum fidem grano sinapis minuto quidem, sed ex contritione flagranti compararet, quasi exponendo subjunxit: Cum feceritis omnia quae praecepta sunt vobis, dicite: Servi inutiles sumus (Luc. XVII). Cui contra superbi, cum nequaquam omnia, sed modicum quid eorum quae praecepta sunt faciant, non

solum mox de sua justitia praesumunt, sed et infirmos quosque despiciunt, atque ideo, quasi fide vacui, cum oraverint, non exaudiuntur.

Duo homines ascenderunt in templum, ut orarent. Unus Pharisaeus et alter Publicanus. Publicanus humiliter orans, ad illa praefatae viduae, hoc est, Ecclesiae membra pertinet, de quibus supra dicitur: Deus autem non faciet vindictam electorum suorum clamantium ad se? Pharisaeus autem merita jactans ad ea de quibus terribilis in conclusione sententia subditur: Verumtamen Filius hominis veniens, putas inveniet fidem in terra?

Pharisaeus stans, haec apud se orabat: Deus, gratias ago tibi, quia non sum sicut caeteri hominum, raptores, injusti, adulteri, velut etiam hic publicanus. Quatuor sunt species, quibus omnis tumor arrogantium demonstratur, cum bonum aut a semetipsis habere se aestimant, aut si sibi datum desuper credunt, pro suis se hoc accepisse meritis putant, aut certe cum jactant se habere, quod non habent, aut, despectis caeteris, singulariter videri appetunt habere quod habent. Qua Pharisaeus istae jactantiae peste laborasse deprehenditur, qui idcirco de templo absque justificatione descendit, quia bonorum operum merita sibi, quasi singulariter tribuens, oranti publicano se praetulit.

Jejuno bis in Sabbato, decimas do omnium quae possideo. Ezechiel propheta de ostensis sibi coeli animalibus scribit. Et totum corpus plenum oculis, in circuitu ipsorum quatuor. Corpora quippe animalium idcirco plena oculis describuntur, quia sanctorum actio ab omni parte circumspecta est, bona desiderabiliter providens, mala solerter cavens. Sed nos saepe, dum aliis rebus intendimus, fit ut alia negligamus. Et ubi negligimus, ibi procul dubio oculum non habemus. Nam ecce Pharisaeus ad exhibendam abstinentiam, ad

impendendam misericordiam, ad referendas Deo gratias oculum habuerat, sed ad humilitatis custodiam non habebat. Et quid prodest quod contra hostium insidias pene tota civitas caute custoditur, si unum foramen apertum relinquitur, unde ab hostibus intretur.

Et publicanus a longe stans nolebat nec oculos ad coelum levare, sed percutiebat pectus suum, dicens: Deus, propitius esto mihi peccatori. Dico vobis, descendit hic justificatus in domum suam ab illo. Quantam veniae fiduciam digne poenitentibus praebet, quod publicanus, qui reatum suae nequitiae perfecte cognovit, fleuit, confessus est, et si injustus ad templum venit, justificatus a templo rediit. Typice autem Pharisaeus Judaeorum est populus, qui ex justificationibus legis extollit merita sua. Publicanus vero gentilis est, qui longe a Deo positus confitetur peccata sua. Quorum unus superbiendo recessit humiliatus, alter lamentando appropinquare meruit exaltatus.

Quia omnis qui se exaltat humiliabitur, et qui se humiliat exaltabitur. Et de utroque populo praefato, et de omni superbo vel humili recte potest intelligi, sicut et illud quod alibi legimus: Ante ruinam exaltatur cor, et ante gloriam humiliatur (Prov. XVI). Quapropter et de verbis elati Pharisaei, quibus humiliari meruit, possumus ex diverso formam humilitatis, qua sublimemur, assumere, ut sicut ille consideratis et pejorum vitiis, et suis virtutibus, est elatus ad ruinam, ita nos non nostra solum pigritia, sed et meliorum virtutibus inspectis, humiliemur ad gloriam, quatenus unusquisque nostrum haec apud se supplex ac submissus obsecret: Deus omnipotens, miserere supplici tuo, quia non sum sicut innumeri servi tui, contemptu saeculi sublimes, justitiae merito gloriosi, castitatis laude angelici, velut etiam multi illorum qui post flagitia publica poenitendo tibi meruerunt esse devoti.

Qui etiam, si quid boni, tua gratia largiente, fecero, quo fine hoc faciam, quave a te districtione pensetur, ignoro.

Afferebant autem ad illum et infantes, ut eos tangeret. Quod cum viderunt discipuli, increpabant illos. Et haec humilitatis magisterio lectio plena micat, quae videlicet innocentes ac simplices ad Domini gratiam pertingere posse demonstrat. Increpabant autem offerentes discipuli, non quia nollent infantibus Salvatoris et manu et voce benedici, sed quod necdum habentes plenissimam fidem, putarent eum, in similitudinem hominum, offerentium importunitate lassari.

Jesus autem, convocans illos, dixit: Sinite pueros venire ad me, et nolite eos vetare. Talium est enim regnum Dei. Significanter dixit talium, non istorum, ut ostenderet non aetatem regnare, sed mores, et his qui similem haberent innocentiam et simplicitatem praemium repromitti. Apostolo quoque in eandem sententiam congruente: Fratres, nolite pueri fieri sensibus, sed malitia parvuli estote. Sensu autem, ut perfecti sitis.

Amen dico vobis, quicumque non acceperit regnum Dei sicut puer, non intrabit in illud. Sicut puer non perseverat in iracundia, non laesus meminit, non videns pulchram mulierem delectatur, non aliud cogitat, aliud loquitur, sic et vos, nisi talem habueritis innocentiam, et animi puritatem, regnum coelorum non poteritis intrare. Aliter: Regnum Dei, id est doctrinam Evangelii, sicut puer accipere jubemur, quia puer in discendo neque contradicit doctoribus, neque rationes et verba componit, adversum eos resistens, sed fideliter suscipit quod docetur, et cum metu obtemperat et quiescit.

Et interrogavit eum quidam princeps, dicens: Magister bone, quid faciens vitam aeternam possidebo? Audierat credo iste princeps a Domino tantum eos qui

puerum velint esse similes regnum Dei intraturos, atque ideo tractatus certioris sollicitus poscit sibi non parabolatim, sed palam quibus operum meritis vitam aeternam consequatur exponi.

Dixit autem ei Jesus: Quid me dicis bonum? nemo bonus, nisi solus Deus. Quia magistrum vocaverat bonum, et non Deum, vel Dei Filium confessus erat, discit quemvis sanctum hominem comparatione Dei non esse bonum. De quo dicitur: Confitemini Domino, quoniam bonus (Psal. CVI). Solus autem Deus bonus, non Pater solus intelligendus est, sed et Filius, qui dicit: Ego sum Pastor bonus. Sed et Spiritus sanctus, quia Pater de coelo dabit Spiritum bonum petentibus se (Luc. XI). Id est, ipsa una et individua trinitas, Pater, Filius, et Spiritus sanctus, solus et unus Deus bonus est. Non igitur Dominus se bonum negat, sed esse Deum significat. Non se magistrum bonum non esse, sed magistrum absque Deo, nullum bonum esse testatur.

Mandata nosti: Non occides, non moechaberis, non furtum facies, non falsum testimonium dices. Honora patrem tuum et matrem. Haec est puerilis innocentiae castitas, quae nobis imitanda proponitur, si regnum Dei volumus ingredi. Notandum sane quia, justitia legis suo tempore custodita, non solum bona terrae sed et vitam confert aeternam.

Qui ait: Haec omnia custodivi a juventute mea. Quo audito, Jesus ait ei: Adhuc unum tibi deest. Non est putandus hic princeps cum legis se mandata custodisse dicebat, esse mentitus, sed simpliciter ut vixerit, esse confessus. Quia si mendacii noxa reus teneretur, nequaquam Marcus evangelista de illo scribens adjiceret: Jesus autem intuitus eum, dilexit eum, et dixit illi: Unum tibi deest: Vade, et quaecunque habes, vende (Marc. X), et caetera. Diligit enim Dominus eos qui legis mandata,

quamvis minora custodiunt, sed nihilominus quod in lege minus fuerat iis qui perfecti esse desiderant ostendit.

Omnia quaecumque habes, vende, et da pauperibus, et habebis thesaurum in coelo, et veni, sequere me. Quicumque perfectus esse voluerit, debet vendere sicut Ananias fecit et Sapphira, sed totum vendere; et cum vendiderit, dare omne pauperibus, et sic sibi praeparare thesaurum in regno coelorum. Nec hoc ad perfectionem sufficit, nisi post contemptas divitias Salvatorem sequatur, id est, relictis malis faciat bona. Facilius enim sacculus contemnitur, quam voluntas. Multi divitias relinquentes Dominum non sequuntur. Sequitur autem Dominum, qui imitator ejus est, et per vestigia illius graditur. Qui enim dicit se in Christo credere, debet quomodo ille ambulavit, et ipse ambulare.

His ille auditis, contristatus est, quia dives erat valde. Haec est saeculi tristitia, quae mortem operatur. Hae divitiae fallaces, quae spinarum instar sementem suffocavere dominicam.

Videns autem illum Jesus tristem factum, dixit: Quam difficile qui pecunias habent in regnum Dei intrabunt! Claret quidem quia qui hic multiplicandis divitiis incumbunt, alterius vitae gaudia quaerere contemunt, sed inter pecunias habere, et pecunias amare, nonnulla distantia est. Multi enim habentes non amant. Multi non habentes amant. Item alii et habent, et amant, alii nec habere nec amare se divitias saeculi gaudent, quorum tutior status est, cum Apostolo dicentium: Nobis mundus crucifixus est, et nos mundo (Galat. VI). Unde et Salomon non ait, Qui habet, sed qui amat divitias, fructus non capiet ex eis (Eccle. V). Et ipse Dominus secundum Marcum, obstupescentibus in verbis hujusce sententiae discipulis, exponendo subjunxit: Filioli, quam difficile est confidentes in pecuniis, regnum Dei introire (Marc. X)! Et

notandum quod non ait Impossibile, sed Difficile, hoc est, maximi laboris esse pecunias habentes, vel in pecuniis confidentes, exutis philargyriae retinaculis, aulam regni coelestis intrare.

Facilius est enim camelum per foramen acus transire, quam divitem intrare in regnum Dei. Si facilius est camelum ingentibus membris enormem, angustum foramen acus penetrare, quam divitem intrare in regnum Dei, nullus ergo dives intrabit in regnum Dei. Et quomodo vel in Evangelio Matthaeus, Zacchaeus, et Joseph, vel in Veteri Testamento quam plurimi divites Dei intraverunt in regnum? nisi forte quia divitias vel pro nihilo habere, vel ex toto relinquere, Domino inspirante, didicerunt? Nunquid enim . David in regni divitiis confidebat, qui et de semetipso canit: Quoniam unicus et pauper sum ego (Ps. XXIV). Et alios hortatur: Divitiae si affluent, nolite cor apponere (Ps. LXI)? Credo non ausus dicere Nolite suscipere. Nunquid Abraham Domino substantiam praetulisse credibile est, pro quo unicum ferire non dubitavit haeredem? Altiori autem sensu, facilius est Christum pati pro dilectoribus saeculi, quam dilectores saeculi ad Christum posse converti. Cameli enim nomine se intelligi voluit, quia sponte humiliatus, infirmitatis nostrae onera sustulit. In quo enim manifestius intelligitur quam in ipso quod scriptum est: Quanto magnus es, humilia te in omnibus (Eccli. III)? Per acum autem punctiones significat, per punctiones dolores in passione susceptos. Foramen ergo acus dicit angustias, passiones. Qua scissa, nostrae quasi vestimenta naturae quodammodo resarcire, id est, recuperare dignatus est, quatenus post lapsum melius reformati, gaudeamus ad testimonium Apostoli, dicentis: Quicumque enim in Christo baptizati estis, Christum induistis (Galat. III).

Et dixerunt qui audiebant: Et quis potest salvus fieri? Quo pertinet ista responsio, cum incomparabiliter major

sit turba pauperum, quae, divitibus perditis, potuerit salvari, nisi quia intellexerunt omnes qui divitias amant, etiamsi adipisci nequeant, in divitum numero deputari?

Ait illis: Quae impossibilia sunt apud homines, possibilia sunt apud Deum. Non ita accipiendum est, quod cupidi et superbi, qui nomine illius divitis significati sunt, in regnum coelorum sint intraturi cum suis cupiditatibus et superbia, sed possibile est Deo ut per verbum (sicut etiam factum esse et quotidie fieri videmus) a cupiditate temporalium ad charitatem aeternorum, et a pernicioosa superbia ad humilitatem saluberrimam convertantur.

Ait autem Petrus: Ecce nos dimisimus omnia, et secuti sumus te. Grandis fiducia. Petrus piscator erat, dives non fuerat, cibos manu et arte quaerebat, et tamen loquitur confidenter, Dimisimus omnia. Et quia non sufficit tantum dimittere, jungit quod perfectum est: Et secuti sumus te. Fecimus quod jussisti, quid igitur nobis dabis praemii?

Qui dixit eis: Amen dico vobis, nemo est qui reliquit domum, aut parentes, aut fratres, aut uxorem, aut filios, propter regnum Dei, et non recipiat multo plura in hoc tempore, et in saeculo venturo vitam aeternam. Quidam ex occasione hujusce sententiae Judaicam mille annorum fabulam post resurrectionem justorum aedificant, quando omnia quae propter Deum dimisimus multiplici nobis sint fenore reddenda, insuper et vita aeterna donanda. Nec vident inepti quod et si in caeteris digna sit repromissio, in uxoribus tamen juxta alios evangelistas centenis appareat turpitudine; praesertim cum Dominus et in resurrectione nubendum non esse testetur, et juxta evangelistam Marcum ea quae dimissa fuerint in hoc tempore cum persecutionibus accipienda confirmet: quas utique persecutiones, illi chiliastae, sicut et caetera contraria, mille annis suis incommodis abesse

dogmatizant. Sensus igitur iste est. Qui propter regnum Dei acquirendum omnes affectus contempserit, omnes saeculi delicias luxusque calcaverit, multo plura in praesenti recipiet, quia a fratribus atque consortibus propositi sui, qui ei spiritali glutino colligantur, multo gratiorem etiam in hac vita recipiet charitatem. Hanc siquidem quam inter parentes, ac filios, atque germanos, conjuges vel propinquos, sive societas copulae, seu consanguinitatis necessitudo conjungit, satis brevem esse constat ac fragilem. Denique interdum etiam honesta causa interveniente divellitur. Soli perpetuae conjunctionis retinent unitatem, atque indiscrete possident universa, qui omnia sua esse quae fratrum, omnia fratrum credunt esse quae sua sunt. Lege Actus apostolorum, quia multitudinis credentium erat cor et anima una, et erant illis omnia communia, nullusque egens erat inter eos qui sua pro Domino reliquerunt. De quibus et Paulus ait: Tanquam nihil habentes, et omnia possidentes (II Cor. VI). Recipietur sane etiam de continentia conjugali multo major suavitas ab illa quae eis invicem per commistionem sexuum praebebatur. Uxorem ante in lasciva passione desiderii possidebam, hanc eandem in honore sanctificationis, et vera Christi dilectione possideo. Una est mulier, sed centuplum crevit meritum castitatis. Nam quod secundum Marcum dicitur: Accipiet centies tantum nunc in tempore hoc, domos, et fratres, et sorores, et matres, et filios, et agros cum persecutionibus (Marc. X), potest altius accipi. Centenarius quippe numerus de sinistra translatus ad dexteram, licet eandem in flexu digitorum videatur tenere figuram, nimium tamen quantitatis magnitudine supercrescit, quia videlicet universi, qui propter regnum Dei temporalia spernunt, etiam in hac vita persecutionibus plenissima ejusdem regni gaudia fide certa degustant, atque in exspectatione patriae coelestis, omnium pariter electorum sincerissima dilectione fruuntur.

Assumpsit autem Jesus duodecim, et ait illis: Ecce ascendimus Jerosolymam, et consummabuntur omnia quae scripta sunt per prophetas de Filio hominis. Tradetur enim gentibus, et illudetur, et flagellabitur, et conspuetur. Et postquam flagellaverint, occident eum, et die tertia resurget. Praevidens Salvator ex passione sua discipulorum animos perturbandos, eis longe ante et ejusdem passionis poenam, et resurrectionis suae gloriam praedicit, ut eum morientem, sicut praedictum esset, cernerent, etiam resurrecturum non dubitarent. Praevidens etiam quosdam haereticos in Ecclesia futuros, qui Christum dicerent legi prophetisque docuisse contraria, aliumque Veteris Testamenti, atque alium Novi, Deum esse credendum, ostendit prophetarum praesagia non alio magis quam ad suae dispensationis, quam pro nobis temporarie suscepit, intendisse mysterium, adeo ut consummatio sit prophetiae, suae passionis et posterioris gloriae celebrata perfectio. Nec non et paganorum dementiam qua ejus crucem derident, apertissime confutat, quando proximae suae passionis et tempus, quasi futurorum praescius ostendit, et locum quasi mortis intrepidus adiit.

Et ipsi nihil horum intellexerunt. Et erat verbum istud absconditum ab eis, et non intelligebant quae dicebantur. Legimus in Evangelio secundum Joannem, dicente Domino: Si exaltatus fuero a terra, omnia traham ad me ipsum, respondisse turbam, atque dixisse: Nos audivimus ex lege quia Christus manet in aeternum. Et quomodo tu dicis, Oportet exaltari filium hominis (Joan. XII)? Quid est ergo quod discipuli toties sibi replicatum dominicae passionis arcanum intelligere nequeunt, et Judaei ad unum verbum, et tam obscure positum, ut hoc expositione dignum Evangelista ducat: Hoc autem dicebat, inquit, significans qua morte esset moriturus (Ibid.), mox quia crucis exaltatio significetur, intelligunt nisi quia discipuli, cujus vitam maxime videre desiderabant, ejus mortem

audire non poterant? Quem non solum hominem innocentem, sed et Deum verum sciebant, hunc nullatenus mori vel posse putabant. Et quia per parabolas eum saepe loquentem audire consueverant, quoties aliquid de sua passione dicebat, hoc non ita ut sonabat intelligendum, sed amore dictante ad aliud quid allegorice referendum esse credebant. Judaei vero, quia in ejus necem conspiraverant, quidquid de sua passione vel cruce loquebatur, intelligebant; hoc enim loquebatur, quod ipsi summopere et fieri optabant, et perficere ire satagebant. Sicque miro et inusitato modo idem subeundae crucis sacramentum quod fidelibus amor abscondit, infidelibus invidia pandit

Factum est autem, cum appropinquaret Jericho, caecus quidam sedebat secus viam mendicans. Et cum audiret turbam praetereuntem, interrogabat quid hoc esset. Dixerunt ei quod Jesus Nazareus transiret. Caecus iste per allegoriam genus humanum significat, quod in parente primo a paradisi gaudiis expulsum, claritatem supernae lucis ignorans, damnationis suae tenebras patitur; sed cum Jericho appropinquare Jesus dicitur, caecus illuminatur. Jericho quippe interpretatur luna. Luna autem in sacro eloquio pro defectu ponitur carnis, quia dum menstruis momentis decrescit, defectum nostrae mortalitatis designat. Dum igitur Conditor noster appropinquat Jericho, caecus ad lumen redit, quia dum Divinitas defectum nostrae carnis suscipit, humanum genus lumen quod amiserat recipit. Qui videlicet caecus recte et juxta viam sedere, et mendicans esse describitur. Ipsa enim Veritas dixit: Ego via (Joan. XIV). Ergo qui aeternae lucis claritatem nescit, caecus est; sed si jam in Redemptorem credit, juxta viam sedet. Si autem jam credit, sed ut aeternam lucem recipiat, rogare dissimulat, atque a precibus cessat, caecus quidem juxta viam sedet, sed minime mendicat. Si vero et credit, et exorat, et juxta viam sedet caecus, et mendicat.

Et clamavit, dicens: Jesu Fili David, miserere mei. Et qui praeibant increpabant eum ut taceret. Ipse vero multo magis clamabat, Fili David, miserere mei. Quid isti designant, qui Jesum venientem praecedunt, nisi desideriorum carnalium turbas tumultusque vitiorum, qui priusquam Jesus ad cor nostrum veniat, tentationibus suis cogitationem nostram dissipant, et voces cordis in oratione perturbant? Saepe namque dum converti ad Deum post perpetrata vitia volumus, dum contra haec eadem exorare vitia, quae perpetravimus, conamur, occurrunt cordi phantasmata peccatorum, quae fecimus, mentis nostrae aciem reverberant, confundunt, animum et vocem nostrae deprecationis premunt. Sed quem turba increpat, ut taceat, magis ac magis clamat, quia quanto graviori tumultu cogitationum carnalium praemimur, tanto orationi insistere ardentius debemus.

Stans autem Jesus jussit illum adduci ad se. Ecce stat qui ante transibat, quia cum adhuc turbas phantasmatum in oratione patimur, Jesum aliquatenus transeuntem sentimus. Cum vero orationi vehementer insistimus, stat Jesus, et lucem restituit, quia Deus in corde figitur, et lux amissa reparatur.

Et cum appropinquasset, interrogavit illum dicens: Quid tibi vis faciam? At ille dixit, Domine, ut videam. Nunquid qui lumen reddere poterat, quid vellet caecus ignorabat? Sed peti vult hoc, quod et nos petere et se concedere praenoscit. Importune namque ad orationem nos admonet, et tamen dicit: Scit namque Pater vester quid opus sit vobis, antequam petatis eum (Matth. VI). Ad hoc ergo requirit, ut petatur; ad hoc requirit, ut cor ad orationem excitet. Unde et caecus protinus adjungit: Domine, ut videam. Ecce caecus a Domino non aurum, sed lucem quaerit, parvipendit extra lucem aliquid quaerere. Quia et si habere caecus quodlibet potest, sine luce non potest videre quod habet. Imitemur ergo eum quem et

corpore audivimus et mente salvatum, non falsas divitias, non terrena dona, non fugitivos honores a Domino, sed lucem quaeramus: illam lucem videlicet quam videre cum solis angelis possumus, quam nec initium inchoat, nec finis angustat. Ad quam profecto lucem via fides est. Unde recte et illuminando caeco protinus subjungitur:

Et Jesus dixit illi: Respice, fides tua te salvum fecit. Et confestim vidit, et sequebatur illum, magnificans Deum. Videt et sequitur, qui bonum quod intelligit operatur. Videt autem, sed non sequitur, qui bonum quidem intelligit, sed bona operari contemnit. Jesum enim sequitur, qui imitatur. Hinc namque dicit: Si quis mihi ministrat, me sequatur (Joan. XII). Consideremus ergo qua graditur, ut sequi mereamur. Sicque fit ut non solum nostra vita in Deum proficiat, sed haec ipsa nostra conversio ad laudem Dei et alios accendat, unde illic subditur:

Et omnis plebs ut vidit, dedit laudem Deo. Dedit enim plebs laudem Deo, non solum pro impetrato munere lucis, sed et pro merito fidei impetrantis. Dedit laudem Deo, quia et Jesum vidit misericorditer ac potenter lucem restituisset roganti, et obstinatae fidei clamorem, quae juste quaesierit, mox consequi posse cognovit. Unde notandum quia Dominus in carne apparens omnia quae verbis docuit exemplis firmavit. Qui enim nobis praecepit: Sic luceat lux vestra coram hominibus ut videant opera vestra bona, et glorificent Patrem vestrum, qui in coelis est (Matth. V), et ipse in universis quae coepit facere et docere (Act. I) non suam ab hominibus, sed Patris gloriam quaerebat (Joan. VIII).

CAPUT XIX.

Et ingressus perambulabat Jericho; et ecce vir, nomine Zacchaeus, et hic princeps Publicanorum, et ipse

dives, et quaerebat videre Jesum, quis esset, et non poterat prae turba, quia statura pusillus erat, et praecurrens, ascendit in arborem sycomorum, ut videret illum, quia inde erat transiturus. Quae impossibilia sunt apud homines, possibilia sunt apud Deum (Luc. XVIII). Ecce namque camelus deposita gibbi sarcina per foramen acus transit (Matth. XIX), hoc est, dives et publicanus, relicto onere divitiarum, contempto sensu fraudium, angustam portam arctamque viam, quae ad vitam ducit ascendit (Matth. VII). Qui mira devotione fidei ad videndum Salvatorem, quod natura minus habuerat, ascensu supplet arboris, atque ideo juste, quamvis ipse rogare non audeat, benedictionem dominicae susceptionis, quam desiderabat, accepit. Mystice autem Zacchaeus, qui interpretatur justificatus, credentem ex gentibus populum significat. Qui quanto curis saecularibus occupator, tanto flagitiis deprimentibus erat factus humilior. Sed ablutus est, sed sanctificatus, sed justificatus in nomine Domini nostri Jesu Christi, et in spiritu Dei nostri, qui intrantem Jericho Salvatorem videre quaerebat, sed prae turba non poterat. Quia gratiam fidei, quam mundo Salvator attulit, participare cupiebat, sed inolita vitiorum consuetudo, ne ad votum perveniret, obsistebat. Eandem namque turbam noxiae consuetudinis, quae supra caecum clamantem, ne lumen peteret, increpabat, etiam suspicientem Publicanum, ne Jesum videat, tardat. Sed sicut caecus turbarum voces magis ac magis clamando devicit, ita pusillus necesse est turbae nocentis obstaculum altiora petendo transcendat, terrena relinquat, arborem crucis ascendat. Sycomorus namque, quae est arbor foliis moro similis, sed altitudine praestans, unde et a Latinis celsa nuncupatur, ficus fatua dicitur. Et eadem dominica crux, quae credentes alit ut ficus, ab incredulis irridetur ut fatua. Nos enim praedicamus Christum crucifixum, Judaeis quidem scandalum, gentibus autem stultitiam. Ipsis vero vocatis Judaeis atque gentibus Christum, Dei virtutem, et Dei

sapientiam (I Cor. I). Quam videlicet arborem pusillus statura Zacchaeus, quo exaltari possit, ascendit, dum quilibet humilis et proprie conscius infirmitatis, confidens in Domino proclamat: Mihi autem absit gloriari, nisi in cruce Domini nostri Jesu Christi (Galat. VI). Ascensa autem sycomoro, transeuntem prope Dominum cernit, quia per hanc laudabilem fatuitatem, et si necdum, ut est solide, jam tamen raptim, et quasi in transitu luci sapientiae coelestis intendit.

Et cum venisset ad locum, suspiciens Jesus, vidit illum. Perambulans Jericho Salvator venit ad locum ubi praecurrens Zacchaeus sycomorum conscenderat, quia, missis per mundum sui verbi praeconibus, in quibus ipse nimirum et loquebatur, et ibat, venit ad populum nationum, qui passionis ejus fide jam sublimis existens etiam divinitatis ejus ardebat agnita facie beari. Suspiciens vidit illum, quia per gratiam fidei a terrenis cupiditatibus elevatum, turbisque infidelibus praeeminentem elegit. Videre enim Dei, eligere vel amare est. Unde est illud: Oculi Domini super justos (Psal. XXXIII). Nam et nos quae amamus videre, ab his quae exsecramur intuitum festinamus avertere. Vidit ergo Jesus videntem se, quia elegit eligentem se, et amavit amantem. Hunc sane ordinem proficiendi, hoc est, per fidem dominicae incarnationis ad cognitionem Divinitatis perveniendi, quasi sycomorum Jesu faciem speculandi doctor egregius ostendit, cum ait: Non enim judicavi scire me aliquid inter vos, nisi Christum Jesum, et hunc crucifixum (I Cor. II). Itemque aliis exprobrans: Facti estis, inquit, quibus lacte opus sit, non solido cibo (Hebr. V). Lac infirma temporariae dispensationis, solidum cibum ardua perpetuae majestatis appellans.

Et dicit ad eum: Zacchae, festinans descende, quia hodie in domo tua oportet me manere. Et festinans descendit, et excepit illum gaudens. Manebat aliquando

Dominus in domo principis Pharisaeorum, hoc est, in Judaeorum synagoga docebat; sed quia non baptizatum ante prandium Sabbato curantem, publicanos et peccatores recipientem, contra avaritiam disputantem, et caetera digna Deo gerentem lingua venenata carpebant, pertaesus eorum facinora discessit, et aufugit dicens: Relinquetur vobis domus vestra deserta (Matth. XXIII). Hodie autem in domo pusilli Zacchaei oportet illum manere, hoc est, novae lucis gratia coruscante in humili credentium nationum corde quiescere. Quod autem descendere de sycomoro Zacchaeus, et sic in domo sua Christo mansionem praeparare jubetur, hoc est, quod Apostolus ait: Quia et si cognovimus secundum carnem Christum, sed nunc jam non novimus (II Cor. V). Et si enim mortuus est ex infirmitate, sed vivit ex virtute Dei.

Et cum viderent, omnes murmurabant, dicentes: quod ad hominem peccatorem divertisset. Manifestum est Judaeos semper gentium odisse salutem, scriptum est enim: Sequenti vero Sabbato paene universa civitas convenit audire verbum Domini. Videntes autem turbas Judaei, repleti zelo. Et contradicebant iis quae a Paulo dicebantur (Act. XIII). Et alibi: Fideles etiam fratres adversus apostolorum principem disceptabant, dicentes: Quare introisti ad viros praepotium habentes, et manducasti cum illis (Act. XI)?

Stans autem Zacchaeus, dixit ad Dominum: Ecce, dimidium bonorum meorum, Domine, do pauperibus. Et si quid aliquem defraudavi, reddo quadruplum. Aliis calumniantibus hominem peccatorem, ipse Zacchaeus stans, id est, in ea quam coeperat fidei veritate persistens, non solum se ex peccatore conversum, sed etiam inter perfectos probat esse conversatum. Dicente enim Domino: Si vis perfectus esse, vade, vende omnia quae habes, et da pauperibus (Matth. XIX), quisquis ante conversionem innocenter vixit, omnia conversus potest

dare pauperibus. At qui aliqua fraude sustulit, primo haec juxta legem reddere, deinde quod sibi remanserit, debet dare pauperibus. Ac sic et ipse, quia sibi nil retinet, omnia sua dispergit, dat pauperibus, justitia ejus manet in saeculum saeculi (Psalm. CXI). Et haec est sapiens illa stultitia, quam de sycomoro publicanus, quasi fructum vitae legerat, rapta videlicet reddere, propria relinquere, visibilia contemnere, pro invisibilibus etiam mori desiderare, seipsum abnegare, et ejus qui necdum videatur Domini vestigia sequi concupiscere.

Ait Jesus ad eum: Quia hodie salus domui huic facta est, eo quod et ipse filius sit Abrahae. Filius Abrahae dicitur Zacchaeus, non quia de ejus stirpe generatus, sed quia ejus est fidem imitatus. Ut sicut Abraham terram, cognationem, domumque paternam, ob spem futurae haereditatis, Domino jubente, deseruit; ita et ille, quo thesaurum in coelis acquireret, bona sua pauperibus partienda relinqueret. Et pulchre dicit Et ipse, ut non solum eos qui justii perseverant, sed et eos qui ab injustitia resipiscunt, ad filios promissionis pertinere declaret. Aliter: Salus, quae olim Judaeorum domum implebat, hodie populo nationum illuxit, eo quod et ipse populus filius sit Abrahae, credendo in eum. De quo dicit Apostolus: Si autem vos Christi, ergo Abrahae semen estis (Galat. III). Et, sicut alibi dicit, ipse Abraham sit pater circumcisionis, non his tantum qui sunt ex circumcissione, sed et his qui sectantur vestigia fidei, quae est in praepotio patris nostri Abrahae (Rom. IV).

Venit enim Filius hominis quaerere et salvare quod perierat. Hoc est quod alibi dicit: Non veni vocare justos, sed peccatores (Matth. IX). Pius sane Magister, qui murmurantibus turbis sua mysteria non dedignetur exponere, adeo scilicet peccatorum poenitentiam non esse respuendam, ut ipse Dei Filius ob hanc maxime quaerendam sit destinatus ad terras. Qui ut pietatis suae

nobis dispensationem inculcet, saepissime se filium hominis appellat, commendans sollicite nobis quod factus est benigne pro nobis.

Haec illis audientibus, adjiciens dixit parabolam, eo quod esset prope Jerusalem, et quia existimarent quod confestim regnum Dei manifestaretur. Moris est Domino praemissum sermonem parabolis affirmare subjectis. Suscepta igitur et commendata poenitentia publicani divitis, adjiciens parabolam, docet sibi poenitentiam magis peccatorum quam justitiam placere superbiorum, latiusque se in gentibus de ignorantia legis humilibus, quam in Judaeis de justitia, quae ex lege est elatis, esse regnaturum. Et quia discipuli supra audita Domini passione, vel resurrectione, Jerosolymis implenda, non intelligebant quae dicebantur, existimantes continuo regnum Dei esse venturum, hanc eorum ignorantiam illuminans, ostendit se primo sui regni fidem toto orbe dispersurum, ac sic in fine mundi judicem omnium saeculorum regemque venturum.

Dixit ergo: Homo quidam nobilis abiit in regionem longinquam, accipere sibi regnum, et reverti. Homo nobilis ille est, cui caecus supra clamabat: Fili David, miserere mei (Luc. XVIII). Et venienti Jerosolymam concinebant: Hosanna filio David, benedictus qui venit in nomine Domini, rex Israel (Matth. XXI). Longinqua regio, Ecclesia est ex gentibus. De qua eidem homini nobili, qui loquitur: Ego autem constitutus sum Rex ab eo (Psal. II); dicitur a Patre: Postula a me, et dabo tibi gentes haereditatem tuam, et possessionem tuam terminos terrae (Ibid.). Quae videlicet haereditas ac possessio bifaria ratione regio longinqua vocatur, vel quia a finibus terrae clamat ad Dominum, vel quia longe est a peccatoribus salus (Psal. CCXVIII). Et cum Deus ubique sit praesens, longe tamen ab eorum sensu, qui idola colunt,

Deus verus abest. Sed qui erant longe, facti sunt prope in sanguine Christi (Ephes. II).

Vocatis autem decem servis suis, dedit illis decem minas. Denarius numerus ad legem pertinet, propter Decalogum. Vocat itaque paterfamilias decem servos, quia eligit discipulos per litteram legis imbutos. Dat illis decem minas, quia legis dicta spiritaliter intelligenda revelat. Post passionem quippe resurrectionemque suam, aperuit illis sensum, ut intelligerent Scripturas. Mina namque, quam Graeci innam vocant, centum drachmis appenditur. Et omnis Scripturae sermo, quia vitae coelestis perfectionem suggerit, quasi numeri centenarii pondere fulgescit.

Et ait illis: Negotiamini dum venio. Verba, inquit, legis ac prophetarum mystica interpretatione discussa populis offerte, atque ab eis fidei confessionem morumque probitatem recipite. Juxta quod Psalmista suis auditoribus praecipit, dicens: Sumite psalmum, et date tympanum (Psal. LXXX). Hoc est, laudem praedicationis in cordis intentione percipite, et devotionem operis in carnis castigatione redhibete. Tympanum quippe est pellis in ligno extenta. Pellis vero in ligno extenta caro est nostra ad exemplum dominicae crucis afflicta.

Cives autem ejus oderant illum. Et miserunt legationem post illum, dicentes: Nolumus hunc regnare super nos. Cives, impios Judaeos dicit. De quibus alibi protestatur: Nunc autem et viderunt, et oderunt, et me, et Patrem meum (Joan. XV). Qui non solum praesentem usque ad mortem crucis oderant, sed etiam post resurrectionem ejus miserunt persecutionem apostolis, et praedicationem regni coelestis spreverunt.

Et factum est ut rediret accepto regno. Significat tempus, quando in manifestissima et eminentissima

claritate venturus est, qui eis humilis apparuit, cum diceret: Regnum meum non est de hoc mundo (Joan. XVIII).

Et jussit vocari servos, quibus dedit pecuniam, ut sciret quantum quisque negotiatus esset. Ut sciret, inquit, non quod cum quid lateat, cui verissime dictum est: Domine, tu omnia scis. Sed sciret, dicit, scire omnes faceret. Tunc enim omnium opera et cogitationes palam omnibus ostenduntur. Quomodo in Deuteronomio: Tentat, inquit, vos dominus Deus vester, ut sciat si diligitis eum (Deut. XIII), hoc est, sciri faciat. Nemo sane arbitretur eos solummodo quibus gratia praedicandi data est, non autem et eos quibus praedicatum est, ad iudicium tunc esse vocandos. Ipsi sunt enim pecunia, quam boni servi acquisiere mercando. Quin etiam sciat eos quoque, quibus nunquam est praedicatum, ibidem adesse damnandos, de quibus infra dicemus.

Venit autem primus, dicens: Domine, mina tua decem minas acquisivit. Primus servus ordo doctorum est in circumcisionem missorum, qui unam minam negotiaturus accepit, quia unum Dominum, unam fidem, unum baptisma, unum Deum praedicare jussus est. Sed haec eadem mina, decem minas acquisivit, quia populum sub lege constitutum, sibimet docendo sociavit.

Et ait illi: Euge, bone serve, quia in modico fidelis fuisti, eris potestatem habens supra decem civitates. In modico servus est fidelis, qui non adulterat verbum Dei, sed sicut ex Deo coram Deo in Christo loquitur (II Cor. II). Quidquid enim in praesenti percipimus donorum, in comparatione futurorum perpaucum est et modicum, quia ex parte cognoscimus, et ex parte prophetamus. Cum autem venerit, quod perfectum est, evacuabitur quod ex parte est (I Cor. XIII). Civitates autem decem sunt, animae per legis verbum ad gratiam Evangelii venientes.

Quibus tunc jure glorificandus ille praeponitur, qui eis pecuniam verbi, digne Deo commodaverit. Unde quidam negotiator egregius, civitates, quibus praeerat, hoc est, animas quas regendas acceperat, alloquens: Quae est, ait, nostra spes aut gaudium, aut corona gloriae? nonne vos ante Dominum Jesum (I Thess. II)?

Et alter venit, dicens: Domine, mina tua fecit quinque minas. Servus iste coetus est eorum qui praepotio evangelizare missi sunt, cui Dominus ad praedicandum eunti unam minam, hoc est, unam eandemque fidem, quae et circumcisioni credita est, praestiterat, sed haec quinque minas fecit, quia gentes corporis sensibus antea mancipatas ad fidei evangelicae gratiam convertit.

Et huic ait: Et tu esto supra quinque civitates. Hoc est, ex earum quas imbuerat animarum fide et conversione, magnus sublimisque fulgeto. De quibus mystice dicit Isaias: In die illa erunt quinque civitates in terra Aegypti, loquentes lingua Chanaan (Isai. XIX). Quinque enim civitates in terra Aegypti quinque sunt corporis sensus, quibus in hoc mundo utimur, videlicet visus, auditus, gustus, olfactus, et tactus. Et, qui viderit mulierem ad concupiscendum eam (Matth. V); qui avertit aures suas, ne audiat pauperem (Proverb. XXI); qui inebriatur vino, in quo est luxuria (Ephes. V); qui coronare se gaudet rosis antequam marcescant (Sap. II); cujus sanguine plenae manus, et dextera est repleta muneribus (Psal. XXV), hujus quinque civitates loquuntur lingua Aegypti, id est, universi sensus faciunt opera tenebrarum. Aegyptus enim tenebras sonat. At qui obturat aures suas, ne audiat sanguinem, et claudit oculos suos, ne videat malum (Isai. XXXIII), qui gustat et videt quam suavis est Dominus (Psal. XXXIII), qui castigat corpus suum, et servituti subjicit (I Cor. IX), qui potest dicere cum Apostolo, Christi bonus odor sumus Deo (II Cor. II), hujus civitates loquuntur lingua mutata, quod interpretatur

Chanaan. Et qui eas a tenebris docendo commutaverat, recte quinque civitatibus praefici memoratur, quia non de suis tantum, sed et de auditorum suorum, quos ad lucem vocavit, profectibus honoratur.

Et alter venit, dicens: Domine, ecce mina tua, quam habui repositam in sudario. Timui enim, quia homo austerus es, tollis quod non posuisti, et metis quod non seminasti. Servus qui, negotiari jussus, acceptam Domini pecuniam in sudario reposuit, ostendit eos qui, ad praedicandum idonei, praedicationis officium jubente Domino, per Ecclesiam, vel saltem suscipere, vel susceptum digne gerere detrectant. Pecuniam quippe in sudario ligare est, percepta dona sub otio lenti torporis abscondere. Sunt enim homines hac sibi perversitate blandientes, ut dicant: Sufficit ut de se unusquisque rationem reddat. Quid opus est aliis praedicare, ut etiam de ipsis rationem reddere quisque cogatur, cum apud Dominum etiam illi sint inexcusabiles, quibus lex data non est, neque audito Evangelio dormierunt, quia per creaturam poterant creatorem cognoscere? Hoc est enim quasi metere ubi non seminavit, id est, etiam eos impietatis reos tenere, quibus verbum legis aut Evangelii non ministratum est. Hoc autem veluti periculum iudicii devitantes, pigro languore a verbi ministratione conquiescunt, et hoc est quasi in sudario ligare quod acceperunt.

Dicit ei: De ore tuo te iudico, serve nequam. Servus nequam vocatur, quia et piger ac deses est ad exercendum negotium, et procax ac superbus ad accusandum Domini iudicium.

Sciebas quod ego austerus homo sum, tollens quod non posui, et meto quod non seminavi, et quare non dedisti pecuniam meam ad mensam? Quod putaverat se pro excusatione dixisse, in culpam propriam vertitur. Si,

inquit, durum et crudelem esse me noveras, et aliena sectari ibique metere ubi non severim, quare non tibi istiusmodi cogitatio incussit timorem, ut scires me mea diligentius quaesitum et dares pecuniam meam sive argentum ad mensam? Utrumque enim ἀργυρίῳ Graecus sermo significat. Eloquia Domini, inquit, eloquia casta, argentum igne examinatum (Psal. XI). Pecunia ergo et argentum praedicatio Evangelii est, et sermo divinus, qui dari debuit ad mensam, hoc est, promptis paratisque fidelium cordibus intimari. Ad quam videlicet mensam, id est, mentem auditorum, non alia quam dominica est deferenda pecunia, ut omnis sermo docentis Scripturae sensum sequatur. Nam quod hic Dominus non quamlibet pecuniam, sed suam dicit nummulariis esse fenerandam, exponit Apostolus, dicens: Si quis loquitur quasi sermones Dei (I Petr. IV).

Et ego veniens, cum usuris utique exegissem illud. Qui verbi pecuniam a doctore percipit, emitque credendo, necesse est eam cum usuris solvat operando, ut quod auditu didicit, exsequatur et actu. In usura quippe pecunia etiam non data recipitur. Vel certe de accepto verbi fenore usuras solvit, qui ex eo quod audit etiam alia studet intelligere, quae necdum ex praedicatoris ore didicit.

Et astantibus dicit: Auferte ab illo minam, et date illi qui decem minas habet. Et dixerunt ei: Domine, habet decem minas. Recte amittit collatam gratiam, quam praedicando aliis communicare neglexit, ut ei augeatur, qui inde laboravit. Juxta quod angelo Ephesi Ecclesiae dicitur: Et movebo candelabrum tuum de loco suo, nisi poenitentiam egeris (Apoc. II). Et cum regium chrisma, quod superbiendo Saul amisit, S. David obediendo promeruit: Spiritus, inquit, Domini discessit a Saul, et directus est in David a die illa, et deinceps. Quod vero ablata a nequam servo mina ei qui decem minas

habebat, dari iussa est, mystice, ut reor, indicat, intrante plenitudinem gentium omnem Israel salvum futurum (Rom. XI), et tunc abundantiam gratiae spiritualis, quam modo nos repente exercemus illius populi doctoribus esse conferendam.

Dico autem vobis quia omni habenti dabitur. Ab eo autem qui non habet et quod habet auferetur ab eo. Haec ad superiora sententia respicit, docens et illum posse amittere munus Dei, qui habens non habet, id est, non utitur, et in eo augeri, qui habens habet, hoc est, bene utitur. Quae gratiarum mutatio, quoniam in hac vita geri solet, notandum quod illud Domini redeuntis examen etiam nunc ex parte celebratum, sed tunc est universaliter implendum. Quotidie namque accepto a Patre regno redit, quia peregrinantis in terra Ecclesiae statum conspicit. Quotidie in tanto fidelium servorum numero huic pecuniam negotiaturae commodat, in altero modum consummati operis examinat, hunc fideliter prudenterque laborantem amplioris gratiae munere donat, illum desidias molles et marcida luxu otia sectantem, et eo quod dederat privat. Verum universali manifestato iudicio, quod dictu quoque terribile est, multi, qui ad docendum videbantur idonei, ob negligentiae suae noxam, inter indoctos reputabuntur. At alii simpliciores fratres et elementorum penitus ignari, ob conversationis tamen eximiae devotionem, inter apostolicos doctores praemia summa percipient. Qui enim recipit prophetam in nomine prophetae, mercedem prophetae accipiet (Matth. X).

Verumtamen inimicos meos, illos qui noluerunt me regnare super se, adducite huc, et interficite ante me. Impietatem Iudaeorum vel omnium reproborum ad Christum converti nolentium significat, in die iudicii puniendam, ut per duos servos fideles, utriusque populi doctores, per decem et quinque minas idem credentes

populi, per servum nequam mali catholici, per inimicos qui eum super se regnare noluerunt impietas eorum qui verbum fidei aut nunquam audire, aut male interpretando corrumpere, maluerunt, per messionem ruris non seminati eorum etiam quos verbum Dei nec audire contigit, discussio signetur. Quibus quinque personis omne genus humanum quod in die iudicii futurum est exprimitur.

Et his dictis, praecedebat, ascendens Jerosolyma. Finita parabola, ascendit Jerosolyma, ut ostendat de ejusdem maxime civitatis eventu parabolam fuisse praemissam, quae non longo post tempore et ipsum occisura, et ob odium regni ejus hostili sit clade peritura.

Et factum est, cum appropinquasset ad Bethphage et Bethaniam, ad montem qui vocatur Oliveti, misit duos discipulos suos, dicens: Ite in castellum quod contra vos est. Bethphage erat viculus sacerdotum in monte Oliveti. Bethania quoque villula sive civitas in latere montis ejusdem, quasi stadiis quindecim a Jerusalem, sicut Joannes evangelista manifestat, ubi Lazarus est suscitatus a mortuis. Cujus et monumentum ecclesia nunc ibidem constructum demonstrat. Bethphage autem domus buccae, Bethania domus obedientiae dicitur. Quas Jerosolyma venturus Salvator praesentiae suae dignatione sublimavit, quia multos ante passionem suam docendo, donis piae confessionis et obedientiae spiritalis implevit. Quae pulchrae civitates in monte Oliveti positae referuntur, hoc est, in ipso Domino, qui nos unctione spiritalium charismatum, et scientiae pietatisque luce refovet. Unde cum alibi diceret: Non potest civitas abscondi supra montem posita (Matth. V), continuo subjecit: Neque accendunt lucernam, et ponunt eam sub modio (Ibid.), quia idem mons Oliveti, id est, summus spiritalium distributor gratiarum, qui civitatem suam, ut emineat, exaltat, hanc quoque oleo exultationis, ut lucere possit, inflammat. Et quia idem lumen sub modio

poni noluit, misit discipulos in castellum, quod contra eos erat, id est, doctores, qui indocta ac barbara totius orbis littora, quasi contra positi castelli moenia Evangelizando penetrarent, destinare curavit. Recte autem duo mittuntur, sive propter scientiam veritatis, et munditiam operis, seu propter geminae dilectionis, Dei videlicet et proximi, sacramentum, toto orbe praedicandum.

In quod introeuntes, invenietis pullum asinae alligatum, cui nemo unquam hominum sedit. Solvite illum, et adducite. Et si quis vos interrogaverit quare solvitis, sic dicetis ei: Quia Dominus opera ejus desiderat. Introeuntes mundum praedicatores invenerunt populum nationum perfidiae vinculis irretitum. Funiculis enim peccatorum suorum unusquisque constrictus erat, nec solum nationum, sed et Judaeorum. Omnes enim peccaverunt, et egent gloria Dei (Rom. III). Unde bene apud Matthaeum asina quoque cum pullo alligata reperitur. Asina quippe, quae subjugalis fuit, et edomita jugum legis traxerat, synagogam significat: pullus asinae lascivus et liber, populum nationum demonstrat. Cui nemo unquam hominum sedit, id est, nemo rationabilium doctorum frenum correptionis, quo vel linguam a malo cohibere, vel in arctam vitae viam ire cogeretur, nemo indumenta salutis, quibus spiritaliter calefieret, utilia suadendo contulerat. Sederet namque illi homo, si qui ratione utens ejus stulta deprimendo corrigeret. Unde non immerito possunt duo discipuli ad exhibenda Domino animalia destinati, juxta parabolae superioris exemplum, duo praedicatorum ordines, unus in gentes, alter in circumcisionem directus intelligi. Et notandum quod tres evangelistae qui Graeco sermone scripsere, pullum tantummodo commemorant; Matthaeus vero solus, qui Hebraeis Hebraeoque suum Evangelium descripsit eloquio, asinam quoque solutam et Domino refert adductam, ut ejusdem etiam gentis Hebraeae, si poenituerit, non desperandam monstret esse salutem.

Solvite, inquit, et adducite. Quaecunque enim solveritis super terram, erunt soluta et in coelis (Matth. XVIII).

Abierunt autem qui missi erant, et invenerunt, sicut dixit illis, stantem pullum. Marcus scribit, pullum ante januam foris in bivio inventum. Janua autem ipse qui ait: Ego sum janua ovium; per me si quis introierit salvabitur, et ingredietur et egredietur, et pascua inveniet (Joan. X). Quibus vitae pascuis iste pullus, id est, populus gentium carebat, quando adhuc extra hanc januam in bivio ligatus stabat. Et recte in bivio, quia non unam certus vitae fideique viam tenebat, sed plures dubiosque sectarum calles sequebatur erroneus. De quibus apte subjungitur:

Solventibus autem illis pullum, dixerunt domini ejus ad illos: Quid solvitis pullum? Multos quippe habebat dominos, qui non uno dogmati et superstitioni deditus, sed pro libitu immundorum spirituum ad varios diversosque miser raptabatur errores ad simulacra muta, prout ducebatur, incedens. Denique vernacula quadam Scripturae consuetudine commune esse dicitur quod immundum est, sicut et ad Petrum vox de coelo dicit: Quod Deus mundavit, tu commune ne dixeris (Act. XI). Quia qui sanctus est, solius Dei est, et cum nullo ei communis est. Qui autem peccator est et immundus, multorum est. Multi enim daemones possident eum, et ideo communis appellatur.

At illi dixerunt: Quia Dominus eum necessarium habet. Et duxerunt illum ad Jesum. Qui solvendo pullo contradixerant, audito Domini nomine quiescunt, quia magistri errorum, qui venientibus ad salutem gentium doctoribus obsistebant, eatenus suas tenebras defendere, donec, miraculis attestantibus, veri possessoris ac domini virtus emicuit. At postquam fidei dominicae potestas apparuit, cedentibus passim adversariorum querelis, liber credentium coetus, qui Deum corde portet, adducitur.

Et jactantes vestimenta sua supra pullum, imposuerunt Jesum. Vestimenta apostolorum, vel doctrina virtutum, vel edissertio Scripturarum, vel certe ecclesiasticorum dogmatum varietates intelligi possunt, quibus illi corda hominum ante nuda et frigida, quo Christo sessore digna fiant, operiunt.

Eunte autem illo substernebant vestimenta sua in via. Portante Dominum asino, discipuli vestimenta in via sternunt, quia proprii se corporis exuentes amictu, viam simplicioribus Dei famulis suo sanguine parant, ut videlicet inoffenso gressu mentis, Jerosolyma quo Jesus ducit, incedant. Jesus enim asellum sedens Jerusalem tendit, quando vel uniuscujusque fidelis animam regens, videlicet jumentum suum ad pacis intimae visionem ducit, vel etiam cum sanctae Ecclesiae universaliter praesidet, eamque in supernae pacis desiderium accendit. Quia vero juxta alios evangelistas, non discipuli tantum, sed et plurimi de turba sternebant vestimenta sua in via, possunt per eos etiam hi designari, qui exempla martyrum secuti, corpora sua per abstinentiam edomant, ut Domino iter ad mentem parent, vel exempla bona sequentibus praebeant.

Et cum appropinquaret jam ad descensum montis Oliveti, coeperunt omnes turbae descendentium gaudentes laudare Deum voce magna. Descendente de monte Olivarum Domino, gaudentes laudantesque turbae simul et ipsae descendunt, quia humiliato sua sponte misericordiae auctore, necesse est eos qui misericordia plurimum indigent humilitatis ejus vestigia, quantum praevalent, imitari. Necesse est, inquam, nos intuentes quomodo Jesus de monte Oliveti descendit, id est, cum in forma Dei esset, humiliavit semetipsum, factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis, humiliemur et ipsi sub potenti manu ejus, ut exaltari mereamur in tempore visitationis.

Super omnibus quas viderant virtutibus dicentes: Benedictus qui venit Rex in nomine Domini. Multas quidem virtutes Domini viderant, sed maxime Lazari resuscitationem, quae nuper facta erat, stupebant, testimonium perhibente turba, quae erat cum eo, quando illum vocavit de monumento, et suscitavit a mortuis. Nam et propheta obviam venit et turba, quia audierunt eum fecisse hoc signum. Notandum est enim, non nunc primum venientem de Galilaea Salvatorem, id est, ante quinque dies Paschae Jerusalem adisse, sed anno praeterito, mense septimo, illic ad diem festum scenopegiae venisse, sicut Joannes memorat, et exinde sex mensibus continuis, hoc est, usque ad diem Paschae, quo passus est, modo Jerosolymis signa fecisse, et docuisse, modo montem Olivarum ascendisse, modo Judaea expulsum trans Jordanem abiisse, modo in civitate deserti, quae dicitur Ephrem, mansisse cum discipulis, nunquam tamen id temporis Galilaeam fuisse reversum. Super omnibus ergo quas eum tanto tempore fecisse viderant, virtutibus turbae Deum laudant, dicentes:

Benedictus qui venit Rex in nomine Domini; pax in coelo, et gloria in excelsis. Benedictus autem qui venit Rex in nomine Domini, sic potius accipiendum est, ut in nomine Domini, in nomine Dei Patris intelligatur, quamvis possit intelligi etiam in nomine suo, quia et ipse Dominus est. Unde alibi scriptum est: Pluit Dominus a Domino. Sed verba ejus melius nostrum dirigunt intellectum, qui ait: Ego veni in nomine Patris mei, et non suscepistis me; alius veniet in nomine suo, hunc suscipietis (Joan. V). Humilitatis enim magister est Christus, qui humiliavit semetipsum factus obediens usque ad mortem (Philipp. II). Non itaque amittit divinitatem, quando nos docet humilitatem. Non autem Rex Israel Christus ad exigendum tributum, vel ferro exercitum armandum, hostesque visibiliter debellandos, sed Rex Israel, quod mentes regat, quod in aeternum consulat, quod in regnum

coelorum credentes, sperantes, amantesque perducatur. Dei ergo Filius aequalis Patri, verbum per quod facta sunt omnia, quod Rex esse voluit Israel, dignatio est, non promotio, miserationis indicium est, non potestatis augmentum. Qui enim appellatus est in terra Rex Judaeorum, in coelis est Dominus angelorum. Verum quia Christus in carne totius mundi propitiatio et hominum, videlicet, et angelorum illuxit, pulchre sibi invicem in ejus laude dispensationis coelestia simul et terrena concinunt. Quo enim nascente coelestium virtutum agmina, Deum laudantia decantant: Gloria in excelsis Deo, et in terra pax hominibus (Luc. II), eo de mundi principe triumphaturo, moxque se coelis reddituro, mortales vicem laudis reponunt: Pax in coelo, et gloria in excelsis.

Et quidam Pharisaeorum de turbis dixerunt ad illum: Magister, increpa discipulos tuos. Mira invidorum dementia, quem Magistrum appellandum non dubitant, quia vera docentem noverant, hujus ipsi discipulos, quasi melius edocti redarguendos autumant, eumque corrigere, quos instituit, suadent, quem signis approbantibus Deum clarescere vident.

Quibus ipse ait: Dico vobis quia si hi tacuerint, lapides clamabunt. Crucifixo Domino stabant omnes noti ejus a longe, Deum confiteri timebant, quem fixum ligno videbant, sed, his tacentibus, lapides et saxa Regem qui venit in nomine Domini magno clamore canebant. Emisit enim spiritum, et ecce terra mota est, et petrae scissae sunt, et monumenta aperta sunt: quemque homines vel timore vel perfidia confiteri trepidant, hunc durissima etiam elementa Deum mundi ac Dominum aperto ore praedicant. Verum altiori mysterio gentium nationes incredulas aliquando ac duricordes lapidum nomine demonstrat, quibus ablato corde lapideo dedit cor carneum (Ezech. XI), hoc est, sensibile et humanum, quo Deum Creatoremque suum credere, laudare, et cernere

possent. Etsi ergo turbae tacuerint hominum, lapides clamabunt, quia caecitas ex parte contigit in Israel, donec plenitudo gentium intraret, et sic omnis Israel salvus fieret (Rom. III).

Et ut appropinquavit, videns civitatem, flevit super illam, diceus: Quia si cognovisses et tu. Quod flente Domino illa Jerosolymorum subversio describatur, quae a Vespasiano et Tito Romanis principibus facta est, nullus qui historiam eversionis ejusdem legit ignorat. Sed quaerendum prius est quid sit quod dicitur: Videns civitatem, flevit super illam, dicens: Quia si cognovisses et tu. Flevit etenim pius Redemptor ruinam perfidae civitatis, quam ipsa civitas non cognoscebat esse venturam. Cui a flente Domino recte dicitur: Quia si cognovisses et tu, subaudis: fleveras quae modo, quia nescis quod imminet, exsultas. Unde et subditur:

Et quidem in hac die tua, quae ad pacem tibi. Cum enim carnis voluptatibus se daret, ventura mala non prospiceret, in die sua, quae ad pacem ei esse poterant, habebat. Cur vero bona praesentia ad pacem habuerit, manifestatur, cum subditur:

Nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis. Si enim cordis ejus oculis mala quae imminerent abscondita non essent, laeta in praesentibus prosperis non fuisset. Cujus mox etiam poena quae de Romanis, sicut praedixi, principibus imminebat, adjuncta est, cum dicitur:

Quia venient dies in te, et circumdabunt te inimici tui vallo. Et circumdabunt te, et coangustabunt te undique, et ad terram prosternent te, et filios tuos qui in te sunt. Hoc quoque quod additur: Et non relinquent in te lapidem super lapidem. Etiam ipsa jam ejusdem civitatis transmigratio testatur, quia dum nunc in eo loco constructa est ubi extra portam Dominus crucifixus fuerat,

prior illa Jerusalem funditus est eversa. Cui, ex qua culpa eversionis suae poena fuerit illata, subjungitur:

Eo quod non cognoveris tempus visitationis tuae. Creator quippe omnium per Incarnationis mysterium hanc visitare dignatus est, sed ipsa timoris et amoris illius recordata non est. Unde etiam per prophetam increpatione cordis humani aves coeli ad testimonium deducuntur, dum dicitur: Milvus in coelo cognovit tempus suum, turtur et hirundo et ciconia custodierunt tempus adventus sui, populus autem meus non cognovit iudicium Domini (Jerem. VIII).

Et ingressus in templum, coepit ejicere vendentes in illo et ementes, dicens illis: Scriptum est quia domus mea domus orationis est. Qui enarravit mala ventura, et protinus templum ingressus est, ut de illo vendentes et ementes ejiceret, profecto innotuit quia ruina populi maxime ex culpa sacerdotum fuit. Eversionem quippe describens, sed vendentes et ementes in templo feriens, in ipso effectu sui operis ostendit unde radix prodiit perditionis.

Vos autem fecistis illam speluncam latronum. Qui ad accipienda munera in templo residebant, profecto quia quibusdam non dantibus laesiones exquirere dubium non erat. Domus ergo orationis spelunca latronum facta fuerat, quia ad hoc in templo assistere noverant, ut aut non dantes munera studerent corporaliter persecui, aut dantes spiritaliter necare. Quia vero Redemptor noster praedicationis verba, nec indignis et ingratissimis subtrahit, postquam disciplinae vigorem ejiciendo perversos tenuit, donum mox gratiae ostendit; nam subditur:

Et erat docens quotidie in templo. Haec juxta historiam breviter tractando transcurramus, nunc eadem morali intellectu discutienda repetamus. Videns

civitatem, flevit super illam, dicens: Quia si cognovisses et tu. Hoc semel egit, cum perituram civitatem esse nuntiavit. Hoc quotidie Redemptor noster per electos suos agere nullatenus cessat, cum quosdam ex bona vita ad mores reprobos pervenisse considerat. Plangit enim eos qui nesciunt cur plangantur, quia juxta Salomonis verba laetantur cum malefecerint, et exsultant in rebus pessimis (Proverb. II). Qui si damnationem suam, quae eis imminet, agnovissent, semetipsos cum lacrymis delictorum plangerent. Et quidem in hac die tua, quae ad pacem tibi. Suam hic diem habet anima perversa, quae transitorio gaudet in tempore. Cui ea quae adsunt, ad pacem sunt, quia dum ex rebus temporalibus laetatur, dum honoribus extollitur, dum in carnis voluntate resolvitur, dum nulla venturae poenae formidine terretur, pacem habet in die sua, quae grave damnationis suae scandalum in die habebit aliena. Ibi enim affligenda est ubi justi laetabuntur. Nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis. Perversa anima, rebus praesentibus dedita, in terrenis voluptatibus resoluta, abscondit sibi mala sequentia, quia praevidere futura refugit, quae praesentem laetitiam perturbent. Dumque in praesentis vitae oblectatione se deserit, quid aliud quam clausis oculis ad ignem vadit? Quia venient dies in te, et circumdabunt te inimici tui vallo. Qui unquam sunt humanae animae majores inimici, quam maligni spiritus? qui hanc a corpore exeuntem obsident, quam in carnis amore positam deceptorii delectationibus foveant. Quam vallo circumdant, quia ante mentis ejus oculos reductis iniquitatibus, quas perpetravit, hanc ad societatem suae damnationis trahentes coarctant. Et circumdabunt te, et coangustabunt te undique. Maligni spiritus undique animam coangustant, quando ei non solum operis, verumetiam locutionis, atque insuper cogitationis iniquitates replicant, ut quae prius se per multa dilatavit in scelere, ad extremum de omnibus angustetur in retributione. Et ad terram consternent te et filios tuos qui

in te sunt. Tunc anima per cognitionem reatus sui ad terram consternitur, cum caro quam vitam suam credidit, redire ad pulverem urgetur. Tunc in morte filii illius cadunt, cum cogitationes illicitae quae modo ex illa prodeunt in extrema vitae ultione dissipantur, sicut scriptum est: In illa die peribunt omnes cogitationes eorum. Quae scilicet durae cogitationes intelligi etiam per lapidum significationem valent. Nam sequitur: Et non relinquent in te lapidem super lapidem. Perversa etenim mens cum perversae cogitationi adhuc perversionem adjicit, quid aliud quam lapidem super lapidem ponit? Sed in destructa civitate super lapidem lapis non relinquitur, quia cum ad ultionem suam anima deducitur, omnis ab illa cogitationum suarum constructio dissipatur. Eo quod non cognoveris tempus visitationis tuae. Perversam quoque animam omnipotens Deus modis multis visitare consuevit. Nam assidue hanc visitat praecepto, aliquando autem flagello, aliquando vero miraculo, ut et vera quae nesciebat audiat, et tamen adhuc superbiens atque contemnens, aut dolore compuncta redeat, aut beneficiis devicta malum quod fecit erubescat. Sed quia visitationis suae tempus minime cognoscit, illis in extremo vitae inimicis traditur, cum quibus in aeterno iudicio damnationis suae societate colligatur. Et ingressus in templum, coepit ejicere vendentes in illo, et ementes. Sicut templum Dei in civitate est, ita in plebe fidei vita religiosorum. Et saepe nonnulli religionis habitum sumunt, sed dum sacrorum ordinum locum percipiunt, sanctae religionis officium in commercium terrenae negotiationis tribuunt. Vendentes quippe in templo sunt, qui hoc quod quibusdam jure competit ad praemium largiuntur. Justitiam enim vendere est, hanc pro praemii acceptione servare. Ementes vero in templo sunt, qui dum haec persolvere proximo quod justum est nolunt, dumque rem jure debitam facere contemnunt, dato patronis praemio, emunt peccatum. Quibus bene dicitur: Domus mea, domus orationis est. Vos autem fecistis eam speluncam latronum.

Quia dum nonnunquam perversi homines locum religionis tenent, ibi malitiae suae gladiis occidunt, ubi vivificare proximos orationis suae intercessione debuerunt. Templum quoque est domus Dei est ipsa mens atque conscientia fidelium, quae si quando in laesione proximi perversas cogitationes profert, quasi in spelunca latrones resident, et simpliciter gradientes interficiunt, quando in eos qui in nullo rei sunt, laesionis gladios defigunt. Mens enim fidelium non jam domus orationis, sed spelunca latronis est, quando, relicta innocentia et simplicitate sanctitatis, illud cognatur agere unde valeat proximis nocere. Sed quia contra perversa haec omnia verbis Redemptoris nostri per sacras paginas indesinenter instruimur, nunc usque hoc agitur quod factum fuisse perhibetur, cum dicitur:

Et erat docens quotidie in templo. Cum enim mentem fidelium ad cavenda mala subtiliter erudit, quotidie Veritas in templo docet.

Principes autem sacerdotum, et scribae, et principes plebis quaerebant illum perdere, et non inveniebant quid facerent illi. Vel quia quotidie docebat in templo, vel quia latrones ejecerat de templo, vel quia veniens illo quasi Rex et Dominus a tanta credentium turba laudem hymni coelestis accepit, invidi principes eum perdere quaerebant.

Omnis enim populus suspensus erat audiens illum. Duobus modis potest intelligi, quia vel timentes populi tumultum non inveniebant quid facerent Jesu quem perdere disposuerunt; vel ideo Jesum perdere quaerebant, quia suo magisterio neglecto plures ad eum audiendum confluere cernebant. Libet interea paucis intueri quam pulchre legalis umbra Paschae, nostro vero Paschae in quo immolatus est Christus, non tantum mysterii, sed et temporis ratione concordet. Decima,

inquit, die mensis primi tollat unusquisque agnum per familias domus suae. Juxta quem ritum tolletis et haedum, et servabitis eum usque ad quartum decimum diem ejusdem mensis (Exod. XII). Decima enim die mensis primi, id est, ante quinque dies Paschae, sicut Joannes evangelista testatur, egrediens omnis populus in montem Olivarum, tulit inde Dominum. Qui agnus est, quia venit ut peccata tolleret, et peccatum in eo non est, haedus, quia peccati insimulatus est. Agnum domi intulerunt, qui gaudentes canebant: Benedictus qui venit Rex in nomine Domini; haedum, qui contra zelantes aiebant: Magister, increpa discipulos tuos; agnum, populus omnis qui suspensus erat audiens illum; haedum, principes qui eum perdere cupiebant. Quinque autem dies ante Pascha, id est, a decima luna usque ad quartam decimam, agnum sive haedum immolaturi servabant. Quia licet etiam tunc ejus sanguinem sitirent, nemo tamen in eum misit manus, quia necdum venerat hora ejus. Agnum servabant, qui libenter ejus dictis auscultabant; haedum, qui insidiantes quaerebant capere aliquid ex ore ejus ut accusarent eum. At vero quarta decima die completa, id est, declinata in vesperam, postquam corporis et sanguinis sui celebranda discipulis sacramenta contradidit, venientibus qui eum comprehensum vincirent, coepit impleri quod sequitur: Et immolabit eum omnis multitudo filiorum Israel ad vesperam (Exod. XII). Stabant enim juxta crucem Jesum non solum impii qui mortem ejus deriderent, sed etiam sancti qui lugerent. Haec paucis perstrinxisse libuit, quo moneremus lectorem omnia quae deinceps ad passionem usque Domini sequuntur, ad agni in domo retenti et ad occisionem parati pertinere figuram.

CAPUT XX.

Et factum est in una dierum docente illo populum in templo, et evangelizante, convenerunt principes sacerdotum et scribae cum senioribus, et aiunt dicentes

ad illum: Dic nobis in qua potestate haec facis? Diversis modis eadem quam supra calumniam struunt, quando dixerunt: In Beelzebut principe daemoniorum, ejicit daemonia (Luc. XI). Quando enim dicunt: In qua potestate haec facis? de Dei dubitant potestate, et subintelligi volunt diaboli esse quod faciat. Addentes quoque:

Aut quis est qui dedit tibi hanc potestatem? Manifestissime Dei Filium negant, quem putant non suis, sed alienis viribus signa facere.

Respondens autem dixit ad illos: Interrogabo vos et ego unum verbum. Respondete mihi. Baptismus Joannis de coelo erat, an ex hominibus? Poterat Dominus aperta responsione tentatorum calumniam confutare, sed prudenter interrogat ut suo vel silentio vel sententia condemnentur.

At illi cogitabant inter se dicentes: Quia si dixerimus, de coelo, dicet: Quare ergo non credidistis ei? Quem confitemini de coelo habuisse prophetiam mihi testimonium perhibuit, et ab illo audistis in qua ergo ista faciam potestate.

Si autem dixerimus: ex hominibus: plebs universa lapidabit nos. Certi sunt enim Joannem prophetam esse. Viderunt ergo quodlibet horum respondissent, in laqueum se casuros, timentes lapidationem, sed magis timentes veritatis confessionem.

Et responderunt se nescire unde esset. Et Jesus ait illis: Neque ego dico vobis in qua potestate haec facio. Non vobis dico quod scio, quia non vultis fateri quod scitis. Justissime repulsi utique confusi abscesserunt, et impletum est quod in psalmo per Prophetam dicit Deus Pater: Paravi lucernam Christo meo (Psal. CXXXI), id est ipsum Joannem: Inimicos ejus induam confusione (Ibid.).

Notandum autem quia duas ob causas maxime scientia veritatis est occultanda quaerentibus, cum videlicet is qui quaerit aut minus capax est ad intelligendum quod quaerit, aut odio vel contemptu ipsius veritatis indignus est cui debeat aperiri quod quaerit. Quorum propter unum Dominus ait: Adhuc multa habeo vobis dicere, sed non potestis illa portare modo (Joan. XVI). Propter aliud vero discipulis praecipit: Nolite dare sanctum canibus neque mittatis margaritas vestras ante porcos (Matth. VII).

Coepit autem dicere ad plebem parabolam hanc: Homo plantavit vineam, et locavit eam colonis, et ipse peregre fuit multis temporibus. Docente Domino populum et evangelizante, convenerunt principes sacerdotum et scribae cum senioribus, et interrogaverunt tentantes in qua potestate signa faceret. Quibus sua arte superatis, Dominus quae coeperat exsequitur. Siquidem et illis audientibus, plebem magis quod verba sua libentius audiat alloquitur. Parabolam scilicet inferens qua et illos impietatis arguat, et ad gentes regnum Dei doceat transferendum. Homo ergo qui plantavit vineam, ipse est qui, juxta aliam parabolam, conduxit operarios in vineam suam (Matth. XX). Vineam enim Domini Sabaoth, domus Israel est (Isai. V). Coloni iidem sunt operarii qui ad excolendam vineam, hora prima, tertia, sexta, et nona dicuntur esse conducti. Ipse autem peregre fuit, non loci mutatione. Nam Deus unde abesse potest, qui loquitur: Coelum et terram ego impleo (Jerem. XXIII)? et alibi: Ego Deus appropinquans, et non de longinquo, dicit Dominus? Sed abire dicitur a vinea, ut vinitoribus liberum operandi arbitrium derelinquat. Cui simile est, quod locata colonis vinea per Isaiam dicit: Et exspectavi ut faceret uvas, et fecit labruscas (Isai. V).

Et in tempore misit ad cultores servum ut de fructu vineae darent illi. Qui caesum dimiserunt eum inanem.

Bene tempus fructuum posuit, non proventuum. Nullus enim fructus exstitit Judaeorum, nullus hujus vineae proventus, tametsi crebro ac sollicite quaereretur, inventus est. Servus ergo qui primo missus est ipse legifer S. Moyses intelligitur, qui quadraginta annos continuos fructum aliquem legis quam dederat a cultoribus inquirebat; sed caesum eum dimiserunt inanem. Irritaverunt enim Moysen in castris, et Aaron sanctum Domini. Et vexatus est Moyses propter eos, quia exacerbaverunt spiritum ejus. Qui et ipse servus quid de fructu vineae sentiat, palam carmine declarat dicens: Ex vinea enim Sodomorum vitis eorum, et propago eorum ex Gomorrha. Uva eorum uva fellis, botrus amaritudinis ipsis. Furor draconum vinum eorum, et furor aspidum insanabilis (Deut. XXXII).

Et addidit alterum servum mittere. Illi autem hunc quoque caedentes et afficientes contumelia, dimiserunt inanem. Servus alter David prophetam regemque significat. Qui post Moysen missus est, ut colonos vineae post edicta legalia psalmodiae modulatione, et dulcedine citharae, ad exercitium boni operis excitaret. Nam et ipse David quo cor populi ad superna suspenderet, inter ritus carnalium victimarum, laudes Domini continuas suavi melodia decantari constituit. Sed et hunc affectum contumelia, dimiserunt inanem. Dicentes enim: Quae nobis pars in David, aut quae haereditas in filio Isai (III Reg. XII)? Regnum simul David ignobili stirpe et religionem impietate mutarunt. Attamen ille pro hac vinea, quae, de Aegypto translata Palaestinae montes sua umbra protexit ne funditus exterminetur exorat. Domine Deus virtutum, convertere nunc, respice de coelo, et vide, et visita vineam istam, et dirige eam quam plantavit dextera tua. (Psal. LXXIX). Ubi pariter exponit qui sit homo ille qui hanc vineam plantavit, Dominus scilicet Deus virtutum.

Et addidit tertium mittere, qui et illum vulnerantes ejecerunt. Tertium servum, prophetarum chorum intellige, qui continuis attestationibus populum convenerint, et quae huic vineae ventura imminerent mala praedixerint. Sed quem prophetarum non sunt persecuti? et occiderunt eos qui praenuntiabant de adventu justi (Act. VII). Et hi autem multa de hujus vineae sterilitate dixerunt, sed unius Jeremiae planctum ponere sufficiat. Ego autem, inquit, plantavi te vineam electam, omne semen verum. Quomodo ergo conversa es in pravum, vinea aliena (Jerem. II)? Pro cuius vineae tuitione, ne videlicet in ea sive pro ea fragilis et infirmae citoque periturae suavitatis olus nasceretur, Naboth Jezraheliten non modo vulneratum, verum etiam legimus extinctum. Cujus et si nullum propheticum dictum accipimus, tamen propheticum factum, quia multos pro hac vinea futuros martyres proprio sanguine prophetavit. His sane tribus servorum gradibus omnium sub lege doctorum figuram posse comprehendere, Dominus alibi manifeste prodit, dicens: Quoniam necesse est impleri omnia quae scripta sunt in lege Moysi, et prophetis, et psalmis de me (Luc. XXIV).

Dixit autem Dominus vineae: Quid faciam? mittam filium meum dilectum. Forsitan cum hunc viderint verebuntur. Quod Dominus vineae dubitative et non deliberativo modo loqui dicitur, non de ignorantia venit. Quid enim nesciat Dominus vineae qui hoc loco Deus Pater intelligitur? Sed semper ambigere dicitur Deus, ut libera voluntas homini reservetur. Quem cum vidissent coloni, cogitaverunt inter se dicentes: Hic est haeres, occidamus illum ut nostra fiat haereditas. Manifestissime Dominus probat Judaeorum principes non per ignorantiam, sed per invidentiam crucifixisse Filium Dei. Intellexerunt enim hunc esse cui dictum est: Postula a me, et dabo tibi gentes haereditatem tuam (Psal. II). Et propterea quasi sibi consulentes aiebant: Ecce mundus

totus post eum abit, et si dimittimus eum sic, omnes credent in eum (Joan. XII). Haereditas ergo filii Ecclesia est cunctis ei data de gentibus, quam non moriens illi Pater reliquit, sed ipse sua morte mirabiliter acquisivit, quia resurgendo possedit. Hanc autem occiso eo mali coloni praeripere moliebantur, cum crucifigentes eum Judaei fidem quae per eum est exstinguere, et suam magis quae ex lege est justitiam praeferre, ac gentibus imbuendis conabantur inserere.

Et ejectum illum extra vineam occiderunt. Extra vineam haeres vineae trucidatur, quia Jesus ut sanctificaret per suum sanguinem populum, extra portam passus est. Sive ejectus extra vineam et occisus est, quia prius ab incredulorum corde repulsus, ac deinde cruci addictus est. In cujus figuram Moyses altare holocausti in quo victimarum sanguis funderetur, non intra tabernaculum, sed ad ostium posuit, mystice docens quia et dominicae crucis altare extra Jerosolymorum portam ponendum, et ipse vera Patris hostia Christus, a domo Judaeorum quam sanctificaturus adierat, non intimo corde recipiendus, sed foris esset suo cruore tingendus. Quod vero secundum Marcum mutato ordine dicitur: Et apprehendentes eum occiderunt, et ejecerunt extra vineam (Marc. XII), notat eos pertinaciae, qui nec crucifixo et resuscitato a mortuis Domino praedicantibus apostolis credere voluerunt, sed quasi cadaver vile projecerunt. Quia, quantum in se erat, a suis eum finibus excludentes, gentibus suscipiendum dederunt.

Quid ergo faciet illis dominus vineae? Veniet et perdet colonos istos et dabit vineam aliis. Quo audito, dixerunt illi: Absit. Contradixerunt sententiae Domini quia contra suam perfidiam esse cognoverunt. Intelligebant enim parabolam non merito sanctitatis ad capienda mysterii verba jam parati, sed malitiae flammis ad agenda quae dicebantur accensi, atque ideo quae in

mente habuerant, quamvis in parabolis dicta, quasi jam olim meditata cognoscere parati. Negantibus ergo Judaeis justum fore scientiam divinae legis quam ipsi spernebant ad gentes transferri, quid Salvator respondeat intueri.

Ille autem aspiciens eos ait: Quid est ergo hoc quod scriptum est: Lapidem quem reprobaverunt aedificantes hic, factus est in caput anguli? Quomodo, inquit, implebitur haec propheta, quae lapidem ab aedificantibus reprobatum, in caput anguli dicit esse ponendum, nisi quia Christus a vobis reprobatus et occisus, credituris est gentibus praedicandus? ut quasi lapis angularis duos condens in semetipsum, ex utroque populo unam sibi fidelium civitatem, unum templum aedificet. Eisdem enim Synagogae magistros, quos supra colonos dixerat, nunc aedificantes appellat, quia qui subditam sibi plebem ad ferendos vitae fructus quasi vineam excolere, ipsi hanc Deo inhabitatore dignam quasi domum construere et ornare jubebantur. Unde et Apostolus fidelibus scribens ait: Dei agricultura, Dei aedificatio estis (I Cor. III). Sed qui vineae Dei fructum negare quasi agricolae mali, iidem quasi mali caementarii domui Dei lapidem pretiosum electum, qui vel in fundamentis vel in angulo ponendus erat subtrahere, hoc est fidem Christi auditoribus suis conabantur eripere. Sed illis licet nolentibus, idem lapis caput anguli firmavit, quia de utroque populo quotquot ipse voluit sua fide conjunxit.

Omnis qui ceciderit supra illum lapidem conquassabitur. Supra quem autem ceciderit, comminuet illum. Aliud est offendere Christum per mala opera, aliud negare per impietatem. Qui peccator est et tamen illi credit, cadit quidem super lapidem et conquassatur, sed non omnino comminuitur, reservatur enim per sapientiam ad salutem. Supra quem vero ille ceciderit, hoc est cui

lapis ipse irruerit, et qui Christum penitus negarit, comminuet eum, ut ne testa quidem remaneat in qua hauriatur aquae pusillum. Sive de iis dicit quod cadunt super eum, qui illum modo contemnunt vel injuriis afficiunt. Ideo nondum penitus intereunt, sed tamen conquassantur, ut non recti ambulent. Supra quos autem cadit, veniet illis desuper in iudicio cum poena perditionis. Ideo dixit comminuet eos, ut sint impii tanquam pulvis quem projicit ventus a facie terrae (Psal. I).

Et quaerebant principes sacerdotum et scribae mittere in illum manus illa hora, et timuerunt populum. Cognoverunt enim quod ad ipsos dixerit similitudinem istam. Principes sacerdotum et scribae quasi mentientem contra se Dominum quaerebant interficere, sed hoc idem quaerendo docebant vera esse quae dicebat. Ipse quippe est haeres, cujus injustam necem aiebat esse vindicandam; illi nequam coloni, qui ab occidendo Dei Filio ad modicum quidem timore humano retardari donec veniret hora ejus, nunquam vero divino amore potuere cohiberi. Morali sane intellectu, cuique fidelium cum mysterium baptismi quod exerceat operando committitur, quasi vinea quam excolat locatur. Mittitur servus unus, alter et tertius, qui de fructu accipiant, cum lex, psalmodia, prophetia, quarum monitionem bene agendo sequatur, legitur. Sed missus servus contumeliis affectus vel caesus ejicitur, cum sermo auditus vel contemnitur, vel, quod pejus est, etiam blasphematur. Missum insuper haeredem quantum in se est occidit, qui et Filium Dei conculcaverit, et Spiritui gratiae quo sanctificatus est, contumeliam fecerit. Perdito malo cultore, vinea dabitur alteri, cum dono gratiae quod superbus spreuit humilis quisque ditabitur. Sed et hoc quod principes sacerdotum et scribae manum mittere quaerentes in Jesum terrore populi retinentur, quotidie geritur in Ecclesia, cum quilibet solo de nomine frater eam quam non diligit

ecclesiasticae fidei ac pacis unitatem, propter cohabitantium fratrum bonorum multitudinem, vel erubescit, vel timet, impugnare. Qui tamen sicut de stultissima avium struthione Dominus ait, cum tempus fuerit, in altum alas eriget, quia persequendo Ecclesiam, quasi Dominum cruci addicere et ostentui gaudebit habere.

Et observantes miserunt insidiatores, qui se justos simularent, ut caperent eum in sermone, et traderent illum principatui et potestati praesidis. Quaerentes Dominum comprehendere principes sacerdotum et scribae, timuerunt populum, atque ideo quod per se non poterant, praesidis manibus efficere tentabant, ut velut ipsi a morte ejus viderentur immunes. Nuper enim sub Caesare Augusto Judaea subjecta Romanis, quando in toto orbe est celebrata descriptio, stipendiaria facta fuerat, et erat in populo magna seditio, dicentibus aliis pro securitate et quiete, qua Romani pro omnibus militarent, debere tributa persolvi, Pharisaeis vero qui sibi applaudebant justitiam, e contrario nitentibus, non debere populum Dei qui decimas solveret, et primitiva daret, et caetera quae in lege scripta sunt, humanis legibus subjacere. Cujus seditio adeo fomes invaluit, ut post Domini passionem insistentibus sibi Romanis, patriam, gentem, et regnum, nobile illud cum sua religione templum, imo ipsam lucem perdere quam tributa pendere maluerint.

Et interrogaverunt illum dicentes: Magister, scimus quia recte dicis et doces, et non accipis personam, sed in veritate viam Dei doces. Licet nobis dare tributum Caesari, an non? Blanda et fraudulenta interrogatio illuc provocat respondentem, ut magis Deum quam Caesarem timeat, et dicat non debere tributa solvi, ut statim audientes ministri praesidis qui juxta alios evangelistas

adfuisse leguntur, seditionis contra Romanos principem teneant.

Considerans autem dolum illorum, dixit ad eos: Quid me tentatis? ostendite mihi denarium, cujus habet imaginem et inscriptionem. Sapientia semper sapienter agit, ut suis potissimum tentatores sermonibus confutentur. Ostendite mihi, inquit, denarium. Hoc est genus nummi quod pro decem nummis imputabatur, et habebat imaginem Caesaris. Qui autem putant interrogationem Salvatoris ignorantiam esse, et non dispensationem, discant ex praesenti loco quod utique potuerit scire Jesus, cujus imago esset in nummo. Sed interrogat, ut ad sermonem eorum competenter respondeat.

Respondentes dixerunt: Caesaris. Et ait illis: Reddite ergo quae Caesaris sunt Caesari, et quae Dei sunt Deo. Caesarem non putemus Augustum, sed Tiberium significari privignum ejus, qui in loco successerat vitrici, sub quo et passus est Dominus. Omnes autem reges romani a primo Caio Caesare qui imperium arripuerat, Caesares appellati sunt. Porro quod ait: Reddite quae sunt Caesaris Caesari, nummum, tributum, et pecuniam, et quae sunt Dei Deo, decimas, primitias, oblationes, ac victimas sentiamus. Quomodo et ipse reddit tributa pro se et Petro, et Deo reddit quae Dei sunt, Patris faciens voluntatem. Aliter: Reddite quae Caesaris sunt Caesari, et quae Dei sunt Deo; quemadmodum Caesar a vobis exigit impressionem imaginis suae, sic et Deus, ut quemadmodum illi redditur nummus, sic Deo anima lumine vultu ejus illustrata atque signata. Unde Psalmista: Signatum est, inquit, in nobis lumen vultus tui, Domine (Psal. IV). Hoc quippe lumen est totum hominis, et verum bonum, quod non oculis sed mente conspicitur. Signatum autem dixit in nobis, tanquam denarius signatur regis imagine. Homo enim factus est ad imaginem et

similitudinem Dei, quam peccando corruptit. Bonum ergo ejus est verum atque aeternum, si renascendo signetur.

Et non potuerunt verbum ejus reprehendere coram plebe, et mirati in responsis ejus tacuerunt. Qui credere debuerant ad tantam sapientiam, mirati sunt quod calliditas eorum insidiandi non invenisset locum.

Accesserunt autem quidam Sadducaeorum qui negant esse resurrectionem. Duae erant haereses in Judaeis, una Pharisaeorum et altera Sadducaeorum. Pharisei traditionum et observationum, quas illi deuterosis vocant, justitiam praeferabant. Unde et divisi vocabantur a populo. Sadducaeii autem, qui interpretantur justii, et ipsi vindicabant sibi quod non erant. Prioribus et corporis et animae resurrectionem credentibus, confitentibusque angelos et spiritus, sequentes, juxta Acta apostolorum, omnia denegabant.

Et interrogaverunt eum dicentes: Magister, Moyses scripsit nobis, si frater alicujus mortuus fuerit habens uxorem, et hic sine filiis fuerit, ut accipiat eam frater ejus uxorem, et suscitet semen fratri suo. Vide distantiam litterae et spiritus. Juxta litteram nubere cogitur in vita, ut defuncti semen excitet frater, spiritus autem magister est castitatis.

Septem ergo fratres erant, et primus accepit uxorem, et mortuus est sine filiis. Et sequens accepit illam, et ipse mortuus est sine filio. Et tertius accepit illam. Similiter et omnes septem, et non reliquerunt semen, et mortui sunt. Novissima omnium mortua est et mulier. Qui resurrectionem corporum non credebant, animam judicantes interire cum corporibus, recte istiusmodi fingunt fabulam, quae deliramenti arguat eos qui resurrectionem asserant mortuorum. Potest autem fieri ut vere in gente eorum aliquando hoc acciderit.

In resurrectione ergo cujus eorum erit uxor? siquidem septem habuerunt eam uxorem. Turpitudinem fabulae opponunt, ut resurrectionis denegent veritatem. Verum mystice septem hi fratres sine filiis defuncti reprobis quibusque congruunt, qui per totam hujus saeculi vitam, quae septem diebus volvitur, a bonis operibus steriles existunt. Quibus viritim morte misera praereptis, ad ultimum et ipsa mundana conversatio, quam illi sine vitali opere transegerant, quasi uxor infecunda transibit.

Et ait illis Jesus: Filii saeculi hujus nubunt, et traduntur ad nuptias. Cum Dominus dicat: Nolite dare sanctum canibus, neque mittatis margaritas vestras ante porcos (Matth. VII), quod ipse quaedam vel hic de gloria resurrectionis, vel alibi de dispensationis aut etiam divinitatis suae mysterio dixisse invenitur, quae multi qui aderant vel resistendo vel contemnendo non acceperunt, non putandus est sanctum dedisse canibus, aut margaritas misisse ante porcos. Non enim eis dedit qui capere non poterant, quos propter aliorum immunditiam, negligi non oportebat. Etenim cum tentatores interrogabant, respondebatque illis ita ut quid contradicerent non haberent, quamvis venenis suis contabescerent potius quam illius cibo saturarentur, alii tamen qui poterant capere, ex illorum occasione multa utiliter audiebant.

Illi autem qui digni habebuntur saeculo illo et resurrectione ex mortuis, neque nubent, neque ducent uxores. Non ita intelligendum est, quasi digni tantum vel resurrecturi, vel sine nuptiis futuri sint, indigni autem, id est, peccatores, vel minime resurrecturi, vel ad nuptias resurrecturi sint credendi; sed ita potius sentiendum, quod omnes et resurrecturi, et absque nuptiis sint in saeculo illo mansuri. Dominus autem Salvator ut ad gloriam resurrectionis animos excitaret inquirendam, de

electis solummodo voluerit facere sermonem. Si autem in resurrectione neque nubunt neque ducunt uxores, resurgunt ergo corpora quae possunt nubere et ducere uxores, hoc est feminarum et virorum certis discreta membra speciebus, sed nulla concumbendi voluptate vel necessitate mancipata. Nemo quippe dicit de lapide et arbore, et his rebus quae non habent membra genitalia, quod non nubant neque ducant uxores, sed de his qui cum possunt nubere, tamen alia ratione non nubunt.

Neque enim ultra mori poterunt. Quia connubia propter filios. Filii propter successionem. Successio propter mortem. Ubi ergo mors non est, neque connubia.

Aequales enim angelis sunt, et filii sunt Dei, cum sint filii resurrectionis. Aequales angelis et filii sunt Dei, qui, gloria resurrectionis innovati, sine ullo mortis metu, sine ulla labe corruptionis, sine ullo terreni status actu, perpetua Dei visione fruuntur, ad quam necesse est angelicae dignitatis aequalitatem quisquis tunc ascendere desiderat, nunc minimis fratribus condescendat.

Quia vero resurgant mortui, et Moyses ostendit secus rubum, sicut dicit Dominum Deum Abraham, et Deum Isaac, et Deum Jacob. Ad comprobendam resurrectionis veritatem multo aliis manifestioribus exemplis uti potuit, e quibus est illud: Suscitabuntur mortui, et resurgent qui in sepulcris sunt. Quaeritur itaque, quid sibi voluerit Dominus hoc proferre testimonium, quod videtur ambiguum vel non satis ad resurrectionis pertinet veritatem. Sed Sadducaei quinque tantum libros Moysi recipiebant, prophetarum vaticinia respuentes. Stultum ergo erat inde proferre testimonia, quorum auctoritatem non sequebantur. Porro ad aeternitatem animarum probandam, de Moyse ponit exemplum: Ego sum Deus

**Abraham, et Deus Isaac, et Deus Jacob (Exod. III).
Statimque infert:**

Deus autem non est mortuorum, sed vivorum. Ut eum probaverit animas permanere post mortem, quod illi inter caetera negabant (neque enim poterat fieri ut eorum esset Deus qui nequaquam subsisterent) consequenter introduceretur et corporum resurrectio, quae cum animabus bona malave gesserunt.

Omnes enim vivunt ei. Omnes videlicet illi quorum Dominus est Deus. Vivunt ei, vita utique vera, qua justii vivunt etiam quando corpore moriuntur. De qua alibi Dominus ait: Qui credit in me, etiam si mortuus fuerit vivet (Joan. XI). Crede ergo, et si mortuus fueris vives. Si autem non credis, et cum vivis mortuus es. Vidua enim quae in deliciis est, vivens mortua est (I Tim. V).

Respondentes autem quidam scribarum dixerunt: Magister bene dixisti. Et amplius non audebant eum quidquam interrogare. Principes sacerdotum, Sadducaeii, et scribae quaerentes occasionem calumniae, et verbum aliquod invenire quod pateret insidiis, quia in sermonibus confutati sunt, ultra non interrogant, sed apertissime comprehensum Romanae tradunt potestati. Ex quo intelligimus venena invidiae posse quidem superari, sed difficile conquiescere.

Dixit autem ad illos: Quomodo dicunt Christum Filium David esse, et ipse David dicit in libro Psalmorum: Dixit Dominus Domino meo: Sede a dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum? David ergo Dominum illum vocat, et quomodo filius est? Interrogatio Jesu nobis proficit usque hodie contra Judaeos. Et hi enim qui confitentur Christum esse venturum, hominem simplicem et sanctum virum asserunt de genere David. Interrogemus ergo eos docti a Domino, si simplex homo

est, et tantum filius David, quomodo David vocet eum Dominum suum? Non autem reprehenduntur, quia David filium dicunt, sed quia Dei Filium non credunt. Siquidem ipse et Dominus David est, Deus ante tempora manendo, et filius David apparuit homo in temporum fine nascendo. Quod autem a Patre subjiciuntur inimici, non infirmitatem Filii, sed unitatem naturae qua in altero alter operatur significat. Nam et Filius subjicit inimicos Patri, quia Patrem clarificat supra terram.

Audiente autem omni populo, dixit discipulis suis: Attendite a scribis qui volunt ambulare in stolis, et amant salutationes in foro, et primas cathedras in synagogis, et primos discubitus in conviviis. Ambulare in stolis, cultioribus vestimentis indutos ad publicum procedere significat. In quo inter caetera dives ille qui epulabatur quotidie splendide, peccasse describitur (Luc. XVI). Notandum autem quod non salutari in foro, non primos sedere vel discumbere non vetat eos quibus hoc officii ordine competit, sed eos nimirum qui haec sive habita, seu certe non habita, indebite amant, a fidelibus quibusque quasi reprobos docet esse cavendos, animum, videlicet, non gradum, justa distinctione redarguens, quamvis et hoc culpa non careat, si iidem in foro litibus interesse, qui in cathedra Moysi Synagogae magistri desiderant appellari. Duplici sane ratione a vanae gloriae cupidis attendere jubemur, ne, scilicet, eorum vel simulatione seducamur, aestimantes bona esse quae faciunt, vel aemulatione inflammemur, frustra gaudentes in bonis laudari quae simulant.

Qui devorant domos viduarum, simulantes longam orationem, hi accipient damnationem majorem. Non tantum ait Accipient damnationem, sed adjunxit majorem, ut insinuet etiam illos qui in angulis stantes orant, ut videantur ab hominibus (Matth. VI), damnationem mereri; sed eos qui haec prolixius, quasi

religiosiores agendo, non solum laudes ab hominibus, sed et pecunias quaerunt, prolixiori damnatione plectendos. Sunt enim qui se justos et magni apud Deum meriti simulantes, ab infirmis quibuslibet et peccatorum suorum conscientia turbatis, quasi patroni pro eis in iudicio futuri pecunias accipere non dubitant. Et cum porrecta manus pauperi, preces juvare soleat, illi ob hoc, maxime in precibus, ut pauperi nummum tollant, pernoctant. Quibus illa Judae Iscariotes maledictio non immerito congruit. Cum judicatur, exeat condemnatus, et oratio ejus fiat in peccatum (Psal. CVIII). Condemnatus quippe cum judicatur exit, et orationem suam in peccatum recipit, qui magnae nunc aestimationis apud homines habitus, in divino nunc examine, non solum non pro aliis se intervenire, sed nec sua sibi merita sufficere posse deprehendit, imo ipsarum quibus humanum iudicium fefellit, precum inter crimina poenas luit.

CAPUT XXI.

Respicens autem vidit eos qui mittebant munera sua in Gazophylacium divites. Quia sermone Graeco --- servare dicitur, et gaza lingua Persica divitiae vocantur, gazophylacium locus appellari solet, quo divitiae servantur. Erat autem arca, foramen habens desuper, posita juxta altare ad dexteram ingredientibus domum Domini, in quam mittebant sacerdotes, qui custodiebant ostia, omnem pecuniam quae deferebatur ad templum Domini, atque instaurationem ejusdem templi servatur. Lege Verba dierum. Etiam nunc autem qui orantes in domum Domini discurrit, ipse quoque dona ferentes respicit, et quem dignum viderit laudat; quem reprobum, damnat.

Vidit autem et quamdam viduam pauperulam mittentem aera minuta duo, et dixit: Vere dico vobis, quia vidua haec pauper plus quam omnes misit. Hic nobis locus

moraliter quidem intimat, quam sit acceptabile Deo quidquid bono animo obtulerimus, qui cor nimirum et non substantiam pensat, nec perpendit quantum in ejus sacrificiis, sed ex quanto proferatur. Juxta vero leges allegoriae, divites qui in gazophylacium munera mittebant, Judaeos de justitia legis elatos, porro vidua pauper Ecclesiae simplicitatem designat. Quae recte paupercula vocatur, quia vel superbiae spiritum, vel peccata tanquam mundi divitias abjecit. Vidua vero, quia vir ejus pro ea mortem pertulit, et nunc in coeli penetralibus ab ejus oculis occultus, quasi in parte alterius regionis vivit. Haec in gazophylacium aera minuta duo mittit, quia in conspectum divinae Majestatis, qua nostri operis oblationes quasi certo numero conscripta et consignata servantur, sive dilectionem Dei et proximi, seu fidei orationisque suae munera defert, quae consideratu propriae fragilitatis minuta, sed merito piae devotionis accepta, cunctis superbiorum Judaeorum operibus praestant.

Nam omnes hi ex abundantia sibi miserunt in munera Dei. Haec autem ex eo quod deest illi, omnem victum suum quem habuit misit. Ex abundantia sibi Judaeus mittit in munera Dei, qui de justitia sua praesumens, haec apud se orat: Deus gratias ago tibi, quia non sum sicut caeteri hominum, raptores, injusti, etc. (Luc. XVIII). Omnem autem victum suum Ecclesia in Dei munera mittit, quae omne quod vivit, non sui meriti, sed Dei esse muneris intelligit, dicens: Deus, propitius esto mihi peccatori (Ibid.). Et alibi: Fortitudinem meam ad te custodiam, quia tu Deus susceptor meus es, Deus meus, misericordia ejus praeveniet me (Psal. LVIII).

LIBER SEXTUS.

FELICITER LEGE.

Cum sapientissimus regum Salomon, in figuram Christi et Ecclesiae templum Domino conderet, hoc quoque inter caetera non indecentibus figurarum praemonebat exemplis, quod adveniente tandem, et apparente rerum illarum, quae tunc umbratice signabantur veritate ac luce, mox omnis illa umbratilis, ut ita dicam, et imaginaria compositio typorum esset penitus auferenda. Post factam namque de lapide, ligno, et auro in comparandi operis domum, misit, et, in figuram credituri de gentibus populi, tulit Hiram de Tyro, filium mulieris viduae (III Reg. VII); haud dubium quin illius, quae supra duos nummos in gazophylacium mittendo, plus omnibus misisse laudatur. De tribu, inquit, Nephtalim, patre Tyrio, artificem aerarium, et plenum sapientia, et intelligentia, et doctrina (Ibid.). Omnia autem vasa quae fecit Hiram regi Salomoni in domo Domini, de aurichalco erant. In campestri regione Jordanis fudit ea rex, in argillosa terra. Qui enim omnia sua vasa non ductili, sed fusili opere fecit, prius nimirum ad similitudinem cujusque vasis figmentum luti formabat, necessarium quidem, donec opus vasis expleretur: verum postea non modo nullis usibus aptum, sed etiam ut profectio vasis appareret, absque ulla dubietate frangendum. Quasi ergo forma de argilla caeremoniae legales antecedunt, ut dona veritatis evangelicae quasi vasa de aurichalco succedant. Composita pro tempore testa vilis atteratur, ut fulgor ornamenti permansibilis qui latebat ostendatur. Cinis vitulae qui inquinatos sanctificabat tollatur, et crux Christi quae mundum redimat, praedicetur. Incumbente tempore, quo mare aeneum, cujus unda vivificatrice cuncti Ecclesiam intraturi baptizentur, quo columnae legis geminae, quae lilia pro capite gestantes, Christo devotarum januam hinc inde firment ovium, quo bis quini lateres operum nostrorum abluendis hostiis parati quo innumera denique vasorum electionis millia ad montem templi deferantur, solvitur argillosa terra, quae in campestri regione diutius haec

occulta tegebat. Hoc est, imminente praeconio dominicae passionis, per quam recondita dudum litterae velamento Ecclesiae sacramenta patescerent, labat paulatim, et destrui jam incipit illa coelestium occultatrix umbra secretorum. Unde recte post oblationem viduae pauperis, id est, Ecclesiae fidem Domini ore laudatam, Evangelista secutus adjunxit:

Et quibusdam dicentibus de templo quod lapidibus bonis et donis exornatum esset dixit: Haec quae videtis, venient dies, in quibus non relinquetur lapis super lapidem, qui non destruat. Erat namque prius Jerusalem urbs illa magna regalis, ubi templum famosissimum Deo fuerat exstructum. Postea vero quam venit ille qui erat verum templum Dei, et coelestis Jerusalem coepit aperire mysteria, deleta est illa terrena ubi coelestis apparuit, et in templo illo non remansit lapis super lapidem. Erat prius pontifex, sanguine taurorum et hircorum purificans populum; sed ex quo venit verus Pontifex, qui sanguine suo purificaret credentes (Hebr. XIII), nusquam est ille pontifex prior, nec ullus ei relictus est locus. Altare fuit prius, et sacrificia celebrabantur; sed ut venit verus agnus qui seipsum obtulit hostiam Deo (Hebr. IX), cuncta illa velut pro tempore posita cessaverunt. Propterea sane divina dispensatio procuravit ut et civitas ipsa, et templum, et omnia illa pariter subverterentur, ne qui forte adhuc parvulus et lactens in fide, si viderit illa constare, dum sacrificiorum ritum, dum ministeriorum ordinem attonitus stupet, ipso diversarum formarum raperetur intuitu. Sed providens Deus infirmitati nostrae, et volens multiplicari Ecclesiam suam, omnia illa subverti fecit, et penitus auferri, ut sine ulla cunctatione illis cessantibus, haec esse vera, pro quibus in illis typus praecesserit, crederemus.

Interrogaverunt autem illum, dicentes: Praeceptor, quando haec erunt? Et quod signum cum fieri incipient?

Quia laudantibus quibusdam aedificationes templi Dominus palam responderat haec omnia fore destruenda, discipuli secreto sedente eo super montem Oliveti, sicut Matthaeus Marcusque testantur, tempus et signa praedictae destructionis interrogant.

Qui dixit: Videte, ne seducamini. Multi enim venient in nomine meo dicentes, Quia ego sum et tempus appropinquavit. Nolite ergo ire post illos. Multi imminente Jerosolymorum excidio, principes exstitere, qui se esse christos, tempusque libertatis jamjamque appropinquare referrent. Multi in Ecclesia ipsis etiam temporibus apostolorum haeresiarchae prodire, qui, inter alia plurima veritati contraria, diem Domini instare praedicarent. Quos Apostolus in Epistola ad Thessalonicenses damnat. Multi in nomine Christi venere Antichristi, quorum primus est Simon Magus, cui, sicut in Actis apostolorum legimus, auscultabant omnes qui in Samaria erant, a minimo usque ad maximum dicentes: Hic est virtus Dei, quae vocatur magna (Act. VIII). Eo quod multo tempore magicis suis dementasset.

Cum autem audieritis praelia et seditiones, nolite terreri. Oportet primum haec fieri, sed non statim finis. Praelia, ad hostes pertinent. Seditiones, ad cives. Quae utraque a tempore dominicae passionis in populo Judaeorum, qui sibi pro Salvatore seditiosum latronem elegit, satis superque constat abundasse. Sed his praecurrentibus, apostoli ne terreantur, ne Jerosolyma Judaeamque deserant, admonentur. Quia videlicet non statim finis, qui in quadragesimum potius differendus sit annus, id est, desolatio patriae, supremumque urbis ac templi sequatur excidium.

Tunc dicebat illis: Surget gens contra gentem, et regnum adversus regnum, et terrae motus magni erunt per loca, et pestilentiae, et fames. Constat haec ante

finem desolationis templi, hoc est tempore Judaicae seditionis, ad litteram contigisse. Potest autem regnum contra regnum, et pestilentia eorum, quorum sermo serpit ut cancer (II Tim. II), et fames audiendi verbum Dei (Amos. VIII), et commotio universae terrae, et a vera fide separatio, etiam in haereticis intelligi, qui, contra se invicem dimicantes, Ecclesiae victoriam faciunt.

Terroresque de coelo, et signa magna erunt. Et haec tempore eodem completa, quisquis Josephi historiam legerit, inveniet. Nam et stella gladio similis ut perhibet, per annum totum supra Jerosolyma pendens, infausto trepidos cives portento terrebat. Et currus itidem equitesque armati, per aera discurrere ac morem bellantium imitari per dies quadraginta sunt visi. Sed et vitula sacrificiis admota, inter immolantium manus enixa est agnam. Quo autem haec merito contigerint, protinus subinfertur, cum dicitur:

Sed ante haec omnia, injicient vobis manus suas, et persequentur, tradentes in Synagogas et custodias, trahentes ad reges, et praesides propter nomen meum. Haec quippe Judaicae genti, vel sola, vel maxima causa exitii fuerat, quia post Domini Salvatoris occasionem, nominis quoque ejus praecones simul et confessores impia crudelitate vexavit.

Continget autem vobis in testimonium. Testimonium videlicet quorum, nisi eorum qui aut persequendo mortes inferunt, aut videndo non imitantur? Mors quippe justorum, bonis in adjutorium est, malis in testimonium, ut inde perversi sine excusatione pereant, unde electi exemplum capiunt ut vivant. Sed, auditis tot terroribus, turbari poterant infirmorum corda, atque ideo consolatio adjungitur, cum protinus subinfertur:

Ponite ergo in cordibus vestris, non praemeditari quemadmodum respondeatis. Ego enim dabo vobis os et sapientiam, cui non poterunt resistere et contradicere omnes adversarii vestri. Ac si aperte membris suis infirmantibus dicat: Nolite terreri, nolite pertimescere. Vos ad certamen acceditis, sed ego praelior. Vos verba editis, sed ego sum qui loquor.

Trademini autem a parentibus, et fratribus, et cognatis, et amicis, et morte afficient ex vobis, et eritis odio omnibus propter nomen meum. Minorem dolorem mala ingerunt, quae ab extraneis inferuntur; plus vero in nobis ea tormenta saeviunt, quae ab illis patimur, de quorum mentibus praesumebamus, quia cum damno corporis mala nos cruciant amissae charitatis. Sed quia dura sunt quae praedicuntur de afflictione mortis, protinus consolatio subditur de gaudio resurrectionis, cum dicitur:

Et capillus de capite vestro non peribit. Scimus quia caro incisa dolet, capillus non dolet incisus. Ait ergo martyribus suis: Capillus de capite vestro non peribit, videlicet aperte dicens: Cur timetis, ne pereat quod incisum dolet, quando et illud in vobis perire non potest quod incisum non dolet? Aliter: Capillus de capite discipulorum Domini non peribit, quia non solum fortia quaeque gesta vel dicta sanctorum, de quibus dicitur: Dominus custodit omnia ossa eorum (Psal. XXXIII), sed et volatilis (ut ita dicam) ac tenuissima cogitationum fidelium superficies, quae de occulta cordis radice, quasi de cerebro caesaries exit, apud justum judicem conservata digna mercede donabitur. Unde recte Propheta, ut bonorum etiam cogitatum merita Domino quam sint accepta demonstret. Et reliquiae, inquit, cogitationum, diem festum agent tibi (Psal. LXXV). Unde etiam Nazareni in lege, tempore consecrationis, comam nutrire jubentur, et novacula super caput Samuel non

ascendisse perhibetur. At contra mulier captiva ut viro Israelitae nubere queat, mundatus a lepra ut Ecclesiae communicare mereatur, omnes sui corporis pilos praecipiuntur eradere, quia videlicet omnis sapientium cogitatio, quae bona, placens et perfecta est, salvatur in perpetuum, et apud Dominum est merces ejus. Stultorum vero pravorumque, quasi Dei aspectibus indigna radix, operum cogitatio poenitendo debet excidi.

Et in patientia vestra possidebitis animas vestras. Idcirco possessio animae in virtute patientiae ponitur, quia radix omnium custosque virtutum patientia est. Per patientiam vero possidemus animas nostras, quia dum nobis ipsis dominari discimus, hoc ipsum incipimus possidere quod sumus. Sic enim conditi mirabiliter sumus, ut ratio animam, et anima possideat corpus. Jus vero animae a corporis possessione repellitur, si non prius anima a ratione possidetur. Custodem igitur conditionis nostrae patientiam Dominus esse monstravit, qui in ipsa nos possidere nosmetipsos docuit. Patientia autem vera est, aliena mala aequanimiter perpeti, contra eum quoque qui mala irrogat, nullo dolore moveri. Nam qui sic proximi mala portat, ut tamen tacitus doleat, et tempus dignae retributionis quaerat, patientiam non exhibet, sed ostendit.

Cum autem videritis circumdari ab exercitu Jerusalem, tunc scitote quia appropinquavit desolatio ejus. Hactenus ea quae per quadraginta annos necdum fine adveniente futura erant; hinc ipse finis desolationis, quae a Romano exercitu facta est, Dominis verbis exponitur.

Tunc qui in Judaea sunt, fugiant in montes. Ecclesiastica narrat historia cunctos qui in Judaea erant Christianos, imminente Jerosolymorum excidio, commonitos a Domino loco decessisse, et trans Jordanem

in civitate quadam Pella nomine, donec desolatio Judaeae compleretur, habitasse.

Et qui in medio ejus, discedant. Et qui in regionibus, non intrent in eam. Quia dies ultionis hi sunt, ut impleantur omnia quae scripta sunt. Videtur quidem ad congruam pertinere admonitionem, ut qui extra sunt non in eam intrent, qui autem in medio sunt, quomodo discedent ab exercitu jam civitate circumdata? Nisi forte quod praemisit tunc, id est, tunc qui in Judaea sunt fugiant, non ad ipsum tempus obsidionis, sed ad proximum ante obsidionem tempus, cum se primo miles Romanus per Galilaeae vel Samariae fines coepisset diffundere, pertinere dicimus, ut tunc fugere quisque, cum fugae adhuc tempus esset, acceleraret. Dies autem ultionis hi sunt, dominici videlicet sanguinis ultionem petentes.

Vae autem praegnantibus et nutrientibus in illis diebus. Vae, praesente captivitate, praegnantibus et nutrientibus, sive mammantibus, ut quidam interpretantur. Quarum vel uteri, vel manus, filiorum sarcina praegravatae, fugae necessitatem non minimum impediunt. Lege et Regum historiam, ubi uxor Jonathae malum captivitatis praepropera fuga vitando, lapsum sinu filium perpetuo claudum recepit.

Erit enim pressura magna supra terram, et ira populo huic. Haec pressura, et ira populo illi, usque hodie per omnes gentes disperso individua comes adhaeret, non tamen in aeternum adhaesura credenda est. Nam postquam ordinem ejusdem pressurae vel irae, Dominus ostendit, dicens:

Et cadent in ore gladii, et captivi ducentes in omnes gentes, et Jerusalem calcabitur a gentibus. Protinus juxta

prophetiam quae canit: In ira misericordiae memor ejus, subjunxit atque ait:

Donec impleantur tempora nationum. Tempora quippe nationum illa sunt quae commemorat Apostolus, dicens: Quia caecitas ex parte facta est in Israel, donec plenitudo gentium introiret, et sic omnis Israel salvus fieret (Rom. XI). Qui cum promissa salute fuerit potitus, patrium quoque rediturus ad solum, et metropolis quondam suae possessione atque inhabitatione gavisurus esse, forsitan non temere speratur, quia non in perpetuum, sed donec tempora nationum impleantur, ita premendus esse narratur. Quid autem, impletis nationum temporibus, et sic omni Israel salvato, sequatur, Dominus ex ordine manifestat. Nam et hoc secundum Matthaeum discipuli interrogabant, non solum templi evertendi tempus, sed et signum adventus ejus, et consummationis saeculi quaerendo

Et erunt signa in sole, et luna, et stellis, et in terris pressura gentium, prae confusione sonitus maris et fluctuum. Quia ergo, sicut Dominus in sequentibus intimat, apparente universali judicio coelum et terra transibunt, et sicut in Joannis Apocalypsi legimus, mare jam non erit, merito eodem incumbente judicio, sonitus maris et fluctuum confunditur, terrarum orbis prementibus se invicem colonis inficitur, maxima coeli luminaria percussis horrore novo radiis turbatam faciem velant. Et quomodo impulsae ad casum arbores fragoris motusque sui praemittere solent indicia, sic termino appropiante quasi paventia nutant ac tremunt elementa. Ergo quod ait Matthaeus: Sol obscurabitur, et luna non dabit lumen suum, et stellae cadent de coelo (Matth. XXIV), ipsam judicii praesentiam significat, quando apparente verae gloriae lucis, omnia mundi lumina, tenebris umbrisque comparantur. Quod vero dicit Lucas: Erunt signa in sole, et luna, et stellis, praecursores vicini ejusdem judicii quasi

nuntios indicat. E quibus est et illud Prophetæ: Sol vertetur in tenebras, et luna in sanguinem, antequam veniat dies Domini magnus et manifestus (Joel. II). Item quod Lucas ait: Et in terris pressura gentium, ipsum esse reor, quod Antichristi tempora describens Matthæus dicit: Erit enim tunc tribulatio magna, qualis non fuit ab initio mundi usque modo, neque fiet (Matth. XXIV). Quod autem Lucas subjungit, præ confusione sonitus maris et fluctuum, præco est illius quod inter caetera mutabilia sæculi Joannes mare habiturum conspexit.

Arescentibus hominibus præ timore et exspectatione, quæ supervenient universo orbi. Nam virtutes coelorum movebuntur. Credo ipsum judicis adventum hac sententia designari, quando juxta alterius loci parabolam omnes, hoc est et prudentes et fatuæ virgines insolito clamore suscitatae, lampades ornant, id est, sua secum opera numerant, pro quibus maximo cum timore jam jamque instantem æterni discriminis exspectant eventum. Nam eatenus absque ullo timore judicis, universus pene orbis acturus est, Apostolo attestante, qui ait: Cum enim dixerint, Pax et securitas, tunc repentinus eis superveniet interitus (I Thess. V). Tunc itaque superveniente universo orbi timore et exspectatione districti examinis, multi qui in hoc mundo florere videbantur, cum se sine fructu conspexerint, arescent. Tunc fides quæ sine operibus viruerat, probante se justis Judicis inarescet. Nec mirum homines, hoc est vel natura, vel sensu terrestres, ad ejus judicium turbari, cujus aspectum et ipse coelorum virtutes, hoc est, angelicæ tremunt potestates, beato quoque Job attestante, qui ait: Columnæ coeli contremiscunt et pavent ad nutum ejus. Quid ergo faciunt tabulae, quando tremunt columnæ? Quid virgula deserti patitur, cum cedrus paradisi concutitur?

Et tunc videbunt Filium hominis venientem in nube cum potestate magna et majestate. In potestate et majestate visuri sunt quem in humilitate positum audire noluerunt, ut virtutem ejus tanto tunc districtius sentiant, quanto nunc cervicem cordis ad ejus patientiam non inclinant. Sed quia haec contra reprobos dicta sunt, mox ad electorum consolationem verba vertuntur, nam subditur:

His autem fieri incipientibus, respicite et levate capita vestra, quoniam appropinquat redemptio vestra. Cum plagae, inquit, mundi crebrescunt, cum terror judicii virtutibus commotis ostenditur, levate vos capita, id est exhilarate corda. Quia dum finitur mundus, cui amici non estis, prope fit redemptio quam quaesitis. In Scriptura etenim sacra, saepe caput pro mente ponitur. Quia sicut capite reguntur membra, ita cogitationes mente disponuntur. Levare itaque capita est mentes nostras ad gaudia patriae coelestis erigere. Quod autem calcari mundus, ac despici debeat, provida Dominus comparatione manifestat. Nam sequitur:

Et dixit illis similitudinem: Videte ficulneam, et omnes arbores, cum producunt jam ex se fructum, scitis quoniam prope est aestas. Ita et vos cum videritis haec fieri, scitote quoniam prope est regnum Dei. Aperte ergo docet quia sicut ex fructu arborum ventura aestas agnoscitur, ita ex ruina mundi prope esse cognoscitur regnum Dei. Quibus profecto verbis ostenditur, quia fructus mundi, ruina est. Ad hoc enim crescit, ut cadat. Ad hoc germinat, ut quaecunque germinaverit, cladibus consumat. Bene autem regnum Dei aestati comparatur, quia tunc moeroris nostri nubila transeunt, et vitae dies aeterni solis claritate fulgescunt.

Amen, dico vobis, quia non praeteribit generatio haec, donec omnia fiant. Multum quippe commendat

Dominus, quod ita pronuntiat. Quodammodo, si dici fas est, juratio ejus est: Amen, dico vobis. Amen enim interpretatur verum, et tamen non est interpretatum, cum potuisset dici Verum dico vobis, nec Graecus hoc interpres ausus est facere, nec Latinus. Sic mansit, non est interpretatum, ut honorem haberet velamento secreti, non ut esset negatum, sed ne vilesceret nudatum. Igitur Verum dico vobis Veritas dicit, quae utique et si non diceret, mentiri omnino non posset. Tamen commendat, inculcat, dormientes quodammodo excitat, intentos facit, contemni non vult: Amen, inquit, dico vobis, quia non praeteribit generatio haec, donec omnia fiant. Generationem autem aut omne hominum genus dicit, aut specialiter Judaeorum.

Coelum et terra transibunt, verba autem mea non transient. Coelum quod transibit non aethereum, sive sidereum, sed aereum, a quo et aves coeli et nubila coeli cognominantur, intelligere debemus. Petro attestante, qui dicit quod coeli erant prius, et terra de aqua, et per aquam consistens verbo Dei, per quae ille tunc mundus periit. Coeli autem qui nunc sunt et terra, eodem verbo repositi sunt igni reservati in die judicii et perditionis hominum impiorum (II Petr. III). Aperte docens quia non alii coeli sunt igne perituri, quam qui aqua perdit, hoc est, inania haec, et nubilosa ventosi aeris spatia. Neque enim aqua diluvii quae quindecim tantum cubitis montium cacumina transcendit, ultra aeris aetherisque confinia pervenisse credenda est. Quocumque autem pervenire potuit, eo nimirum juxta praefatam beati Petri sententiam et ignis judicii perveniet. Si autem coelum et terra transibunt, moveri potest quomodo dicat Ecclesiastes: Generatio praeterit, et generatio advenit, terra vero in aeternum stat (Eccle. I). Sed aperta ratione coelum et terra per eam quam nunc habent imaginem transeunt, attamen per essentiam sine fine subsistunt. Praeterit enim figura hujus mundi (I Cor. VII). Et ad Joannem

angelus: Erit (inquit) coelum novum et terra nova (Apoc. XXI). Quae quidem non alia condenda sunt, sed haec ipsa renovantur. Coelum igitur et terra et transibit et erit, quia et ab ea quam nunc habet specie per ignem tergetur, et tamen in sua semper natura servabitur. Unde per Psalmistam dicitur: Mutabis ea, et mutabuntur (Psal. CI). Quam quidem ultimam commutationem suam, ipsis nobis nunc vicissitudinibus nuntiant, quibus nostris usibus indesinenter alternat. Nam terra a sua specie, hiemali ariditate deficit, vernali humore viridescit. Coelum quotidie caligine noctis obducitur, et diurna claritate renovatur. Hinc ergo, hinc fidelis quisque colligat, et interire haec, et tamen per innovationem refici, quae constat nunc assidue velut ex defectu reparari.

Attendite autem vobis, ne forte graventur corda vestra in crapula et ebrietate, et curis hujus vitae, et superveniat in vos repentina dies illa. Tanquam laqueus enim superveniet in omnes, qui sedent super faciem omnis terrae. O stultam praesumptionem cordis humani, quae lamentabilem finem cupiditatis, ebrietatis, et crapulae, nec ipso iudice contestante, praevideat, sed edictum Regis aeterni more servi nequam, postquam didicerit, spernat. Et certe si qui nobis peritus ac sapiens medicus praeciperet: Attendite, inquit vobis, ne qui (verbi gratia) de illius vel illius herbae succo avidius sumat; quod si fecerit, repentinus ei superveniet interitus, quanto quisque studio praemonentis medici mandata servaret, ne, videlicet, vetitum gustando, periret? At nunc animarum simul et corporum Salvator ac Dominus jubet ebrietatis herbam et crapulae vitandam, nec non et curarum saecularium, velut mortiferos succos esse cavendos, et quanti tamen nostrum, his non solum sauciari, sed etiam consumi non timent? Nulla credo alia causa, nisi quia fidem quam medici praebent dictis, Domini praebere contemnunt. Si enim credidissent, credendo utique timerent, timendo autem impendens

periculum caverent. Sed illi e contra torpendo, quam juste dictum sit, probant: Filius hominis veniens, putas inveniet fidem in terra (Luc. XVIII)?

Vigilate itaque omni tempore, orantes, ut digni habeamini fugere ista omnia quae futura sunt, et stare ante Filium hominis. Qui ante Filium hominis stare, eique juxta Apocalypsin Joannis die noctuque in templo ejus servire desiderat, nec ab ejus aspectibus in ignem aeternum maledictus abjici, non solum ab illecebris saecularibus castigari, sed et orare, et vigilare, et hoc non certis quibusdam diebus, sed omni tempore facere debet, juxta quod psalmus ait: Benedicam Dominum in omni tempore, semper laus ejus in ore meo (Psal. XXXIII). Sic namque merebitur habitare in domo Domini, in saeculum saeculi laudare illum.

Erat autem diebus docens in templo, noctibus vero exiens morabatur in monte, qui vocatur Oliveti. Et omnis populus manebat ad eum in templo, audire eum. Quae verbis praecipit Dominus, suis confirmat exemplis. Nam qui nos ante repentinum judicii universalis adventum, ante incertum singulorum nostrum exitum, deliciis simul et curis hujus vitae neglectis, ad vigilandum hortatur et orandum, et ipse impendente suae tempore passionis, doctrinae vigiliis, et precibus instat, pariter et exemplo insinuans hoc esse digne Deo vigilare, vel dicto vel facto proximis quibusque viam veritatis ostendere, et eos pro quibus passurus erat, vel verbo ad fidem provocans, vel Patri oratione commendans. Et nos quoque cum inter prospera sobrie, et juste, et pie conversamur, inter adversa vero nunquam de divinae misericordiae celsitudine desperamus, diebus profecto cunctis in templo docemus, quia fidelibus operis boni formam praebemus. Noctibus vero in monte Oliveti moramur, quia in tenebris angustiarum gaudii spiritualis consolatione respiramus. Juxta eum qui dixit: Ego autem sicut oliva fructifera in

domo Domini, speravi in misericordia Dei mei (Psal. LI). Id est, sicut is qui misericordiae fructum, quibus valuit impendit, mei a Domino miserendum esse non ambigo. Et ad nos quoque audiendos omnis populus manicat, cum vel discussis operibus tenebrarum, vel evictis, Dei gratia, nebulis pressurarum, sicut in die honeste ambulantes, non in comssationibus et ebrietatibus nos filii lucis imitantur (Rom. XIII).

CAPUT XXII.

Appropinquabat autem dies festus Azymorum, qui dicitur Pascha. Pascha, quod Hebraice dicitur phase, non a passione, ut plerique arbitrantur, sed a transitu nominatur, eo quod exterminator videns sanguinem in foribus Israelitarum, pertransierit, nec percusserit eos, vel ipse Dominus praebens auxilium populo suo, desuper ambulavit. Cujus sacramentum vocabuli, sublimius exquirens evangelista Joannes ait: Sciens Jesus quia venit ejus hora, ut transeat ex hoc mundo ad Patrem (Joan. XIII). Ubi manifeste declarat ideo festivitatis hujus diem per legem mystice transitum vocari, quod Agnus Dei, qui peccata mundi tolleret, in eo de hoc mundo vel ipse esset transiturus, vel nos salubri transitu, quasi de Aegyptia servitute ducturus. Hoc sane juxta Veteris Testamenti litteram inter Pascha et azyma distat, quod pascha ipse solus dies appellatur in quo agnus occidebatur ad vesperam, hoc est, quarta decima luna primi mensis. Quinta decima autem luna, quando egressum est de Aegypto, succedebat festivitas Azymorum. Cujus septem diebus, id est usque ad vicesimum primum ejusdem mensis diem, ad vesperam, est statuta solemnitas. Verum Evangelii Scriptura indifferenter et diem azymorum pro pascha, et pro diebus azymorum pascha ponere solet. Dicit enim Lucas: Dies festus Azymorum, qui dicitur Pascha. Item Joannes, cum primo Azymorum die, id est quinta decima luna res ageretur, ait: Et non introierunt in

praetorium, ut non contaminarentur, sed manducarent pascha (Joan. XVIII). Quia videlicet et paschae dies in azymis panibus est celebrari praeceptus, et nos quasi pascha perpetuum facientes, semper ex hoc mundo transire praecipimur. Una quippe die agno immolato ad vesperam, septem ex ordine dies sequuntur azymorum. Quia Christus Jesus semel pro nobis in plenitudine temporum passus in carne, per omne nobis hujus saeculi tempus, quod septem diebus agitur, in azymis sinceritatis et veritatis praecipit esse vivendum: totoque semper nisu desideria saeculi, quasi Aegypti retinacula fugere, et quasi a mundana conversatione secretam solitudinem inter nos admonet subire virtutum.

Et quaerebant principes sacerdotum et scribae, quomodo eum interficerent. Timebant vero plebem. Haec ante biduum Paschae, congregatis principibus sacerdotum, et senioribus populi, ac scribis, in atrium Caiphae, Matthaeus acta testatur. Timebant vero plebem, non seditionem metuentes, sed caventes, ne auxilio populi de suis manibus tolleretur.

Intravit autem Satanias in Judam qui vocatur Iscariotes, unum de duodecim. Scribit in Evangelio suo Joannes quia cum intinxisset Dominus panem, dedit Judae Simonis Iscariotis, et post buccellam, tunc introivit in illum Satanias. Sed non est contrarium Lucae, qui eum et ante buccellam a Satana invasum jam esse commemorat, quia quem nunc intravit ut deciperet, postmodum intravit ut sibi jam traditum plenius possideret. Nunc intravit, ut quasi adhuc alienum tentaret, tunc ut quasi proprium ad quaecunque vellet agenda noxia traheret.

Et abiit, et locutus est cum principibus sacerdotum et magistratibus, quemadmodum illum traderet eis, et gavisii sunt. Quod dixit: Abiit et locutus est, ostendit a

principibus invitatum, non ulla necessitate constrictum, sed sponte propria sceleratae mentis inisse consilium.

Et pacti sunt illi pecuniam dare. Et spondit. Et quaerebat opportunitatem, ut traderet illum sine turba. Multi hodie Judae scelus, quod Dominum ac Magistrum Deumque suum pecunia vendiderit, velut immane et nefarium exhorrent, nec tamen cavent. Nam cum pro muneribus falsum contra quemlibet testimonium dicunt, profecto quia veritatem pro pecunia negant, Dominum pecunia vendunt. Ipse enim dixit: Ego sum veritas (Joan. XIV). Cum societatem fraternitatis aliqua discordiae peste commaculant, Dominum produnt, quia Deus charitas est. Qui etiamsi nullus pecuniam det, Dominum argenteis vendunt, quia principis saeculi imaginem, id est, exempla hostis antiqui neglecta conditoris ad quam creati sunt imagine sumunt. Nam sicut Joannes Baptista, qui non pro Christi confessione, sed pro defensione veritatis occubuit, ideo tamen pro Christo, quia pro veritate martyrismum suscepit, ita e contrario, qui charitatis et veritatis jura spernit, Christum utique, qui est veritas et charitas, prodit. Maxime cum non infirmitate, vel ignorantia subripiendo peccat, sed in similitudinem Judae quaerit opportunitatem, ut arbitris absentibus, veritatem mendacio, virtutem crimine mutet.

Venit autem dies Azymorum, in qua necesse erat occidi Pascha. Et misi Petrum et Joannem dicens: Euntes parate nobis Pascha, ut manducemus. Diem azymorum Paschae, quartam decimam primi mensis appellat, quando, fermento abjecto, pascha, id est, agnus, occidi consueverat ad vesperam, ut supra jam dictum est. Quod exponens Apostolus ait: Etenim pascha nostrum immolatus est Christus (I Cor. V). Hoc etenim Pascha tunc necesse erat occidi, hoc est paterno consilio ac definitione sancitum. Qui licet die sequente, hoc est, quinta decima sit luna crucifixus, hac tamen nocte qua

agnus immolabatur, et carnis sanguinisque suis discipulis tradidit mysteria celebranda, et a Judaeis tentus ac ligatus ipsius immolationis, hoc est, passionis suae, sacravit exordium.

At illi dixerunt: Ubi vis paremus? Non habemus domicilium, non habemus tabernaculum. Audiant quibus aedificandarum domorum cura est, et ambitiosarum porticum cogitatur instructio, quos pretiosorum marmorum pompa et distincta auro laquearia delectant, cognoscant Christum omnium Dominum, qui locum ubi caput inclinaret non habuit. Et idcirco eum discipuli interrogant: Ubi vis paremus tibi manducare pascha?

Et dixit ad eos: Ecce introeuntibus vobis in civitatem, occurret vobis homo amphoram aquae portans. Sequimini eum in domum in quam intrat. Indicium quidem praesciae divinitatis est quod cum discipulis loquens, quid alibi futurum sit, novit. Pulchre autem paraturis Pascha discipulis, homo amphoram aquae portans occurrit, ut ostendatur hujus paschae mysterium, pro ablutione perfecta mundi totius esse celebrandum. Aqua quippe lavacrum gratiae, amphora mensuram perfectam significat. Parant ergo Pascha, ubi aquae infertur amphora, quia tempus videlicet adest quo veri paschae cultoribus typicus de limine cruor auferatur, et ad tollenda crimina vivifici fontis baptismum consecratur.

Et dicetis patrifamilias domus: Dicit tibi magister: Ubi est diversorium ubi pascha cum discipulis meis manducem? Consulte vel aquae bajuli, vel Domini domus sunt praetermissa vocabula, ut omnibus Pascha celebrare volentibus, hoc est, Christi sacramentis imbuere, Christum suae mentis hospitio suscipere quaerentibus, facultas danda signetur.

Et ipse vobis ostendet coenaculum magnum stratum, et ibi parate. Euntes autem invenerunt sicut dixit illis, et paraverunt pascha. Coenaculum magnum, lex spiritualis est, quae de angustiis litterae egrediens, in sublimi loco recipit Salvatorem. Nam qui adhuc occidentem litteram servaverit, qui non aliud in agno quam pecus intellexerit, iste nimirum in imis pascha facit, quia spiritus majestatem comprehendere necdum dicit. At qui aquae bajulum, hoc est gratiae praeconem in domum Ecclesiae fuerit secutus, hic per Spiritum vivificantem tectum litterae transcendendo, in alto mentis diversorio Christo mansionem praeparat, quia cuncta vel Paschae sacramenta, vel caetera legis decreta de eo scripta intelligit.

Et cum facta esset hora, discubuit, et duodecim apostoli cum eo. Horam manducandi paschae designat, quae, ut saepius inculcatum est, quarta decima die mensis primi perducta ad vesperam, et quinta decima luna jam terris apparente, juxta edicta legis instabat.

Et ait illis: Desiderio desideravi hoc pascha manducare vobiscum antequam patiar. Desiderat primo typicum pascha cum discipulis manducare, et sic passionis suae mundo mysteria declarare, quatenus et antiqui legalisque paschae probator existat, et hoc ad suae dispensationis figuram pertinuisse docendo, carnaliter ultra vetet exhibenti, imo, umbra transeunte, veri jam paschae lumen advenisse demonstret. Quod pulchre temporibus Josue consummandi mannae tempus et ordo praefigurat, ubi scriptum est: Et fecerunt paschae quarta decima die mensis ad vesperum in campestribus Jericho, et comederunt de frugibus terrae altero die azymos panes, et polentam ejusdem anni. Defecitque manna postquam comederunt de frugibus terrae, nec usi sunt ultra cibo illo filii Israel (Josue. V). Siquidem Josue susceptum defuncto Moyse populum, solitis aliquandiu

trans Jordanem mannae refecit alimentis, quibus et ipse, quamvis agnito olimque gustato terrae repromissionis fructu, reficitur. Exinde Jordanem trajicit, cultris petrinis circumcidit, et tres semis mensis usque ad diem scilicet paschae completam consuetum manna non tollit. Moyse quippe mortuo, Josue dux ordinatur, quia, lege traditionibus Pharisaeorum corrupta, Christus incarnatur. Josue trans Jordanem manna pascit et pascitur, quia Dominus usque ad tempus sui baptismatis caeremonias legis et ipse servat, et a cunctis servari desiderat. Traductam plebem Jordanem Josue petra circumcidit, quia, baptismi gratia celebrata, Salvator etiam cogitationum quod lex nequiverat, illecebras fidei severitate praecedit. Et tres semis annos quasi solito manna nutriri, sacramenta legis, quamvis ad coelestia promissa paulatim provocans, observare non cessat, donec tempore praefixo desideratum pascha cum discipulis manducans, ita demum mane illucescente mundissima sui corporis et sanguinis mysteria in crucis altari consecrata, quasi azyma terrae repromissionis imbuendis fidelibus offerat. Denique quod sequitur:

Dico enim vobis, quia ex hoc non manducabo illud donec impleatur in regno Dei. Quantum Josue verbis consonat, qui ait: Nec usi sunt ultra cibo illo filii Israel, sed comederunt de frugibus terrae Chanaan (Josue, V).

---Ego non manducabo, inquit, illud donec impleatur in regno Dei, id est, nequaquam ultra Moysaicum pascha celebrabo, donec in Ecclesia spiritaliter intellectum compleatur: Ipsa est enim regnum Dei. De quo alibi discipulis ait: Regnum Dei intra vos est (Luc. XVII). In quo regno Dominus hodieque vetus pascha impletum manducat, quando ea quae Moyses rudi populo carnaliter observanda praecepit, in membris suis, hoc est in ipsa Ecclesia spiritaliter exercet.

Et accepto calice, gratias egit et dixit: Accipite et dividite inter vos. Et hic calix ad vetus illud Pascha, cui finem desiderabat imponere, pertinet. Quo accepto, gratias egit, ob hoc nimirum, quia vetera transitura, et ventura, fuerant omnia nova.

Dico enim vobis, quod non bibam de generatione vitis, donec regnum Dei veniat. Potest quidem hic versiculus et simpliciter accipi, quod ab hac hora coenae, usque ad tempus resurrectionis, quo in regno Dei erat venturus, vinum bibiturus non esset. Postea namque illum, cibum potumque sumpsisse, testatur apostolus Petrus, qui ait: Qui manducavimus et bibimus cum illo, postquam resurrexit a mortuis (Act. X). Sed multo consequentius, ut sicut supra typicum agni esum, sic etiam potum paschae typicum neget se ultra gustaturum, donec ostensa et manifestata resurrectionis suae gloria, regni Dei fides mundo adveniat. Ut per duo maxima legis edicta, esum videlicet potumque paschalem spiritaliter immutata, disceres omnia legis sacramenta, vel jussa quae carnaliter sonare videbantur, ad spiritalem jam nunc observantiam fuisse transferenda.

Et accepto pane, gratias egit, et fregit et dedit eis, dicens: Hoc est corpus meum, quod pro vobis datur. Hoc facite in meam commemorationem. Finitis paschae veteris solemniis, quae in commemorationem antiquae de Aegypto liberationis agebantur, transiit ad novum, quod in suae redemptionis memoriam Ecclesia frequentare desiderat. Ut videlicet pro carne agni vel sanguine suae carnis sanguinisque sacramentum in panis ac vini figura substituens, ipsum se esse monstraret, cui juravit Dominus et non poenitebit eum, tu es sacerdos in aeternum, secundum ordinem Melchisedech (Psal. CIX). Frangit autem ipse panem quem porrigit, ut ostendat corporis sui fractionem non sine sua sponte futuram, sed, sicut alibi dicit, potestatem se habere ponendi animam suam, et

iterum sumendi eam. Et sicut de veteribus terminandis egerat, sic et de novis incipiendis Patris gratias agit, nobis pariter exemplum tribuens, in omni boni operis inchoatione vel perfectione, Patrem qui est in coelis esse glorificandum. Quod autem dicit: Hoc facite in meam commemorationem, exponit apostolus Paulus. Qui cum verba ipsius poneret dicentis: Hoc facite in meam commemorationem, hoc est corpus meum quod pro vobis confringitur, Et iterum: Hic est calix novum testamentum in meo sanguine, hoc facite quotiescunque bibetis, in meam commemorationem, subjunxit exponendo, et ait: Quotiescunque enim manducatis panem hunc, et calicem bibitis, mortem Domini annuntiate, donec veniat. (I Cor. XI).

Similiter et calicem, postquam coenavit, dicens: Hic est calix novum testamentum in sanguine meo, quod pro vobis fundetur. Quod dicit: Similiter et calicem, subauditur ἀπὸ κοινοῦ, dedit eis ut sit plena sententia: Similiter et calicem, postquam coenavit, dedit eis. Quia ergo panis carnem confirmat, vinum vero sanguinem operatur in carne, hic ad corpus Christi mystice, illud refertur ad sanguinem. Verum quia et nos in Christo, et in nobis Christum manere oportet, vinum dominici calicis aqua miscetur. Attestante enim Joanne, aquae populi sunt (Apoc. XV). Et neque aquam solam, neque solum vinum, sicut nec granum frumenti solum sine aquae admistione et confectione in panem, cuiquam licet offerre, ne talis videlicet oblatio quasi caput a membris secernendum esse significet, et vel Christum sine nostrae redemptionis amore pati potuisse, vel nos sine Christi passione salvari, ac Patri offerri posse confingat; quod si quem movet, cum coenatis Salvator apostolis suum corpus ac sanguinem tradiderit, quare non universalis Ecclesiae consuetudine jejunii doceamur eadem sacramenta percipere, breviter audiat ideo tunc coenatos communicasse apostolos, quia necesse erat pascha illud

typicum antea consummari, et sic ad veri paschae sacramenta transiri. Nunc in honorem tanti tamque terribilis sacramenti placuisse magistris Ecclesiae, primo nos dominicae passionis participatione muniri, primo spiritualibus epulis interius exteriusque sacrari, ac deinde terrenis dapibus corpus et vilibus escis refici. Quod autem dicit: Hic est calix novum testamentum in sanguine meo, ad distinctionem veteris Testamenti respicit, quod hircorum et vitulorum est sanguine dedicatum, dicente inter aspergendum legislatore: Hic est sanguis testamenti, quod mandavit ad vos Deus (Hebr. IX). Necesse est enim exemplaria quidem coelestium his mundari, ipsa autem coelestia melioribus hostiis quam istis, juxta quod Apostolus per totam ad Hebraeos Epistolam, inter legem distinguens et Evangelium, pulcherrima expositione et plenaria ratione declarat.

Verumtamen ecce manus tradentis me mecum est in mensa. Et quidem filius hominis secundum quod definitum est vadit, verumtamen vae illi homini per quem tradetur. Qui de passione praedixerat, et de proditore praedicit, dans locum poenitentiae, ut cum intellexisset sciri cogitationes suas et occulta consilia, poeniteret eum facti sui. Et tamen non designat specialiter, ne, manifeste correptus, impudentior fieret. Mittit crimen in numero, ut agat conscius poenitentiam. Praedicit et poenam ut quem pudor non vicerat, corrigant denuntiata supplicia. Sed et hodie quoque et in sempiternum, vae illi homini qui ad mensam Domini malignus accedit, qui, insidiis mente conditis, qui, praecordiis aliquo scelere pollutis, mysteriorum Christi secretis participare non metuit. Etenim ille in exemplum Judae filium hominis tradit, non quidem Judaeis peccatoribus, sed tamen peccatoribus, membris videlicet suis, quibus illud inaestimabile et inviolabile Domini corpus violare praesumit. Ille Dominum vendit, qui ejus amore ac timore neglecto, terrena et caduca, imo etiam criminosa plus amare et curare

convincitur. Vae, inquam, illi homini, de quo Jesus qui altaribus sacrosanctis inter immolandum, ut pote proposita consecraturus, adesse non dubitatur, astantibus sibi ministris coelestibus quaeri cogitur: Ecce, inquam, manus tradentis me, mecum est in mensa.

Et ipsi coeperunt quaerere inter se quis esset ex eis qui hoc facturus esset. Et certe noverant undecim apostoli quod nihil tale contra Dominum cogitarent, sed plus credunt magistro quam sibi, et timentes fragilitatem suam, tristes quaerunt de peccato, cujus conscientiam non habebant. Quaerit et Judas Iscariotes impudens, sicut Matthaeus Marcusque commemorant, ut audacia bonam conscientiam mentiretur.

Facta est autem et contentio inter eos, quis eorum videretur esse major. Sicut bonis esse moris solet in Scripturis semper exempla Patrum praecedentium, quibus ad meliora proficiant, quibus agnitis, de suis actibus humiliantur, inquirere, sic e contrario reprobi, si quid forte in electis reprehensibile reperiunt, quasi suas ex eo nequitas obtecturi, aut pro justo defensuri, libentissime solent amplecti. Ideoque multo ardentius legunt quod facta est contentio inter discipulos Christi quis eorum videretur esse major, quam quod multitudinis credentium erat cor et anima una (Act. IV). Multo recolunt tenacius, quod facta est dissensio inter Barnabam et Paulum, ita ut discederent ab invicem, quam quod idem Paulus ait: Cum enim sit inter vos zelus et contentio, nonne carnales estis? nonne homines estis? quasi nobis infirmitas sanctorum imitanda proponatur, et non illud potius, quia convaluerunt de infirmitate, fortes facti sunt in bello, hoc maxime in loco, ubi et ipsa contentionis eorum causa est nobis incognita. Neque enim incredibile est quia juxta hoc quod alibi praecipitur: Contendite intrare per angustam portam (Luc. XIII), honore se invicem praeveniando certarint. Verum qualibet ex causa

contenderint, nos potius non carnales adhuc discipuli quid gesserint, sed spiritalis magister quid jusserit videamus.

Dixit autem eis: Reges gentium dominantur eorum, et qui potestatem habent super eos, benefici vocantur. Vos autem non sic. Sed qui major est in vobis, fiat sicut junior, et qui praecessor est, sicut ministrator. Certantibus de prioratu discipulis, pius magister eos non initae contentionis arguit, sed formam quam sequantur humilitatis modesta ratione describit. In qua tamen forma obtinenda, majores et praecessores, id est, doctores Ecclesiae non minima discretione opus habent, ne videlicet regum gentium instar dominari subjectis, seque ab eis gaudeant supervacuis laudibus attolli, sed ad exemplum regis praesint, efficiantur ac ministri. Quia nimirum necesse est ut sic agentibus per humilitatem sint socii, quatenus contra delinquentium vitia per zelum justitiae sint erecti, ut et bonis in nullo se praeferant, et cum pravorum culpa exigit, potestatem protinus sui prioratus agnoscant. Ne enim praesidentis animus ad elationem potestatis suae delectatione rapiatur, recte per quemdam sapientem dicitur: Duce[m] te constituerunt, noli extolli, sed esto in illis quasi unus ex illis (Eccli. XXXII). Hinc etiam Petrus ait: Non dominantes in clero, sed forma facti gregi (I Petr. V). Et tamen nonnunquam gravius delinquitur, si inter perversos plus aequalitas quam disciplina custodiatur, quia enim falsa pietate superatus ferire Heli delinquentes filios noluit, apud districtum judicem semetipsum cum filiis crudeli damnatione percussit. Unde necesse est ut rectorem subditis et matrem pietas, et patrem exhibeat disciplina. Atque inter haec sollicita circumspectione providendum, ne aut districtio rigida, aut pietas sit remissa.

Nam quis major est, qui recumbit an qui ministrat? Nonne qui recumbit? Ego autem in medio vestrum sum sicut qui ministrat. Ad verba exhortationis suimet adjungit

exempla, quae Joannes evangelista plenius commemorans inter caetera scribit: Si ego lavi vestros pedes Dominus et Magister, et vos debetis alter alterius lavare pedes (Joan. XIII). Quamvis etiam verbo ministrandi possint omnia quae Deus in carne gessit intelligi. Nam et ipsum sui sanguinis sacramentum in ministrandum nobis se effundere significat, cum dicit: Sicut Filius hominis non venit ministrari, sed ministrare, et dare animam suam redemptionem pro multis (Matth. XX), et hoc quoque majoribus Ecclesiae praecipuum ministrandi genus imitandum ostendens, ut non solum misericordiis, eleemosynae, doctrinae salutaris, spiritualis exempli ministeria fratribus impendamus, verum etiam sicut ille pro nobis animam suam posuit, ita et nos pro invicem animas ponere discamus.

Vos autem estis qui permansistis mecum in tentationibus meis, et ego dispono vobis, sicut disposuit mihi Pater meus regnum. Non inchoatio patientiae, sed perseverantia coelestis regni gloria donatur. Quia nimirum perseverantia quae alio nomine constantia vocatur, robur quoddam et fortitudo mentis, cunctarumque (ut ita dixerim) est columna virtutum. Quae cum bene recta et firma consistit, nihil est certius, nihil tutius bonis moribus. Quod si aliquo dejiciatur impulsa turbine, non sola labitur; omnia enim prorsus animi bona simul corruunt. Sicut ergo Pater disposuit filio regnum, quem factum obedientem usque ad mortem, mortem autem crucis, exaltavit, et donavit illi nomen quod est super omne nomen (Philipp. II), sic et filius idem permanentes secum in tentationibus aeternum ducet ad regnum. Si enim complantati facti sumus, similitudini mortis ejus, simul et resurrectionis erimus (Rom. VI). A cujus sublimitate promissi Judas Iscariotes infelix excipitur. Nam et antequam haec Dominus diceret, exisse credendus est. Qui non modo permanere cum illo in tentationibus sprexit, verum ipsos tentationum ejus juvit

auctores. Excipiuntur et illi qui, auditis incomprehensibilis sacramenti verbis, abierunt retro, et jam non cum illo ambulabant. Non enim recedentes a Domino, nisi quotquot poenitendo redierunt, potuere salvari.

Ut edatis et bibatis super mensam meam in regno. Mensa haec proposita omnibus sanctis ad fruendum, coelestis est gloria vitae. Cibus potusque ille de quo alias dicitur: Beati qui esuriunt et sitiunt justitiam (Matth. V), quoniam ipsi saturabuntur. Fruendo, scilicet, olim desiderato et amato gaudio veri et inconcussi boni. Et sedeatis super thronos, judicantes duodecim tribus Israel. Haec est illa quam psalmus canit immutatio dextrae Excelsi (Psal. LXXVI), ut qui nunc humiles gaudent ministrare conservis, tunc super Domini mensam sublimes vitae perpetuae dapibus alantur; qui hic in tentationibus injuste judicati cum Domino permanent, illic cum eo super tentatores suos justi iudices veniant, et quanto huic mundo magna humilitate despecti sunt, tanto tunc acceptis sedibus majore culmine potestatis excrescant.

Ait autem Dominus: Simon, Simon, ecce Satanas expetivit vos, ut cribraret sicut triticum. Ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua. Ne gloriarentur undecim apostoli, suisve viribus tribuerent quod soli paene inter tot millia Judaeorum dicerentur in tentationibus permansisse cum Domino, ostendit et eos, si non juvantis se Domini essent opitulatione protecti, eadem procella cum caeteris potuisse conteri. Verum cum Satanas expetit eos tentare, et velut qui triticum purgat ventilando concutere, docet nullius fidem a diabolo nisi Deo permittente tentari. Satanae quippe ad cribrandum bonos expetere est, ad afflictionem eorum, malitiae aestibus anhelare. Quo enim eorum tentationem invidens appetit, eo illorum quasi probationem deprecans perit. Cum vero pro Petro rogans Salvator non ut non tentetur, sed ut non deficiat fides ejus obsecrat, hoc est, ut post lapsum

negationis ad statum pristinum poenitendo resurgat, insinuat utile sanctis esse tentationum flammis examinari, ut vel tentari quia fortes fuerint appareant, vel cognita per tentationes sua infirmitate fortiores discant, et sic, cum probati fuerint, accipiant et ipsi coronam vitae, quam repromisit Deus diligentibus se (Jac. I).

Et tu aliquando conversus, confirma fratres tuos. Sicut ipse tuam (inquit) fidem, ne Satana tentante deficiat orando protexi, ita et tu infirmiores quosque fratres exemplo tuae poenitentiae, ne de venia forte desperent, erigere et confortare memento. Quod idem et post resurrectionem exhortatur, cum ei tertio sese amare profitenti (decebat enim ut timorem ternae negationis, ternae confessionis amor elueret) tertio nihilominus pascendas suas oves commendat.

Qui dixit ei: Domine, tecum paratus sum et in carcerem, et in mortem ire. At ille dixit: Dico tibi, Petre, non cantabit hodie gallus, donec abneges nosse me. Quia dixerat se Dominus pro Petri fide rogasse, conscius ille praesentis affectus fideique ferventis, sed futuri casus nescius, non credit se ullatenus ab eo posse deficere. Verum qui solus novit quid sit in homine, ne qui fidelium suo vel de statu incaute confidat, vel de casu incautius diffidat, et quasi Deus modum, tempus, ac numerum negationis ejus praedicit, et quasi misericors auxilium suae defensionis promittit.

Quando misi vos sine sacculo, et pera, et calceamentis, nunquid aliquid defuit vobis? At illi dixerunt Nihil. Dixit ergo eis: Sed nunc qui habet sacculum, tollat similiter et peram, et qui non habet, vendat tunicam et emat gladium. Quam juste discretionem matrem cunctarum nutricemque virtutum Patrum sententia definiat, et ex hoc Domini sermone probatur, qui non eadem vivendi regula persecutionis qua pacis tempore

discipulos informat. Sunt namque virtutes quae semper obnixae tenendae, sunt quae pro tempore locoque provida sunt discretione mutandae. Quis etenim nesciat viscera misericordiae, benignitatem, humilitatem, patientiam, modestiam, castitatem, fidem, spem, charitatem, et his similia, sine ulla temporum intercapedine fidelibus esse servanda? At vero famem, sitim, vigiliam, nuditatem, lectionem, psalmodiam, orationem, laborem operandi, doctrinam, silentium, et caetera hujusmodi, si qui semper exsequenda putaverit, non modo se horum fructu privabit, sed et notam indiscretae obstinationis, imo stultitiae pervicacis incurret. Magister itaque Dominusque virtutum ut modum discretionis insinuet, missis ad praedicandum discipulis, ne quid tollerent in via praecipit, videlicet, ordinans ut qui Evangelium annuntiant, de Evangelio vivant. Mortis vero instante periculo, et tota simul gente, pastorem pariter gregemque persequente, congruam temporis regulam decernit, pecuniam, scilicet victui necessariam, donec, sopita persecutorum insania, tempus evangelizandi redeat, tollere permittendo. Ubi nobis quoque dat exemplum justa nonnunquam causa instante, quaedam de nostri propositi rigore posse sine culpa intermitteri. Verbi gratia, cum per inhospitales porro regiones iter agimus, plura viatici causa, quam domi habebamus, licere portare. Gladium quoque vel habitum sumere, vel non habitum jubet emere, ut sciant legentes non facultatem resistendi deesse discipulis, sed magistro amorem potius inesse patiendi. Ubi et si nulla esset alia causa evaginandi gladii, suffecerat illa, ut amputata servo auricula, tactu Domini sanaretur, et beneficia virtus Salvatoris, etiam percussores suos, ne iram percussi sustinere, sed fidem resurgentis suscipere mallent, admoneret.

Dico enim vobis quoniam adhuc hoc quod scriptum est oportet impleri in me: «Et cum injustis deputatus est.»

Etenim ea quae sunt de me finem habent. Ecce quare discipuli sacculum, peram et gladium tollere monentur, videlicet quia Dominus cum injustis erat deputandus, quod passionem ejus describens inter caetera ponit Isaias (Isai. LIII), vel latrones utique, in quorum medio crucifigendus, vel inferos ad quos per mortem erat descensurus, insinuans. Et tunc enim deputatus est cum injustis, cum descendit ad inferos, et quos suos ibi reperit, revocavit ad superos. Juxta quod eidem alius propheta decantat: Tu quoque in sanguine testamenti tui emisisti vinctos tuos de lacu, in quo non est aqua (Zach. IX).

At illi dixerunt: Domine, ecce gladii duo hic. At ille dixit eis: Satis est. Duo gladii sufficiunt ad testimonium sponte passi Salvatoris. Unus qui et apostolis audaciam pro Domino certandi, et evulsa ictu ejus auricula, Domino etiam morituro pietatem virtutemque doceret inesse medicandi. Aliter qui nequaquam vagina exemptus ostenderet eos nec totum quod potuere pro ejus defensione facere permissos.

Et egressus, ibat secundum consuetudinem in montem Olivarum. Secuti sunt autem illum et discipuli. Tradendus a discipulo Dominus, consueti secessus locum quo facillime reperiri possit, adit. Ubi sunt ergo qui eum mortem timuisse, invitumque contendunt esse crucifixum? Et pulchre sui corporis et sanguinis mysteriis imbutos in montem Olivarum discipulos educit, ut omnes in morte sua baptizatos altissimo sancti Spiritus chrismate confirmandos esse designet, qui dicere possint cum Psalmista: Signatum est super nos lumen vultus tui, Domine, dedisti laetitiam in corde meo (Psal. IV). Et de quibus ante subjungitur: A tempore frumenti vini et olei sui, multiplicati sunt (Ibid.).

Et cum pervenisset ad locum, dixit illis: Orate ne intretis in tentationem. Impossibile est humanam animam

non tentari. Unde et in Oratione Dominica dicimus; Ne nos inducas in tentationem (Matth. VI): non tentationem penitus refutantes, sed vires sustinendi in tentationibus deprecantes. Ergo et in praesentiarum, non ait Orate, ne tentemini, sed Ne intretis in tentationem, hoc est, ne tentatio vos superet ultima, intra suos casses teneat; verbi gratia, martyr qui pro confessione Domini sanguinem fundit, tentatus quidem est, sed tentationis retibus non ligatus; qui autem negat, in plagas tentationis incurrit.

Et ipse avulsus est ab eis, quantum jactus est lapidis. Et positus genibus, orabat dicens. Dato apostolis praecepto orandi, et ipse avulsus ab eis solus orat pro omnibus, significans tantum orationem suam, quantum et passionem a nostra distare, et positus genibus orat, ut humilitatem mentis habitu carnis ostendat. Avulsus est autem ab eis quantum jactus est lapidis, tanquam hoc eos typice admonuerit, ut in eum dirigerent lapidem, id est, usque ad ipsum perducerent in tentationem legis, quae scripta erat in lapide. Usque ad illum enim potest pervenire ille lapis, quoniam finis legis est Christus ad justitiam omni credenti.

Pater, si vis, transfer calicem istum a me. Verumtamen non mea voluntas, sed tua fiat. Transferri a se calicem postulat, non quidem timore patiendi, sed misericordia prioris populi, ne ab illo bibat calicem propinatum. Unde et signanter non dixit Transfer a me calicem, sed, calicem istum, hoc est populi Judaeorum, qui excusationem ignorantiae habere non potest si me occiderit, habens legem et prophetas, qui me quotidie vaticinantur. Et tamen revertens in semetipsum, quod ex hominis persona trepidanter tenuerat, ex Dei filii potestate confirmat.

Verumtamen non mea voluntas, sed tua fiat. Non (inquit) hoc fiat, quod humano affectu loquor, sed propter quod ad terras tua voluntate descendi. Sin autem illi Judaei excaecandi sunt, ut omnes gentes videant, non mea, Pater, voluntas, sed tua fiat. Aliter: Appropinquans passioni Salvator, infirmantium in se vocem sumpsit, dicens: Pater, si vis, transfer calicem istum a me, eorumque timorem ut abstraheret, suscepit. Et rursus per obedientiam, fortitudinem mentis ostendens, ait: Verumtamen non mea voluntas, sed tua fiat. Ut cum hoc imminet quod fieri nolumus, sic per infirmitatem petamus, ut non fiat, quatenus per fortitudinem parati simus ut voluntas Conditoris nostri etiam contra nostram voluntatem fiat.

Apparuit autem illi angelus de coelo, confortans eum. Alibi legimus quia angeli accesserunt, et ministrabant ei. In documento ergo utriusque naturae, et ei angeli ministrasse, et eum angelus confortasse describitur, quoniam qui Deus ante saecula exstitit, homo factus est in fine saeculorum. Qui et priusquam per resurrectionis exaltaretur gloriam, divinitate super angelos fuit, sed tamen ab angelis, ut scriptum est, humanitate minoratus (Psal. VIII), ex qua et morti subjacuit. At postquam mortem resurgendo calcavit, humanitatem suam etiam majestatibus archangelorum superposuit. Certe si quid sibi haeresis ex hoc blanditur, ut infirmum affirmet cui opus fuerit angeli confortantis auxilio, meminerit Creatorem angelorum creaturae suae non eguisse praesidio. Quippe qui, si vellet, duodecim millia legionum de coelis angelorum deduceret. Tum deinde necessario eo modo eum confortatum, quo et tristem esse. Nam si nobis tristis est, id est, propter nos tristis est, necesse est ut et propter nos sit confortatus et nobis.

Et factus in agonia, prolixius orabat. Quid pro se ille cum agonia peteret, qui in terris positus coelestia cum potestate tribuebat? Sed, appropinquante morte, nostrae mentis in se certamen expressit, qui vim quamdam terroris ac formidinis patimur, cum per solutionem carnis aeterno iudicio propinquamus. Neque enim tunc cujuslibet anima immerito terretur, quando post pusillum hoc invenit, quod in aeternum mutare non possit.

Et factus est sudor ejus sicut guttae sanguinis decurrentis in terram. Nemo sudorem hunc infirmitati deputet, quia et contra naturam est sudare sanguinem. Neque ad haeresim infirmitatis pertinere ullo modo poterit, quod adversus haeresim phantasma mentientem proficit, per sudorem sanguinis ad corporis veritatem. Sed potius intelligat per irrigatam sacratamque ejus sanguine terram, non sibi qui noverat, sed nobis aperte declaratum, quod effectum jam suae precis obtineret, ut fidem videlicet discipulorum quam terrena adhuc fragilitas arguebat, suo sanguine purgaret; et quidquid illa scandali de ejus morte pertulisset, hoc ipse totum moriendo deleret, imo universum late terrarum orbem peccatis mortuum sua morte innoxia, coelestem resuscitaret ad vitam.

Et cum surrexisset ab oratione, et venisset ad discipulos suos, invenit illos dormientes prae tristitia. Et ait illis: Quid dormitis? Surgite, et orate, ne intretis in tentationem. Id est, ne in vos calix meae passionis incumbat. Ubi liquido demonstrat, quia et pro illis oraverit, quos et ipsos sedulo monet, orationum suarum vigilando et orando existere participes.

Adhuc eo loquente, ecce turba, et qui vocabatur Judas unus de duodecim, antecedebat eos, et appropinquavit Jesu, ut oscularetur eum. Quare osculetur alii evangelistae manifestant, hoc est, ut hoc indicio

dignoscere possint ipsum esse quem traderet. Suscipit autem Dominus osculum traditoris, non quo simulare nos doceat, sed ne proditionem fugere videatur, simul et illud Davidicum complens: Cum his qui oderunt pacem, eram pacificus (Psal. CXIX).

Jesus autem dixit ei: Juda, osculo Filium hominis tradis. Filium, inquit, hominis tradis, quia caro, non divinitas, comprehenditur. Illud tamen plus confutat ingratum, quod eum tradiderit, qui cum esset Dei Filius, propter nos tamen Filius hominis esse voluit. Et quasi dicat: Propter te suscepi, ingratus, quod tradis. Interrogative sane pronuntiandum puto, quasi amantis affectu corripiat proditorem. Juda, osculo Filium hominis tradis? hoc est, amoris pignore vulnus infligis, et charitatis officio sanguinem fundis, et pacis instrumento mortem irrogas, servus Dominum, discipulus prodis magistrum, electus auctorem?

Videntes autem hi qui circa ipsum erant, quod futurum erat, dixerunt ei: Domine, si percutimus in gladio? Et percussit unus ex illis servum principis Sacerdotum, et amputavit auriculam ejus dexteram. Petrus hoc fecit, ut Joannes evangelista docet, eodem nimirum mentis ardore, quo caetera fecerat. Sciebat enim quomodo Phinees puniendo sacrilegos mercedem justitiae et sacerdotii perennis acceperit. Quod vero sequitur:

Respondens autem Jesus, ait: Sinite usque huc. Non ita sentiendum est, quasi placuerit ei usque huc factum, sed amplius fieri noluerit, in verbis quae Matthaeus ponit dixisse Dominum: Convertite gladium tuum in locum suum; omnes enim qui acceperint gladium, gladio peribunt (Matth. XXVI); intelligebatur potius totum factum, quo usus est gladio Petrus Domino displicuisse. Illud enim verius est, quod cum eum interrogassent dicentes: Domine, si percutimus in gladio? tunc respondit: Sinite

usque huc, id est, non vos moveat quod futurum est, permittendi sunt hucusque progredi, hoc est, ut me apprehendant, et impleantur quae de me scripta sunt. Sed inter moras verborum interrogantium Dominum et illius respondentis, Petrus, defensionis aviditate, majore pro Domino commotione percussit. Sed non potuerunt etiam simul dici quae simul fieri potuerunt. Non enim diceret: Respondens autem Jesus, nisi illorum interrogationi responderet. Nam de facto Petri quid judicaverit, Matthaeus solus dicit. Ubi etiam non dixit Matthaeus: Respondit Jesus Petro: Converte gladium tuum, sed dixit: Tunc ait illi Jesus: converte gladium, quod post factum apparet dixisse Dominum.

Et cum tetigisset auriculam ejus, sanavit eum. Nunquam pietatis suae Dominus obliviscitur, qui etiam hostes suos non patitur vulnerari. Illi justo mortem inferunt, ille persecutorum vulnera sanat: mystice docens et ipsos si convertantur posse sanari, qui in suae sunt mortis consensione vulnerati. Juxta allegoriam servus iste populus est Judaeorum, principibus sacerdotum indebito mancipatus obsequio, adeo ut illorum suasu Barabbam dimitti, Jesum vero quem paulo ante hosanna concinentes filium David regemque clamabant, peterent crucifigi. Qui in Domini passione dexteram auriculam, id est, spiritalem legis intelligentiam perdidit, sinistra tantum, hoc est, utilitate litterae contentus. Quae videlicet auris Petri gladio deciditur, non quod ille sensum intelligendi audientibus tollat, sed divino ablatum judicio negligentibus pandat. Verum eadem dextera auris in iis qui ex eodem populo credere maluerunt, divinae dignatione pietatis pristino est restituta officio. Aliter: auris pro Domino amputata, et a Domino sanata, significat auditum ablata vetustate renovatum, ut sit in novitate spiritus, et non in vetustate litterae. Quod cui praestitum fuerit a Christo, praestabitur et regnare cum Christo. Unde bene et Malchus, quo nomine servus ille

vocabatur, rex sive regnaturus interpretatur. Quod autem servus inventus est, et hoc pertinet ad illam vetustatem quae in servitute generat, quod est Agar. Sed cum accessisset sanitas, figurata est et libertas.

Dixit autem Jesus ad eos qui venerant ad se principes sacerdotum, et magistratus templi, et seniores. Quaeritur quomodo Jesus principes sacerdotum, magistratus templi, et seniores qui ad se venerint alloqui dicatur, qui apud alios evangelistas non ipsi venisse, verum in atrio Caiphae exspectantes, ministros misisse perhibentur. Sed quia pontifices, Pharisei et seniores ita de Domini nece agebant, ut velut ipsi a sanguine ejus viderentur innoxii: Non tradatur per nos, sed per discipulum suum, non comprehendatur a nobis, sed a tribuno turbisque; non a nobis pro illo Barabbas, sed eligatur a populis; ad extremum non a nobis, sed a praeside damnetur, neque nostra, sed Romanae militiae manu cruci affigatur: volens evangelista eos maxime quorum cuncta consilio gerebantur sanguinis ejus ostendere reos, dicit principes sacerdotum et magistratus templi et seniores ad comprehendendum venisse Salvatorem, ut hinc conjici daretur quia sicut illi non per seipsos; sed per eos quos miserunt apprehendendum Christum, quid aliud quam ipsi in suae jussionis potestate venerunt? sic omnes qui crucifigendum eum impiis vocibus clamaverunt, non quidem per seipsos eum, sed tamen per illum qui eorum clamore ad hoc nefas impulsus est, occiderunt.

Quasi ad latronem existis cum gladiis et fustibus? Cum quotidie vobiscum fuerim in templo, non extendistis manus in me. Sed haec est hora vestra et potestas tenebrarum. Stultum est (inquit) eum cum gladiis et fustibus quaerere, qui ultro se vestris tradat manibus; et in nocte quasi latitantem et vestros oculos declinantem per proditorem investigare, qui quotidie in templo

doceat. Sed ideo adversum me in tenebris congregamini, quia potestas vestra qua contra lucem mundi armamini, in tenebris est.

Comprehendentes autem eum duxerunt ad domum principis sacerdotum. Principem sacerdotum Caipham significat, qui erat pontifex anni illius, sicut Joannes evangelista testatur.

Petrus vero sequebatur a longe. Merito a longe sequebatur, qui jam proximus erat negaturo. Neque enim negare posset, si Christo proximus adhaesisset. Verum in hoc maxima nobis est admiratione venerandus, quod Dominum non reliquit, etiam cum timeret. Quod enim timet, naturae est; quod sequitur, devotionis; quod negat, obreptionis; quod poenitet, fidei. Aliter: quod ad passionem euntem Dominum a longe sequitur Petrus, significabat Ecclesiam secuturam quidem, hoc est, imitaturam passiones Domini, sed longe differenter. Ecclesia enim pro se patitur, at ille pro Ecclesia.

Accenso autem igne in medio atrio et circumsedentibus illis, erat Petrus in medio eorum. Est dilectionis ignis, est et cupiditatis. De hoc dicitur: Ignem veni mittere in terram, et quid volo, nisi ut ardeat (Luc. XII)? De illo: Ecce vos omnes accendentes ignem accincti flammis, ambulate in lumine ignis vestri et flammis quas succendistis (Isai. L). Iste super credentes in coenaculo Sion de coelo descendens, variis linguis Deum laudare docuit. Ille terrena materia Caiphae fatus in atrio, flammis negandi Dominum turbas accendit. Hoc Moyses aureum idoli caput, illo Sedechias Jeremiae prophetantis scripta consumpsit. Quicumque vitiosum noxiumque in se extinguit incendium, potest Domino cantare: Quia factus sum sicut uter in pruina, justificationes tuas non sum oblitus (Psal. CXVIII). At qui flammam virtutum perdidit, audit a Domino: Quoniam abundavit iniquitas, refrigescit

charitas multorum (Matth. XXIV). Quo frigore torpens ad horam apostolus Petrus persecutorum prunis calefieri cupiebat, quia temporalis commodi solatium perfidorum societate quaerebat. Sed non mora, respectus a Domino, cum ignem eorum corpore, tum infidelitatem corde reliquit.

Quem cum vidisset ancilla quaedam sedentem ad lumen, et eum fuisset intuita, dixit: Et hic cum illo erat. Quid sibi vult quod prima eum prodit ancilla, cum viri utique magis eum potuerint recognoscere, nisi ut et iste sexus peccasse in necem Domini videretur, et iste sexus redimeretur per Domini passionem? Et ideo mulier resurrectionis accepit prima mysterium, et mandata custodit, ut veterem praevaricationis aboleret errorem.

At ille negavit eum dicens: Mulier, non novi illum. Quidam pro erga apostolum Petrum affectu locum hunc ita interpretantur, quasi bene dixerit se illum non nosse quem mens humana nescit comprehendere, quia nemo sciat Filium nisi Pater (Matth. XI). Iterum quoque inquisitus dixerit: O homo, non sum, malens se negare quam Christum. Sed et tertio interrogatus, cum ait: Homo, nescio quid dicis, significaverit se sacrilegia illorum nescire, hoc est reprobando et exsecrando damnare. Sed haec quam frivola sit expositio, et Dominus qui se veridica contestatione, ter negandum a Petro praedixerat, et ipse Petrus insinuat, qui se haec non de industria, sed de subreptione locutum, subsequenter lacrymis manifestat.

Et post pusillum alius videns eum dixit: Et tu de illis es. Petrus vero ait: O homo, non sum. In hac negatione beati Petri, discimus non solum ab eo negari Christum, qui dicit eum non esse Christum, sed ab illo etiam qui cum sit, negat se esse Christianum; Dominus autem non ait Petro: Discipulum meum te negabis, sed me negabis. Negavit ergo ipsum, cum se negavit ejus esse discipulum.

Et intervallo facto quasi horae unius, alius quidam affirmabat dicens: Vere et hic cum illo erat, nam et Galilaeus est. Non quod alia lingua Galilaei atque alia loquerentur Jerosolymitae, qui utrique fuerunt Hebraei, sed quod unaquaeque provincia et regio suas habendo proprietates, vernaculum loquendi sonum vitare non possit. Unde in Actibus apostolorum cum hi, quibus Spiritus sanctus insederat, omnium gentium linguis loquerentur, inter alios qui de diverso mundi climate convenerant, etiam qui habitabant Judaeam mirantes dixisse referuntur: Nonne ecce omnes isti qui loquuntur, Galilaei sunt? Et quomodo nos audivimus unusquisque linguam nostram in qua nati sumus?

Et ait Petrus: Homo, nescio quid dicis. Et continuo adhuc illo loquente cantavit gallus. Solet Scriptura sacra saepe meritum causarum, per statum designare temporum. Unde Petrus, qui media nocte negavit, ad galli cantum poenituit. Qui etiam post resurrectionem, diurna sub luce, Dominum quem ter negaverat, tertio se amare professus est, quia nimirum quod in tenebris oblivionis erravit, et speratae jam lucis rememoratione correxit, et ejusdem verae lucis adepta praesentia plene totum quidquid mutaverat, erexit. Hunc opinor gallum aliquem doctorum intelligendum, qui nos jacentes excitans et somnolentos increpans, dicat: Evigilate, justi, et nolite peccare (I Cor. XV)

Et conversus Dominus respexit Petrum. Et recordatus est Petrus verbi Domini sicut dixerat: Quia prius quam gallus cantet, ter me negabis. Et egressus foras Petrus flevit amare. Respicente Domino, Petrus ad cor reversus, maculam negationis poenitentiae lacrymis tergit, quia non solum cum agitur poenitentia, verum ut agatur, Dei misericordia necessaria est. Respicere namque ejus, misereri est. Unde Psalmista: Usquequo (inquit) exaltabitur inimicus meus super me? respice et exaudi

me, Domine Deus meus (Psal. XII), id est, miserere et adjuva. Quam nociva sane alloquia perfidorum! Petrus inter Judaeos vel hominem se nosse negavit, quem inter condiscipulos Dei filium confessus erat. Sedne, in atrio Caiphae retentus, poterat agere poenitentiam? Egreditur foras, ut, ab impiorum concilio secretus, pavidae negationis sordes liberis fletibus abluat.

Et viri qui tenebant illum, illudebant ei caedentes, et velaverunt eum, et percutiebant faciem ejus. Impleta est hoc loco prophetia, quae ait: In virga percutient maxillam judicis Israel (Mich. V). Sed qui tunc caesus est colaphis Judaeorum, caeditur etiam nunc blasphemiis falsorum Christianorum. Velaverunt autem eum, non ut eorum ille scelera non videat, sed ut a seipso, sicut quondam Moysi fecerunt, faciem ejus abscondat. Si enim crederent Moysi, crederent forsitan et Domino. Quod velamentum usque hodie manet super cor eorum non revelatum, nobis autem in Christum credentibus ablatum est. Neque enim frustra eo moriente, velum templi scissum est medium

Et interrogaverunt eum dicentes: Prophetiza quis est qui te percussit. Et alia multa blasphemantes, dicebant in eum. Haec quasi in contumeliam faciebant ejus, qui se a populis prophetam voluerit haberi: sed ipso dispensante qui patitur, omnia pro nobis fiunt, ut sicut Petrus hortatur Christo in carne passo, nos eadem cogitatione armemur. Et haeretici autem, vel Judaei usque hodie qui Jesum Deum negant, et mali catholici, qui, eum reprobis actibus exacerbantes, videri ab illo suas cogitationes et opera tenebrarum non autumant, quasi ei illudentes aiunt: Prophetiza quis est qui te percussit.

Et ut factus est dies, convenerunt seniores plebis, et principes sacerdotum, et scribae, et duxerunt illum in concilium suum dicentes: Si tu es Christus dic nobis. Non veritatem desiderabant, sed calumniam praeparabant.

Siquidem Christum hominem tantummodo de stirpe David venturum sperantes, sicut ei interroganti alias ipsi responderunt, hoc pro magno ab eo quaerebant, ut si diceret, Ego sum Christus (secundum quod illi solum sapiebant) de semine David, calumniarentur quod sibi arrogaret regiam potestatem.

Et ait illis: Si vobis dixero, non credetis mihi. Si autem et interrogavero, non respondebitis mihi, neque dimittetis. Saepe illis dixerat Christum se esse, videlicet, quando aiebat: Ego et Pater unum sumus (Joann. X); Et iterum: Opera quae ego facio in nomine Patris mei, haec testimonium perhibent de me, sed vos non creditis (Ibid.), et caetera talia. Interrogaverat quoque quomodo dicerent Christum filium esse David, cum ipse David in spiritu Dominum suum illum vocaverit, ut tali nimirum interrogatione provocati discerent eum non solum verum hominem, quia filium David, sed etiam verum Deum, quia Dominum esse David. Verum illi neque dicenti credere sequendo, neque interroganti respondere quaerendo, neque eum qui innoxius approbatus est, immunem dimittere volebant. Qui autem semen David calumniari quaerebant, plus est quod audiunt.

Ex hoc autem erit Filius hominis sedens a dextris virtutis Dei. Si ergo tibi in Christo, o Judaeae, pagane, et haeretice, contemptus, infirmitas, et crux, contumelia est, vide quia per haec filius hominis ad dexteram Dei patris sessurus, et ex partu virginis homo natus, in sua cum coeli nubibus est majestate venturus. Unde et Apostolus, cum crucis abjecta descripsisset, adjunxit, dicens: Propter quod et Deus illum exaltavit, et donavit illi nomen quod est super omne nomen, ut in nomine Jesu omne genu flectatur coelestium, terrestrium, et infernorum, et omnis lingua confiteatur quia Jesus Christus in gloria est Dei (Philipp. II).

Dixerunt autem omnes: Tu ergo es Filius Dei? Vos dicitis quia ego sum. Ita responsionem temperat suam, ut et verum dicat, et sermone ejus calumniae non pateat. Maluit enim se Christum Filium Dei probare, quam dicere, ut condemnandi causa tolleretur his qui quod objiciunt, hoc ipsi fatentur.

At illi dixerunt: Quid adhuc desideramus testimonium? Ipsi enim audivimus de ore ejus. Testimonium Domini, quod ipse Christum et Filium dixerit Dei, in eo acceperunt quod ait: Erit Filius hominis sedens a dextris virtutis Dei. Et interrogantibus: Tu ergo es Filius Dei? Respondit: Vos dicitis quia ego sum. Sua se ergo sententia condemnant, qui eum morti tradunt, quem et oris et operis sui testimonio Deum esse cognoscunt. Condemnant et Arianos, qui verba divinae majestatis nuntia, clarificato jam post mortem Domino, nolunt intelligere, quae, eo victo adhuc flagellatoque, et irriso, ipsi qui crucifixuri erant intellexere carnifices.

CAPUT XXIII.

Et surgens omnis multitudo eorum duxerunt illum ad Pilatum. Ut sermo Jesu compleretur, quem de sua morte praedixit: Tradetur enim gentibus, et illudetur, et flagellabitur, et conspuetur. Et postquam flagellaverint, occident eum (Luc. XVIII). Gentibus quippe Romanos significat. Nam Pilatus Romanus erat, eumque in Judaeam Romani praesidem miserant, cui crucifigendum tradunt Dominum Judaei, qui se isto modo ab ejus interfectione velut alienos facere cupiunt, ut non eorum innocentia, sed ut dementia monstretur.

Coeperunt autem accusare illum dicentes: Hunc invenimus subvertentem gentem nostram et prohibentem tributa dare Caesari, et dicentem se Christum regem esse. Arguuntur impietatis Judaei, quod accusantes

Salvatorem ne falso quidem aliquid verisimile quod ei objicere possint, inveniunt. Et ideo sicut Marcus dicit: convenientia eorum testimonia non erant (Marc. XIV). Verum ipse ut nobis patientiae praebeat exemplum, sicut ante verberatus, sic et modo accusatus silet ac reticet.

Pilatus autem interrogavit eum dicens: Tu es rex Judaeorum? At ille respondens ait: Tu dicis. Eodem verbo praesidi, quo et principibus sacerdotum respondet, ut propria sententia condemnentur. Et notandum quod duobus Domino objectis, videlicet quod et tributa Caesari dare prohiberet, et se Christum regem diceret, Pilatus de uno regni verbo interrogandum putavit. Potuit enim fieri ut illud Domini iudicium, quod ait: Reddite Caesari quae Caesaris sunt, et quae Dei sunt, Deo (Matt. XXII), etiam Pilatum audisse contigerit, ideoque causam hanc, quasi apertum invidorum mendacium nihili pendens, solum hoc quod nesciebat quaesito dignum duxerit.

Ait autem Pilatus ad principes sacerdotum et turbas: Nihil invenio causae in hoc homine. Hoc est quod ipse pridie quam pateretur inter alia discipulis ait: Venit enim princeps mundi hujus, et in me non habet quidquam (Joann. XIV). Sed quia princeps mundi, hoc est Pilatus, eum absolvit, in quo nihil causae quam damnaret invenit, vide quid agant Judaei, qui non aequitatis amore verum investigare, sed invidiae stimulo justum damnare satagunt.

At illi invalescebant dicentes: Commovet populum, docens per universam Judaeam, et incipiens a Galilaea usque huc. Hic accusantium sermo magis et eum qui accusatur innoxium, et eos qui. accusant docet esse perversos. Docuisse enim populum, et a pristini temporis ignavia docendo commovisse, talique actu a Galilaea usque ad Judaeam, hoc est totam a fine usque ad finem, terram repromissionis pertransisse, non criminis, sed

indiciam constat esse virtutis. Potuit namque aliquis amator Domini, sicut etiam fecit, eandem sententiam laudis loco ponere, dicendo auditoribus bonis: Vos scitis quod factum est verbum per universam Judaeam. Incipiens enim a Galilaea post baptismum, quod praedicavit Joannes, Jesum a Nazareth, quomodo unxit eum Deus Spiritu sancto et virtute, qui pertransiit benefaciendo, et sanando omnes oppressos a diabolo, quoniam Dominus erat cum illo. Denique Pilatus neque interrogandum de hoc ratus Salvatorem, se magis ipsum nacta occasione, cupit ab eo iudicando liberum reddere. Nam sequitur:

Pilatus autem audiens Galilaeam, interrogavit si homo Galilaeus esset. Et ut cognovit quod de Herodis potestate est, remisit eum ad Herodem, qui et ipse Jerosolymis erat illis diebus. Pilatus quidem, ne contra eum, quem insontem et propter invidiam traditum cognoverat, sententiam dare cogeretur, Herodi eum misit audiendum, ut ipse potius eum qui ejus patriae Tetrarchus existeret, vel absolveret, vel puniret: verum divina Providentia, ne qua Judaeis excusatio remaneret, quasi non ipsi, sed Romani Christum crucifixerint, Herodes quoque, qui natu et religione erat Judaeus, cum exercitu suo quid de illo senserit est ostentare permissus. Simul et impietas utriusque provinciae, Judaeae scilicet, in qua natus, et Galilaeae, in qua nutritus est et conversatus, in ejus necem conspirantis ostenditur.

Herodes autem visu Jesu gavisus est valde. Erat enim cupiens ex multo tempore videre illum, eo quod audiret multa de illo, et sperabat signum aliquod videre ab eo fieri. Interrogabat autem illum multis sermonibus, at ipse nihil illi respondebat. Tacuit, et nihil fecit, quia nec illius crudelitas merebatur videre divina, et Dominus jactantiam declinabat. Et fortasse in Herode omnes impii significantur, qui si legi non crediderint et prophetis,

mirabilia Christi opera in Evangelio quoque videre non possint.

Stabant etiam principes sacerdotum et scribae constanter accusantes eum. Accusantibus se principibus sacerdotum et scribis, Dominus apud Pilatum pauca, apud Herodem nulla respondit, ne videlicet crimen diluens dimitteretur a praeside, et crucis utilitas differretur. Nam et justum profecto erat ut Pilato qui invitus ferebat sententiam, aliqua in parte responderet: Herodem vero caeterosque Judaeorum optimates, quia contra legis suae decreta innoxium condemnabant, indignos per omnia suo sermone duceret. Propter illa ergo, quamvis respondere noluit, ad hoc data est de Agno similitudo, ut in suo silentio non reus, sed innocens haberetur. Ubi enim tacebat, quasi agnus toto pro grege immolandus patientiam praestabat; ubi vero respondebat, quasi pastor bonus, pro creditis sibi ovibus contra luporum latronumque insidias pugnabat.

Sprevit autem illum Herodes cum exercitu suo, et illusit indutum veste alba, et remisit ad Pilatum. Quod veste alba induitur, immaculatae dat indicia passionis, quoniam agnus Dei immaculatus totius mundi sit peccata ablaturus. Qui enim in veste alba spretus et illusus, ipse in casta carne est passus et sepultus. Aliter: quod hic alba, juxta vero alios evangelistas purpurea vel coccinea veste indutus, illuditur, geminum martyrii genus, quo per sanctae Ecclesiae passiones adornatur, exprimit. Quae et innocuam ejusdem Domini ac sponsi sui mortem mirata: Dilectus (inquit) meus, candidus, et rubicundus (Cant. V). Candidus, scilicet actione, rubicundus sanguine. Et ipse variis membrorum suorum flosculis vernans, in pace lilia gignit, in bello rosas.

Et facti sunt amici Herodes et Pilatus in ipsa die. Nam antea inimici erant ad invicem. Hoc nefandissimum

Herodis et Pilati foedus, quod in occidendo Christo pepigerunt, hactenus eorum velut haereditario jure successores custodiunt, quando gentiles et Judaei sicut genere et religione, ita etiam mente dissidentes, in Christianis tamen persecutendis, Christique in eis fide perimenda consentiunt.

Pilatus autem convocatis principibus sacerdotum, et magistratibus, et plebe, dixit ad eos. Quantum dimittendi Jesu studium gerat Pilatus, attende. Primo accusantibus sacerdotum principibus, nihil se in eo causae dicit invenisse. Deinde illis in coepto persistentibus, mittit ad Herodem, ut si vel ille quid in eo sceleris invenire possit, an forte dimittendum decernere velit, exploret. Postremo et ejus agnita voluntate, nec invento in Jesu facinore etiam plebis, cui unum dimittere per Pascha consueverat, sententiam quaerit. Iterum quoque ac tertio dimittere illum volens interrogat. Sed quo curiosius auxiliatorem dimittendi Jesum quem non reperit, quaerit: eo criminosiores eos quos unanimiter ejus mortem desiderantes reperit, arguit:

Obtulistis mihi hunc hominem, quasi avertentem populum, et ecce ego coram vobis interrogans nullam causam invenio in homine isto ex his in quibus eum accusatis. Haec dicendo Pilatus, absolvit quidem Jesum, quem probavit insontem, sed ut implerentur Scripturae, quem absolvit iudicio, crucifixit mysterio.

Sed neque Herodes. Nam remisi vos ad illum, et ecce nihil dignum morte actum est ei. Audi, caece Judaeae, audi crudelis pagane. Pilatus ipse fatetur, neque se, neque Herodem dignum quid morte in Christo reperisse, sed tantum in occidendo vel illudendo innoxio alienae crudelitatis obtemperasse clamoribus. Pereant ergo scripta, quae tanto post tempore contra Christum composita, non illum apud Pilatum magicae artis

accusatum, sed vos apud Dominum perfidiae et falsitatis accusandos esse demonstrant

Emendatum ergo illum dimittam. Flagris illum et ludibriis quantum ipsi jubetis, dummodo innoxium sanguinem non sitiatis, afficiam.

Necesse autem habebat dimittere eis per diem festum unum. Necesse habebat, non imperialis legis sanctione, sed annua gentis, cui per talia placere gaudebat, consuetudine devinctus.

Exclamavit autem simul universa turba, dicens: Tolle hunc, et dimitte nobis Barabbam, qui erat propter seditionem quamdam factam in civitate et homicidium, missus in carcerem. Haeret Judaeis usque hodie sua petitio, quam tanto labore impetrarunt. Quia enim data sibi optione, pro Jesu latronem, pro salvatore interfectorem, pro datore vitae, elegerunt ademptorem, merito salutem vitamque perdiderunt, et latrociniis se ac seditionibus in tantum submerserunt, ut et patriam regnumque suum, quod plus Christo amavere, perdiderint, et hactenus eam quam vendidere, vel animae, vel corporis libertatem recipere non meruerint.

Iterum autem Pilatus locutus est ad illos, volens dimittere Jesum. At illi subclamabant dicentes: Crucifige, Crucifige eum. Quanta perfidorum crudelitas, quae non solum occidere innocentem, sed et pessimo genere mortis occidere, hoc est crucifigere desiderant! Pendentes enim in ligno crucifixi, clavis ad lignum pedibus manibusque confixi, producta morte necabantur, et diu vivebantur in cruce, non quia longior vita eligebatur, sed quia mors ipsa protendebatur, ne dolor citius finiretur. Verum ipse de morte pessima occidit omnem mortem. Pessima enim erat, non intelligentibus Judaeis. Nam a Domino electa erat. Ipsam enim crucem suam signum habiturus erat,

ipsam crucem de diabolo superato, tanquam tropaeum in frontibus fidelium positurus, ut diceret Apostolus: Mihi autem absit gloriari, nisi in cruce Domini nostri Jesu Christi, per quem mihi mundus crucifixus est, et ego mundo (Galat. V).

Ille autem tertio dixit ad illos: Quid enim mali fecit iste? nullam causam mortis invenio in eo. Corripiam ergo illum, et dimittam. Hanc correptionem qua populo satisfacere, ne usque ad crucifigendum Salvatorem saevirent, summopere quaerebat, non modo eum obtulisse rogitando, sed etiam deridendo et flagellando nefandorum desideriis exhibuisse, et verba evangelistae Joannis, et ipsa testatur columna cui alligatur. Ille qui solvere compeditos solet, plena Deo membra verberibus subdidit. Quae videlicet columna in Ecclesia montis Sion posita dominici cruoris usque hodie cernentibus vestigia certa demonstrat. Sed haec licet agat Pilatus, quid insatiabilis sacrilegorum furor concupiscat, attende.

At illi instabant vocibus magnis, postulantes ut crufigeretur, et invalescebant voces eorum. Quia totam accusationem quam adversus Dominum detulerant, crebra ac sollicita Pilati interrogatione videbant evacuatam, tandem impudici ad solas se preces convertunt, ut quod criminando et quasi ratiocinando nequiverant, jam postulando et vociferando perficiant. Quem exinde ordinem saeviendi, etiam beatorum martyrum persecutores tenuisse, satis ecclesiastica demonstrat historia.

Et Pilatus adjudicavit fieri petitionem eorum. Dimisit autem illis eum qui propter homicidium et seditionem missus fuerat in carcerem, quem petebant. Jesum vero tradidit voluntati eorum. Latro seditiosus et homicidiorum auctor dimissus est populo Judaeorum, id est, diabolus, qui jam olim patria lucis ob culpam superbiae depulsus,

et in tenebrarum fuerat carcerem missus, atque ideo Judaei pacem habere non possunt, quia seditionum principem quam Dominum eligere maluerunt. Quia vero Barabbas, filius patris, vel filius magistri, eorum interpretatur, potest Antichristi typum gerere, quem illi quibus dicitur: Vos ex patre diabolo estis (Joan. VIII), vero Dei Filio sunt praelaturi. Filius autem diaboli Antichristus, non ab ipso nascendo, sed sicut caeteri peccatores illum imitando vocatur.

Et cum ducerent eum, apprehenderunt Simonem quemdam Cyrenensem, venientem de villa, et imposuerunt illi crucem portare post Jesum. Joannes evangelista narrat, ipsum Dominum sibi bajulasse crucem. Unde intelligitur primo a Domino crucem portatam, ac deinde Simoni quem forte exeuntes obvium habuerunt impositam, congruo satis ordine mysterii. Quia ipse passus est pro nobis, relinquens nobis exemplum ut sequamur vestigia ejus (I Petr. II). Qui bene crucem post Jesum portasse describitur, juxta quod ipse praecipit: Et tollat crucem suam, et sequatur me (Matth. XVI). Et quia Simon iste non Jerosolymita, sed Cyrenaeus esse perhibetur, Cyrene enim Libyae civitas est, sicut in Actibus apostolorum legimus, recte per eum populi gentium designantur. Qui quondam peregrini et hospites testamentorum, nunc, obediendo fidei, cives sunt et domestici Dei. Et, sicut alibi dicitur: Haeredes quidem Dei, cohaeredes autem Christi (Rom. VIII). Unde pulchre Simon obediens Cyrene haeres interpretatur. Nec praetereundum quod Simon de villa venisse refertur. Villa enim Graece *πάγος* vocatur, a qua pagani nomen trahunt, eo quod a civitate Dei alieni et quasi urbanae sint conversationis ignari. Sed de pago Simon egrediens, crucem portat post Jesum, cum populus nationum, paganis ritibus derelictis, vestigia dominicae passionis obedienter amplectitur.

Sequebatur autem illum multa turba populi, et mulierum, quae plangebant et lamentabantur eum. Conversus autem ad illas Jesus dixit. Multa simul turba crucem Domini, sed non una eademque mente sequebatur. Nam populus quidem, ut cujus mortem impetraverat, morientem laetus aspiceret; mulieres vero, ut quem vivere desiderabant, moriturum, morientem, et mortuum plorarent. Non autem ideo solus mulierum planctus eum sequebatur, quia non innumerus etiam credentium virorum coetus de ejus erat passione moestissimus, sed quia femineus, quasi contemptibilior sexus, liberius poterat praesentibus sacerdotum principibus et magistratibus quid contra eos senserit ostentare. Verum quia novit Dominus qui sunt ejus, praetermissa jam furentis populi turba, ad amantes plangentesque se feminas oculos et ora convertit dicens:

Filiae Jerusalem, nolite flere super me, sed super vos ipsas flete, et super filios vestros. Ne me (inquit) moriturum lamentemini, cujus cita resurrectio mortem solvere potest, cujus mors et omnem mortem, et ipsum mortis destructura est auctorem. Vos potius ipsas, vestramque progeniem, ne in meae crucis ultionem cum perfidis aeterna morte damnemini, dignis lacrymarum fontibus abluite. Notandumque cum filias Jerusalem appellat, quod non solae quae cum eo venerant a Galilaea, sed et ejusdem urbis cives ei mulieres adhaeserint. Et nunc quoque quasi immolandum Jesum duplex turba prosequitur, cum ejus passionis historiam, alii tanquam risu dignas fabulas, alii lacrymantibus ut decet oculis legunt, audiunt, recolunt: ejus carnis sanguinisque mysteria hi quasi viles communesque escas, illi pectore tanta re digno percipiunt. Sed Dominus ubi cor contritum et humiliatum respicit, mox addita salutiferae compunctionis gratia, unde gratius, dulcius et blandus consolator irrogat.

Quia ecce venient dies, in quibus dicent: Beatae steriles et ventres qui non genuerunt, et ubera quae non lactaverunt. Tunc incipient dicere montibus: Cadite super nos; et collibus: Operite nos. Dies venturae a Romanis obsidionis et captivitatis significat. De quibus superius inter alia discipulis ait: Tunc qui in Judaea sunt fugiant in montes. Et paulo post: Vae autem praegnantibus et nutrientibus in illis diebus (Matth. XXIV). Quia et naturale est imminente capivitate, hostilique per agros urbesque clade fervente, cunctos qui evadere queant alta quaeque vel abdita, quibus abscondantur, refugia conquirere. Et specialiter refert Josephus, insistentibus sibi Romanis, Judaeos cavernas certatim montium, colliumque petisse speluncas. Ita ut semetipsum testetur, munitione quodam destructae urbis Lotapatae in Speleo cum quadraginta comitibus proditum, inventum, atque ab hostibus captum. Potest autem et ex superfluo, quod beatificandos dicit steriles et non parientes, de his intelligi, qui se ipsos in utrolibet sexu castraverunt propter regnum coelorum. Montibus et collibus dici: Cadite super nos, et operite nos, cum quilibet suae fragilitatis memores, ingruente tentationum articulo sublimium quorumque, vel ipsa virginitate, vel martyrio, vel quacunque alia virtute virorum quaesierint exemplis, monitis et precibus defendi

Quia si viridi ligno haec faciunt, in arido quid fiet? Viride lignum seipsum suosque electos, aridum vero impios et peccatores significat. Si ergo ipse, inquit, qui peccatum non feci, qui lignum vitae merito appellatus, fructus gratiae duodenos per singulos mentes affero, sine igne passionis a mundo non exeo, quid putas eos manere tormenti, qui fructibus vacui, ipsum insuper vitae lignum flammis dare non timent? Si nunc est tempus ut incipiat iudicium de domo Dei, et omnes qui volunt pie vivere in Christo persecutionem patiuntur, qui finis eorum qui non credunt Evangelio Dei?

Ducebantur autem et alii duo nequam cum eo, ut interficerentur. Ut impleretur quod ait: Et cum iniquis deputatus est. Sed ille cum iniquis deputatus est in morte, ut iniquos justificaret in resurrectione, qui cum in forma Dei esset, propter homines homo factus est, ut hominibus potestatem daret filios Dei fieri (Joan. I).

Et postquam venerunt in locum qui vocatur Calvariae, ibi crucifixerunt eum. Extra urbem Jerusalem et extra portam loca erant in quibus truncabantur capita damnatorum, et Calvariae, id est decollatorum sumpsere nomen. Propterea autem ibi crucifixus est Dominus, ut ubi prius erat area damnatorum, erigerentur vexilla martyrii. Et quomodo pro nobis maledictum crucis factus est, et flagellatus, et crucifixus, sic pro omnium salute quasi noxius inter noxios crucifigitur, ut ubi abundavit peccatum superabundet gratia. Qualiter sane Dominus in cruce sit positus, quidve eadem sacratissimi corporis positio regalis in se typi contineat, Sedulius in paschali carmine pulchre versibus dixit:

***Neve quis ignoret speciem crucis esse colendam,
Quae Dominum portavit ovans ratione potenti,
Quatuor inde plagas quadrati colligit orbis.
Splendidus auctoris de vertice fulget Eous,
Occiduo sacrae lambuntur sidere plantae.
Arcton dextra tenet, medium laeva erigit axem,
Cunctaque de membris vivit natura creantis,
Et cruce complexum Christus regit undique mundum.***

Moralem quoque sacrosanctae crucis figuram describit Apostolus, ubi ait: In charitate radicati et fundati, ut possitis comprehendere cum omnibus sanctis quae sit latitudo et longitudo, altitudo et profundum, cognoscere etiam supereminentem scientiae charitatem Christi Ephes. III). In latitudine quippe bona opera charitatis significat, in longitudo perseverantiam

sanctae conversationis usque in finem, in altitudine spem coelestium praemiorum, in profundo inscrutabilia judicia Dei, unde ista gratia in homines venit. Et haec ita coaptantur sacramento crucis, ut in latitudine accipiatur transversum lignum quo extenduntur manus, propter operum significationem. In longitudine, ab ipso usque in terram, ubi totum corpus crucifixum stare videtur, quod significat persistere, hoc est longanimiter permanere. In latitudine, ab ipso transverso ligno sursum versus, quod ad caput eminet, propter expectationem supernorum, ne illa opera bona atque in eis perseverantia propter beneficia Dei terrena ac temporalia facienda credantur, sed potius propter illud quod desuper sempiternum sperat fides, quae per dilectionem operatur. In profundo autem pars illa ligni quae in terrae abdita defixa latet, sed inde consurgit illud omne quod eminet, sicut ex occulta Dei voluntate evocatur homo ad participationem tantae gratiae alius sic, alius autem sic, supereminentem vero scientiae charitatem Christi, eam profecto ubi pax illa est, quae praecellit omnem intellectum.

Et latrones unum a dextris, et alium a sinistris. Latrones qui cum Domino sunt hinc inde crucifixi significant eos qui sub fide et confessione Christi, vel agonem martyrii, vel quae continentiae arctioris instituta subeunt. Sed quotquot haec pro aeterna solum coelestique gloria gerunt, hi profecto dextri latronis merito et fide designantur. At qui vel humanae laudis intuitu, vel qualibet minus digna intentione saeculo abrenuntiant, non immerito blasphematoris et sinistri latronis mentem et actus imitantur. De qualibus dicit Apostolus: Si tradidero corpus meum ut ardeam, si dedero omnes facultates meas in cibos pauperum, si alia multa fecero, charitatem autem non habeam, nihil mihi prodest (I Cor. XIII). At vero, beati qui persecutionem patiuntur propter justitiam, quoniam ipsorum est regnum coelorum (Matth. V).

Jesus autem dicebat: Pater, dimitte illis, non enim sciunt quid faciunt. Quia Lucas per vituli typum sacerdotium Christi scribere disposuit, recte apud eum Dominus et pro persecutoribus suis jure sacerdotis intercedit, et eodem munere latroni confitenti paradisi januam pandit. Neque enim putandum est eum haec Patrem frustra orasse, sed in eis nimirum qui post ejus passionem credidere quod orabat impetrasse. Notandum sane quod non pro eis qui, livoris ac superbiae stimulis accensi, quem Filium Dei intellexere crucifigere quam confiteri maluerunt, sed pro eis utique qui, zelum Dei habentes, sed non secundum scientiam (Rom. X), nesciere quod fecerunt (Luc. XXIII), Patri preces obtulerit. Sed et Joannes apostolus dicit: Est peccatum ad mortem, non pro illo dico ut roget quis (I Joan. V). Imitare ergo Dominum tuum, pro inimicis intercede, et si necdum potes, saltem cave ne contra illos orare praesumas. Sic enim quotidianis profectibus auctus, et ad illud quandoque, Domino juvante, pervenies, ut etiam pro illis intercedere possis.

Dividentes vestimenta ejus, miserunt sortes. Et stabat populus spectans. Haec Evangelista Joannes plenius exponit, quia scilicet milites caetera in quatuor partes juxta suum numerum dividentes, de tunica quae inconsutilis erat desuper contexta per totum, sortem miserunt. Quadripartita autem vestis Domini quadripartitam ejus figuravit Ecclesiam, toto scilicet, qui quatuor partibus constat, terrarum orbe diffusam, et omnibus eisdem partibus aequaliter, id est, concorditer, distributam. Tunica vero illa sortita omnium partium significat unitatem, quae charitatis vinculo continetur. Si enim charitas, juxta Apostolum, et supereminentiorem habet viam, et supereminet scientiae, et super omnia praecepta est (Ephes. III), merito vestis qua significatur desuper contexta perhibetur. In sorte autem quid, nisi Dei gratia commendata est? Sic quippe in uno ad omnes

pervenit, cum sors omnibus placuit, quia et Dei gratia in unitate ad omnes pervenit, et cum sors mittitur, non personae cujusque vel meritis, sed occulto Dei iudicio ceditur.

Et deridebant illum principes, cum eis dicentes: Alios salvos fecit, se salvum faciat, si hic est Christus Dei electus. Etiam nolentes confitentur principes et populi Judaeorum quod alios salvos fecerit. Itaque vestra vos condemnat sententia. Qui enim alios salvos fecit, utique si vellet seipsum salvare poterat. Se salvum faciat (inquiunt) si hic est Christus Dei electus. Imo ideo se salvum facere de cruce descendendo noluit, quia ipse est Christus Dei electus. Nam qui ideo venit, ut pro nobis crucifigeretur, ideo seipsum salvare de cruce descendendo neglexit, quia cum caeteris peccatoribus etiam illos qui crucifigere salvare moriendo curavit.

Illudebant autem et milites accedentes, et acetum offerentes illi dicentes: Si tu es rex Judaeorum, salvum te fac. Acetum ipsi erant Judaei, degenerantes a vino patriarcharum et prophetarum. Quo, videlicet, aceto milites Dominum potaverunt, quem eorum suggestionem morti tradiderunt. Et notandum, quod Judaei vocabulum Christi et filii Dei Scripturae sibi auctoritate creditum blasphemantes irridunt. Milites vero ut pote Scripturarum nescii, non Christo Dei electo, sed regi Judaeorum insultant.

Erat autem et superscriptio scripta super illum litteris Graecis et Latinis et Hebraicis: Hic est rex Judaeorum. Pulchre titulus qui Christum regem testetur, non infra sed supra crucem ponitur, quia licet in cruce pro nobis hominis infirmitate dolebat, super crucem tamen regis maiestate fulgebat. Qui apte etiam, quia rex simul et sacerdos est, cum eximiam Patri suae carnis hostiam in altari crucis offerret, regis quoque qua praeditus erat

titulo dignitatem praetendit, ut cunctis legere, hoc est audire et credere volentibus innotescat, quia suum per crucem non perdidit, sed confirmavit potius et corroboravit imperium. Unde et Apostolus cum ignominiam crucis descripsisset, adjunxit: Propter quod et Deus illum exaltavit, et donavit illi nomen quod est super omne nomen, etc. (Philipp. II). Nam quod hoc nomen Hebraice, Graece et Latine scriptum erat, hoc est quod idem Apostolus subsequens adnectit: Et omnis lingua confiteatur, quia Jesus Christus in gloria est Dei Patris (Ibid.). Quantum vero ad litteram, hae tres linguae ibi prae caeteris eminebant. Hebraea propter Judaeos in lege gloriantes, Graeca propter gentium sapientes, Latina propter Romanos multis ac paene omnibus jam tunc gentibus imperantes. Velint nolint ergo Judaei, omne mundi regnum, omnis mundana sapientia, omnia divinae legis sacramenta testantur, quia Jesus rex Judaeorum est, hoc est imperator credentium et confitentium Deum.

Unus autem de his qui pendebant latronibus blasphemabat eum dicens: Si tu es Christus, salvum fac te ipsum et nos. Movet forte aliquos quomodo alii evangelistae dicant latrones qui crucifixi erant cum eo, conviciatos ei. Unus quidem eorum quando conviciatus est, secundum Lucae testimonium, alter et conspexit eum, et in Deum credidit. Sed intelligamus eos breviter perstringentes hunc locum, pluralem numerum pro singulari posuisse. Sicut in Epistola ad Hebraeos legimus pluraliter dictum: Clauserunt ora leonum (Hebr. XI), cum solus Daniel significari intelligatur. Et pluraliter dictum: Secti sunt (Ibid.), cum de solo Isaia tradatur. In psalmo etiam quod dictum est: Astiterunt reges terrae et principes convenerunt in unum (Psal. II), pluralem numerum pro singulari positum, in Actibus Apostolorum invenitur. Nam reges propter Herodem, principes propter Pilatum intellexerunt, qui testimonium ejusdem psalmi adhibuerunt. Quid autem usitatius (verbi gratia) quam ut

dicat aliquis, Et rustici mihi insultant, etiam si unus insultet?

Respondens autem alter increpabat illum dicens: Neque tu times Deum, quod in eadem damnatione es. Et nos quidem juste. Nam digna factis recipimus. Hic vero nihil mali gessit. Et dicebat ad Jesum: Domine, memento mei cum veneris in regnum tuum. Quis hujus latronis animum non miretur? imo juvantis cum Domini gratia quis digne miretur? digna gratiarum actione veneretur? In cruce clavi manus ejus pedesque ligaverant, nihil in eo a poenis liberum nisi cor et lingua remanserat, inspirante Deo totum illi obtulit, quod in se liberum invenit, ut juxta hoc quod scriptum est: Corde crederet ad justitiam, ore confiteretur ad salutem (Rom. X). In corde autem fidelium tres summopere manere virtutes testatur Apostolus dicens: Nunc autem manet fides, spes, charitas (I Cor. XIII). Quas cunctas subita repletus gratia et accepit latro et servavit in cruce. Fidem namque habuit, qui regnaturum Dominum credidit, quem secum pariter morientem vidit. Spem habuit, qui regni ejus aditum postulavit. Charitatem quoque in morte sua vivaciter tenuit, qui fratrem et collatronem pro simili scelere morientem et de iniquitate sua arguit, et ei vitam quam cognoverat praedicavit. Ille qui talis ad crucem venit ex culpa, ecce qualis a cruce recedit ex gratia. Confitebatur Dominum quem videbat secum humana infirmitate morientem, quando negabant apostoli eum, quem miracula viderant divina virtute facientem.

Et dixit illi Jesus: Amen dico tibi: Hodie mecum eris in paradiso. Pulcherrimum affectandae conversionis exemplum, quod tam cito latroni venia relaxatur, et uberius est gratia quam precatio. Semper enim plus Dominus tribuit quam rogatur. Ille enim rogabat, ut memor sui fuisset Dominus cum venisset in regnum suum. Dominus autem ait: Amen dico tibi, hodie mecum eris in

paradiso. Vita est enim esse cum Christo, quia ubi Christus, ibi regnum. Quidam duos latrones cum Domino crucifixos, duobus baptizatorum generibus coaptant. Quicumque enim baptizati sumus in Christo Jesu, in morte ipsius baptizati sumus (Rom. VI). Ambo namque similes crucifixi, sed unus in cruce blasphemis peior, alter est confessione martyr effectus. Quia per baptismum quo cum peccatores essemus abluimur, alii dum Deum in carne passum, fide, spe, et charitate laudant, coronantur; alii dum aut fidem aut opera baptismi habere renuunt, dono quod accepere privantur.

Erat autem fere hora sexta, et tenebrae factae sunt in universa terra usque in horam nonam, et obscuratus est sol. Clarissimum mundi lumen retraxit radios suos, ne aut pendentem videret Dominum, aut impii blasphemantes sua luce fruerentur. Et notandum quod Dominus sexta hora, hoc est recessuro a centro mundi sole crucifixus sit; diluculo autem, hoc est oriente jam sole, resurrectionis suae mysteria celebravit. Statu enim temporis signavit quod effectu operis exhibuit. Quia mortuus est propter peccata nostra, et resurrexit propter justificationem nostram (Rom. IV). Nam et Adam peccante, scriptum est quod audierit vocem Domini Dei deambulantis in paradiso ad auram post meridiem (Gen. III). Post meridiem namque, inclinata luce fidei. Ad auram vero, refrigescente fervore charitatis: Deambulans autem audiebatur, quia ab homine peccante recesserat. Rationis igitur ordo poscebat ut eodem temporis articulo quo tunc Adae peccanti obcluserat, nunc latroni poenitenti Dominus paradisi januam panderet.

Et velum templi scissum est medium. Hoc expirante Domino factum est, sicut Matthaeus, Marcusque contestantur, sed Lucas praeoccupando narravit. Volens enim miraculum miraculo adungere, cum dixisset Sol obscuratus est, continuo subjungendum existimavit: Et

velum templi scissum est medium. Scinditur autem velum templi, ut arcana testamenti et omnia legis sacramenta, quae prius tegebantur, appareant, atque ad populum transeant nationum. Ante etenim dictum fuerat: Notus in Judaea Deus, in Israel magnum nomen ejus (Psal. LXXV). Nunc auem: Exaltare super coelos, Deus, et super omnem (inquit) terram gloria tua (Psal. LVI). Et in Evangelio prius dixit: In viam gentium ne abieritis (Matth. X). Post passionem vero: Euntes docete omnes gentes (Matth. XXVIII).

Et clamans voce magna Jesus ait: Pater, in manus tuas commendo spiritum meum; et haec dicens expiravit. Patrem invocando Filium Dei se esse declarat. Spiritum vero commendando, non defectum suae virtutis, sed confidentiam ejusdem cum Patre potestatis insinuat. Amat enim dare gloriam Patri, ut nos aedificet gloriam dare Creatori. Commendat itaque Patri spiritum, juxta hoc quod delectato corde et exsultantibus spe resurgendi labiis, in alio psalmo loquitur: Quoniam non derelinques animam meam in inferno, nec dabis sanctum tuum videre corruptionem (Psal. XV).

Videns autem centurio quod factum fuerat, glorificavit Deum dicens: Vere hic homo justus erat. Non solus centurio glorificavit Deum, sed et milites qui cum eo erant custodientes Jesum (sicut Matthaeus scribit), viso terrae motu et his quae fiebant, timuerunt valde dicentes: Vere Dei Filius erat iste (Matth. XXVII). Quanta ergo caecitas Judaeorum, qui tot per Dominum virtutibus factis, tantis in morte ejus apparentibus signis, credere respuerunt, et insensibiliores gentilibus Deum glorificare vel timere contempserunt. Unde merito per centurionem fides Ecclesiae designatur quae, velo mysteriorum coelestium per mortem Domini reserato, continuo Jesum et vere justum hominem, et vere Dei Filium synagoga tacente confirmat. Nam et ipsa summa centenaria, quae

in flexu digitorum, sicut et supra memoratum est, de sinistra transit in dexteram, Ecclesiae sacramentis et fidei aptissime congruit, cui pro lege Evangelium creditum, pro terrae divitiis regnum est coeleste promissum.

Et omnis turba eorum qui simul aderant ad spectaculum istud, et videbant quae fiebant, percutientes pectora sua revertebantur. Quod percutiebant pectora, quia poenitentiae est et luctus indicium, potest dupliciter intelligi. Sive enim eum cujus vitam dilexerunt, injuste occisum dolebant, seu cujus mortem se impetrasse meminerant, hunc in morte amplius glorificatum tremebant. Sed sive haec, sive illa, sive utraque causa diversas in turba dissidentesque personas pectus tundere coegerit, notanda distantia gentis et gentis. Gentiles quippe moriente Christo Deum timentes apertae confessionis voce glorificant, Judaei percutientes solum pectora, silentes domum redeunt.

Stabant autem omnes noti ejus a longe, et mulieres quae secutae erant eum a Galilaea haec videntes. Hoc est, quod ipse Dominus in psalmo explicita suae passionis serie Patri queritur, dicens: Elongasti a me amicum et proximum, et notos meos a miseria (Psal. LXXXVII).

Et ecce vir nomine Joseph, qui erat decurio, vir bonus et justus. Hic non consenserat consilio et actibus eorum. Decurio vocatur quod sit de ordine curiae, et officium curiae administret, qui etiam curialis a procurando munera civilia solet appellari.

Ab Arimathia civitate Judaea, qui exspectabat et ipse regnum Dei. Ab Arimathia, ipsa est Ramathaim civitas Helcanae et Samuelis in regione Thannitica juxta Diospolim.

Hic accessit ad Pilatum et petiit corpus Jesu. Magnae quidem Joseph iste dignitatis ad saeculum, sed majoris apud Deum meriti fuisse laudatur, ut per justitiam meritorum sepeliendo corpore dominico dignus foret, et per nobilitatem potentiae saecularis idem corpus accipere posset. Non enim quilibet ignotus ad praesidem accedere et crucifixi corpus poterat impetrare.

Et depositum involvit sindone, et posuit eum in monumento exciso, in quo nondum quisquam positus fuerat. Et ex simplici sepultura Domini, ambitio divitum condemnatur, qui ne in tumulis quidem possunt carere divitiis. Possumus autem juxta intelligentiam spiritalem et hoc sentire, quod ille in sindone munda involvat Jesum, qui pura eum mente suscepit. In novo autem ponitur monumento, ne post resurrectionem caeteris corporibus remanentibus, surrexisse alius fingeretur. Quod bene monumentum de petra excisum fuisse memoratur, ne si ex multis lapidibus aedificatum esset, suffossis tumuli fundamentis ablatum furto diceretur. Aliter: solos tumulo Dominus includitur, ut specialis illius sepultura, id est, nostrae dissimilis, sicut et caetera dispensationis ejus arcana a nostrae naturae fragilitate discrepavere, specialis et resurrectio designetur. Nam et vetus homo apparuit, sed ex virgine matre conceptus et natus. Et tentatus est per omnia, sed pro similitudine absque peccato. Et mortuus est, sed quomodo ipse voluit. Et sepultus est, sed quandiu voluit. Et suscitatus est, sed quando voluit. Hoc est ergo quod ait: Singulariter sum ego donec transeam (Psal. CXL). Et alibi de singulari sepultura: In pace in idipsum obdormiam et requiescam, quoniam tu Domine singulariter in spe constituisti me (Psal. IV), id est, caeterorum mortalium in fine resurrectione servata, me singulari dono a mortuis die tertia resurgere promisisti.

Et dies erat Parasceves, et Sabbatum illucescebat. Parasceve praeparatio interpretatur, quo nomine Judaei qui inter Graecos conversabantur sextam Sabbati, quae nunc a nobis sexta feria vocatur, appellabant, quod eo videlicet die quae in Sabbatum forent necessaria praepararent. Juxta quod de manna quondam erat praeceptum: Sexta autem die colligetis duplum, etc. (Exod. XVI). Qui vero inter Romanos vitam ducunt Judaei, usitatus eum Latine coenam puram cognominant. Quia ergo sexta die homo factus, et tota mundi est creatura perfecta, septima autem Conditor ab opere suo requievit, unde et hanc Sabbatum, id est, requiem, vocari praecepit, recte Dominus eadem die sexta crucifixus, humanae reparationis implevit arcanum. Unde cum accepisset acetum, dixit: Consummatum est (Joan. XIX), id est, sexti diei, quod pro mundi resurrectione suscepi, totum est opus perfectum. Sabbato autem in sepulcro requiescens, resurrectionis quae octava die ventura erat, exspectabat eventum. Ubi nostrae simul devotionis praelucet exemplum, quos in hac quidem sexta mundi aetate pro Domino pati, et velut mundo crucifigi necesse est; in septima vero aetate, id est, cum leti quis debitum solvit, corpora quidem in tumultis, animas autem secreta in pace cum Domino manere, et post bona oportet opera quiescere, donec octava tandem veniente aetate etiam corpora ipsa resurrectione purificata, cum animabus simul incorruptionem aeternae haereditatis accipiant. Unde pulchre septima dies in Genesi vesperam habuisse non legitur, quia requies animarum quae illo in saeculo nunc est, non ullo consumenda moerore, sed pleniore gaudio futurae est resurrectionis adaugenda.

Subsecutae autem mulieres quae cum ipso venerant de Galilaea, viderunt monumentum, et quemadmodum positum erat corpus ejus. Supra legimus quia stabant omnes noti ejus a longe, et mulieres quae secutae erant eum. His ergo noti Jesu post depositum ejus cadaver ad

sua remeantibus, solae mulieres quae arctius amabant, funus subsecutae quomodo poneretur inspicere cupiebant, ut ei tempore congruo munus possent suae devotionis offerre. Sed et hactenus sanctae mulieres faciunt idem die Parasceves, cum animae humiles, et quo majoris sibi consciae fragilitatis eo majori Salvatoris dilectione ferventes, passionis ejus vestigiis in hoc saeculo, quo requies est praeparanda futura, diligenter obsequuntur, et si forte valeant imitari, sedula curiositate quo ordine sit eadem passio completa perpendunt.

Et revertentes paraverunt aromata et unguenta. Et Sabbato quidem siluerunt secundum mandatum. Mandatum erat ut Sabbati silentium a vespera usque ad vesperam servaretur, et ideo religiosae mulieres, sepulto Domino, quandiu licebat operari, id est, usque ad solis occasum in unguentis praeparandis erant occupatae. Quod non solum in die Parasceves egerant, verum, transacto Sabbato, id est, sole occidente, mox ut operandi licentia remeabat, emerunt aromata ut mane venientes ungerent corpus ejus, sicut Marcus Evangelista testatur. Neque enim vespere Sabbati, praeoccupante jam noctis articulo monumentum adire voluerunt. Inspecta autem Domini sepultura revertentes parant aromata et unguenta, qui lecta, audita, recordata passione dominica, mox ad patranda se opera virtutum quibus Christus delectetur convertunt, et Sabbato quidem paratis aromatibus silent venturi post Sabbatum cum muneribus ad Dominum, cum, finita praesentis vitae parasceve, beata in requie gaudentes expectant, quando tempore resurrectionis apparente, redolentibus Christo spiritalium actionum, quasi aromatibus occurrant.

CAPUT XXIV.

Una autem Sabbati valde diluculo venerunt ad monumentum, portantes quae paraverant aromata. Una

Sabbati, sive prima Sabbati, prima est dies a Sabbato, quam diem Dominicam propter Domini resurrectionem mos Christianus appellat. Quod autem valde diluculo mulieres venerunt ad monumentum, juxta historiam quidem magnus quaerendi et inveniendi Dominum fervor charitatis ostenditur, juxta intellectum vero mysticum nobis datur exemplum illuminata facie decussisque vitiorum tenebris ad sacrosanctum Domini corpus accedere. Nam et sepulcrum illud venerabile figuram dominici habebat altaris, in quo carnis ejus ac sanguinis solent mysteria celebrari. Unde mos ecclesiastica tenet eadem mysteria, non in serico, non in panno tincto, sed instar sindonis, qua eum Joseph involvit, in linteo puro debere consecrari. Ut sicut ipse veram terrenae mortalisque naturae substantiam pro nobis morti obtulit, ita et nos in commemorationem ejusdem tremendi et venerabilis sacramenti purum de terrae germine, candidumque, et multimodo quasi mortificationum genere castigatum altari linum imponamus. Aromata autem quae mulieres deferunt, odorem virtutum et orationum quibus altari appropinquare debemus, suavitatem significant. Unde Joannes in Apocalypsi sua cum phialas in manu angelorum aureas, id est, mundas in electorum corde conscientias, plenas odoramentorum descripsisset, subjunxit exponens, atque ait: Quae sunt orationes sanctorum.

Et invenerunt lapidem revolutum a monumento, et ingressae non invenerunt corpus Domini Jesu. Quomodo lapis per angelum revolutus sit, Matthaeus sufficienter exposuit. Sed revolutio lapidis mystice resurrectionem sacramentorum quae velamine litterae tegebantur, insinuat. Lex enim in lapide scripta est. Cujus ablato tegmine, corpus Domini mortuum non invenitur, sed vivum evangelizatur. Quia et si cognovimus secundum carnem Christum, sed jam nunc non novimus.

Et factum est dum mente consternatae essent de isto, ecce duo viri steterunt secus illas in veste fulgenti. Mente consternatae erant, quia et lapidem tam immensae magnitudinis revolutum stupebant, et corpus tam eximiae venerationis non inventum dolebant. Sicut autem tentato in solitudine Domino mox impleta victoria accedentes ei angeli ministrant, ita eodem passo in carne Salvatore, post devictae certamina mortis veniunt angeli, qui non solum verbo consolante, sed et fulgente habitu gloriam triumphantis annuntient. Quomodo autem posito in sepulcro corpori Salvatoris angeli astitisse leguntur, ita etiam celebrandis ejusdem sacratissimi corporis mysteriis tempore consecrationis assistere sunt credendi, monente Apostolo mulieres in Ecclesia velamen habere propter angelos (I Cor. XI).

Cum timerent autem et declinarent vultum in terram, dixerunt ad illas: Quid quaeritis viventem cum mortuis? Non est hic, sed resurrexit. Nolite (inquiunt) cum mortuis, hoc est in monumento qui locus est proprie mortuorum, quaerere eum qui ad vitam jam resurrexit a mortuis. Et nos autem exemplo devotarum Deo feminarum quoties Ecclesiam intramus, mysteriis coelestibus appropinquamus, sive propter angelicae praesentiam virtutis, seu propter reverentiam sacrae oblationis, cum omni humilitate et timore debemus ingredi. Ad conspectum quippe angelorum vultum declinamus in terram, cum supernorum civium quae sint gaudia aeterna contemplantes, humiliter nos cinerem esse terramque recolimus. Sicut beatus Abraham: Loquar, inquit, ad Dominum meum, cum sim pulvis et cinis (Gen. XVIII). Et notandum quod sanctae mulieres astantibus sibi angelis non in terram cecidisse, sed vultum dicuntur in terram declinasse.

Recordamini qualiter locutus est vobis, cum adhuc in Galilaea esset, dicens: Quia oportet Filium hominis tradi

in manus hominum peccatorum, et crucifigi, et die tertia resurgere. Die tertia Dominus, sicut ipse (quod ex hoc loco discimus) inter discipulos viros etiam feminis quae eum sequebantur praedixit, resurrectionis suae triumphum celebravit. Die namque parasceves hora non spiritum tradens, vespere sepultus, mane prima Sabbati surrexit, sicut aperte Marcus evangelista designat. Non ergo immerito uno die in sepulcro et duabus noctibus jacuit, quia videlicet lucem suae simplae mortis tenebris duplae nostrae mortis adjunxit. Ad nos quippe venit, qui in morte spiritus carnisque tenebamur, unam ad nos suam, id est, carnis mortem detulit, et duas nostras quas recepit, solvit. Si enim ipse utramque susciperet, nos a nulla liberaret, sed unam misericorditer accepit, et juste utramque damnavit. Simplam suam duplae nostrae contulit, et duplam nostram moriens subegit.

Et recordatae sunt verborum ejus. Mulieres quae in monumento Domini stantes verborum quae de sua dispensatione praefatus est recordantur formam nobis praebeant, ut inter ipsa dominicae passionis mysteria celebranda, non solum ejusdem beatae passionis, sed ab inferis resurrectionis, nec non et in coelos gloriae ascensionis digna semper veneratione recordemur.

Et egressae a monumento nuntiaverunt haec omnia illis undecim, et caeteris omnibus. Sicut in principio mulier auctor culpae viro fuit, vir exsecutor erroris, ita nunc quae prior mortem gustaverat resurrectionem prior vidit, et ne perpetui reatus apud viros opprobrium sustineret, quae culpam viro transfuderat, transfudit et gratiam.

Erat autem Maria Magdalene, et Joanna, et Maria Jacobi, et caeterae quae cum eis erant, quae dicebant ad apostolos haec. Maria Magdalene ipsa est soror Lazari, quae unxit Dominum unguento. Joanna uxor Chuzae

procuratoris Herodis de quibus supra lectum est. Maria Jacobi mater est Jacobi minoris et Joseph, ut Marcus evangelista dicit, soror matris Domini, unde et ipse Jacobus frater Domini meruit vocari.

Et visa sunt ante illos sicut deliramentum verbo ista, et non credebant illis. Quod resurrectionem dominicam discipuli tarde crediderunt, non tam illorum infirmitas quam nostra (ut ita dicam) futura firmitas fuit. Ipsa namque resurrectio illis dubitantibus per multa argumenta monstrata est. Quae dum nos legentes agnoscimus, quid aliud quam de illorum dubitatione solidamur?

Petrus autem surgens cucurrit ad monumentum, et procumbens vidit linteamina sola posita, et abiit, secum mirans quod factum fuerat. Lucas breviter de cursu Petri commemorat; sed hoc quomodo gestum sit plenius exsequitur Joannes, dicens etiam illum discipulum quem diligebat Jesus, cucurrisse cum Petro, se videlicet insinuans. Unde quaeritur quomodo Lucas de Petro dicat: Et procumbens vidit linteamina sola posita (Luc. XXIV), cum Joannes se potius hoc fecisse significet, Petrum vero introeuntem in monumentum vidisse non solum linteamina, sed et sudarium quod fuerat super caput ejus. Sed intelligendum est Petrum primo procumbentem vidisse quod Lucas commemorat, Joannes tacet; post autem ingressum, ut diligentius interiora dignosceret, ingressum, tamen antequam Joannes intraret.

Et ecce duo ex illis ibant ipsa die in castellum quod erat in spatio stadiorum sexaginta a Jerusalem nomine Emmaus, et ipsi loquebantur adinvicem de his omnibus quae acciderant. Stadium, quo Graeci, auctore (ut dicunt) Hercule, viarum spatia mensurant, octava est pars milliarii, et ideo sexaginta stadia, septem millia passuum, et quingentos significant. Quod bene spatium itineris

congruit eis qui de morte ac sepultura Salvatoris certi, dubii de resurrectione gradiebantur. Nam resurrectionem, quae post septimam Sabbati facta est, octavo numero concinere quis ambiget? Discipuli ergo qui de Domino loquentes incedebant, et sextum coepti itineris miliarium compleverunt, quia illum sine querela viventem usque ad mortem, quam sexta Sabbati subiit, pervenisse dolebant, compleverunt et septimum, quia hunc in sepulcro quievisse non dubitabant. Verum de octavo dimidium tantum peregerunt, quia gloriam celebratae jam resurrectionis nondum perfecte credebant. Emmaus autem ipsa est Nicopolis civitas insignis Palaestinae, quae post expurgationem Iudaeae sub Marco Aurelio Antonino principe restaurata, cum statu mutavit et nomen.

Et factum est dum fabularentur, et secum quaerent, et ipse Iesus appropinquans ibat cum illis. Loquentes de se Dominus appropinquans comitabatur, ut et fidem suae resurrectionis eorum mentibus incendat, et occultae praesentiae maiestatis semper se quod promisit impleturum designet. Ubi enim sunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi (ait) sum in medio eorum.

Oculi autem illorum tenebantur, ne eum agnoscerent. Et ait ad illos: Qui sunt hi sermones quos confertis ad invicem ambulantes, et estis tristes? Apparuit quidem Dominus, sed eis speciem quam recognoscerent non ostendit. Hoc ergo egit foris Dominus in oculis corporis quod apud ipsos agebatur intus in oculis cordis. Ipsi namque apud semetipsos intus et amabant et dubitabant; eis autem Dominus foris et praesens aderat, et quis esset non ostendebat. De se ergo loquentibus praesentiam exhibuit, sed de se dubitantibus cognitionis suae speciem abscondit.

Et respondens unus, cui nomen Cleophas, dixit ei: Tu solus peregrinus es in Jerusalem, et non cognovisti quae facta sunt in illa his diebus? Peregrinum putabant eum, cujus vultum non agnoscebant. Sed et revera peregrinus erat eis a quorum naturae fragilitate percepta jam resurrectionis gloria longe distabat. Peregrinus erat eis, a quorum adhuc fide, ut pote resurrectionis ejus nescia, manebat extraneus.

Quibus ille dixit: Quae? Et dixerunt ei: De Jesu Nazareno, qui fuit vir propheta, potens in opere et sermone coram Deo et omni populo. Prophetam et magnum fatentur, Filium Dei tacent, vel scilicet nondum perfecte credentes, vel solliciti ne inciderent in manus Judaeorum persequentium, quia nesciebant quis esset cum quo loquebantur, quod verum credidere celantes.

Et quomodo tradiderunt eum summi sacerdotes et principes nostri in damnationem mortis, et crucifixerunt eum. Nos autem sperabamus quia ipse esset redempturus Israel. Merito tristes incedebant, quia et seipsos quodammodo arguebant, quod in illo redemptionem speraverint, quem jam mortuum viderant, et nec resurrecturum credebant. Et maxime dolebant eum sine culpa occisum, quia noverant innocentem.

Et nunc super haec omnia, tertia dies est hodie quod haec facta sunt. Sed et mulieres quaedam ex nostris terruerunt nos, quae ante lucem fuerunt ad monumentum, et non invento corpore ejus, venerunt, dicentes se etiam visionem angelorum vidisse, qui dicunt cum vivere. Terruisse dicuntur merito eos, quorum mentibus plus de non invento corpore dominico moestitiam qua dolebant addere, quam denuntiata per angelos ejus resurrectione, gaudium quo recrearentur videre potuerunt.

Et abierunt quidam ex nostris ad monumentum, et ita invenerunt sicut mulieres dixerunt, ipsum vero non invenerunt. Cum ipse Lucas supra Petrum dixerit cucurrisse ad monumentum, et nunc Cleopham dixisse, ipse retulerit quod quidam eorum cucurrerant ad monumentum, intelligitur attestari quod duo ierint ad monumentum. Sed Petrum solum primo commemoravit, quia illi primitus Maria nuntiaverit.

Et ipse dixit ad eos: O stulti et tardi corde ad credendum in omnibus quae locuti sunt prophetae. Nonne haec oportuit pati Christum, et ita intrare in gloriam suam? Et incipiens a Moyse et omnibus prophetis, interpretabatur illis in omnibus Scripturis quae de ipso erant. Hoc nobis in loco non ulla Scripturam interpretandi, sed gemina nosipsos humiliandi necessitas incumbit, qui neque in Scripturis quantum oportet edocti, neque ad implenda quae discere forte potuimus quantum decet sumus intenti. Nam si Moyses et omnes prophetae Christum locuti sunt, et hunc per angustiam passionis in gloriam suam intraturum qua ratione se gloriantur esse Christianos, qui juxta virium suarum modulum neque Scripturas qualiter ad Christum pertineant investigare, neque ad gloriam quam cum Christo habere cupiunt, per passiones tribulationum desiderant attingere?

Et appropinquaverunt castello quo ibant, et ipse se finxit longius ire, et coegerunt illum dicentes: Mane nobiscum, quoniam advesperascit, et inclinata est jam dies. Et intravit cum illis. Nihil simplex veritas per duplicitatem fecit, sed quod dicitur: Finxit se longius ire, talem se exhibuit discipulis in corpore, qualis apud illos in mente erat. Probandi autem erant si hi qui eum etsi necdum ut Deum diligenter, saltem ut peregrinum amare potuissent. Sed quia esse extranei a charitate non poterant hi cum quibus veritas gradiebatur, eum ad hospitium quasi peregrinum vocant. Cur autem dicimus

vocant, cum illic scriptum sit: Et coegerunt illum? Ex quo nimirum exemplo colligitur, quia peregrini non solum ad hospitium invitandi sunt, sed etiam trahendi.

Et factum est dum recumberet cum illis, accepit panem, et benedixit ac fregit, et porrigebat illis, et aperti sunt oculi eorum, et cognoverunt eum. Quem in Scripturae sacrae expositione non cognoverunt, in panis fractione cognoscunt. Audiendo praecepta Dei illuminati non sunt, faciendo illuminati sunt. Quia scriptum est: Non auditores legis justi sunt apud Deum, sed factores legis justificabuntur (Rom. II). Quisquis ergo vult audita intelligere, festinet ea quae jam intelligere potuit, opere implere.

Et ipse evanuit ex oculis eorum. Et dixerunt ad invicem: Nonne cor nostrum ardens erat in nobis dum loqueretur in via, et aperiret nobis Scripturas? Ignem, inquit, veni mittere in terram, et quid volo, nisi ut ardeat (Luc. XII)? Ignem quippe Dominus in terram misit, cum afflatu Spiritus sancti cor carnalium incendit. Et terra ardet, cum cor carnalium in suis prius voluptatibus frigidum relinquit concupiscentias praesentis saeculi, et incenditur ad amorem Dei. Nonne cor nostrum (inquiunt) ardens erat in nobis dum loqueretur nobis in via, et aperiret nobis Scripturas? Ex audito quippe sermone inardescit animus, corporis frigus recedit, fit mens in superno desiderio anxia, a concupiscentiis terrenis aliena. Amor verus qui hanc repleverit, in fletibus cruciat. Sed dum tali ardore cruciatur, ipsis suis cruciatibus pascitur, audire ei libet praecepta coelestia, et quot mandatis instruitur, quasi tot facibus inflammatur.

Et surgentes eadem hora, regressi sunt in Jerusalem, et invenerunt congregatos undecim, et eos qui cum ipsis erant dicentes, quod surrexit Dominus vere, et apparuit Simoni. Jam erat fama, quod resurrexerat Jesus, ab illis

mulieribus facta, et a Simone Petro cui jam apparuerat. Hoc enim isti duo invenerunt loquentes, ad quos in Jerusalem venerunt. Fieri itaque potest ut timore prius in via noluerint dicere, quod eum audierant resurrexisse, quando tantummodo angelos dixerunt visos esse mulieribus. Ignorantes enim cum quo loquerentur, merito possent esse solliciti, ne quid passim de Christi resurrectione jactantes, in manus inciderent Judaeorum. Omnium ergo virorum primo Dominus apparuisse intelligitur Petro, ex his duntaxat omnibus quos evangelistae quatuor et Paulus apostolus commemoraverunt. Loquitur enim ad Corinthios de Domino Paulus, quia sepultus est, et quia resurrexit tertia die secundum Scripturas, et quia apparuit Cephae, et postea undecim.

Et ipsi narrabant quae gesta erant in via, et quomodo cognoverunt eum in fractione panis. Praeter hoc quod pro merito mentis eorum adhuc ignorantis, quod oportebat Christum mori et resurgere, simile aliquid eorum oculi passi sunt non veritate fallente, sed ipsis veritatem percipere non valentibus, et aliud quam res est opinantibus, certi etiam mysterii causa factum est, ut eis in illo alia ostenderetur effigies, et sic eum non nisi in fractione panis agnoscerent, ne quisquam se Christum agnovisse arbitretur, si ejus corporis particeps non est, id est Ecclesiae, cujus unitatem in sacramento panis commendat Apostolus dicens: Unus panis, unum corpus multi sumus (Rom. XII), ut cum eis benedictum panem porrigeret, aperirentur oculi eorum, et agnoscerent eum. Aperirentur utique, ad ejus cognitionem, remoto scilicet impedimento quo tenebantur ne agnoscerent. Non autem incongruenter accipiamus hoc impedimentum in oculis eorum a Satana fuisse, ne agnosceretur Jesus, sed tamen a Christo facta est permissio usque ad sacramentum panis, ut unitate corporis ejus participata removeri

intelligatur impedimentum inimici, ut Christus possit agnosci.

Dum haec autem loquuntur, Jesus stetit in medio eorum, et dixit eis: Pax vobis. Ego sum, nolite timere. Hanc ostensionem Domini post resurrectionem intelligitur et Joannes commemorare sic loquens: Cum esset ergo sero die illo una Sabbatorum, et fores essent clausae, ubi erant discipuli propter metum Judaeorum, venit Jesus et stetit in medio, et dixit eis: Pax vobis, etc. Quod autem dicit Joannes, non cum illis fuisse tunc apostolum Thomam, cum secundum Lucam duo illi, quorum erat unus Cleophas, regressi Jerusalem invenerunt congregatos undecim, et eos qui cum ipsis erant, procul dubio intelligendum est, quod inde Thomas exierit antequam eis Dominus haec loquentibus appareret.

Conturbati vero et conterriti existimabant se Spiritum videre. Quod haeretici Manichaei de Christo suspicantur et credunt, quod non erat vera caro, sed spiritus erat, haec prima cogitatio surrexit in cordibus apostolorum. Et illi quidem Manichaei nunquam credunt Jesum fuisse hominem. Discipuli autem noverant hominem, cum quo tanto tempore fuerant conversati. Sed posteaquam mortuus est, quod noverant, quando crederent hoc potuisse resuscitari quod potuit mori? Apparuit ergo oculis ipsorum talis qualem illum noverant. Et non credentes tertio die potuisse veram carnem de sepulcro resurgere, putaverunt se spiritum videre. Error iste apostolorum secta est Manichaeorum. Solent autem quando illia haec objiciuntur, ita respondere: Quid mali credimus? quia Christum Deum credimus, spiritum fuisse credimus, carnem non credimus. Melior est spiritus quam caro. Quod melius est credimus, quod deterius est credere nolumus. Si nihil mali est in isto sermone, dimittat Jesus discipulos suos in isto errore. Quid mali crediderunt et discipuli? Christum spiritum crediderunt. Non enim

esse putaverunt nullum, sed spiritum. Parvo morbo te putas periclitari, audi sententiam medici.

Et dixit eis: Quid turbati estis, et cogitationes ascendunt in corda vestra? Quales cogitationes, nisi falsae, morbidae, perniciosae? Perdidisset enim Christus fructum passionis, si non esset veritas resurrectionis. Quid turbati estis, et cogitationes ascendunt in corda vestra? Tanquam bonus agricola diceret: Quod ibi plantavi, ibi inveniam, non spinas, quas non plantavi. In cor vestrum descendat, quia desuper est. Cogitationes autem istae non desuper descenderunt, sed in ipso corde sicut herba mala ascenderunt.

Videte manus meas et pedes, quia ipse ego sum. Palpate et videte, quia spiritus carnem et ossa non habet sicut me videtis habere. Resurrectionem suam certam et veram multis et variis documentis persuadere dignatus est, propter aedificandam fidem, et fugandam de corde perfidiam, omnemque dubitationem de sua resurrectione tollendam. Parum fuit oculis se videndum praebere, si non praeberet etiam manibus contrectandum. Qui dum palpanda discipulis ossa, carnemque praemonstrat, aperte statum verae resurrectionis quae in se facta, et in nobis est futura significat. Quia non sicut Euty chius Constantinopolitanae urbis episcopus scripsit, corpus nostrum in illa resurrectionis gloria erit impalpabile, ventis aereque subtilius. In illa enim resurrectionis gloria erit corpus nostrum subtile quidem per effectum spiritalis potentiae, sed palpabile per veritatem naturae. Neque huic assertioni putetur Apostoli sermo repugnare: Quia caro et sanguis regnum Dei non possidebunt (I Cor. XV). Hoc enim loco Apostolus, carnis et sanguinis nomine, substantiam veri corporis, sed corruptionem mortalitatis significat. Sicut ipse consequenter exposuit dicens: Neque corruptio incorruptelam possidebit (Ibid.). Aliter namque caro in Scriptura sacra juxta naturam, aliter

juxta culpam, aliter juxta corruptionem mortalitatis quae ex culpa contigit, appellatur. Juxta naturam quidem cum dictum est: Hoc nunc os ex ossibus meis, et caro de carne mea (Gen. II). Et Verbum caro factum est et habitavit in nobis (Joan. I). Juxta culpam vero cum dicitur: Caro concupiscit adversus spiritum, et spiritus adversus carnem (Galat. V). Juxta corruptibilitatem autem, cum scriptum est: Et memoratus est quia caro sunt (Psal. LXXVII), id est, fragiles et moribundi, hoc enim se carnis nomine designasse manifestat ipse Psalmista, qui protinus addit: Spiritus vadens et non rediens (Ibid.). Regnum itaque Dei caro non possidebit, id est, caro juxta culpam vel mortalitatem. Et tamen caro possidebit regnum Dei, id est, caro juxta naturam. Quam et Dominus post resurrectionem videndam palpandamque discipulis exhibuit. Et de qua beatus Job, cum gloriam resurrectionis describeret, ait: Et rursus circumdabor pelle mea, et in carne mea videbo Deum (Job. XIX). Lege epistolam sancti Augustini ad Consentium de corpore Domini post resurrectionem.

Et cum hoc dixisset, ostendit eis manus et pedes. Non solum manus et pedes quibus indita clavorum claruere vestigia, sed, attestante Joanne, etiam latus quod lancea foratum fuerat ostendit. Ut videlicet ostensa vulnerum suorum cicatrice, dubietatis atque infidelitatis eorum vulnus sanaret. Verum quomodo post resurrectionem clavorum vel lanceae loca pandendo discipulorum dignatus est fidem spemque roborare, ita in die judicii et eadem suae passionis indicia, et ipsam pariter crucem monstrando venturus est impietatem superbiorum infidelitatemque confundere. Scilicet, ut ipsum se esse qui ab impiis et pro impiis mortuus est, cunctis palam angelis et hominibus ostendat, videantque (ut scriptum est) in quem pupugerunt, et plangent se super eum omnes tribus terrae (Apoc. I). Sane notandum quod solent in hoc loco gentiles calumniam struere, et fidem speratae

a nobis resurrectionis stulta garrulitate deridere. Si enim ipse Deus vester (inquiunt) nec sibi inflicta a Judaeis vulnera curare praevaluit, sed cicatricum vestigia coelo secum (ut dicitis) invexit, qua temeritate putatis eum vestra de pulvere membra ad integrum esse restauraturum? Quibus respondendum quia Deus noster qui suam, perpetua jam immortalitate glorificatam, de sepulcro carnem resuscitare quando voluit et quomodo voluit potuit, etiam qualem voluit suscitavit. Neque enim consequens est ut qui majora fecisse probatur minora facere nequiverit. Sed certe dispensationis gratia qui majus fecit, minus facere supersedit, hoc est, qui mortis regna destruxit, signa mortis obliterare noluit. Primo videlicet ut per haec discipulis fidem suae resurrectionis astrueret. Deinde ut patri pro nobis supplicans, quale genus mortis pro mortalium vita pertulerit, semper ostendat. Tertio ut sua morte redemptis quam misericorditer sint adjuti, propositis semper ejusdem mortis innovet indiciis, ideoque misericordias Domini in aeternum cantare non cessent, sed dicant qui redempti sunt a Domino, quoniam bonus, quoniam in aeternum misericordia ejus. Postremo ut etiam perfidis in judicio quam juste damnentur, ostensa inter alia flagitia etiam vulnerum quae ab eis suscepit cicatrice denuntiet. Veluti similes aliquis fortissimus, jubente suo Rege, pro totius gentis salute singulari certamine desudans, multis quidem vulneribus exceptis, hostem tamen interficiat, spolia ejus diripiat, victoriam suae genti reportet; et interrogatus a medico, cui curandus committitur, ita ne velit curari ut nec vestigia vulnerum ulla resideant, an magis ita ut cicatrices quidem remaneant, deformitas vero prorsus omnis et foeditas absit, respondeat se potius ita velle sanari ut, toto salutis decorisque pristini statu recuperato, perpetua secum tanti circumferat signa triumphii. Sic profecto Dominus perpetis ob signum victoriae non excepta pro nobis vulnera passionis, sed ipsorum cicatrices coelo inferre quam abolere maluit.

Nec tamen ex his quidpiam fidei nostrae resurrectionis praejudicat, de qua veraci promissione praedicitur: Et capillus de capite vestro non peribit (Luc. XXI).

Adhuc autem illis non credentibus et mirantibus prae gaudio, dixit: Habetis hic aliquid quod manducetur? Ad insinuandam resurrectionis suae veritatem, non solum tangi a discipulis, sed etiam convesci cum illis dignatur. Non quidem quasi post resurrectionem cibo indigens, nec quasi nos in resurrectione quam exspectamus cibis egere significans, sed ut eo modo naturam corporis resurgentis astrueret, ne illud non corpus, sed spiritum, esse arbitrarentur et sibi non solide, sed imaginaliter apparere. Manducavit potestate, non necessitate. Aliter enim absorbet aquam terra sitiens, aliter solis radius candens. Illa indigentia, iste potentia.

At illi obtulerunt ei partem piscis assi, et favum mellis. Et cum manducasset coram eis, sumens reliquias dedit eis. Quid signare credimus piscem assum, nisi ipsum Mediatorem Dei et hominum hominem passum? Ipse enim latere dignatus in aquis generis humani, capi voluit laqueo mortis nostrae, et quasi tribulatione assatus est tempore passionis suae. Sed qui piscis assus fieri dignatus est in passione, favus mellis nobis exstitit in resurrectione. An qui in pisce asso figurari voluit tribulationes passionis suae, in favo mellis in utramque naturam exprimere voluit personae suae? Favus quippe mel in cera est. Mel vero in cera est divinitas in humanitate. Sic autem sua Redemptor indicat, ut imitationis viam nobis sequentibus sternat. Ecce enim in cibo suo pisci asso conjungere favum voluit, quia videlicet illos in suo corpore ad aeternam quietem suscipit, qui cum hic tribulationes pro Deo sentiunt, ab amore internae dulcedinis non recedunt. Cum asso pisce favus sumitur, quia qui hic afflictionem pro veritate suscipiunt, illic dulcedine vera satiantur.

Et dixit ad illos: Haec sunt verba quae locutus sum ad vos, cum adhuc essem vobiscum. Id est, cum adhuc essem in carne mortali in qua estis et vos. Tunc enim in eadem carne resuscitatus erat, sed cum illis in eadem mortalitate non erat. Et cum illis quidem posteaquam resurrexit fuit quadraginta diebus (ut legitur) exhibitione corporalis praesentiae, sed non cum illis fuit consortio infirmitatis humanae.

Quoniam necesse est impleri omnia quae scripta sunt in lege Moysi et Prophetis et Psalmis de me. Vide quomodo tulit omnes ambages. Visus est, tactus est, manducavit, ipse certe erat. Tamen ne aliquo sensus humanos ludificasse videretur, misit manus ad Scripturas. Dicant pagani quidquid volunt, magus fuit, potuit se sic ostendere. Nunquid magus antequam natus potuit de se prophetare? Da Scripturas, quia quod videtis ante provisum est, quod cernitis ante praedictum est. Audi, filia, vide (Psal. XLIV); audi praedicta, vide completa.

Tunc aperuit illis sensum ut intelligerent Scripturas, et dixit eis: Quoniam sic scriptum est, et sic oportebat Christum pati, et resurgere a mortuis die tertia. Praebet se videndum oculis, praebet manibus contrectandum. Parum est lege, commemorat Scripturas. Et hoc parum est, aperit sensum, ut quod legis intelligas. Deinde post commendatam sui corporis veritatem, commendat Ecclesiae unitatem.

Et praedicari in nomine ejus poenitentiam et remissionem peccatorum in omnes gentes, incipientibus a Jerosolymis. Non latet rabies haereticorum de angulo, toto terrarum orbe Ecclesia diffusa est, omnes gentes habent Ecclesiam, nemo nos fallat, ipsa est vera, ipsa est catholica, coepit a Jerusalem, pervenit ad nos, et ibi est et hic. Non enim ut huc veniret, inde discessit. Crevit, non migravit. Et merito sic scriptum est inter caetera

dominicae pietatis sacramenta, et sic oportebat ut ministri sermonis, qui in nomine Christi crucifixi et resuscitati a mortuis poenitentiam erant et remissionem peccatorum in omnes gentes praedicaturi, a Jerosolymis inciperent, non solum quia credita sunt illis eloquia Dei, quia eorum adoptio est filiorum, et gloria, et testamenta, et legislatio, et obsequium, et promissa, quia eorum patres, et ex his Christus secundum carnem, qui est super omnia Deus benedictus in saecula (Rom. IX), verum etiam, ut gentes quae variis erant erroribus et facinoribus implicatae, hoc maxime divinae pietatis indicium ad spem impetrandae veniae provocaret, quod eis quoque qui filium Dei crucifixerunt, non tantum veniam reatus a patre, sed et vitae aeternae gaudium viderent esse donatum.

Vos autem estis testes horum, et ego mitto promissum Patris mei in vos. Promissum patris Spiritus sancti gratiam dici, et in Evangelio Joannis plenius et hic quoque breviter intimatur cum sequitur:

Vos autem sedete in civitate, quoad usque induamini virtute ex alto. De qua virtute, id est Spiritu sancto, et Mariae dicit angelus: Et virtus altissimi obumbrabit tibi (Luc. I). Et ipse Dominus alibi: Nam et ego novi virtutem de me exisse (Luc. VIII). Sed et ipse Lucas apertius in Actibus apostolorum ejus promissae virtutis ex alto, et praeceptae in civitate sessionis meminit. Praecepit (inquit) eis a Jerosolymis ne discederent, sed exspectarent promissionem Patris, quam audistis per os meum. Quia Joannes quidem baptizavit aqua, vos autem baptizabimini in Spiritu sancto non post multos hos dies (Act. I). Et paulo post: Sed accipietis virtutem supervenientis Spiritus sancti in vos, et eritis mihi testes (Ibid.). Notandum sane quod sunt quos a praedicationis officio vel imperfectio, vel aetas prohibet, et tamen praecipitatio impellit, qui admonendi sunt ut considerent

quod ipsa Veritas quae repente quos velle roborare potuisset, ut exemplum sequentibus daret ne imperfecti praedicare praesumerent, postquam plene discipulos de virtute praedicationis instruxit, illico adjunxit: Vos autem sedete in civitate quoad usque induamini virtute ex alto. In civitate quippe consideremus, si intra mentium nostrarum nos claustra constringimus, ne loquendo exterius evagemur, ut cum divina virtute perfecte induimur, tunc quasi a nobismetipsis foras etiam alios instruentes exeamus.

Eduxit autem eos foras in Bethaniam, et elevatis manibus suis benedixit eis. Et factum est dum benediceret illis, recessit ab eis, et ferebatur in coelum. Praetermissis omnibus quae per quadraginta dies agi ab illo cum discipulis potuerunt, primo diei resurrectionis ejus conjungit tacite novissimum diem quo ascendit in coelum. Pulchre autem ascensurus in coelum, discipulos quibus benedicat foras in Bethaniam educit. Primo quidem propter nomen civitatis, quae domus obedientiae dicitur. Quia qui propter inobedientiam perversorum descendit, propter obedientiam nimirum conversorum ascendit: Mortuus est enim, sicut Apostolus ait, propter delicta nostra, et resurrexit propter justificationem nostram (Rom. IV). Deinde etiam propter situm ejusdem villae, sive civitatulae, quae in latere montis Olivarum posita esse narratur. Quia videlicet obedientis Ecclesiae domus, apostolico digna hospitio, non alibi quam in ipsius summi montis, id est, Christi latere, fidei, spei, dilectionisque suae fundamenta locavit. De quo nimirum latere lancea patefacto sacramenta sibi sanguinis et aquae, quibus nascatur simul et nutriatur, gaudet emanasse. De cujus vertice uberrimo, id est, apice divinitatis, unctionis spiritualis munera desiderat, lucisque ac pacis perpetuae promissa inhianter expectat. Tertio, quia sicut Joannes scribit, erat Bethania juxta Jerosolyma quasi stadiis quindecim (Joan. XI). Qui profecto numerus, propter

septem et octo, quibus constat, Scripturarum mysteriis accommodus, vel vitam quae nunc est et futuram, vel Vetus et Novum Testamentum, vel sabbatum animarum in futuro et carnis resurrectionem, vel certe aliud aliquid coelestis semper et spiritalis continet arcani. Et ideo recte quibus utriusque Testamenti scientiam aperuit, quos et omnem vivendi et sperandi regulam edocuit, eos quindecim stadiis in locum quo eis benediceret, et praecepta docendi traderet, eduxit. Recte quindecim stadiis locum gloriosae ascensionis a loco victoriosissimae passionis secrevit, ut omnes pro se vel vivere vel mori cupientes, et primo quiescendi post mortem, et in fine a mortuis resuscitandi desiderio pariter et amore firmaret.

Et ipsi adorantes regressi sunt in Jerusalem cum gaudio magno, et erant semper in templo laudantes et benedicentes Deum. Ascendente in coelum Domino, discipuli adorantes in loco ubi steterunt novissime pedes ejus, confestim Jerosolyma redeunt, quia ibi promissionem Patris quam audiere per os Domini, sunt exspectare praecepti. Gaudia magna referunt, quia Deum ac Dominum suum, post triumphum resurrectionis etiam coelos penetrasse laetantur. Manent semper in templo laudantes et benedicentes Deum ut in loco orationis et inter laudum devotiones promissum sancti Spiritus adventum promptis per omnia paratisque cordibus exspectent. Et nos autem discipulorum exemplo post celebrata Jerosolymis, et hoc in visione pacis, dominicae passionis et resurrectionis solemnia, Bethaniae mox arva Christo duce petamus, ut cum mente quieta, et ab omni discordiarum turbine jam pacata, carnis ejus et sanguinis sacramentis imbuamur: ipsi domus obedientiae curemus existere, illius nimirum vestigia sequentes, qui ut nobis formam vivendi tribueret, factus est obediens usque ad mortem (Pilipp. II). Sic etenim quotidiana illius etiam nos meremur benedictione sublimari, si, quotidie

triumphalis illius in coelum ascensionis memores, laudantes et benedicentes Deum, in Jerusalem, id est, in supernae pacis sperata jam jamque ac desiderata visione quiescimus, similes hominibus exspectantibus dominum suum, quando revertatur a nuptiis (Luc. XII). Quia vero beatus evangelista Lucas, inter quatuor coeli animalia per vitulum, cujus victimatione qui in sacerdotio eligebantur initiari sunt jussi, designatus accipitur, eo quod ipse sacerdotium Christi caeteris amplius exponendum suscepit, pulcherrime qui evangelium suum a ministerio templi per sacerdotium Zachariae coepit, hoc in templi devotione complevit, cum apostolos inibi, ministros videlicet novi sacerdotii futuros, non in victimarum sanguine, sed in laude Dei et benedictione conclusit. Amen.

FINIS